

Socialtjänst- rapport 2023

**Individ- och familjeomsorgen
i Göteborgs Stad**

Titel: Socialtjänstrapport 2023, Individ- och familjeomsorgen i Göteborgs Stad

Projektledning: Joakim Sebring/Malin Torberger: projektledare,
Carl Odhnoff: redaktör, Robin Nordlund: statistiksamordnare

Kapitelförfattare: Carl Odhnoff, Clara Lebedinski Arfvidson, Fedja Zunic,
Mariella Petersson, Rasmus Johansson, Tora Wilhelmsson

Grafisk form och layout: Visuell kommunikation Göteborgs Stad

Webbrapport: Göteborgs Stad, utgiven i maj 2023

Sammanfattande diskussion

I Göteborgs Stad finns sex socialförvaltningar som tillsammans bildar stadens socialtjänst; fyra regionala socialförvaltningar, äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och förvaltningen för funktionsstöd. Våren 2022 fattade vi direktörer för de fyra regionala socialförvaltningarna beslut om att ta fram en socialtjänstrapport med fokus på individ- och familjeomsorgen. Det är stadens första socialtjänstrapport och planen är att den ska följas av fler.

Syftet med rapporten är att få ett kunskapsunderlag som kan stödja Göteborgs Stad i arbetet mot en mer likvärdig och effektiv socialtjänst med fokus på tidiga insatser för en mer jämlik stad. Insatserna behöver erbjudas tidigt både utifrån när problematiken uppmärksammas och tidigt i ålder.

Denna första socialtjänstrapport ger svar på många frågor men väcker också nya. Vi ser positiva trender som att försörjningsstödet minskat de senaste decennierna, att fler vill hoppa av en kriminell bana och att hemlösheten minskat. Samtidigt visar rapporten att en högre andel fastnar i ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd och att antalet barn som får kontakt med socialtjänsten på grund av föräldrars missbruk ökar.

Rapporten pekar också på problem som behöver hanteras på strukturell nivå. Vi vet genom stadens jämlikhetsrapporter att Göteborg är en segregerad stad, något som också bekräftas i detta underlag. Socialtjänsten har sedan många år arbetat strategiskt och uthålligt för att utjämna skillnader i livsvillkor men mer behöver göras. Hittills har vi lagt mycket resurser på insatser när problem redan har uppstått i människors liv men för ökad jämlikhet behövs fler tidiga och riktade insatser för de grupper som befinner sig i riskzon.

För att människor vi möter ska få bästa möjliga stöd behövs många gånger en bred samverkan med andra myndigheter och aktörer. Inom vissa områden krävs gemensamma steg framåt och en tydlighet i vem som ansvarar för vad. Ett exempel är missbruksvården och vår samverkan med regionen.

I rapporten framgår också att det finns skillnader mellan våra olika stadsområden som inte har självklara förklaringar och som vi måste titta närmare på. Det gäller bland annat antalet barn och unga som blir aktuella inom socialtjänsten samt skillnader i andelen av de som aktualiseras inom missbruk och beroende som leder till att utredning inleds. Även vissa förändringar över tid för staden som helhet saknar självklara förklaringar. Det finns generella faktorer som kan påverka statistiken, bland annat hur socialtjänsten arbetar och hur man registrerar orsaks-koder i handläggningen. Under den period som redovisas i rapporten har också stora förändringar skett i omvärlden, främst i form av pandemin och kriget i Ukraina. Vi vet av erfarenhet att det finns en ökad risk för att utsatta grupper påverkas särskilt när samhället utsätts för olika påfrestningar. Vi vet dock inte om det har påverkat de förändringar som syns i statistiken. För att dra slutsatser gällande sambanden behövs fördjupade studier.

Vi vill också summera några av de resultat som framkommer i rapporten utifrån specifika sociala problem och grupper som mottar våra insatser:

Färre behöver ekonomiskt bistånd men andelen med långvariga behov ökar

Allt färre göteborgare har behov av ekonomiskt bistånd och många får stödet under en kortare period. Glädjande är också att antalet barn som växer upp i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd minskar.

Av materialet framgår dock att en ökande andel av de som uppbär ekonomiskt bistånd är långsiktigt beroende av stödet. Många biståndsmottagare bedöms också ha behov av ytterligare och ofta parallella insatser.

Framöver behöver vi lägga mer fokus på de individer med komplex problematik som har ett långvarigt bistånd. Här krävs en nära samverkan med andra aktörer såsom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning.

Viktigt att ta med sociala aspekter i stadsplaneringen

Hemlösheten har minskat de senaste åren. Vi behöver vidhålla det goda arbetet som görs så att ännu fler har ett hem i framtiden. Det finns fortfarande för många som drabbas av hemlöshet varav en del är barn som kan få sin uppväxt präglad av ständiga flyttar. Situationen kan påverka barnets hälsa, försvåra skolgång och möjligheter att hitta ett socialt sammanhang.

Socialtjänstens uppdrag är att stötta människor att kunna behålla sitt boende och för att lyckas behöver vi fortsätta att utveckla samverkan mellan förvaltningar i staden, med sjukvården och med det civila samhället. Vi behöver också ta en mer aktiv roll i stadsplaneringen när det kommer till bostadsförsörjningen för utsatta grupper.

Vanligt att barn återkommer till socialtjänsten och många har upplevt våld

Rapporten visar att det är relativt vanligt att barn som har varit aktuella hos socialtjänsten blir det på nytt inom några år. Av de barn som fick ett nytt ärende under 2022 hade en tredjedel varit aktuella tidigare, de flesta under det senaste året. Vi måste bli bättre på att motivera barn och föräldrar att fortsätta ta emot stöd men också att säkerställa likvärdigheten så att varje barn och familj får de insatser de har behov av. Ytterligare ett utvecklingsområde är att förbättra uppföljningen av individer för att få kunskap om vilka insatser som ger bäst resultat.

Cirka en fjärdedel av de barn som blev aktuella inom socialtjänsten i Göteborg under 2022 blev det på grund av misstanke, eller vetskap om, att de utsatts för eller bevittnat våld hemma. Våld i nära relation var också det huvudsakliga skälet till omhändertagandet i tjugofem procent av alla placeringar enligt lagen om vård av unga (LVU).

Att uppleva våld vet vi kan få stora negativa konsekvenser för ett barns utveckling. Socialtjänsten i Göteborg behöver därför tillsammans med många andra aktörer i samhället arbeta mer kraftfullt mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Kompetensen hos våra medarbetare ska vara hög, liksom förmågan att upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande och vi ska kunna ge adekvata insatser när det behövs.

Rapporten visar att de yngre barnen oftare blir aktuella på grund av bristande föräldraförmåga jämfört med tonåringarna där det mer handlar om det egna beteendet såsom kriminalitet och missbruk. Forskning visar att tidiga insatser ökar möjligheten att stötta barnet i rätt riktning. Därför behöver vi erbjuda tidigt och effektivt stöd som föräldrar vill ta del av. Målet är att det ska kännas lika naturligt att söka hjälp hos socialtjänsten som på en vårdcentral. Här har vi en lång väg att gå inte minst med tanke på omfattande desinformationskampanjer.

Fler får insatser för missbruk men färre unga använder droger

Antalet unga och vuxna som får insatser för missbruk och beroende har ökat i Göteborg, så även nationellt. Rapporten visar också att antalet barn som fick insatser från socialtjänsten på grund av förälders missbruk ökade kraftigt mellan 2020 och 2022. Samtidigt har användningen av alkohol och droger generellt minskat bland unga.

Det är vanligast med allvarligt alkohol- och narkotikamissbruk och riskfyllt spelbeteende hos män och pojkar.

Att tidigt kunna fånga upp människor i behov av stöd för att kunna lämna sitt missbruk är viktigt inte bara för individen utan också ur ett jämlikhetsperspektiv då narkotikaanvändning hos vuxna är vanligare i socioekonomiskt utsatta grupper. Socialtjänsten och regionen behöver utveckla sin samverkan för att bättre kunna ge ett samlat stöd utifrån individens behov.

Tredubbling av antalet personer som får insatser kopplat till kriminalitet

Antalet personer som blivit aktuella på grund av kriminalitet och antalet som fått insatser på grund av kriminalitet har ökat kraftigt i Göteborg sedan 2018. Majoriteten av dem som blivit aktuella är personer som är yngre än 21 år. Även här behöver socialtjänsten komma in tidigt för att kunna kompensera för brister i omsorgen och hindra destruktiva beteenden.

Ett viktigt arbete är påbörjat

Under 2023 fortsätter arbetet med att analysera resultaten och ta fram konkreta förslag för att bättre kunna möta behoven i Göteborg. Många medarbetare och chefer kommer att involveras. Vi behöver också ta i beaktande att en ny socialtjänstlag är under beredning som väntas ha ett större fokus på det förebyggande arbetet.

Inom flera utvecklingsområden har vi en färdplan framåt men rapporten visar också att vi behöver utveckla våra interna arbetssätt och stärka samarbetet mellan socialförvaltningarna. Vi är fyra förvaltningar men har mycket att vinna på att agera som "en" socialtjänst där vi hjälps åt med all samlad kompetens.

Vissa av de satsningar vi behöver genomföra äger vi själva, men många behöver tas fram i samverkan med andra aktörer. Vi behöver samla de engagerade förvaltningar, myndigheter, företag och civilsamhällesorganisationer som vill jobba ihop för ett mer jämlikt och tryggt Göteborg. Komplexa samhällsfrågor kräver att vi hittar lösningarna tillsammans – för göteborgarnas bästa.

Direktörerna i de fyra regionala socialförvaltningarna, april 2023:

Michael Ivarson

Socialförvaltningen Centrum

Christina Alvelin

Socialförvaltningen Hisingen

Fredrik Johansson

Socialförvaltningen Nordost

Annika Ljungh

Socialförvaltningen Sydvest

Vi ser positiva trender som att försörjningsstödet minskat de senaste decennierna, att fler vill hoppa av en kriminell bana och att hemlösheten minskat.

Samtidigt visar rapporten att en högre andel fastnar i ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd och att antalet barn som får kontakt med socialtjänsten på grund av föräldrars missbruk ökar.

Innehåll

Sammanfattande diskussion	3
----------------------------------	----------

1. Bakgrund, syfte och metod	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Rapportens syfte och avgränsningar	8
1.3 Metod	9

2. Demografi och socioekonomi	12
2.1 Befolkning	12
2.2 Utbildning	16
2.3 Inkomster	18
2.4 Ohälsotal	19
2.5 Arbetslöshet	20

3. Barn och unga	21
3.1 Sammanfattning	21
3.2 Socialtjänstens ansvar	22
3.3 Beskrivning av målgruppen	22
3.4 Aktualiseringar	24
3.5 Utredningar	30
3.6 Insatser	35
3.7 Familjerätten	46
3.8 Avslut av ärenden	47

4. Ekonomiskt bistånd	48
4.1 Sammanfattning	48
4.2 Socialtjänstens ansvar	49
4.3 Beskrivning av målgruppen	50
4.4 Om statistiken	50
4.5 Biståndsbehovet	51
4.6 Biståndsmottagarna	56
4.7 Aktualiseringar	62
4.8 Utbetalningar	64
4.9 Biståndstider	65
4.10 Insatser	69
4.11 Avslut av ärenden	71
4.12 Återkommande hushåll	72

5. Missbruk och beroende	73
5.1 Sammanfattning	73
5.2 Socialtjänstens ansvar	74
5.3 Beskrivning av målgruppen	74
5.4 Om statistiken	77
5.5 Aktualiseringar	77
5.6 Utredningar	81
5.7 Insatser	83

6. Kriminalitet	91
6.1 Sammanfattning	91
6.2 Socialtjänstens ansvar	91
6.3 Beskrivning av målgruppen	92
6.4 Om statistiken	92
6.5 Aktualiseringar	93
6.6 Insatser	94

7. Våld i nära relation och hedersrelaterat våld	98
7.1 Sammanfattning	98
7.2 Socialtjänstens ansvar	99
7.3 Beskrivning av målgruppen	99
7.4 Om statistiken	102
7.5 Aktualiseringar	102
7.6 Utredningar	109
7.7 Insatser	111

8. Hemlöshet	121
8.1 Sammanfattning	121
8.2 Inledning	122
8.3 Socialtjänstens ansvar	123
8.4 Beskrivning av målgruppen	123
8.5 Antal hemlösa	126
8.6 Aktualiseringar	131
8.7 Insatser	134
8.8 Avslut av ärenden	139

9. Referenser	141
Bilaga 1: Orsakskoder i Treserva, per kapitel	145

1. Bakgrund, syfte och metod

1.1 Bakgrund

Socialförvaltningarna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst (fortsatt 'de fyra socialförvaltningarna'¹) bedriver ett gemensamt förändringsarbete. Arbetet utgår från förvaltningarnas gemensamma målbild: *en likvärdig och effektiv socialtjänst med fokus på tidiga insatser för en mer jämlik stad.*

I förändringsarbetet finns utpekade fokusområden, varav ett är att utveckla uppföljning och analys. Fokusområdet handlar bland annat om göra faktabaserade analyser, följa upp resultat och ta fram kvalitetssäkrade underlag. Socialtjänstrapporten är framtagen inom ramen för detta fokusområde.

Under våren 2022 gav förvaltningsdirektörerna den stadsövergripande enheten kunskapsstöd och utveckling (SKU) i uppdrag att leda framtagandet av en socialtjänstrapport. I maj 2022 beslutade förvaltningsdirektörerna om en inriktning för uppdraget. Beslutet låg till grund för en gemensam workshop i juni 2022 med de fyra förvaltningsledningarna om användning av och innehåll i en socialtjänstrapport. Vad som framkom vid workshopen vägledde sedan utformandet av en projektplan med syfte, avgränsningar och plan för framtagande av rapporten.

Projektplanen antogs i september 2022. Då påbörjades också skapandet av den projektorganisation som beskrivs här nedan, under avsnittet 1.3–Metod, vilket var startskottet för produktionen av rapporten.

Socialtjänstrapporten ska beskriva tillståndet i och utvecklingen av individ- och familjeomsorgen i Göteborgs Stad.

1.2 Rapportens syfte och avgränsningar

Socialtjänstrapporten ska beskriva tillståndet i och utvecklingen av individ- och familjeomsorgen i Göteborgs Stad. Rapporten ska inte beskriva funktionshinderomsorgen eller äldreomsorgen.

Rapporten ska ha ett brukarperspektiv, alltså ha fokus på de individer som individ- och familjeomsorgen möter och den process individerna genomgår i kontakt med socialtjänsten. Rapporten ska inte beskriva socialtjänstens styrmiljö eller olika socialtjänstverksamheters förutsättningar, omfattning eller utformning, om inte detta har en tydlig relevans ur ett brukarperspektiv.

1 I Göteborgs Stad finns sex socialförvaltningar. De fyra regionalt uppdelade socialförvaltningarna ansvarar för det som brukar benämnas som socialtjänstens individ- och familjeomsorg. Utöver dessa finns äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och förvaltningen för funktionsstöd som ansvarar för socialtjänstens äldreomsorg och funktionshinderomsorg. För att underlätta läsandet av rapporten kommer vi dock fortsatt att skriva 'de fyra socialförvaltningarna' när vi avser de fyra regionala socialförvaltningar som ansvarar för stadens individ- och familjeomsorg.

Rapporten ska använda redan tillgänglig statistik. Projektet för framtagandet av rapporten ska inte samla in nya data eller utveckla ny uppföljning.

Målet är att rapporten ska bidra till verksamhetsutveckling inom ramen för socialförvaltningarnas gemensamma förändringsarbete. Det gör den huvudsakligen genom att utgöra ett kunskaps- och diskussionsunderlag inom och mellan de fyra regionala socialförvaltningarna. Rapporten ska därför huvudsakligen redovisa resultat på förvaltningsnivå och göra jämförelser mellan förvaltningarna. På grund av det behöver också den statistik som redovisas vara jämförbar mellan de fyra socialförvaltningarna eller gälla hela staden.

Målgrupp för socialtjänstrapporten är primärt ledning och medarbetare i de fyra socialförvaltningarna. I andra hand riktar sig rapporten till intressenter utanför socialförvaltningarna.

Målet är att rapporten ska bidra till verksamhetsutveckling inom ramen för socialförvaltningarnas gemensamma förändringsarbete.

1.3 Metod

I det här avsnittet beskriver vi hur vi har gått till väga för att producera rapporten. Vi beskriver först projektorganisationen och genomförandet. Därefter går vi igenom hur vi har tagit fram den data som finns i rapporten och vad som är viktigt att tänka på när du läser rapporten.

1.3.1 Projektorganisationen

- » **Projektägare:** Projektägare för rapporten är de fyra direktörerna för de regionala socialförvaltningarna som har ansvar för individ- och familjeomsorgen i Göteborgs Stad. Projektägarnas ansvar har varit att fatta beslut om projektplanen och fastställa projektets mål och syfte.
- » **Styrgrupp:** Styrgruppen har bestått av minst en representant från varje förvaltning. Funktioner som har varit representerade är avdelningschefer, stabs- och kommunikationschefer samt förvaltningscontroller. Styrgruppens ansvar har varit att styra och leda projektet genom projektledaren, samt säkerställa att projektet når de uppsatta målen och leveranserna.
- » **Projektledning:** Projektledningen har bestått av projektledare, redaktörer och statistiksamordnare. Projektledaren har ansvarat för att styra och leda projektet utifrån projektplanens mål och styrgruppens beslut. Redaktörernas ansvar har varit att redigera rapportens olika utkast och slutversionen med särskilt fokus på språkligt innehåll. Statistiksamordnarens ansvar har varit att göra uttag och bearbeta statistiken och producera rapportens tabeller och figurer. Statistiksamordnaren har även ansvarat för att kvalitetssäkra rapportens statistik.
- » **Kapitelansvarig:** Varje kapitel i rapporten har haft en kapitelansvarig. Kapitelansvarigs roll har varit att producera och kvalitetssäkra det aktuella kapitlet. Kapitelansvarig har även ansvarat för att leda sin arbetsgrupp.
- » **Verksamhetskompetenser och statistikkompetenser:** För varje kapitel har det funnits en arbetsgrupp bestående av minst en verksamhetskompetens och en statistikkompetens. Deltagarna i arbetsgrupperna har haft olika funktioner och organisationstillhörigheter. De fyra socialförvaltningarna har alla bidragit med deltagare i någon arbetsgrupp.

Verksamhetskompetensernas uppgift har varit att bidra med sakkunskap och verksamhetskännedom till produktionen av kapitlen. Statistikkompetenserna har bidragit med kunskap om tillgängliga data och beskrivning av statistik. Statistikkompetenserna har även, tillsammans med statistiksamordnare, ansvarat för kvalitetssäkring av den statistik som produceras.

1.3.2 Genomförande

Kapitelansvariga har tillsammans med sina arbetsgrupper producerat innehållet till sina kapitel. I vissa fall har de kapitelansvariga även haft dialog med andra företrädare inom de fyra förvaltningarna för att stämma av innehåll och tolkningar. Rapportutkast har granskats och korrekturlästs i flera omgångar där feedback inhämtats internt inom projektet och externt.

Projektet har anordnat en analysdag tillsammans med de fyra förvaltningsledningarna och andra företrädare för socialförvaltningarna. Analysdagens syfte var dels att förankra rapportens innehåll, dels en del av produktionen av rapporten. Under dagen presenterades ett tidigt utkast till rapporten. Därefter diskuterade deltagarna om det fanns några möjliga förklaringar eller resonemang som borde lyftas in i rapportens slutversion.

1.3.3 Statistiken i rapporten

I projektet har vi haft en samordnare för statistik som har samordnat funktioner med statistikkompetens i de olika kapitlen. Dessa funktioner har arbetat tillsammans för att identifiera, ta fram och kvalitetssäkra de nyckeltal som finns i rapporten. Utgångspunkten i urvalet av nyckeltal har varit att det ska finnas tillgängliga data för samtliga fyra förvaltningar och att det ska vara relevant ur ett individperspektiv. Majoriteten av nyckeltalen har unika individer som mätetal i stället för antal ärenden eller insatser, även om dessa också förekommer. Den huvudsakliga källan för nyckeltalen är socialförvaltningarnas verksamhetssystem, Treserva. Vi har även kompletterat med andra källor, såväl nationella som andra interna verksamhetssystem.

Vi redovisar majoriteten av våra nyckeltal per stadsområde och över tid. Detta för att vi vill visa på trender och eventuella skillnader mellan stadsområdena. För att rapporten också ska komma till användning och bidra till verksamhetsutveckling ser vi att det är viktigt att redovisa nyckeltalen per stadsområde.

Samtliga uttag ur verksamhetssystemet Treserva har skett per förvaltning. När vi i rapporten summerar och redovisar utfallet för hela staden är det särskilt viktigt att beakta att dubletter mellan stadsområdena kan förekomma. Det vill säga att samma individ kan förekomma i två stadsområden under samma år om personen har flyttat mellan två stadsområden.

I rapporten har vi haft en sekretessgräns på tio. Det vill säga att vi inte redovisar uppgifter som baseras på värden under tio. Vi kommenterar löpande per figur när vi har behövt ta bort för låga värden.

Utgångspunkten i urvalet av nyckeltal har varit att det ska finnas tillgängliga data för samtliga fyra förvaltningar och att det ska vara relevant ur ett individperspektiv.

I rapporten har vi temakapitel, exempelvis *Missbruk och beroende*. För att ta fram data särskilt om detta område har vi använt oss av orsakskoderna i Treserva, exempelvis orsak för aktualisering och orsak för insats. Vi har grupperat orsakskoder som vi ser hör ihop med området för kapitlet och sedan använt det som ett filter för samtliga nyckeltal i kapitlet. För att veta mer om vilka orsakskoder vi har använt hänvisar vi till *bilaga 1*.

Samtliga kapitel har uppgifter om barn och unga. *Barn och unga*-kapitlet innehåller övergripande information om målgruppen medan övriga temakapitel innehåller specifik information om barn och unga inom det specifika temat. I exempelvis kapitlet om missbruk och beroende sår redovisar vi antal unika individer för vuxna och barn och unga.

Vi har arbetat med individdata när vi har producerat nyckeltalen till rapporten, istället för pinnstatistik. Det har vi gjort av flera anledningar. Med denna metod kan vi ta fram mer komplexa nyckeltal, vi kan följa individer över tid och vi ser även att det ökar kvalitén på nyckeltalen som vi producerar. Med den valda metoden kan vi inte urskilja individer med skyddade personuppgifter. Det innebär att individer med skyddade personuppgifter inte inkluderas i några figurer eller tabeller i rapporten. Bortfallet är olika stort i de olika kapitlen och per nyckeltal. Vi redovisar i varje kapitel hur stort vi uppskattar att bortfallet är i just det kapitlet. Vi redovisar även det uppskattade bortfallet för specifika nyckeltal där vi har skäl att tro att bortfallet har betydelse.

För framtagandet av statistiken i kapitlet om ekonomiskt bistånd har vi använt oss av en annan metod än i övriga kapitel. Uppgifterna har tagits fram med hjälp av datalagret Treserva data warehouse (TDW) vilket möjliggör en annan bearbetning av underlaget. TDW finns dock i dagsläget bara färdigutvecklat för uppgifter om ekonomiskt bistånd. Därför har det inte använts för annan statistik i rapporten.

Eftersom vi använder TDW för statistik om ekonomiskt bistånd går det på ett säkert sätt att räkna med individer med skyddade personuppgifter. Därför har vi inkluderat dessa i de nyckeltal som redovisas i kapitlet.

2. Demografi och socioekonomi

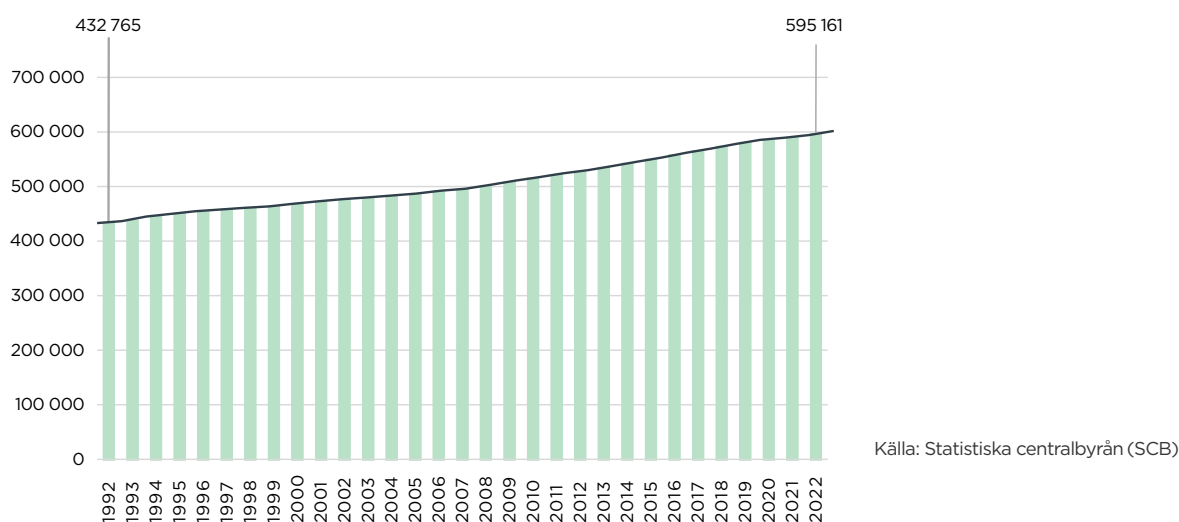
Syftet med detta kapitel är att ge en bild av befolkningen och de olika stadsområdena i Göteborg utifrån ett antal demografiska och socioekonomiska mått. Dessa fakta är bra att ha med sig när man läser resten av rapporten, för att kunna sätta den statistik som redovisas i ett större sammanhang och förstå den i förhållande till ett antal viktiga faktorer som påverkar människors livsvillkor. Det varierar något mellan olika mått vilket är som är det senaste det finns siffror för.

2.1 Befolkning

Folkmängd och befolkningsutveckling över tid

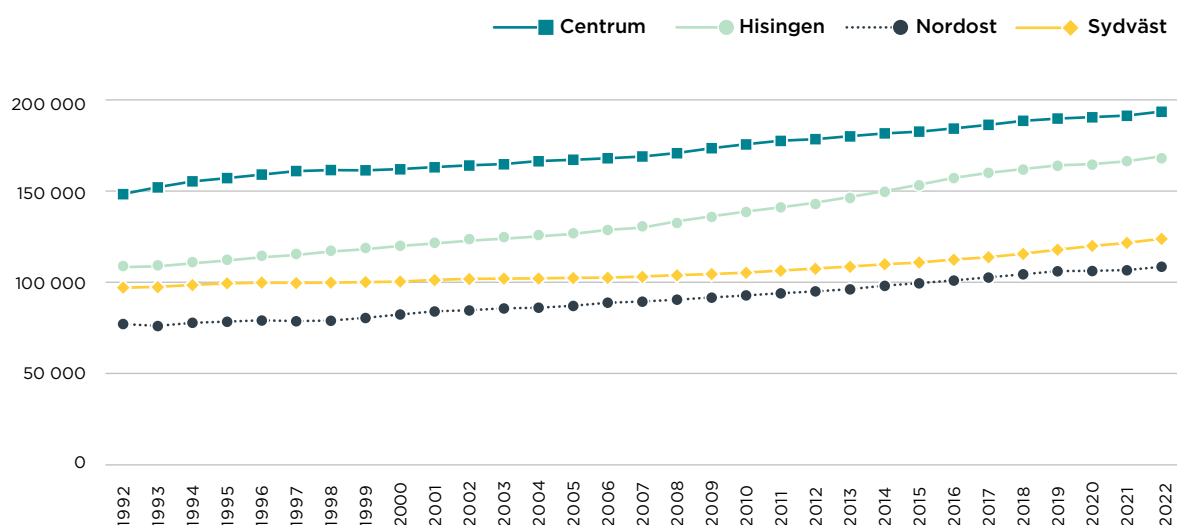
Folkmängden har ökat i Göteborg liksom i övriga storstäder i landet under de senaste decennierna. Figur 2.1 visar befolkningsutvecklingen över tid i Göteborg, från 1992 till 2022.

Figur 2.1 - Befolkningsutveckling i Göteborg, år 1992-2022.

Folkmängden ökade med 38 procent mellan åren 1992 och 2022, från 432 765 personer till 595 161 personer. Figur 2.2 nedan visar hur utvecklingen har sett ut i respektive stadsområde.

Figur 2.2 – Befolkningsutveckling per stadsområde, år 1992–2022.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Stadsområde Centrum har den största befolkningen med 193 601 personer år 2022 och Nordost har den minsta med 108 552 personer. Centrum och Hisingen respektive Nordost och Sydväst har haft relativt lika utveckling och i Nordost har folkmängden ökat 41 procent vilket är ungefär lika mycket som i staden som helhet. Hisingen har haft den största ökningen både procentuellt sett och till antal, 56 procent respektive 60 626 personer, sedan 1992. Folkmängden i Sydväst har ökat med 28 procent eller 26 837 personer, vilket är den minsta ökningen.

I tabell 2.1 nedan visar vi folkmängden uppdelad på olika åldersgrupper och på stadsområden. För att få en tydligare bild av befolkningssammansättningen visar vi också de olika åldersgruppernas andel i respektive stadsområde.

Tabell 2.1 – Folkmängd per åldersgrupp, antal och andel per stadsområde. År 2022.

Stadsområde	0–20 år		21–64 år		65 år och äldre		Totalt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Centrum	31 846	16%	130 131	67%	31 624	16%	193 601	100%
Hisingen	41 001	24%	102 755	61%	25 316	15%	169 072	100%
Nordost	30 735	28%	65 195	60%	12 622	12%	108 552	100%
Sydväst	31 559	25%	68 118	55%	24 259	20%	123 936	100%
Totalt	135 141	-	366 199	-	93 821	-	595 161	-

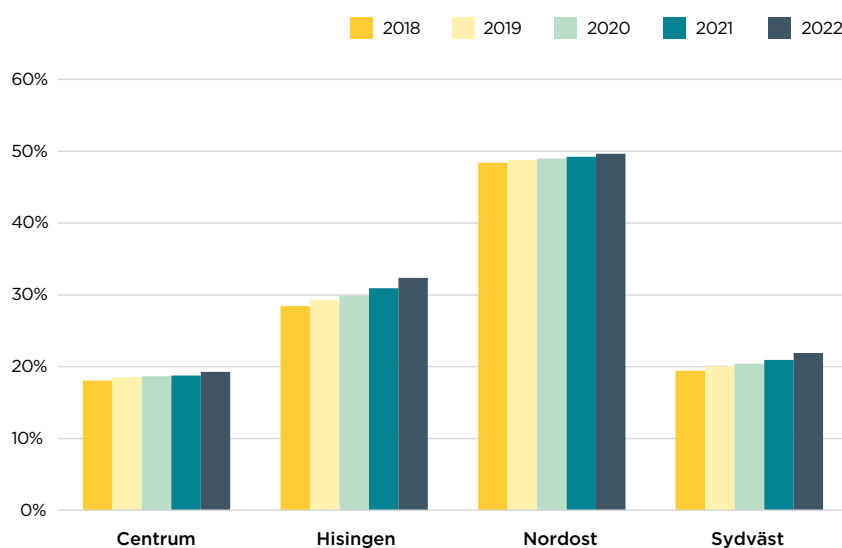
Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Tabellen visar att Hisingen har flest barn och unga under 20 år i sin befolkning, medan Nordost har störst andel. Centrum har flest vuxna i åldern 20–64 år och äldre över 64 år. Där är också andelen och antalet 21–64-åringar störst. Den gruppen är minst sett till andel i Sydväst, som istället har den största andelen äldre över 64 år. Till antalet bor dock flest äldre i Centrum, följt av Hisingen.

Utrikes födda

Andelen utrikes födda i befolkningen skiljer sig väsentligt mellan stadsområdena vilket figur 2.3 nedan visar. Det är främst Nordost som skiljer ut sig med betydligt högre andel utrikes födda.

Figur 2.3 – Andel utrikes födda i befolkningen. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Nordost har betydligt större andel utrikes födda i sin befolkning än övriga stadsområden, 50 procent år 2022 jämfört med 32 procent i Hisingen, 22 procent i Sydväst och 19 procent i Centrum. Andelen ökar något i alla stadsområden under perioden 2018–2022 som visas i figuren, och Hisingen har en något brantare kurva än övriga med en ökning på fyra procentenheter sedan 2018.

Hushållstyper

I detta avsnitt är fokus på hushåll. Tabell 2.2 visar olika hushållstyper uppdelat på stadsområde, medan tabell 2.3 därefter visar antal hushåll uppdelat på antal personer som ingår i hushållet och stadsområde.

Tabell 2.2 – Antal hushåll per hushållstyp. Uppdelat på stadsområde, år 2021.

Hushållstyp	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst
Ensamstående utan barn	58 005	31 135	17 247	20 397
Ensamstående med barn 0–24 år	5 573	4 712	3 836	3 392
Ensamstående med barn 25 år eller äldre	1 304	960	705	701
Sammanboende utan barn	22 138	15 137	6 333	11 796
Sammanboende med barn 0–24 år	12 922	15 815	8 327	12 744
Sammanboende med barn 25 år eller äldre	762	864	599	845
Övriga hushåll utan barn	5 382	3 842	3 188	2 163
Övriga hushåll med barn 0–24 år	1 803	2 826	3 122	1 554
Övriga hushåll med barn 25 år eller äldre	188	176	179	103

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Tabellen ovan visar nio olika hushållstyper. Uppdelningen är gjord utifrån om den eller de vuxna är ensamstående eller sammanboende, om det finns barn i hushållet och om de i så fall är under eller över 25 år. Det finns också tre kategorier som går under benämningen *övriga hushåll*, också uppdelade på förekomst av barn och deras ålder. *Övriga hushåll* är de som inte kan klassificeras som ensamboende eller sammanboende, exempelvis flergenerationshushåll eller hushåll med person som saknar relation till övriga i bostaden. Begreppet ”barn” avser inte barn i juridisk mening (<18 år) utan huruvida de är barn till den eller de vuxna i hushållet.

Den i särklass vanligaste hushållstypen i Göteborg är en ensamstående vuxen utan barn. Det fanns 126 784 sådana hushåll i staden år 2021. De näst vanligaste typerna var *sammanboende utan barn* respektive *sammanboende med barn 0–24 år*, där fanns det runt 50 000 hushåll av respektive typ i Göteborg.

Även på stadsområdesnivå är *ensamstående utan barn* genomgående den vanligaste hushållstypen. I Centrum utgör den typen 54 procent av hushållen medan Sydväst har minst andel av den typen, 38 procent. Där finns också den största skillnaden mellan stadsområdena. En annan typ som skiljer sig relativt mycket åt är *sammanboende med barn 0–24 år* där förhållandet är det omvända och Centrum har 12 procent sådana hushåll medan Sydväst har 18 procent. Ytterligare en skillnad vi ser är att andelen hushåll av typen *ensamstående med barn 0–24 år* är något högre, 9 procent, i Nordost jämfört med övriga stadsområden där andelen är 5–6 procent. I övrigt är det inte så stora skillnader mellan stadsområdena. Minst vanliga är de typer med en eller flera vuxna med barn 25 år och äldre, som ligger mellan 0 och 2 procent i alla stadsområden.

Hushållens sammansättning skiljer sig också åt i fråga om hur många personer som ingår där. Det redovisas i tabell 2.3 nedan.

Tabell 2.3 – Antal hushåll. Uppdelat på antal personer i hushållet och stadsområde, år 2021.

Antal personer i hushållet	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst
1 person	58 005	31 135	17 247	20 397
2 personer	30 382	20 480	10 412	15 321
3 personer	10 348	9 491	5 534	6 741
4 personer	6 736	9 449	4 989	7 585
5 personer	1 756	3 152	2 722	2 615
6 eller fler personer	850	1 760	2 632	1 034

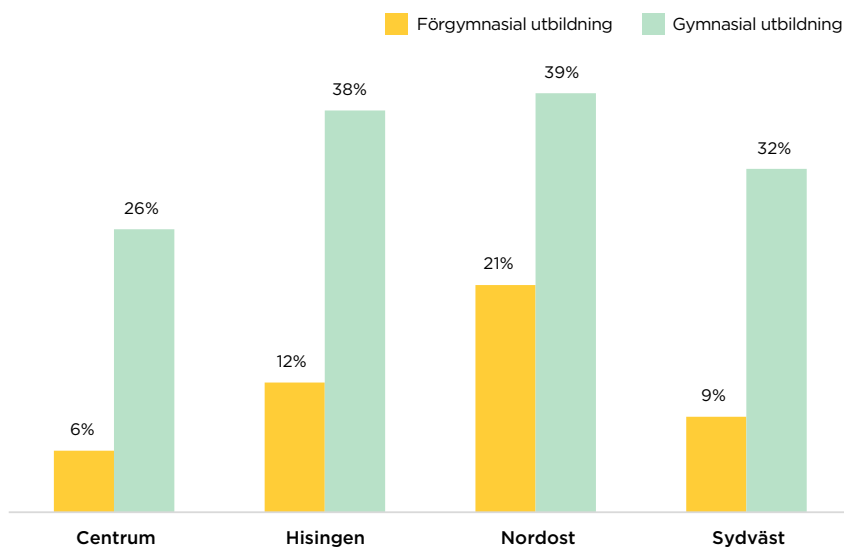
Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Tabell 2.3 visar att det är vanligast i alla stadsområden att hushållen består av en person och att antalet minskar i takt med att antalet personer i hushållet blir fler. Skillnaderna i andelar är inte så stora mellan stadsområdena. Sett till antal har Centrum tydligt flest hushåll bestående av 1–3 personer, medan antalet hushåll med 4 eller fler personer är färre i Centrum än i övriga stadsområden, trots att Centrum har störst folkmängd. Centrum har 4 procent hushåll med 4 personer medan övriga stadsområden har mellan 11 och 14 procent. Nordost har större andel hushåll med sex personer eller fler, de utgör 6 procent i Nordost och 1–2 procent i övriga stadsområden.

2.2 Utbildning

Utbildningsnivå är en viktig socioekonomisk faktor och här finns relativt stora skillnader mellan stadsområdena. Figur 2.4 nedan visar andelen individer i befolkningen som har förgymnasial respektive gymnasial utbildning som högsta utbildning, uppdelat på stadsområde.

Figur 2.4 – Andel individer i befolkningen som har förgymnasial respektive gymnasial utbildning som högsta utbildning. Uppdelat på stadsområde, år 2021.

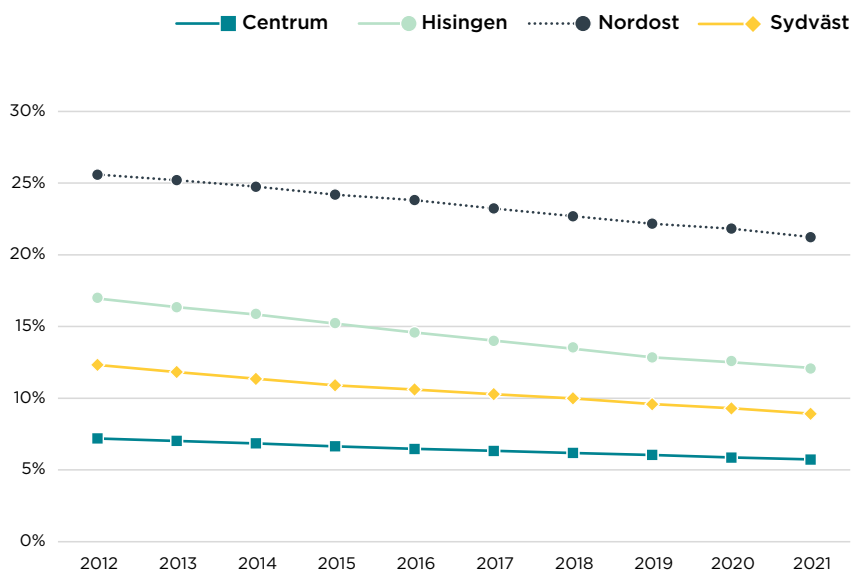

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Som vi ser i figur 2.4 har Nordost störst andelar av befolkningen som har gymnasial eller förgymnasial utbildning som högsta utbildning, 39 respektive 21 procent. Hisingen har ungefär samma andel med gymnasial utbildning men klart lägre andel med förgymnasial utbildning. Centrum har lägst andel med dessa utbildningsnivåer, 26 procent har gymnasial utbildning och 6 procent har förgymnasial utbildning. Sydväst ligger mitt emellan Centrum och Hisingen avseende andel med förgymnasial utbildning, på 9 procent.

I följande figur ser vi utvecklingen över tid avseende andel av befolkningen som har förgymnasial utbildning. Figuren visar perioden 2012–2021 och statistiken är uppdelad på stadsområden.

Figur 2.5 – Andel i befolkningen som har förgymnasial utbildning som högsta utbildning. Uppdelat på stadsområde, år 2012–2021.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Alla stadsområden har en minskande andel av befolkningen som endast har förgymnasial utbildning. Skillnaden mellan 2012 och 2021 är störst i Nordost och Hisingen, som båda har minskat 5 procentenheter under perioden. Även Sydväst och Centrum andelar har minskat men inte lika mycket. Att skillnaderna är mindre där är rimligt eftersom de hade lägre andelar med förgymnasial utbildning från början.

2.3 Inkomster

Inkomstnivåer kan mätas på olika sätt och ofta hamnar fokus på medelinkomster. Men att titta på medelinkomst i ett område säger inte så mycket om spridningen av inkomsterna i befolkningen och kan därför ge en skev bild. Vi har istället valt att fokusera på hur stor del av befolkningen i Göteborg som har en låg relativ disponibel inkomst. Låg relativ disponibel inkomst innebär att den disponibla inkomsten i hushållet är mindre än 60 procent av medianvärdet för samtliga i Sveriges befolkning. Totalt levde 49 523 personer över 30 år i Göteborg i hushåll med låg relativ disponibel inkomst 2020, och ungefär 23 000 var män och 26 000 var kvinnor. Tabell 2.4 nedan visar hur dessa personer fördelade sig över stadsområdena.

Tabell 2.4 – Andel personer i hushåll med låg relativ disponibel inkomst. Uppdelat på stadsområde, år 2020.

Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst
11%	12%	27%	10%

Kommentar: Med låg relativ disponibel inkomst avses de personer som lever i ett hushåll som har en disponibel inkomst som är mindre än 60 procent av medianvärdet för samtliga i riket.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Som framgår av tabellen ovan är det stor skillnad mellan stadsområde Nordost och övriga stadsområden. I Nordost lever 27 procent av befolkningen över 30 år i hushåll med låg relativ disponibel inkomst, medan andelen i övriga stadsområden är mellan 10 och 12 procent. I tabell 2.5 nedan visar vi antalet personer över 30 år som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst, uppdelat på kön, åldersgrupper och stadsområde.

Tabell 2.5 – Antal personer i hushåll med låg relativ disponibel inkomst. Uppdelat på stadsområde, år 2020.

	Centrum		Hisingen		Nordost		Sydväst		Totalt	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
30–39 år	1 993	1 903	1 707	1 931	2 106	2 573	930	1 124	6 736	7 531
40–49 år	1 200	1 309	1 333	1 224	1 930	1 956	740	784	5 203	5 273
50–59 år	1 208	1 148	1 099	979	1 575	1 411	674	622	4 556	4 160
60–69 år	922	950	907	806	1 124	1 106	476	527	3 429	3 389
70+ år	786	1 610	818	1 786	910	1 500	455	1 381	2 969	6 277
Totalt	6 109	6 920	5 864	6 726	7 645	8 546	3 275	4 438	22 893	26 630

Kommentar: Med låg relativ disponibel inkomst avses de personer som lever i ett hushåll som har en disponibel inkomst som är mindre än 60 procent av medianvärdet för samtliga i riket.

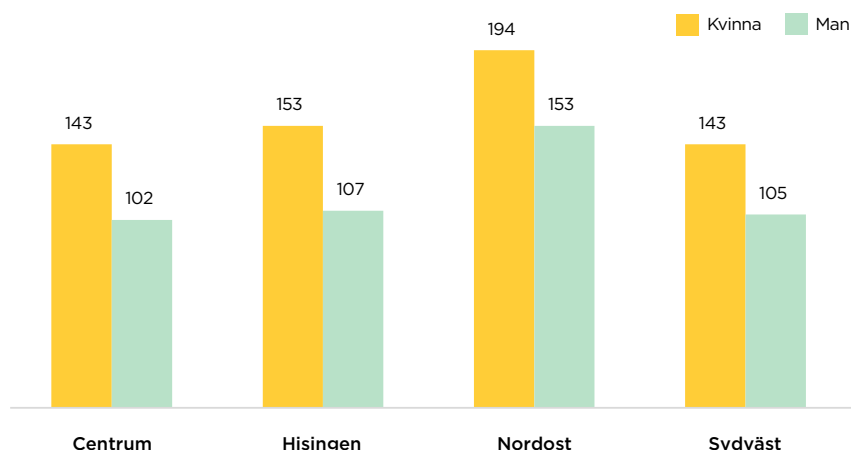
Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Sett till antal är kvinnor i Nordost den största gruppen som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst, följt av män i Nordost. Det är generellt fler yngre som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst än äldre upp till 69 år i alla stadsområden. Den äldsta gruppen över 70 år är i flera fall större än de yngre åldersgrupperna, å andra sidan omfattar den gruppen ett större åldersspann än övriga. Antalet personer som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst är klart lägst i Sydväst. I alla stadsområden är det fler kvinnor än män som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst. I åldersgrupperna 50–59 och 60–69 år är det något fler män än kvinnor totalt sett som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst men i övriga åldersgrupper är förhållandet det omvända. Allra störst är skillnaden i den äldsta gruppen där det är 2 969 män och 6 277 kvinnor som lever i hushåll med låg relativ disponibel inkomst.

2.4 Ohälsotal

I detta avsnitt redovisar vi ohälsotalen för Göteborgs fyra stadsområden. Ohälsotalet är ett mått på utbetalda dagar med sjukpenning inklusive bland annat aktivitets- och sjukersättning från socialförsäkringen, och avser i detta fall den 31/12 år 2020. Se figur 2.6 nedan.

Figur 2.6 – Ohälsotal. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020.

Figurkommentar: Avser 18-64 år. Ohälsotalet är ett mått på utbetalda dagar med sjukpenning inklusive arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning från socialförsäkringen. Ohälsotalet beräknas på en ögonblicksbild som omfattar befolkningen den 31/12 aktuellt år och den populationens ohälsodagar.

Källa: SCB

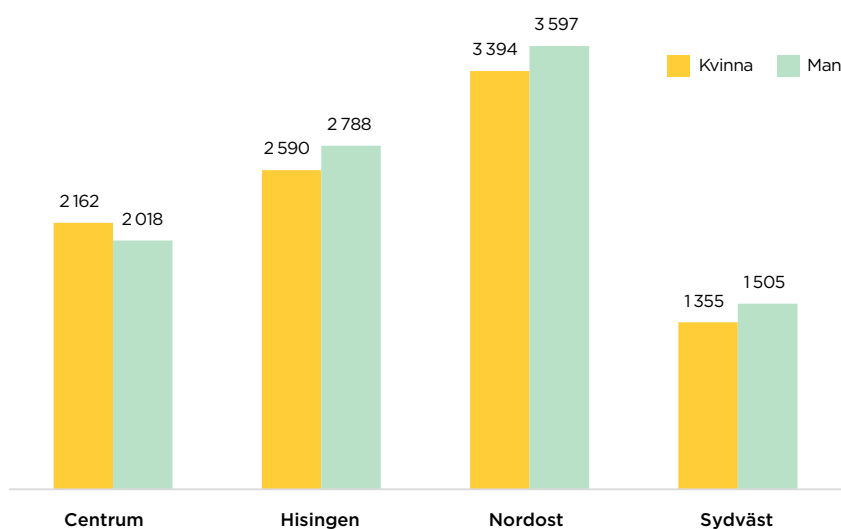
Figuren visar att ohälsotalen ligger relativt jämnt över stadsområdena även om Nordost har högre siffror än övriga. Kvinnor har i alla områden högre ohälsotal än män.

2.5 Arbetslöshet

Att ha ett arbete är en grundläggande faktor som påverkar många andra områden i livet, både ur ett ekonomiskt och ett hälsoperspektiv. Arbetslöshet är därför också en viktig socioekonomisk faktor för ett område.

I figur 2.7 nedan visas antalet arbetslösa i Göteborg i åldern 25–64 år, uppdelat på stadsområde och kön, 2022.

Figur 2.7 – Antal arbetslösa. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2022.

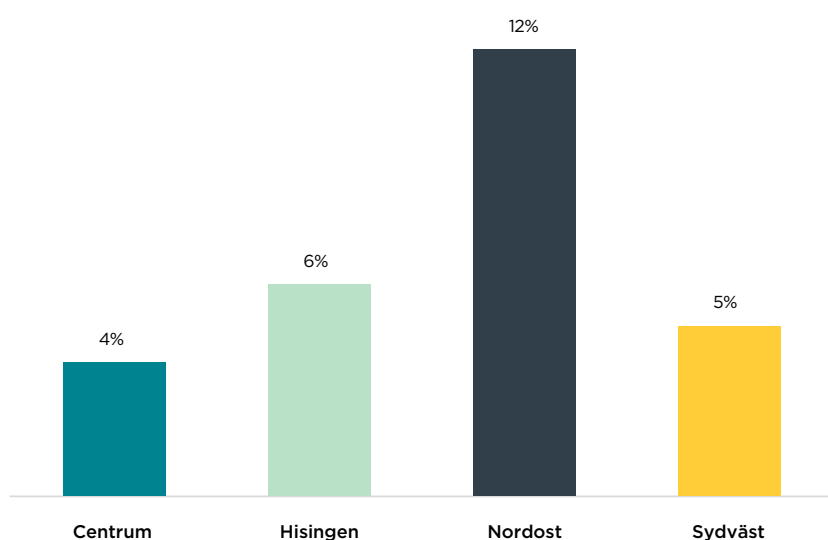

Figurkommentar: Statistiken avser den 31 oktober respektive år och personer som är folkbokförda i Göteborg den 30 september respektive år.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Figur 2.7 visar att flest arbetslösa finns i Nordost och lägst antal i Sydväst. Antalet arbetslösa kvinnor är något fler än antalet män i alla stadsområden utom i Centrum. I figur 2.8 nedan visar vi andelen arbetslösa i respektive stadsområde.

Figur 2.8 – Andel arbetslösa i befolkningen. Uppdelat på stadsområde, år 2022.

Figurkommentar: Statistiken avser den 31 oktober respektive år och personer som är folkbokförda i Göteborg den 30 september respektive år.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

Andelen arbetslösa i stadsområdena varierar betydligt, från 4 till 12 procent. I Nordost är 12 procent i åldern 25–64 år arbetslösa medan det i Hisingen är 6 procent, i Sydväst 5 procent och i Centrum 4 procent.

3. Barn och unga

I detta kapitel visar vi statistik om barn och unga som har kontakt med socialtjänsten i Göteborg. Vi gör det genom att visa volymer och ge övergripande beskrivningar av det stöd som socialtjänsten ger. I övriga kapitel redovisas specifik statistik om barn och unga gällande våld i nära relation, hedersrelaterat våld, missbruk, beroende, kriminalitet samt hemlöshet.

3.1 Sammanfattning

- » Andelen barn och unga i befolkningen som har kontakt med socialtjänsten skiljer sig mellan de fyra stadsområdena. Störst andel finns i Nordost. 12 procent av alla barn och unga i stadsområdet blev aktualiserade hos socialtjänsten under 2022 och cirka 5 procent hade en pågående insats.
- » Antalet unika individer mellan 0–20 år som har aktualiserats ökar mellan 2020–2022 i alla stadsområden och tydligast i Sydväst. Det är fler pojkar än flickor som aktualiseras i alla stadsområden.
- » I åldersgruppen 0–12 år är omsorgsbrister kopplade till föräldrarna och uppväxtmiljön vanliga aktualiseringsorsaker. För åldersgruppen 13–20 år är det vanligare att barn och unga aktualiseras på grund av eget beteende, bland annat kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa, även om omsorgsbrist också är vanligt förekommande.
- » Ungefär 45 procent av utredningarna leder till beslut om insats. Det är färre utredningar, cirka 30 procent, som leder till beslut om insats i Hisingen än i de andra socialförvaltningarna.
- » Heldygnsvård enligt socialtjänstlagen (SoL) är vanligare än heldygnsvård enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), men skillnaderna är olika stora i stadsområdena. Fler pojkar än flickor har under de senaste tre åren varit placerade i någon form av heldygnsvård.
- » Utvecklingen för de olika placeringsformerna för heldygnsvård är olika i de fyra socialförvaltningarna, men antalet placeringar i familjehem enligt SoL minskar i alla förvaltningar förutom i Centrum. I Centrum ökar antalet individer som placeras enligt LVU, framför allt i placeringsformerna HVB och familjehem.
- » Antal individer som fått beslut om vård enligt LVU varierar över tid och det finns skillnader mellan flickor och pojkar. I både Hisingen och Nordost halveras antalet individer från 2020 till 2022.
- » De flesta LVU-beslut som fattades under 2022 var med anledning av barnet eller den unges miljö, alltså på grund av bristande förhållanden i hemmet.
- » Av alla barn och unga som fick ett nytt ärende under 2022 har 32–42 procent haft ett ärende innan, de flesta inom de senaste 12 månaderna. Högst andel som har haft ett ärende tidigare finns i Hisingen och lägst i Centrum.

3.2 Socialtjänstens ansvar

Socialtjänsten i Göteborgs Stad ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialtjänsten ska främja en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga, i nära samarbete med vårdnadshavarna. Verksamheterna för barn och unga ska omfatta både uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete men också stödjande insatser för att förhindra att barn och unga far illa. Processen där socialtjänsten tar emot ansökan eller anmälan, utreder behov, beslutar om insats och avslutar ärendet ska dokumenteras noggrant. Denna process kallas myndighetsutövning och regleras i soL. Insatser kan ges antingen frivilligt med stöd av soL eller i vissa fall med tvång enligt LVU. Målgruppen för socialtjänstens arbete med barn och unga är personer i åldern 0–20 år, men ansvaret är mer strikt reglerat för dem som i juridisk mening räknas som barn, alltså 0–17 år.

Förutom myndighetsutövning ska socialtjänsten även arbeta förebyggande för att förhindra att barn och unga far illa. I Göteborgs Stad görs detta på olika sätt i socialförvaltningarna, bland annat genom familjecentralsverksamheter, fältarbete, föräldrastödsprogram och samverkan med förskola och skola. Samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa är ett gemensamt samhällsuppdrag som kräver nära kontakt mellan myndigheter och organisationer, och ofta tvärprofessionella insatser. Socialtjänsten ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd och ansvaret finns reglerat i soL.

Socialtjänsten ska ta hänsyn till barnets bästa och barnet ska ha möjlighet att förstå och vara delaktig i de insatser som görs. Socialtjänstens ansvar omfattar bland annat skydd, vård, stöd och psykosocial behandling till barn, unga och föräldrar i enlighet med lagstiftningen i:

- » socialtjänstlagen (soL)
- » lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- » lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- » föräldrabalken (FB)
- » lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)

Socialtjänsten ska arbeta förebyggande för att förhindra att barn och unga far illa.

3.3 Beskrivning av målgruppen

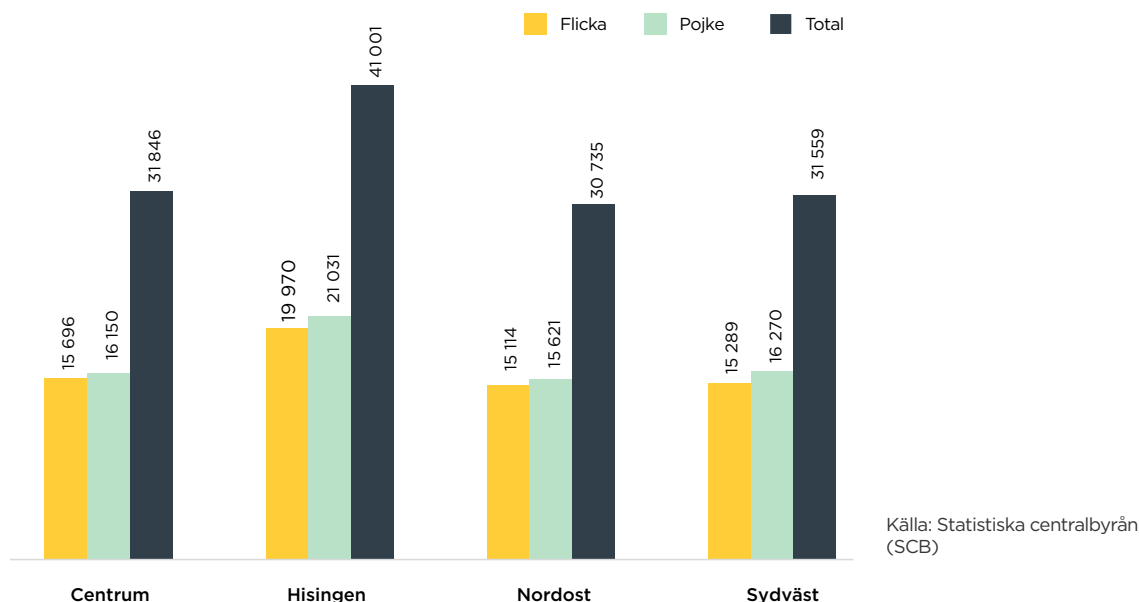
Målgruppen för detta kapitel är barn och unga i åldern 0–20 år som är folkbokförda i Göteborg och som har haft kontakt med socialtjänsten. Socialtjänstens stöd och insatser riktar sig främst till barn och unga som riskerar att fara illa eller har visat tecken till en ogynnsam utveckling. De problem som barn, unga och familjer får hjälp med handlar bland annat om psykisk ohälsa, bristande omsorg, våld, normbrytande beteende, missbruk och svårigheter i relationer.

I detta kapitel använder vi aktualiseringsorsaker i verksamhetssystemet Treserva som ett sätt att belysa olika behov. För barn upp till 12 år är det vanligast att *brister i omsorgen* anges som aktualiseringsorsak, det vill säga problem i barnets hemmiljö. För barn och unga i åldern 13–20 år är orsakerna mer varierande, men barnets egna beteende är den främsta orsaken till en aktualisering. Vidare resonemang om detta finns under rubriken 3.4.2 – *Uppgiftslämnare och aktualiseringsorsaker skiljer sig mellan åldersgrupperna.*

3.3.1 Målgruppens storlek och sammansättning

Enligt den senaste befolkningsstatistiken från SCB fanns det 135 141 barn och unga i åldern 0–20 år i Göteborg år 2022. Eftersom jämförelser mellan stadsområdena kommer att ske vill vi vara tydliga med att folkmängden skiljer sig åt, vilket är viktigt att ha i åtanke när vi tittar på statistiken som vi visar i kapitlet. I stadsområdena fördelar sig målgruppen på följande sätt.

Figur 3.1 – Folkmängd 0–20 år. Uppdelat på kön och stadsområde, år 2022.

Stadsområdena Centrum, Nordost och Sydvest har liknande folkmängd med ungefär 31 000 barn och unga, medan Hisingen har ungefär 41 000 fler barn och unga i åldern 0–20 år. I samtliga stadsområden är det något fler pojkar än flickor. Utöver antalet barn skiljer sig antalet barn per familj mellan stadsområdena och i Nordost finns det flest stora barnfamiljer. Enligt SCB:s statistik från 2021 fanns det i Nordost 1 197 hushåll med fler än 4 barn under 18 år. Motsvarande siffra för Hisingen är 697 hushåll, Sydvest 433 och Centrum 227.

Enligt SCB:s befolkningsstatistik för 2021 har 38 procent av Göteborgs barn och unga i åldern 0–18 år utländsk bakgrund. Motsvarande andel för riket är 26 procent. Med utländsk bakgrund avses personer som antingen är födda i utlandet, eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda i utlandet. Störst andel barn med utländsk bakgrund finns i Nordost (69 procent), där barn med utländsk bakgrund utgör en majoritet. Därefter kommer Hisingen (38 procent), Sydvest (25 procent) och Centrum (18 procent) där barn med svensk bakgrund är i majoritet. I en nationell rapport om uppväxtvillkor för barn med utländsk bakgrund skriver SCB (2018) att föräldrar till utrikesfödda barn ofta har lägre utbildningsnivå i förhållande till andra föräldrar. Generellt gäller att föräldrar som har invandrat som flyktingar ofta har förgymnasial utbildning, medan föräldrar som är arbetskraftsinvandrare i större utsträckning har eftergymnasial utbildning. Föräldrar som har kommit som flyktingar till Sverige har dessutom lägre inkomstnivå än de som har invandrat av andra anledningar (SCB, 2018).

Barnens uppväxt spelar en stor roll för deras fortsatta utveckling. Föräldrarnas utbildningsnivå, hälsa och socioekonomiska status i övrigt påverkar miljön som barnet växer upp i. Även andra förhållanden kan ha en övergripande påverkan på barnets utvecklingsmöjligheter. Det rör sig om hela samhällets struktur, funktion och normer, till exempel om det finns förebyggande arbete i form av verksamheter som ger generellt stöd till alla barn och familjer (Socialstyrelsen, 2020).

Socialtjänsten har även som uppgift att arbeta förebyggande. Det förebyggande arbetet görs bland annat för att främja förutsättningar för goda livsförhållanden, få kännedom om barn och ungas situation för att möta behoven bättre och för att förhindra att barn och unga far illa. Inom det förebyggande arbetet är målgruppen bredare eftersom det inkluderar barn, unga och familjer som inte redan har kontakt med socialtjänsten. Det förebyggande arbetet kan riktas in på olika områden beroende på vilka behov som finns i befolkningen. Vi kommer kortfattat att beskriva delar av det förebyggande arbetet under 3.6 – *Insatser*.

Det förebyggande arbetet görs bland annat för att främja förutsättningar för goda livsförhållanden, få kännedom om barn och ungas situation för att möta behoven bättre och för att förhindra att barn och unga far illa.

3.3.2 Avgränsningar

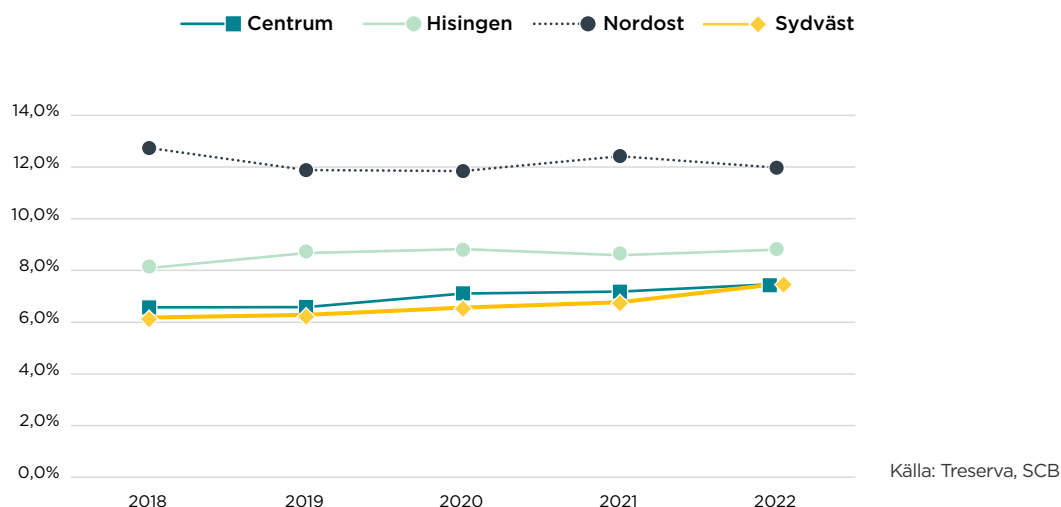
Det finns barn och unga i Göteborg som av olika anledningar har skyddade personuppgifter i socialtjänstens verksamhetssystem Treserva. Individer med skyddade personuppgifter är inte medräknade i statistiken som presenteras i detta kapitel. När det gäller barn och unga 0–20 år som fått någon insats har bortfallet på grund av detta uppskattats till ungefär 9 procent.

3.4 Aktualiseringar

3.4.1 Aktualiseringarna ökar något de senaste åren och skiljer sig mellan könen

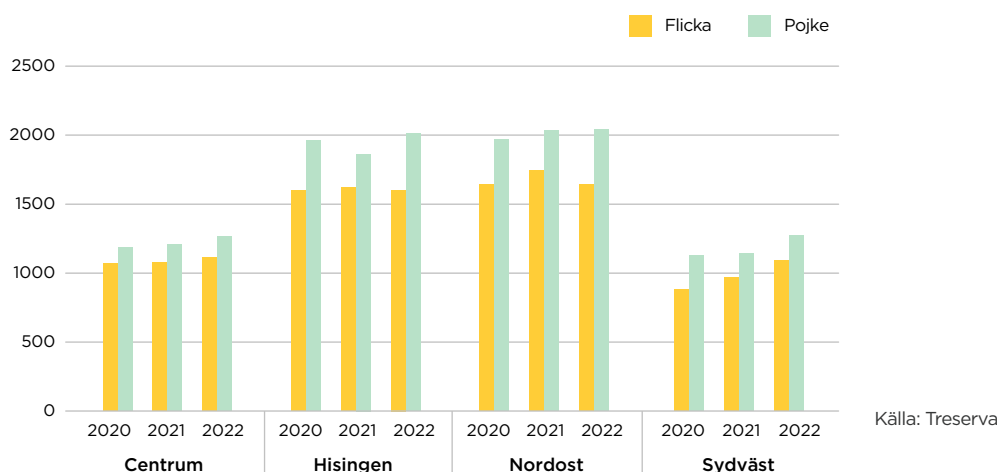
För att kunna ge ett barn skydd eller stöd måste socialtjänsten få vetskap om förhållanden som kan innebära risker för barnet. Detta kan ske genom en ansökan från barnet eller familjen själv, genom socialtjänstens egna iakttagelser, eller genom en anmälan om oro från exempelvis polis, privatpersoner eller skolan. Alla som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialtjänsten. För vissa myndigheter, anställda och yrkesverksamma finns en lagstadgad anmälningsskyldighet. *Aktualisering* eller att någon *blir aktualiserad* innebär att socialtjänsten har fått kännedom om att ett barn eller ungdom har farit eller riskerar att fara illa, och har registrerat informationen i verksamhetssystemet. Nedan visar vi hur stor andel av alla barn och unga i åldern 0–20 år som har blivit aktualiserade under en femårsperiod.

Figur 3.2 – Andel unika individer, 0–20 år, i befolkningen som blivit aktualiserade minst en gång. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Andelen aktualiserade individer i befolkningen ökar de senaste åren, även om de minskar i Nordost mellan 2021–2022. Detta följer den nationella trenden enligt Socialstyrelsens rapportering (2022a). I Nordost har 12 procent av alla barn och unga blivit aktualiserade hos socialtjänsten under 2022, vilket är en hög andel jämfört med övriga områden. Majoriteten av aktualiseringarna grundas på orosanmälningar, läs mer i figur 3.4.

Figur 3.3 – Antal unika individer, 0–20 år, som blivit aktualiserade minst en gång. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

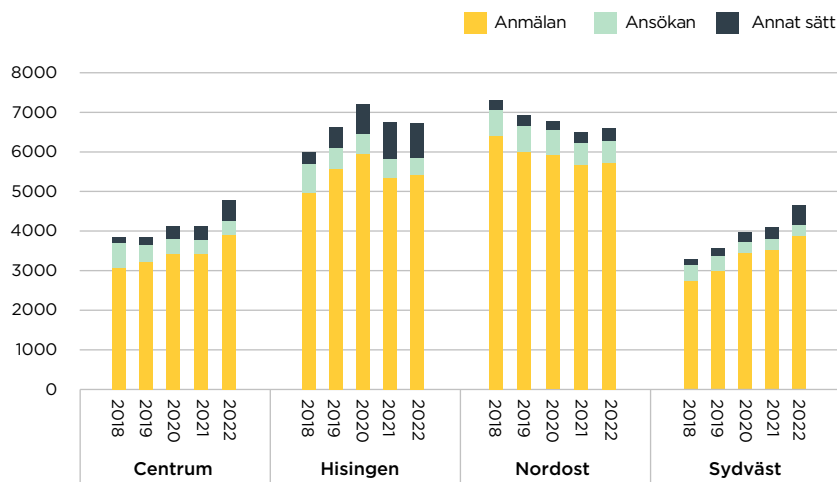
I den könsuppdelade statistiken i figur 3.3 ser vi att antalet pojkar som blivit aktualiserade är fler än antalet flickor i samtliga stadsområden. En förklaring kan vara att pojkars behov är mer synliga och att de ofta är mer utåtagerande än flickor, eller möjligtvis att fler pojkar aktualiseras för att en större del av befolkningen som är pojkar.

Den tydligaste ökningen av antalet aktualiserade individer syns i Sydväst. Där ökar framför allt antalet flickor, från 883 flickor år 2020 till 1 088 flickor år 2022. I övriga stadsområden är utvecklingen mer varierande. I figur 3.2 såg vi att Nordost har en större andel aktualiserade individer i befolkningen än övriga stadsområden, men i figur 3.3 ser vi att antalet individer är likvärdigt mellan Nordost och Hisingen. Dessa två figurer kompletterar varandra.

Aktualiseringstyper

Anmälan om oro för att ett barn far illa eller misstänks fara illa, så kallade orosanmälningar, är den vanligaste orsaken till att barn och unga blir aktuella hos socialtjänsten. I figur 3.4 syns antal aktualiseringar samt fördelningen på aktualiseringstyp.

Figur 3.4 – Antal aktualiseringar. Uppdelat på grund för aktualisering och förvaltning, år 2018–2022

Figurkommentar: Avser barn och unga 0-20 år

Källa: Treserva

I figur 3.4 ser vi samma trender som i figur 3.3, med skillnaden att denna figur visar antal aktualiseringar och inte individer. Syftet med figur 3.4 är att visa på vilket sätt individens behov av stöd och skydd kommer till socialtjänstens kännedom. Det vanligaste sättet som socialtjänsten får information om att ett barn kan behöva stöd eller skydd på är genom en anmälan. Det gäller för samtliga förvaltningar och i Centrum och Sydväst ser vi en ökning över tid avseende antalet aktualiseringar som görs utifrån en anmälan. I Nordost minskar antalet aktualiseringar som baseras på en anmälan något och i Hisingen varierar antalet mellan åren.

Antalet orosanmälningar som kommer in till socialtjänsten har ökat nationellt under de senaste åren, enligt Socialstyrelsen. De skriver att anmälningarna kan ha ökat för att fler har kunskap om och uppmärksammar barn som far illa. En annan förklaring kan vara förändringar i lagstiftning, specialisering av mottagningsfunktionen och utveckling av handlägningsrutiner (Socialstyrelsen, 2022a)

En liten andel av aktualiseringarna görs utifrån ansökningar, där individen själv eller vårdnadshavaren söker stöd. En svag minskning av antalet ansökningar syns över tid. Andelen aktualiseringar som tillkommer genom information på annat sätt ökar något över tid i alla förvaltningar förutom Nordost.

3.4.2 Uppgiftslämnare och aktualiseringsorsak skiljer sig åt mellan åldersgrupperna

I följande del kommer vi att presentera statistik i två åldersgrupper: 0–12 år och 13–20 år. Åldersgrupperna skiljer sig åt i storlek och i hela staden är det ungefär 86 000 barn i den yngre åldersgruppen och ungefär 48 000 i den äldre. Fördelningen ser liknande ut i stadsområdena.

Aktualiseringstyper

Socialtjänsten kan få kännedom om information som innebär en aktualisering på följande vis:

Anmälan om oro:

Polisen, privatpersoner, skola eller sjukvård m.fl. kontakter socialtjänsten när de upptäckt eller misstänker missförhållanden.

Ansökan om bistånd:

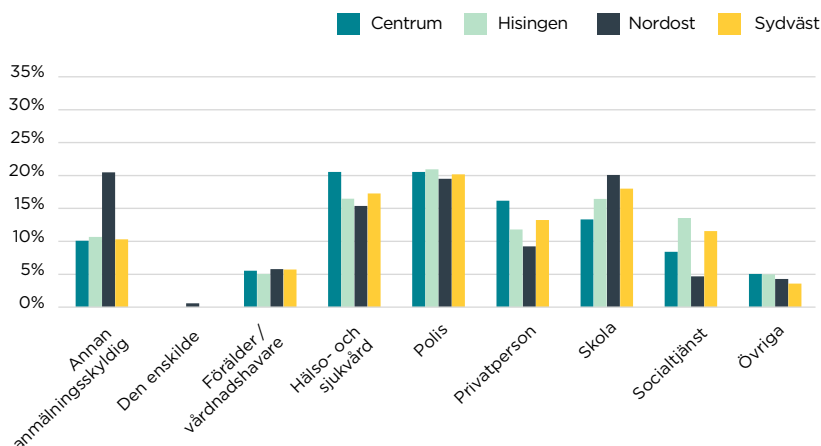
Den unge eller vårdnadshavare kontakter själv socialtjänsten för hjälp.

Information på annat sätt:

Socialtjänsten får kännedom på något annat sätt. Exempelvis från en annan myndighet, en annan tjänsteperson i staden eller genom egna iakttagelser.

I figur 3.5 ser vi hur stor andel av aktualiseringarna i en förvaltning som baseras på information från en viss uppgiftslämnare för åldersgruppen 0–12 år. Uppgiftslämnare registreras av den socialsekreterare som handlägger aktualiseringen.

Figur 3.5 – Andel aktualiseringar, 0–12 år, per uppgiftslämnare. Uppdelat på förvaltning, år 2022.

Figurkommentar: Vissa kategoriseringar för uppgiftslämnare har slagits samman för att kunna presenteras i figuren på ett överskådligt sätt.

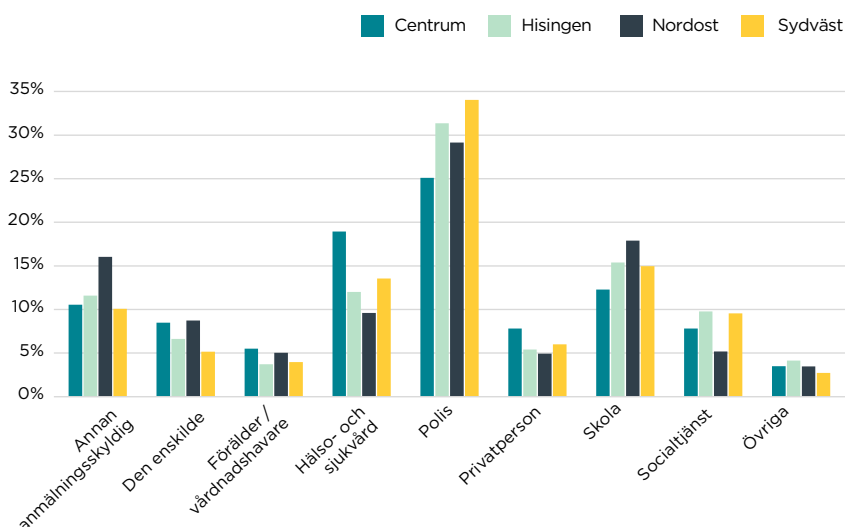
Källa: Treserva

För barn i åldern 0–12 år är polisen, hälso- och sjukvården och skolan de vanligaste uppgiftslämnarna. Hälso- och sjukvården samt privatpersoner står för en större andel uppgifter i Centrum än i de andra socialförvaltningarna.

En något större andel av aktualiseringarna i Nordost, följt av Sydväst, grundas på information från skolan, jämfört med övriga förvaltningar. Inom kategorin skola räknas även uppgifter från förskola och elevhälsa in, dock står de för en mycket liten del av det totala antalet uppgifter. Att en liten andel uppgifter kommer från förskolan och andra aktörer som möter de yngsta barnen är vanligt förekommande även i andra kommuner, enligt Socialstyrelsens kartläggning (2022a).

De skillnader vi ser mellan förvaltningarna kan eventuellt bero på hur väl samverkan mellan socialtjänsten och andra aktörer fungerar. Där det finns en god samverkan inkommer sannolikt fler uppgifter. En annan möjlig förklaring till att andelarna skiljer sig åt kan vara att handläggare registrerar uppgiftslämnare olika. I Nordost ser vi att andelen uppgifter från annan anmälningsskyldig är betydligt större än i övriga förvaltningar, samtidigt som andelen från socialtjänst är mindre. Detta syns i båda åldersgrupperna, men tydligast i den yngre. Verksamhetsföreträdare från Nordost har förklarat att skillnaden beror på att man registrerar inkommande uppgifter på annat sätt där jämfört med övriga förvaltningar. När enheten för barn och unga får vidarebefordrat uppgifter som inkommit till mottagningsenheten för vuxna anges uppgiftslämnare annan anmälningsskyldig istället för socialtjänst, medan övriga förvaltningar anger socialtjänst som uppgiftslämnare på dessa uppgifter.

Figur 3.6 – Andel aktualiseringar, 13–20 år, per uppgiftslämnare. Uppdelat på förvaltning, år 2022.

Figurkommentar: Vissa kategoriseringar för uppgiftslämnare har slagits samman för att kunna presenteras i figuren på ett överskådligt sätt.

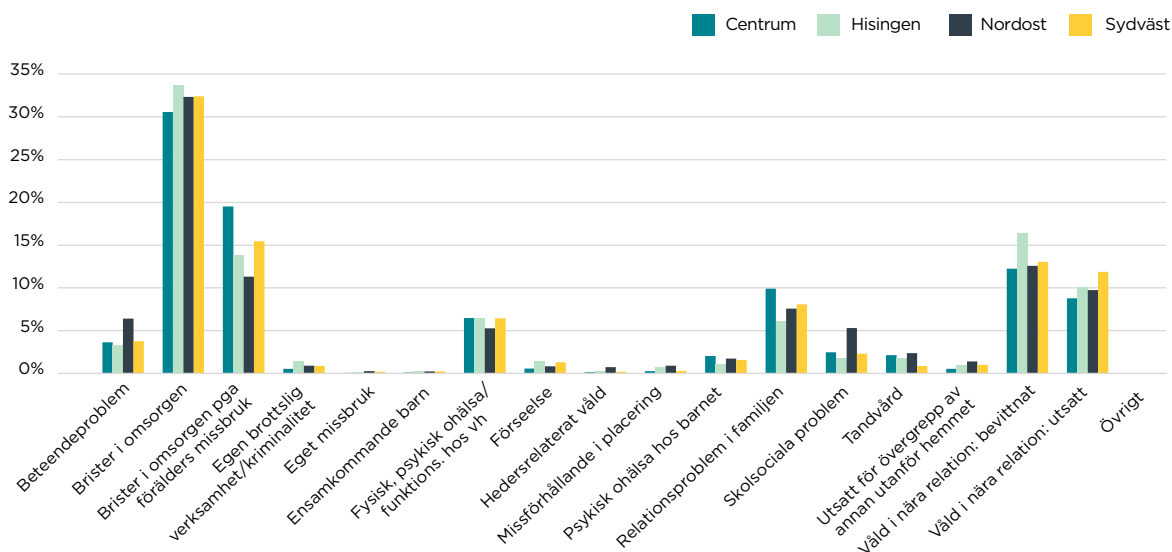
Källa: Treserva

För åldersgruppen 13–20 år står polisen och skolan för störst andel uppgifter. Även här är det en mycket liten del av uppgifterna i kategorin skolan som inkommer från elevhälsan. Också hälso- och sjukvård samt annan anmälningsskyldig står för stora andelar för alla förvaltningar. I Centrum kommer fler uppgifter in via hälso- och sjukvården än i de andra förvaltningarna. Tydligast är skillnaden mot Nordost.

En skillnad jämfört med den yngre åldersgruppen är att vi ser att ansökan från den enskilde ligger till grund för fler aktualiseringar bland de äldre. En annan skillnad är att andelen uppgifter från polisen är betydligt större i den äldre åldersgruppen, med störst andel i Sydvest. Att fler uppgifter kommer från polisen för den äldre målgruppen kan också visa på varför någon blir aktualiserad, och i figur 3.8 ser vi att den äldre målgruppen ofta aktualiseras på grund av eget beteende, kriminalitet och missbruk.

Utöver uppgiftslämnare ska även orsak till aktualiseringen registreras. I figur 3.7 och 3.8 syns andel aktualiseringar med en viss orsak, vilket ger en fingervisning om vilken problematik som är vanligt förekommande i olika stadsområden. När en aktualisering registreras kan bara en orsak väljas, även om de problem som barn och unga har inte alltid är så lätta att avgränsa. Under utredningen kan det visa sig att det finns fler problemområden än vad som framkom i aktualiseringen.

**Figur 3.7 – Andel aktualiseringar, 0–12 år, per orsak.
Uppdelat på förvaltning, år 2022.**

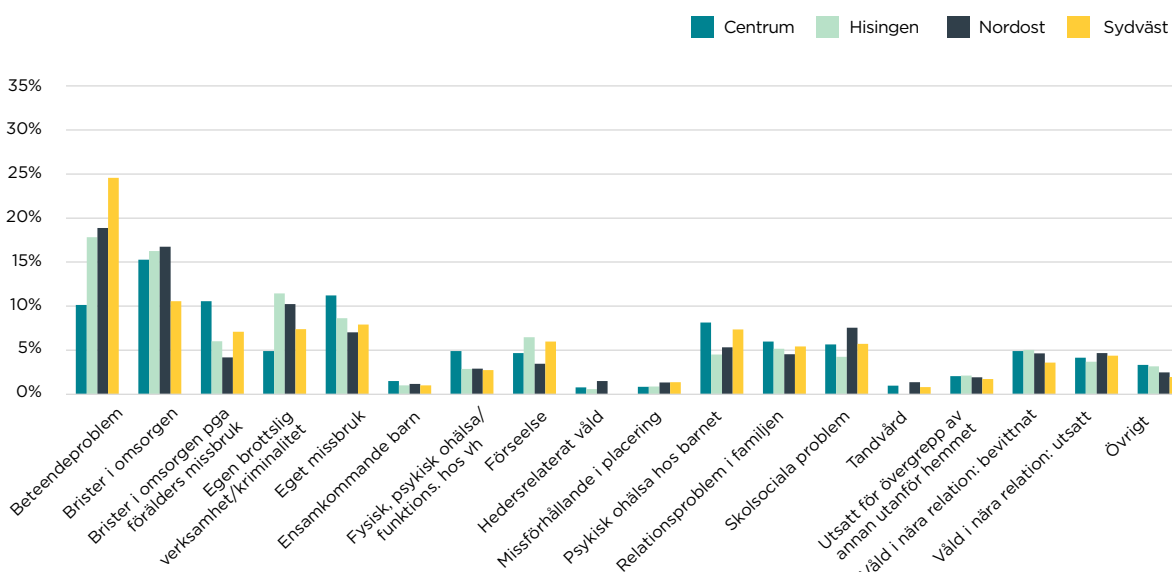

Figurkommentar: Orsakerna är nya i Treserva och infördes 2022.

Källa: Treserva

I figur 3.7 visas orsaker till att barn 0–12 år aktualiseras hos socialtjänsten. *Brister i omsorgen* är den främsta aktualiseringsorsaken i samtliga förvaltningar och står för ungefär en tredjedel av alla orsaker. Därefter registreras många aktualiseringar med orsak *brister i omsorg pga grund av förälders missbruk*, med störst andel i Centrum och minst i Nordost. Att barnet har bevitnat eller utsatts för våld i nära relation står också för en större andel av orsakerna, med sammanlagt störst andel i Hisingen.

**Figur 3.8 – Andel aktualiseringar, 13–20 år, per orsak.
Uppdelat på förvaltning, år 2022.**

Figurkommentar: Orsakerna är nya i Treserva och infördes 2022.

Källa: Treserva

För åldersgruppen 13–20 år är aktualiseringsorsakerna mer jämnt fördelade. *Beteendeproblem* är den vanligaste orsaken, förutom i Centrum där det istället är vanligare att bli aktualiserad på grund av *brister i omsorgen*. Det är en tydlig skillnad i jämförelse med den yngre åldersgruppen, där *beteendeproblem* stod för endast 3–6 procent. Precis som i den yngre åldersgruppen står *brister i omsorgen på grund av föräldrars missbruk* för en större andel i Centrum än i övriga förvaltningar. Gällande missbruk är det något fler barn och unga som aktualiseras för sitt eget missbruk än för sina föräldrars missbruk. Vi ser också att *egen brottslig verksamhet* utgör ungefär 10 procent av aktualiseringsorsakerna i Hisingen och Nordost.

De tydligaste skillnaderna mellan åldersgrupperna 0–12 år och 13–20 år är att orsakerna skiftar från att röra problem i barnets hemmiljö i den yngre gruppen till att röra barnets eget beteende i den äldre gruppen. Som vi visade i figur 3.4 grundar sig majoriteten av alla aktualiseringar på anmälningar. Socialstyrelsen (2022a) noterar några nya områden och tendenser i vad som anmäls nationellt. Bland annat handlar fler anmälningar om flickor i kriminella miljöer och flickor som utövar våld. I figur 3.3 såg vi att antalet aktualiserade flickor ökar över tid i Sydvest. I figuren ovan ser vi att *beteendeproblem* är den vanligaste aktualiseringsorsaken i Sydvest.

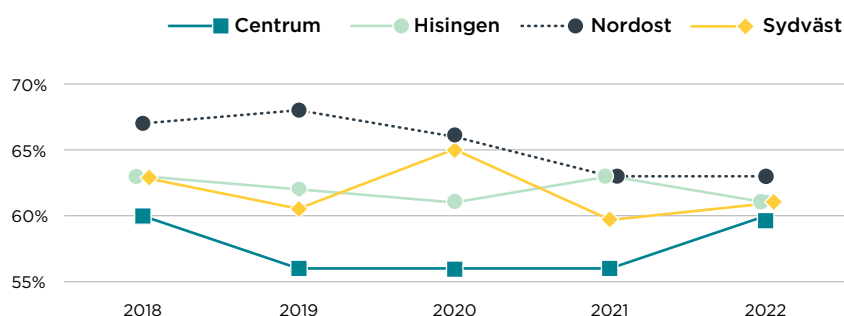
Aktualiseringar med orsakskod *hedersrelaterat våld* utgör en liten andel av alla aktualiseringar i båda åldersgrupperna, mellan 0–2 procent. Det finns en möjlighet att hedersproblem, när det förekommer, inte upptäcks förrän senare och därför registreras som något annat vid aktualisering. Vi uppskattar även att en hög andel av de barn och unga som aktualiseras med orsak *hedersrelaterat våld* har en skyddad identitet, och som vi nämnde inledningsvis är de inte inkluderade i statistiken.

3.5 Utredningar

3.5.1 Beslut om att inleda utredning skiljer sig åt mellan förvaltningarna

Efter att en individ aktualiserats ska socialtjänsten besluta om en utredning ska inledas eller ej, eller om aktualiseringen ska tillföras ett befintligt ärende. Att 100 procent av aktualiseringarna leder till utredning eller tillförs ett befintligt ärende är inte målet eftersom en del aktualiseringar inte behöver leda till utredning. Nedan visar vi hur stor andel av alla aktualiseringar som leder till att en utredning inleds eller att aktualiseringen tillförs ett befintligt ärende.

Figur 3.9 – Andel aktualiseringar som leder till beslut att inleda utredning eller tillförs befintligt ärende. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

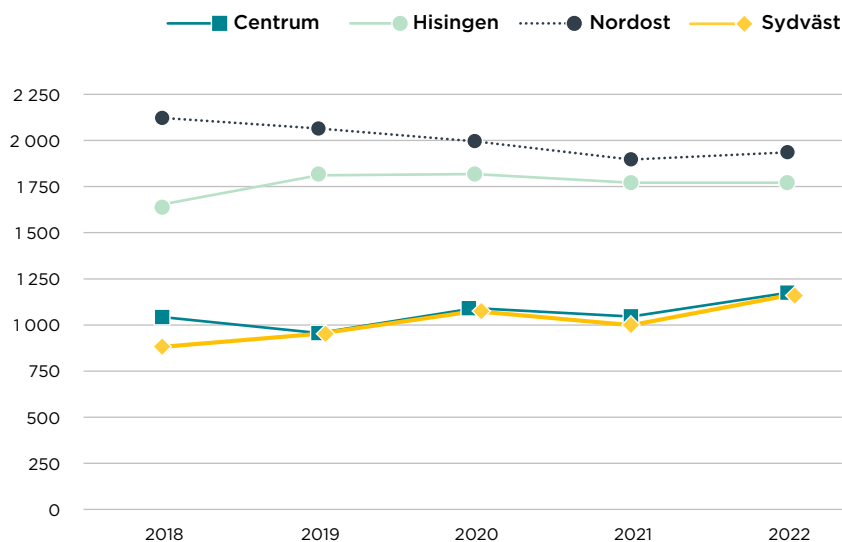

Figurkommentar: Avser barn och unga 0–20 år. Notera att y-axeln inte börjar från 0.

Källa: Treserva

I figuren ovan ser vi att Nordost har högst andel aktualiseringar som leder till utredning över tid, men att andelen har minskat sedan 2019. I Centrum, Hisingen och Sydväst är utvecklingen över tid varierande. I Sydväst ser vi en tydlig topp under 2020. År 2022 ser vi att alla fyra förvaltningar ligger på en liknande nivå, runt 60–63 procent.

Figur 3.10 – Antal unika individer, 0–20 år, med beslut att inleda utredning. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

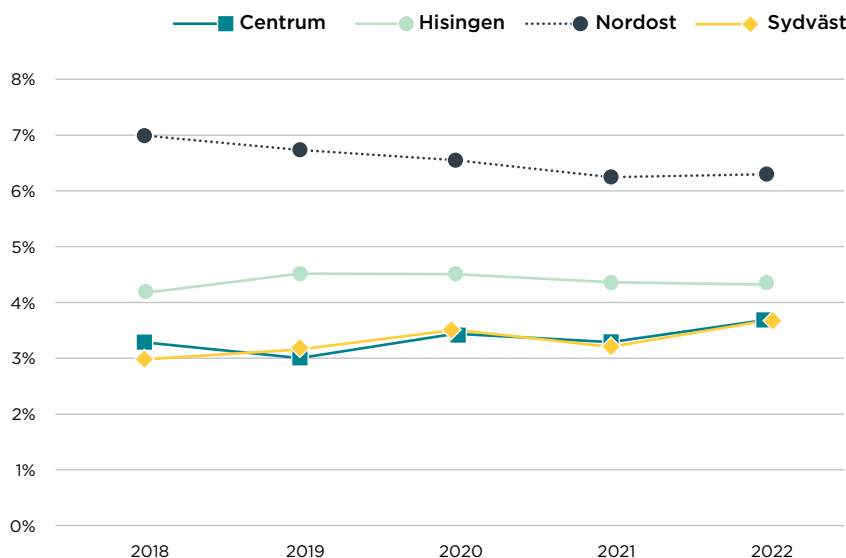
Figurkommentar: Folkmängden skiljer sig åt mellan stadsområdena.

Källa: Treserva

Här syns antal unika individer med beslut att inleda utredning. Folkmängden skiljer sig åt mellan stadsområdena, vilket vi ska ha i åtanke när vi tittar på statistiken. I Hisingen bor cirka 41 000 barn och unga i åldern 0–20 år och i övriga stadsområden cirka 31 000. Antal unika individer med beslut att inleda utredning har minskat i Nordost över tid. I övriga stadsområden har utvecklingen varit varierande. Störst ökning ser vi i Sydväst, från 882 individer 2018 till 1 159 individer 2022. I figur 3.3 visade vi antal unika individer som blivit aktualiserade under perioden 2020–2022, uppdelat på kön. I den figuren, och även i figur 3.10 ovan, följs siffrorna för Hisingen och Nordost åt, medan Centrum och Sydväst ligger på liknande nivåer.

I figur 3.11 visar vi hur stor andel av alla barn och unga 0–20 år i stadsområdet som har fått beslut om att inleda utredning under de senaste fem åren. Liknande figurer finns även för aktualiseringar (figur 3.2) och insatser (figur 3.16).

Figur 3.11 – Andel unika individer, 0–20 år, i befolkningen med beslut att inleda utredning. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

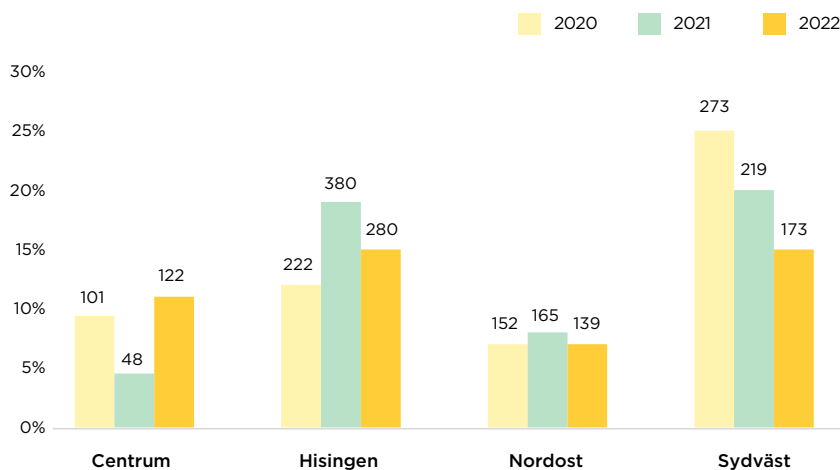
Källa: Treserva, SCB

Den här figuren visar att en större andel i befolkningen i Nordost har beslut att inleda utredning än i de andra stadsområdena år 2022, cirka 6 procent jämfört med cirka 4 procent i de övriga stadsområdena. Vi känner igen mönstret från figur 3.2 där vi visade andel individer i befolkningen som blivit aktualiserade. 12 procent av alla barn och unga i Nordost blev aktualiserade under 2022, jämfört med 7–8 procent i övriga stadsområden.

3.5.2 Utredningstider varierar

En utredning för barn (0–17 år) ska slutföras senast inom fyra månader från öppnandet enligt 11 kap. 2 § soL. Utredningen får endast pågå längre än fyra månader om det finns särskilda skäl för ett beslut om att förlänga utredningen. Det kan vara en påfrestning för barn, unga och föräldrar att utredas under en längre tid.

Figur 3.12 – Andel avslutade utredningar som pågått mer än 4 månader utan beslut om förlängd utredningstid. Uppdelat på förvaltning, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser barn 0–17 år. Antal utredningar står som dataetikett.

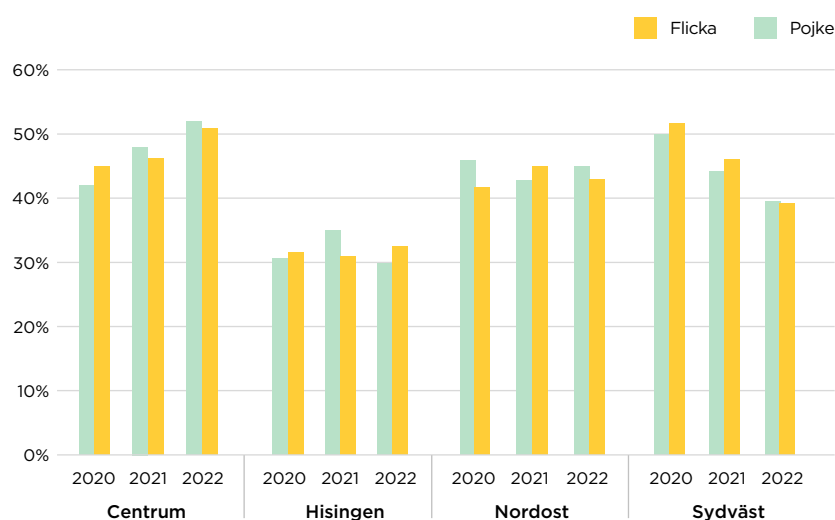
Källa: Treserva

Figur 3.12 visar andel och antal utredningar som pågått längre än fyra månader utan beslut om förlängning. Vi ser skillnader över tid och mellan förvaltningarna. Högst antal utredningar som pågått över fyra månader finns på Hisingen 2021. Högst andel finns i Sydväst 2020. Både Centrum och Nordost har en lägre andel och antal ärenden som pågått längre än fyra månader. Tydligast är det i Nordost.

3.5.3 Beslut om insats för barn och unga

Det är inte alla utredningar som leder till beslut om insats. Under utredningstiden kan situationen för barn och unga förändras och behovet kan ibland tillgodoses på annat sätt än genom en biståndsbedömd insats.

Figur 3.13 – Andel utredningar som leder till beslut om insats. Uppdelat på förvaltning och kön, år 2020–2022.

Figurkommentar:
Avser barn och unga 0-20 år.

Källa: Treserva

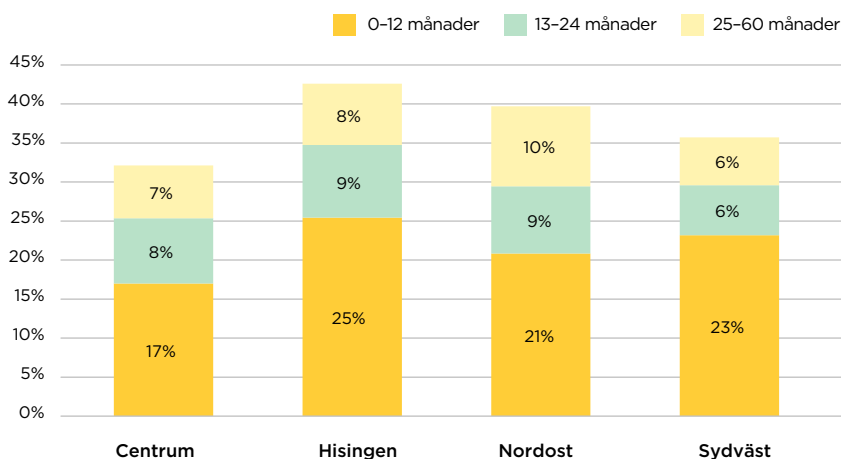
I figuren ovan ser vi andel utredningar som leder till beslut om insats, uppdelat på kön och förvaltning. Det är andel utredningar i förhållande till alla utredningar för det aktuella könet i respektive förvaltning.

Här ser vi att det skiljer sig mellan könen och förvaltningarna. I Centrum ökar andelen utredningar som leder till beslut om insats över tid och i Sydväst minskar den. Hisingen sticker ut med färre utredningar som leder till beslut om insats. Ungefär 30 procent av utredningarna i Hisingen leder till insats medan det i övriga förvaltningar är 40–50 procent under åren. Vi vet inte med säkerhet varför det är en lägre andel i Hisingen än i övriga förvaltningar, mer analys behövs.

3.5.4 Barn och unga som återkommer till socialtjänsten

En individ kan ha flera insatser av varierande typ och längd. När insatserna avslutas stängs ärendet i Treserva. I figur 3.14 ser vi hur stor andel av de barn och unga 0–20 år som fick ett nytt ärende 2022 som tidigare haft ett ärende.

Figur 3.14 – Andel individer i nystartade ärenden som har haft ett ärende tidigare. Uppdelat på förvaltning och uppföljningsperiod, år 2022.

Figurkommentar: Avser barn och unga 0-20 år. Även individer som har tackat nej till en insats är inräknade. Vi kan som längst hämta uppgifter från 1:a januari 2018 så individer som varit aktuella innan det datumet och återkommer syns inte i våra siffror.

Källa: Treserva

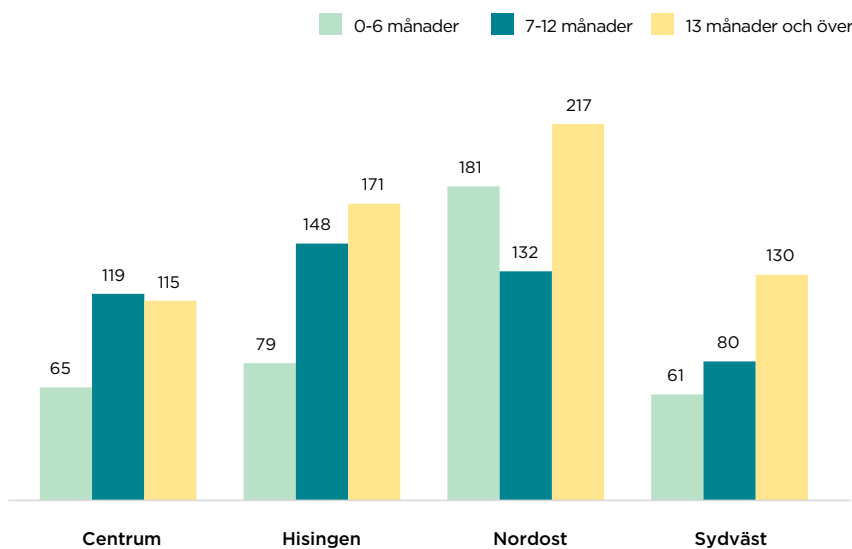
I figur 3.14 ser vi nya individer som vi mött 2022 och hur många som har varit i kontakt med oss tidigare. Totalt antal individer som återkommer inom fem år är 303 i Centrum, 678 i Hisingen, 608 i Nordost och 373 i Sydväst. Statistiken är fördelad på olika tidsintervaller, där vi ser att de flesta som återkommer gör det inom 12 månader. Figuren visar både individer som blivit utredda men inte haft en insats och individer som har blivit utredda och haft en insats. Högst andel individer som tidigare har varit aktuella ser vi i Hisingen, totalt 42 procent. Lägst andel individer som tidigare har varit aktuella finns i Centrum, totalt 32 procent.

Sundell m.fl. (2004) har i sin rapport om barn och unga i socialtjänsten undersökt mönster i återaktualiseringar. Rapporten baseras på studier av akter och register för barn och unga som varit föremål för socialtjänstens vård i Stockholm. Precis som statistiken i figur 3.14 visar konstaterar författarna att majoriteten av återaktualiseringarna sker inom ett år. Gemensamt för de barn och ungdomar i studien som återaktualiserades var att problematiken handlade om föräldrarnas omsorgsbrist, vilket ofta ledde till en placering. Problematiken kunde variera under barnets uppväxt och detta gjorde att även om de första insatserna hjälpte barnet så att ärendet kunde avslutas, uppstod behovet igen och de återaktualiserades. Andra gemensamma nämnare var att de som återaktualiserades oftare var flickor och oftare hade utländsk bakgrund.

3.6 Insatser

I detta avsnitt beskriver vi insatser för barn och unga utifrån volymer. För att läsa mer om insatser kopplade till missbruk, kriminalitet, våld i nära relation, hedersrelaterat våld eller hemlöshet hänvisar vi till respektive kapitel i denna rapport. I figuren nedan omfattas alla insatser till barn och unga för att ge en bild av hur länge en individ är i behov av socialtjänstens stöd.

Figur 3.15 – Antal ärenden med insats som har avslutats under 2022. Uppdelat på förvaltning och ärendetid, år 2022.

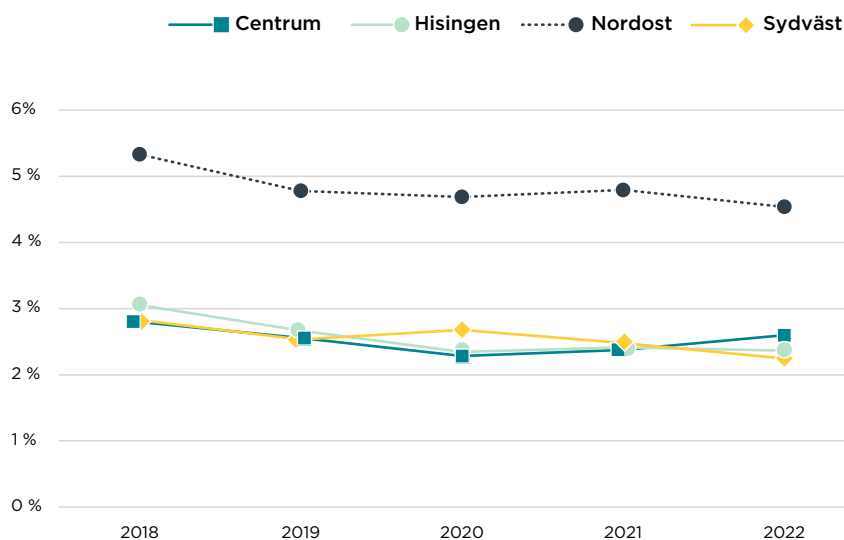
Figurkommentar: Avser barn och unga 0-20 år
Källa: Treserva

Figur 3.15 är baserad på hur länge ett ärende är öppet, inte hur länge en insats pågår. Det kan vara flera insatser per ärende och alla insatser räknas in, även om de till sin natur är olika i längd. Nyckeltalet har tagits fram genom att mäta ärendetiden för de ärenden som har avslutats under 2022 och haft minst en pågående insats.

Antalet ärenden som har pågått i max sex månader ligger på ungefär samma nivå i samtliga förvaltningar, förutom Nordost som har ett betydligt högre antal än övriga. Antalet ärenden som har pågått 7–12 månader och 13 månader eller mer är mer varierande mellan förvaltningarna. Nordost har flest antal avslutade ärenden som har varit aktuella hos socialtjänsten i över 13 månader jämfört med de andra socialförvaltningarna. Men även i Hisingen och Sydväst är det den gruppen av avslutade ärenden som är störst. En förklaring till ett högt antal ärenden över 13 månader kan vara att det är långa placeringar, exempelvis familjehem, men vi särredovisar inte placeringar så vi kan inte säga det säkert.

Ärenden pågår under en längre tid i Hisingen och Nordost jämfört med i Centrum och Sydväst. Det kan tyda på att det finns behov av stöd under en längre tid, vilket kan bero på skillnader i befolkningens sammansättning, ekonomiska ställning med mera.

Figur 3.16 – Andel unika individer, 0–20 år, i befolkningen som har haft minst en insats. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Källa: Treserva, SCB

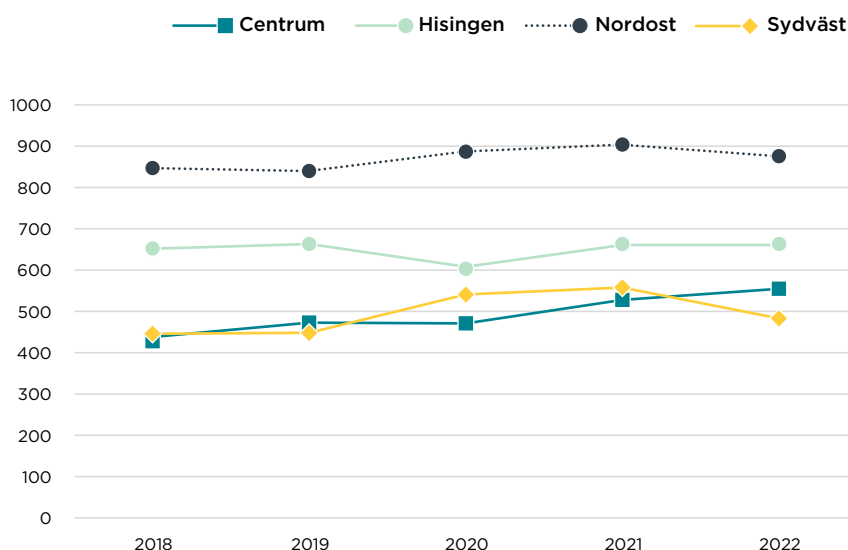
I figur 3.16 ser vi att andelen individer i befolkningen som har haft minst en biståndsbedömd insats sjunker något över tid, men det är små skillnader. Nordost har nästan dubbelt så stor andel som har haft en biståndsbedömd insats som övriga stadsområden 2022, 4,5 procent jämfört med cirka 2,5 procent. Sett i antal var det ungefär 1 380 barn och unga i Nordost som hade en insats från socialtjänsten år 2022. Folkmängden i Nordost är ungefär lika stor som i Centrum och Sydväst, medan Hisingen är det stadsområde som har störst befolkning, se figur 3.1.

3.6.1 Öppna insatser

Öppna insatser används här som ett samlingsbegrepp för alla de insatser som ges till barn och unga och som inte är heldygnsvård med placering. Vissa öppna insatser kan erbjudas som en service till enskilda, där vem som helst kan delta, medan andra kräver att den enskilde får ett biståndsbeslut om rätt till insats. Det finns ingen enhetlig nationell indelning av olika typer av öppna insatser. Även inom staden kan det variera vad som ges med biståndsbeslut och vad som ges som service utan biståndsbeslut. I figuren här nedan visar vi öppna insatser som beviljats med biståndsbeslut, och då ingår följande:

- » strukturerade öppenvårdsprogram
- » individuellt stöd
- » familjebehandling
- » ungdomsbehandling

Figur 3.17 – Antal unika individer, 0–20 år, som har haft minst en öppen insats. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Figurkommentar: Både intern och extern öppenvård redovisas.

Källa: Treserva

I figur 3.17 ser vi antal individer i varje stadsområde som haft biståndsbedömda öppna insatser över tid. En individ kan ha flera biståndsbedömda öppna insatser samtidigt, och de kan även kombineras med tvångsvård eller serviceinsatser utan biståndsbeslut. Störst antal individer som har haft biståndsbedömda insatser finns i Nordost. Antalet fluktuerar mellan 2018 och 2022 i övriga stadsområden och Sydväst har störst variation under åren. Hur många som har haft öppna insatser kan bero på hur behovet i befolkningen ser ut. Andel individer av alla barn och unga som har haft en öppenvårdsinsats 2022 är följande: Centrum 1,7 procent, Hisingen 1,6 procent, Nordost 2,9 procent och Sydväst 1,5 procent. Det är alltså en liknande andel i samtliga stadsområden förutom Nordost som har en högre andel. Vi känner igen mönstret från övriga figurer med andel i befolkningen.

En annan möjlig förklaring till skillnaderna som syns över tid och mellan stadsområdena kan vara att förvaltningarna har olika typer av insatser att erbjuda. Varje förvaltning gör bedömningen av vilka öppna insatser som ska erbjudas för att möta målgruppens behov. Det kan också vara så att det varierar mellan stadsområdena hur benägna barn, unga och föräldrar är att tacka ja till insatser.

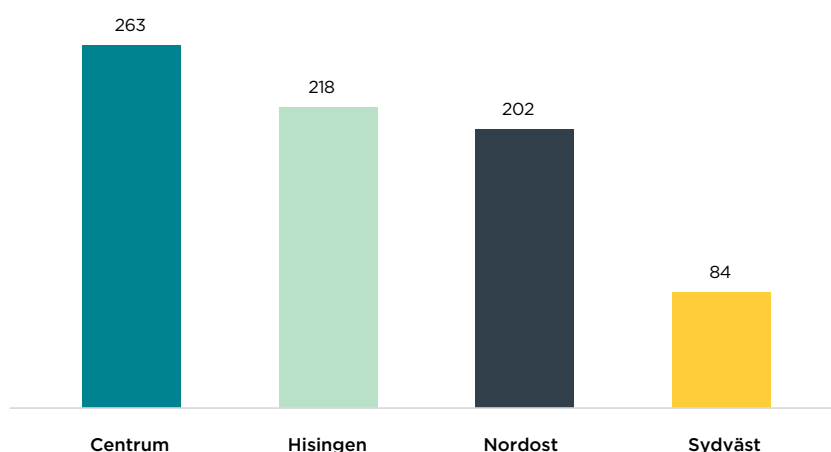
3.6.1.1 Stöd som ges utan biståndsbeslut

Stöd som ges utan biståndsbeslut brukar ofta kallas serviceinsatser. När den här rapporten produceras finns inte tillräckliga data över öppna serviceinsatser som skulle göra det möjligt att göra jämförelser mellan förvaltningarna. Eftersom vi vill göra jämförelser har vi valt att inte presentera statistik över service som bara visar en eller några förvaltningar. Vi vill dock uppmärksamma att det i staden finns många insatser och verksamheter för barn och unga som inte presenteras i detta kapitel.

En typ av service som finns i alla förvaltningar är föräldraskapsstöd, vilket sker både individuellt och i grupp, på både generell och riktad nivå. 2021 togs ett centralt beslut att föräldraträffar enligt modellen Alla Barn i Centrum (ABC) ska erbjudas föräldrar i hela staden, i samverkan mellan flera förvaltningar. Det ska finnas centrala ABC-samordnare och lokala ABC-samordnare i varje stadsområde. ABC är ett generellt föräldraskapsstöd som vänder sig till föräldrar med barn i åldern 3–12 år. Varje gruppomgång av ABC består av fem träffar som leds av personal utbildade i modellen.

Föräldraträffar enligt modellen Alla Barn i Centrum (ABC) ska erbjudas föräldrar i hela staden

Figur 3.18 – Antal deltagare i ABC föräldraträffar. Uppdelat på stadsområde, år 2022.

Figurkommentar: Ett fåtal grupper blev inte registrerade i anmälningssystemet och syns därmed inte i denna sammanställning.

Källa: Förskoleförvaltningen

I figur 3.18 visas hur många som har deltagit i föräldraträffar under 2022. Cirka 80 gruppomgångar av ABC föräldraträffar har genomförts under året, i olika områden, riktat till föräldrar med barn i olika åldersgrupper, på olika språk, både fysiskt och digitalt. Vissa grupper erbjuds på en familjecentral medan andra hålls på förskolor, skolor eller andra arenor, så som bibliotek.

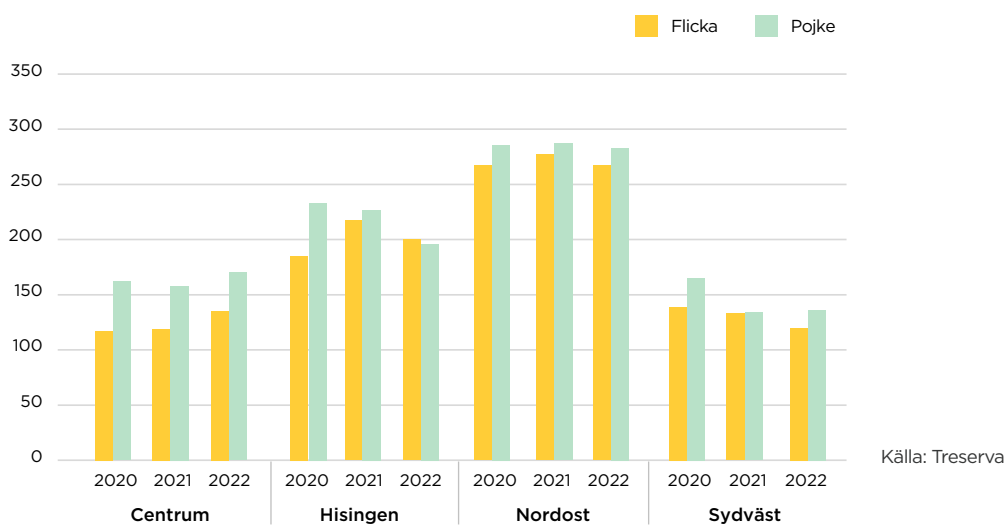
Vi ser i figuren att antalet föräldrar som deltagit i ABC föräldraträffar är lägre i Sydvest jämfört med övriga stadsområden. I de övriga stadsområdena är det runt tre gånger fler föräldrar som deltagit. Det beror på att det anordnades färre gruppomgångar i Sydvest, endast 10 jämfört med 23–24 i övriga stadsområden. Dels har stadsområdet färre medarbetare som håller ABC föräldraträffar och arbetar med att sprida informationen och rekrytera deltagare, jämfört med övriga stadsområden, dels har de haft en relativt hög personalomsättning bland gruppledare vilket har gjort att planerade grupper har fått ställas in.

ABC är ett generellt föräldraskapsstödsprogram, men det finns även riktade insatser för specifik problematik. Under 2023 pågår arbete med att ta fram sammanhållen statistik för riktat föräldraskapsstöd.

3.6.2 Barn och unga i heldygnsvård

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. I första hand är det barnets vårdnadshavare som ska se till att barnet får detta, och de flesta barn bor tillsammans med sina föräldrar. Men ett barn kan behöva placeras utanför det egna hemmet med stöd av socialtjänsten, ifall barnets bästa motiverar det. Enligt Socialstyrelsens nationella statistik (2022b) beviljades 26 200 barn och unga i Sverige någon gång under 2021 en sådan placering, även kallat heldygnsvård. Majoriteten var över 15 år, varav de flesta var pojkar.

Figur 3.19 – Antal unika individer, 0–20 år, som någon gång under året varit placerade i någon form av heldygnsvård. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

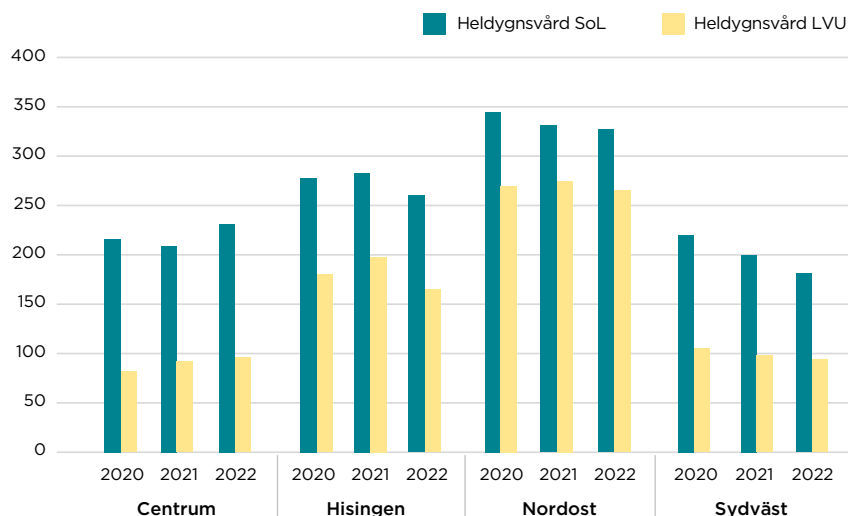

I figur 3.19 visas antal pojkar och flickor som varit placerade i heldygnsvård av Göteborgs Stad, enligt SoL eller LVU, under åren 2020–2022. En individ kan förekomma under flera år eftersom vissa placeringar sträcker sig över lång tid. Över tid ser vi en liten minskning av antalet placerade pojkar i Hisingen och i Sydväst.

I samtliga socialförvaltningar utom i Hisingen 2022 är det fler pojkar än flickor i heldygnsvård. Skillnaden mellan könen i antal individer som har varit placerade i heldygnsvård är störst i Centrum. En förklaring kan vara att pojkar och flickor har olika typer av problematik, vilket gör att de har olika behov av heldygnsvård. Det kan vara så att något fler flickor kan få sina behov tillgodosedda i öppenvård och därför inte behöver placeras i heldygnsvård. Även nationellt är det fler pojkar än flickor som får en heldygnsinsats (Socialstyrelsen, 2022b). Som vi såg i figur 3.3 är det också fler pojkar än flickor som aktualiseras.

En frivillig placering enligt SoL kräver att föräldrarna och barn över 15 år samtycker till insatsen. Tvångsvård enligt LVU ges när det saknas samtycke och det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa och utveckling skadas på grund av exempelvis brister i omsorgen eller på grund av något annat förhållande i hemmet. Vård enligt LVU kan även ges på grund av barnets eget beteende. I figuren nedan ser vi antal unika individer i heldygnsvård uppdelat på lagrum.

Figur 3.20 – Antal unika individer, 0–20 år, som någon gång under året varit placerade i någon form av heldygnsvård. Uppdelat på lagrum och stadsområde, år 2020–2022.

Figurkommentar: En individ kan ha fått heldygnsinsatser med stöd av olika lagrum under samma år, vilket medför att summan av de olika insatserna inte är densamma som totalsumman unika individer.

Källa: Treserva

I figur 3.20 visas antal unika individer som varit placerade i heldygnsvård över tid, fördelat på lagrum. Här vill vi påminna om att antalet individer 0–20 år skiljer sig mellan stadsområdena. I Centrum finns cirka 32 000 barn och unga, i Hisingen 41 000, i Nordost 31 000 och i Sydväst 31 000. Vi ser tydligt att heldygnsvård enligt SoL är vanligare än heldygnsvård enligt LVU i samtliga stadsområden. Det följer det nationella läget (Socialstyrelsen, 2022b). Skillnaden mellan lagrummen är störst i Centrum och minst i Nordost.

Placeringsformer

HVB står för hem för vård eller boende och är ett professionellt drivet behandlingshem som på uppdrag av socialtjänsten tar emot personer för vård och behandling i förening med ett boende.

HVB (hem för vård eller boende)

Familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialtjänsten tar emot barn för vård och fostran. Ett familjehem kan vara inom barnets sociala nätverk eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte känner barnet sedan tidigare.

Familjehem

Stödboende är en mindre ingripande form av boende för barn och unga mellan 16 och 20 år som infördes 2016 som ett alternativ till HVB. Stödboende är avsett för barn och unga som endast har ett mindre vårdbehov.

Stödboende

I tabell 3.1 nedan presenteras antal unika individer placerade i heldygnsvård, utifrån lagrum och placeringsform, samt förändring 2020–2022.

Tabell 3.1 – Antal unika individer som någon gång under året varit placerade i någon form av heldygnsvård. Uppdelat på placeringsform, stadsområde och lagrum, år 2020–2022.

Place- rings- form	År	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst
HVB SoL	2020	52	73	119	54
	2021	61	79	113	48
	2022	89	80	113	38
Förändring 2020–2022		+ 37	+ 7	- 6	- 16
HVB LVU	2020	24	52	116	32
	2021	28	65	83	33
	2022	32	56	88	27
Förändring 2020–2022		+ 8	+ 4	- 28	- 5
Familjehem SoL	2020	142	178	234	148
	2021	138	179	214	135
	2022	139	176	207	128
Förändring 2020–2022		- 3	- 2	- 27	- 20
Familjehem LVU	2020	65	143	207	85
	2021	71	153	215	77
	2022	75	128	211	79
Förändring 2020–2022		+ 10	- 15	+ 4	- 6
Stöd- boende SoL	2020	43	54	24	52
	2021	29	59	33	48
	2022	37	38	32	30
Förändring 2020–2022		- 6	- 16	+ 8	- 22
Stöd- boende LVU	2020	0*	0*	0*	0*
	2021	0*	0*	0*	0*
	2022	0*	0*	0*	0
Förändring 2020–2022		-	-	-	-

Kommentar: Familjehem inklusive konsulentlett och ej konsulentlett. Vi redovisar inte antal under 10. Källa: Treserva

I tabellen ovan ser vi en viss förändring över tid. Familjehem är den vanligaste placeringsformen i alla förvaltningar, följt av HVB. Familjehemsplaceringarna enligt soL har minskat i Nordost och Sydväst under perioden 2020–2022. När ett barn har varit placerat i samma familjehem under två år ska frågan om vårdnadsöverflyttning övervägas av socialnämnden. Vårdnadsöverflyttning innebär att familjehemmet övertar vårdnaden om barnet och blir vårdnadshavare i juridisk mening.

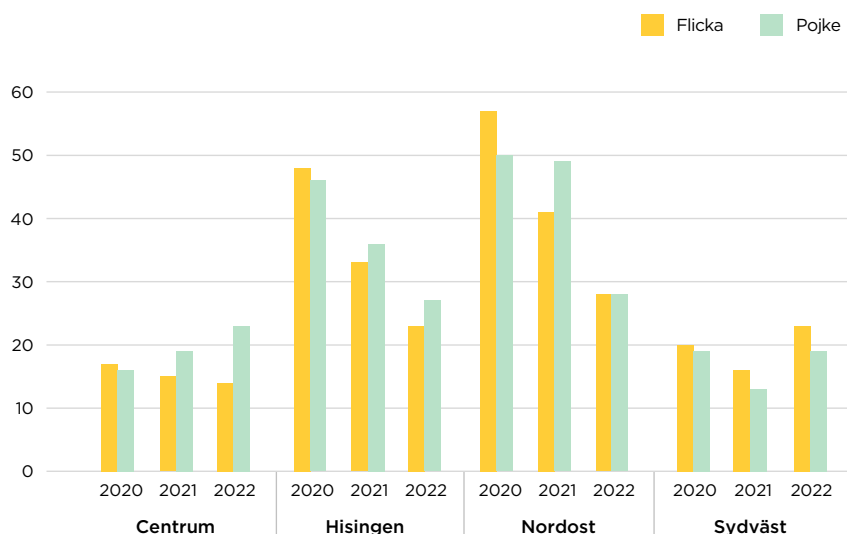
Vi ser en ökning av HVB soL i Centrum och en liten ökning i Hisingen, medan Sydväst minskar under samma period. Stödboende är den minst vanliga placeringsformen och är en relativt ny boendeform med individer inom ett begränsat åldersspann, 16–20 år. Antalet individer placerade i stödboende varierar över tid i förvaltningarna, den tydligaste skillnaden ser vi i Hisingen och Sydväst, där antalet minskar.

Familjehem är den vanligaste placeringsformen i alla förvaltningar, följt av HVB.

Heldygnsvård enligt LVU

I figur 3.19 visade vi antal flickor och pojkar som varit placerade i heldygnsvård enligt soL och LVU. Nedan visar vi könsuppdelad statistik för beslut om vård enligt LVU. Vård enligt LVU ges alltid som en placering utanför hemmet till att börja med, det kan också i vissa fall bedrivas i hemmet när barnet eller den unge har flyttat tillbaka till sitt ursprungliga hem.

Figur 3.21 – Antal unika individer, 0–20 år, som har fått beslut enligt LVU. Uppdelat på kön och stadsområde, år 2020–2022.

Källa: Treserva

Likt figur 3.19 som visar könsuppdelad statistik för alla placeringar, ser vi i figuren ovan att det oftare är pojkar som får beslut om vård enligt LVU, men det är inte lika entydigt här. I figur 3.21 ser vi att det i samtliga förvaltningar var fler flickor än pojkar år 2020, även om skillnaderna varierar. I Sydväst var det fler flickor samtliga år. I kapitel 7 presenteras statistik om våld i nära relation och hedersrelaterat våld. I figur 7.16 framkommer att ungefär 25 procent av alla barn och unga som har varit placerade enligt LVU var det på grund av våld i nära relation.

Vi ser i figuren att antal individer med beslut om vård enligt LVU i både Hisingen och Nordost nästan halveras från 2020 till 2022. I Hisingen hade 94 individer fått beslut om vård enligt LVU 2020 och 2022 hade det sjunkit till 50 individer. I Nordost är motsvarande siffror för 2020 107 individer och för 2022 56 individer.

I statistiken ingår inte barn och unga med skyddade personuppgifter och bortfallet är cirka 20 procent. Siffrorna som redovisas ska därför tolkas med försiktighet. Det krävs en fördjupad analys för att säga mer om förändringarna vi ser i figuren ovan.

För att kunna ge tvångsvård enligt LVU behöver socialnämnden ansöka om det hos förvaltningsrätten. Rätten prövar om det finns skäl till vård enligt LVU. Rätten kan besluta om sådan vård om det står klart att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Om socialnämnden inte kan invänta förvaltningsrättens beslut om vård enligt LVU får socialnämnden fatta beslut om ett omedelbart omhändertagande.

I tabell 3.2 visar vi antalet beslut om vård enligt 2 och 3 §§ LVU som fattats av förvaltningsrätten angående barn och unga i Göteborg under 2022. Vi visar även antalet beslut om omedelbart omhändertagande som fattats av socialnämnderna under året.

Tabell 3.2 – Antal nya beslut om tvångsvård respektive omedelbart omhändertagande enligt LVU. Uppdelat på förvaltning och beslutstyp, år 2022.

	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst	Göteborgs Stad
Bifall 2 § LVU	24	22	32	22	100
Bifall 3 § LVU	0*	10	0*	11	35
Bifall 2 & 3 §§ LVU	0*	0*	0*	0*	0*
Omedelbart omhändertagande 6 § LVU miljö	17	29	32	20	98
Omedelbart omhändertagande 6 § LVU eget beteende	0*	11	0*	11	37
Omedelbart omhändertagande 6 § LVU miljö & beteende	0*	0*	0*	0*	11

Kommentar: Barn och unga 0–20 år. *Antal under 10 redovisas inte. 2 § innebär vård på grund av bristande hemmiljö och 3 § innebär vård på grund av den unges eget beteende. Källa: Treserva

I tabellen ovan visas antal beslut om tvångsvård och beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU. I tabell 3.2 framkommer att flest beslut om vård enligt LVU samt omedelbart omhändertagande fattas med anledning av omständigheter i barnets miljö. Tabellen visar antal beslut och en individ kan ha flera beslut om vård enligt LVU.

Antalet bifall till vård enligt LVU är drygt 135 i hela staden och antalet avslag är 20. Att en ansökan från nämnden om vård enligt LVU får avslag kan betyda att förvaltningsrätten anser att utredningen inte visar på tillräckligt starka skäl för tvångsvård.

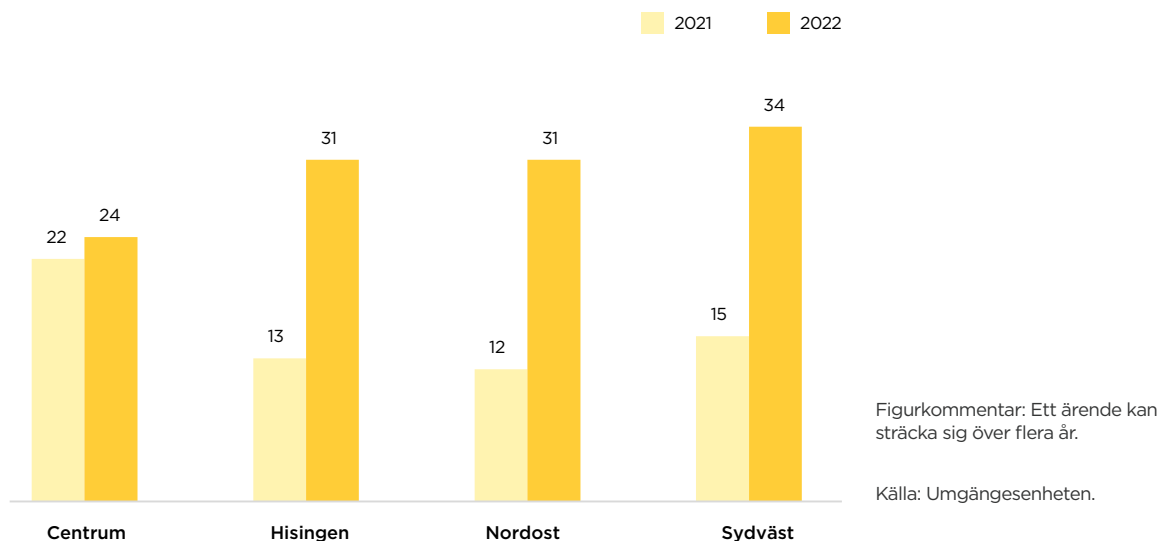
3.6.2.1 Stöd till placerade barn och familjer

I varje förvaltning finns barnsekreterare och familjehemssekreterare som stöttar placerade barn och deras familjer. De senaste åren har två nya verksamheter startats för att ytterligare möta behovet hos den här gruppen.

Umgängesenheten

Umgängesenheten startades 2021 och ger stöd till familjer med placerade barn. Främst ger man stöd till familjer där umgänget är reglerat enligt LVU, det vill säga när socialtjänsten har bestämt hur mycket och på vilket sätt föräldrar och barn ska få träffas. Biståndsbeslut från socialtjänsten ligger till grund för insatsen. Enheten tillhandahåller stöd och lokal vid umgängen mellan barnen och deras biologiska föräldrar, eller andra för barnet viktiga personer, där socialtjänsten bedömer att det finns behov av stöd av professionella när de möts.

Figur 3.22 – Antal ärenden hos Umgängesenheten. Uppdelat på förvaltning, år 2021–2022.

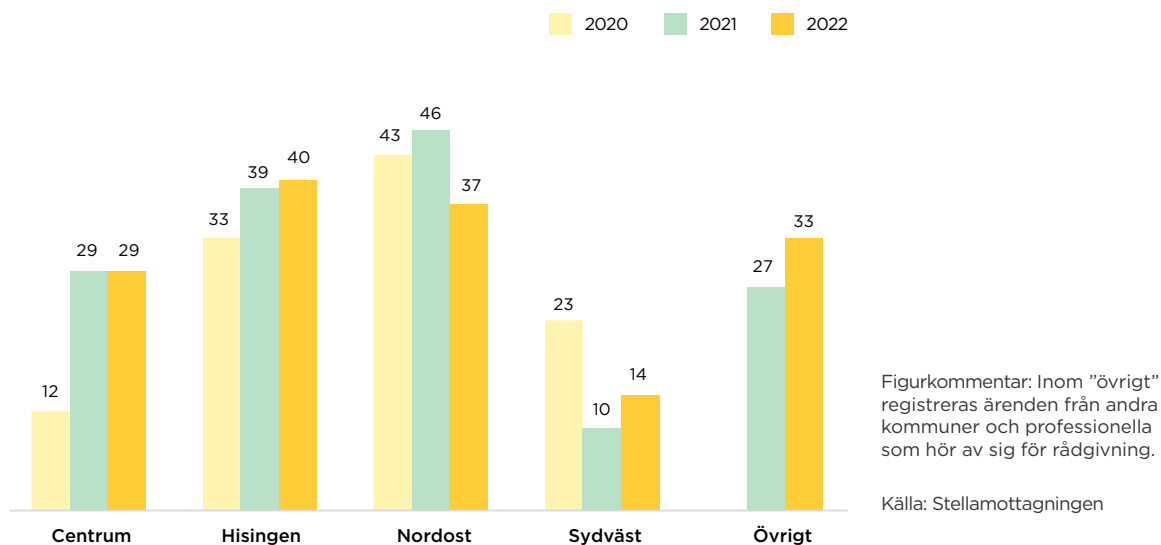

I figur 3.22 visas vilket stadsområde som tagit beslut om insats hos Umgängesenheten. Nästan alla ärenden gällde barn som placerats enligt LVU, men ett fåtal gällde placeringar enligt soL. Antalet ärenden ökade i alla stadsområden från 2021 till 2022.

Stellamottagningen

Mottagningen startades under 2020 och ger råd och stöd till föräldrar som har barn som är placerade enligt soL, LVU eller lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt föräldrar till vårdnadsöverflyttade barn. Stöd från Stellamottagningen kräver inte ett biståndsbeslut utan är en serviceverksamhet som föräldrar själva söker sig till. Under 2022 hade mottagningen kontakt med 153 föräldrar, vilket är något fler än tidigare år. Mottagningen registrerar vilken förvaltning som handlägger barnets placeringsärende och nedan ser vi fördelningen.

Figur 3.23 – Antal föräldrar som fått råd och stöd från Stellamottagningen. Uppdelat på förvaltning som handlägger barnets placeringsärende, år 2020–2022.

Figur 3.23 visar att föräldrar med barn placerade av socialförvaltningen Sydväst i lägre grad än föräldrar vars barn placerats av andra förvaltningar sökte stöd hos Stellamottagningen under 2021 och 2022. Det var flest föräldrar vars barn hade placerats av socialförvaltningen Nordost som vände sig till mottagningen, tätt följt av Hisingen. Det var också ett växande antal under "övrigt".

De samtal som personalen på Stellamottagningen har med föräldrar handlar oftast om känslor och oro inför eller under barnets placering. Föräldrar vill också ha hjälp att tolka beslut från socialsekreterare eller få information om sina rättigheter och skyldigheter. Ungefär hälften av dem som söker sig till Stellamottagningen har inte svenska som modersmål och ungefär en tredjedel av alla behöver tolk.

3.7 Familjerätten

Hos familjerätten kan separerade föräldrar få hjälp att komma överens i frågor som rör barnet. På uppdrag av tingsrätten handlägger familjerätten ärenden gällande vårdnad, boende och umgänge. De fastställer också föräldraskap samt handlägger adoptionsärenden. I tabell 3.3 redovisas antalet barn som varit aktuella i de olika ärendetyper som finns hos familjerätten samt antal medgivandeutredningar som genomförts av familjerätten.

Tabell 3.3 – Antal barn, 0–17 år, aktuella i familjerättens olika ärendetyper samt antal medgivandeutredningar. Hela Göteborg, år 2020–2022.

År	Antal barn aktuella i upplysningar	Antal medgivandeutredningar	Antal barn aktuella i utredningar	Antal barn vars föräldrar deltagit i samarbets-samtal	Antal barn i beslut om umgänges-stöd
2018	681	43	274	614	108
2019	685	46	278	689	108
2020	741	33	261	666	76
2021	709	27	305	714	101
2022	541	25	275	1143	84

Källa: Familjerätten

En stor del av familjerättens ärenden inkommer som en begäran om upplysning eller utredning från tingsrätten, och antalet steg under 2020 för att sedan sjunka igen. Tingsrätten kan enligt föräldrabalken begära en upplysning inför ett beslut om vårdnad, boende eller umgänge. Vid begäran om upplysning inleder familjerätten en utredning och träffar det berörda barnet och föräldrarna.

Medgivandeutredningarna görs när en person eller ett par vill adoptera ett barn internationellt. De inleds efter en ansökan och familjerätten utreder sökandes föräldraförmåga. Internationella adoptioner har blivit kritiserade i media, vilket familjerätten tror kan vara en förklaring till att antalet minskar. Alternativa sätt att skaffa barn, såsom IVF, insemination och surrogatmödraskap, kan också bidra till färre medgivandeutredningar för adoptioner enligt familjerätten.

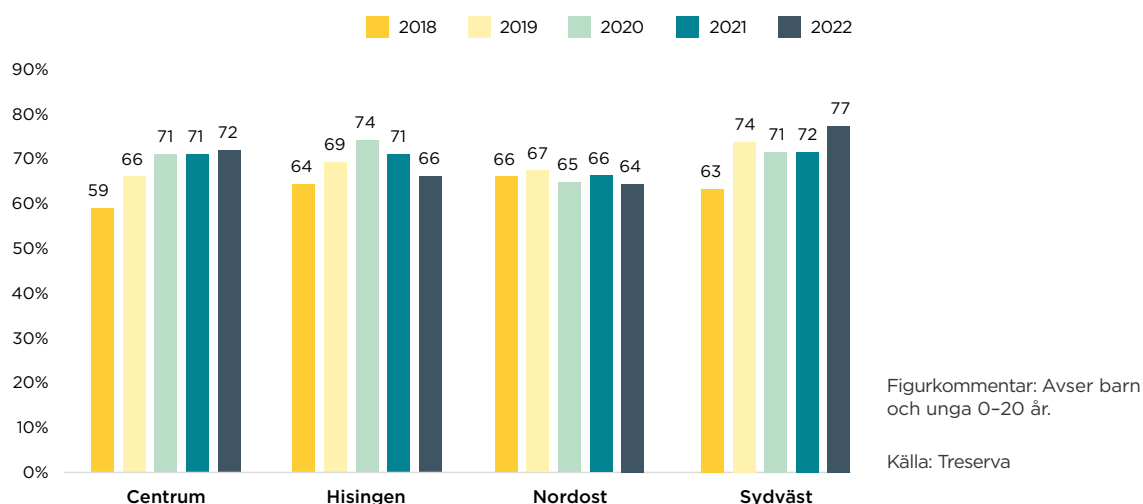
Antalet barn i utredningar om vårdnad, boende och/eller umgänge ligger på ungefär samma nivå över tid, förutom en liten ökning 2021. Nytt för 2022 var att alla vårdnadstvister skulle föregås av informationssamtal hos familjerätten. Under 2022 hölls 680 informationssamtal (ej presenterade i tabellen ovan). Det kan ha bidragit till en minskning i antalet upplysningar, eftersom flera föräldrar kan ha valt att gå andra vägar än att inleda tvisten.

Antalet samarbetsamtal stiger och var nästan dubbelt så många 2022 som 2018. Det kan vara en effekt av att man lättare kan ansöka digitalt och att familjerätten kan vägleda föräldrarna till samarbetsamtal i informations-samtal, så att de slipper vårdnadsutredningarna. Vad gäller umgängesstöd ser vi minskningar 2020 och 2022.

3.8 Avslut av ärenden

Nedan visar vi statistik för nyckeltalet *Andel ärenden som avslutas med behov tillgodosett*, som rapporteras till socialnämnderna sedan 2021. Nyckeltalet syftar till att visa hur stor andel av ärendena som ger positivt utfall för individen.

Figur 3.24 – Andel ärenden som avslutas med bedömningen att barnet eller den unges behov är tillgodosett. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Här ser vi att det är en ganska jämn fördelning över tid och över stadsområdena. Högst andel ärenden som avslutas med behovet tillgodosett hos den unge har Sydväst med 77 procent 2022 och lägst har Centrum med 59 procent 2018.

Det finns en problematik kopplat till att mäta avslutsorsaker eftersom socialtjänsten inte bör avsluta ett ärende utan att behovet är tillgodosett. Ett ärende kan dock avslutas av andra orsaker, bland annat för att individen själv önskar avsluta ärendet, att individen har flyttat eller att individen har avlidit. Det kan också vara så att ärendet avslutas eftersom barn, unga eller deras föräldrar tackar nej till insatsen som erbjuds. Att behovet är tillgodosett behöver inte betyda att behovet är tillgodosett av socialtjänsten, utan individen kan ha blivit hjälpt på annat sätt. Som vi såg i figur 3.14 är det minst en tredjedel av alla som fått ett nytt ärende 2022 som tidigare varit aktuella, de flesta från inom ett år. Mer analys behövs därför av såväl avslutsorsaker som återaktualiseringar.

4. Ekonomiskt bistånd

I detta kapitel visar vi statistik om personer som uppbär ekonomiskt bistånd från de fyra socialförvaltningarna i Göteborgs Stad.

4.1 Sammanfattning

- » Andelen individer som är i behov av ekonomiskt bistånd har över tid minskat i Göteborg. 2021 mottog 4 procent av befolkningen i Göteborg ekonomiskt bistånd vilket kan jämföras med 1997 då motsvarande siffra var 14,5 procent.
- » Behovet av ekonomiskt bistånd skiljer sig mellan stadsområdena där Nordost sedan 2018 har haft en betydligt högre andel av befolkningen som mottagit ekonomiskt bistånd jämfört med övriga stadsområden. Nordost har dock haft den största nedgången av biståndsmottagare under perioden.
- » 2018 tillhörde 9 procent av alla barn som bodde i Göteborg ett biståndshushåll och under 2022 var motsvarande siffra 6 procent.
- » Det vanligaste biståndshushållet i Göteborg är en *ensamstående man utan barn*, följt av en *ensamstående kvinna utan barn*. Minst vanligt är biståndshushållet *sambo/gift utan barn* och en *ensamstående man med barn*.
- » Det fanns totalt 12 634 vuxna biståndsmottagare i Göteborg 2022. Av dessa utgör cirka 65 procent utrikesfödda personer och cirka 50 procent kvinnor.
- » I likhet med riket i övrigt är *arbetslös* det vanligaste hindret för egen försörjning bland vuxna biståndsmottagare följt av *arbetshinder sociala skäl* och *sjukskriven med läkarintyg*.
- » Både nationellt och i Göteborg har antalet biståndsmottagare minskat de senaste åren, men samtidigt har andelen långtidsberoende hushåll ökat. Målgruppen som uppbär ekonomiskt bistånd har på så vis förändrats till att en större andel står längre från egen försörjning.
- » I en kartläggning av behovet av insatser i Göteborg bedömde socialsekreterare att 3 986 klienter inte hade tillräckligt med insatser för att kunna nå självförsörjning. Jobbfokuserade insatser tillsammans med arbetslivsinriktad rehabilitering är de insatstyper som socialsekreterarna har bedömt saknas i högst utsträckning för att klienterna ska kunna nå egen försörjning. 43 procent av klienterna bedömdes dessutom vara i behov av två olika insatstyper parallellt.
- » I samtliga stadsområden i Göteborg är över 40 procent av alla nystartade ärenden hushåll som tidigare har varit aktuella för ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt bistånd är den vanligaste anledningen till att människor söker stöd från socialtjänsten och utgör välfärdssystemets yttersta skyddsnät vid försörjningsproblem.

4.2 Socialtjänstens ansvar

Ekonomiskt bistånd är den vanligaste anledningen till att människor söker stöd från socialtjänsten och utgör välfärdssystemets yttersta skyddsnät vid försörjningsproblem. Biståndet syftar till att tillförsäkra enskilda personer och familjer en skälig levnadsnivå och ges när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt².

Ekonomiskt bistånd är behovsprövat och delas upp i två delar: försörjningsstöd och bistånd till livsföringen i övrigt. Vad som ingår i respektive del framgår i faktarutan till höger. Till skillnad från andra bidrag och ersättningar som vanligtvis är personliga utgår ekonomiskt bistånd från hushållets samlade ekonomi där samboende och gifta vuxna har ett gemensamt ansvar för hushållets försörjning.

För de verksamheter som handlägger ekonomiskt bistånd består uppdraget dels i att stötta människor till egen försörjning, dels att pröva rätten till bistånd. Det vill säga huvuduppgiften är att hjälpa den enskilde till egen försörjning så att hen kan klara sig utan ekonomiskt bistånd. I väntan på att det blir möjligt kan den enskilde efter individuell behovsprövning ha rätt till ekonomiskt bistånd

För att kunna hjälpa den enskilde till egen försörjning är det viktigt att socialtjänsten har metoder och insatser som är anpassade efter individens förutsättningar och behov. Det kan handla om att stötta den enskilde att hitta ett arbete eller erbjuda ekonomisk rådgivning kring hushållsekonomi. Alla människor har inte förmågan att försörja sig genom förvärvsarbete och socialtjänsten behöver då tillsammans med den enskilde hitta andra lösningar på försörjningsproblemen. Exempelvis kan socialtjänsten hjälpa den enskilde till långsiktig ersättning från andra försäkringssystem. Av vikt är att insatser och åtgärder väljs med hänsyn till den enskildes integritet, självbestämmande och behov.

Rätten till ekonomiskt bistånd är inte kravlös utan förutsätter att den enskilde gör vad hen kan för att bidra till sin egen försörjning, vilket oftast inkluderar att söka ett arbete. Individen behöver dessutom ha uttömt andra möjligheter till egen försörjning och i förväg försökt planera för att undvika att försörjningsproblem uppstår. Vid prövning av rätten till bistånd ska alltid en individuell bedömning göras och kraven på den enskilde ska anpassas efter individens förutsättningar och situation.

Barnperspektivet i familjer med försörjningsproblem

I socialtjänstens uppdrag ingår att beakta barnets bästa vid samtliga åtgärder som rör barn. Barn ansöker som regel inte själva om ekonomiskt bistånd utan ingår i hushållet vid föräldrarnas ansökan om bistånd.

Handläggaren behöver därför ta hänsyn till och uppmärksamma barnets situation när föräldrar ansöker om ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt bistånd består av:

Försörjningsstöd:

I försörjningsstödet ingår en riksnorm som gäller för hela landet och ska täcka behovet för exempelvis livsmedel, kläder, skor, telefon och andra förbrukningsvaror. Utöver riksnormen inkluderar försörjningsstödet även individuella kostnadsposter såsom boende och hemförsäkring.

Bistånd till livsföring i övrigt:

I begreppet bistånd till livsföring i övrigt ingår allt annat som den enskilde kan tänkas behöva för att uppnå en skälig levnadsnivå, exempelvis medicin eller tandvård.

² Personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd har som regel inte rätt till ekonomiskt bistånd men kan under vissa omständigheter ha rätt till akut nödbistånd.

4.3 Beskrivning av målgruppen

Människor som uppstår ekonomiskt bistånd är en heterogen grupp. Skälen till att människor har behov av ekonomiskt bistånd kan både vara individuella och strukturella. Individuella faktorer som kan påverka behovet av ekonomiskt bistånd är bland annat ålder, kön, utbildning, vistelsetid i Sverige, fysisk och psykisk hälsa, missbruk eller beroende av något slag. Strukturella faktorer är främst sådant som situationen på arbetsmarknaden, men kan även vara integrationspolitiken, utbildningspolitiken, kostnadsutvecklingen eller utformningen av övriga trygghetssystem (Socialstyrelsen, 2022a). Exempelvis kan förändringar i bestämmelsen kring arbetslöshetsersättningen påverka hur många individer som har behov av försörjningsstöd vid arbetslöshet.

Nationellt och i Göteborg är den vanligaste registrerade orsaken till att människor söker ekonomiskt bistånd *arbetslöshet* följt av *arbetshinder av sociala skäl* samt *sjukdom och ohälsa* (Socialstyrelsen, 2022a). *Arbetshinder av sociala skäl* innebär att socialtjänsten bedömer att en person för närvarande inte omedelbart står till arbetsmarknadens förfogande på grund av att personen har nedsatt arbetsförmåga eller att dennes arbetsförmåga inte är klarlagd. I orsakerna *sjukdom och ohälsa* ingår sjukskrivna med läkarutlåtande och personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga.

Då det är hushållet som ansöker om ekonomiskt bistånd är det vanligt att redovisa biståndsmottagande enligt hushållstyperna *samboende med och utan barn*, samt *ensamstående med och utan barn* fördelat på kön. Sett till antal är det vanligaste biståndshushållet en *ensamstående man utan barn* följt av en *ensamstående kvinna utan barn*, både nationellt och i Göteborg. Tar vi i stället hänsyn till befolkningssammansättningen är biståndshushållet *ensamstående kvinna med barn* överrepresenterade. Nationellt fick nästan 14 procent av samtliga ensamstående kvinnor med barn ekonomiskt bistånd under 2021 (Socialstyrelsen, 2022b).

En annan grupp som också är överrepresenterad bland biståndsmottagare är utrikesfödda personer. 2021 utgjorde utrikesfödda 20 procent av Sveriges befolkning samtidigt som 63 procent av alla biståndsmottagare var utrikesfödda (SCB, 2023; Socialstyrelsen, 2022b). En förklaring är att tillgång till välfärdssystemen i Sverige baseras på arbetskraftsdeltagande. Generellt sett har den som har invandrat till Sverige en svagare anknytning till arbetsmarknaden och som konsekvens en lägre tillgång till försäkringsystemen vid arbetslöshet eller sjukdom (Jämlikhetskommissionen, 2020). En mer detaljerad beskrivning av målgruppen i Göteborg och per stadsområde ges i avsnitt 4.4–4.6.

4.4 Om statistiken

Statistiken kommer främst från verksamhetssystemet Treserva men även från Statistiska Centralbyrån (SCB), Socialstyrelsen och lokala uppföljningar. Statistiken redovisas i vissa sammanhang per individ och i andra per hushåll eller ärende. Det medför att olika delar inte alltid är jämförbara med varandra. På samma sätt är statistiken inte alltid jämförbar mellan Socialstyrelsen, SCB och denna översikt, då olika metoder kan förekomma vid framtagandet av nyckeltal. I möjligaste mån kommer kända skillnader att kommenteras i figurkommentarer.

Det vanligaste biståndshushållet är en ensamstående man utan barn följt av en ensamstående kvinna utan barn.

I de fall statistiken kommer från Treserva och redovisas för Göteborg som helhet kan dubletter av individer förekomma, då en individ kan tillhöra två olika stadsområden under samma år. Uppskattningsvis utgör dubletter cirka 2–3 procent av den statistik som rör individer i hela Göteborg och kommer från Treserva. I Göteborgs Stad finns en central socialjour som hanterar akuta bistandsärenden som på sikt inte ska tillhöra staden. Dessa ärenden exkluderas från statistiken och utgör cirka 150–200 ärenden årligen.

Till skillnad från övriga kapitel i denna rapport ingår individer med skyddade personuppgifter i den statistik som vi presenterar här. Detta för att statistiken tagits fram med en annan metod. Läs mer om detta i avsnitt 1.3 – Metod.

4.5 Bistandsbehovet

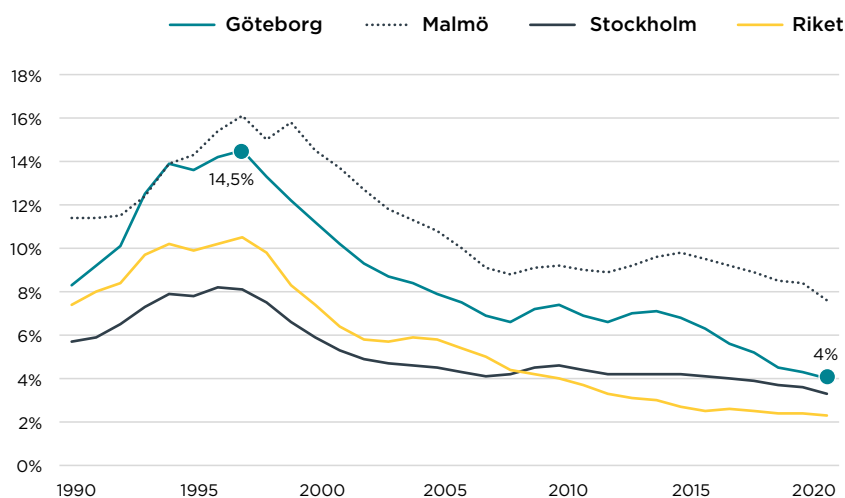
I detta avsnitt tittar vi närmare på hur bistandsbehovet i Göteborg har utvecklats över tid. Till en början redovisas andelen individer som har mottagit bistånd i befolkningen och vi lyfter särskilt utvecklingen för barn som lever i familjer med ekonomiskt bistånd. Därefter redovisas hur biståndsmottagandet skiljer sig åt mellan stadsområden och att det finns skillnader mellan antalet individer som ansöker om och mottar bistånd. Slutligen följer vi utvecklingen av nyanlända personer som uppbär etableringsersättning och mottar ekonomiskt bistånd som komplettering.

Andelen individer i behov av ekonomiskt bistånd har över tid minskat, både i Göteborg och i riket som helhet.

4.5.1 Biståndsmottagandet minskar över tid

Andelen individer i behov av ekonomiskt bistånd har över tid minskat, både i Göteborg och i riket som helhet. Figuren nedan visar andelen biståndsmottagare (vuxna och barn) som någon gång under året har mottagit ekonomiskt bistånd fördelat på de tre storstadskommunerna och riket.

Figur 4.1 – Andel biståndsmottagare i befolkningen. Uppdelat på riket och de tre storstadskommunerna, år 1990–2021.

Figurkommentar: Avser samtliga barn och vuxna som har mottagit ekonomiskt bistånd i befolkningen under året.

Källa: Socialstyrelsen

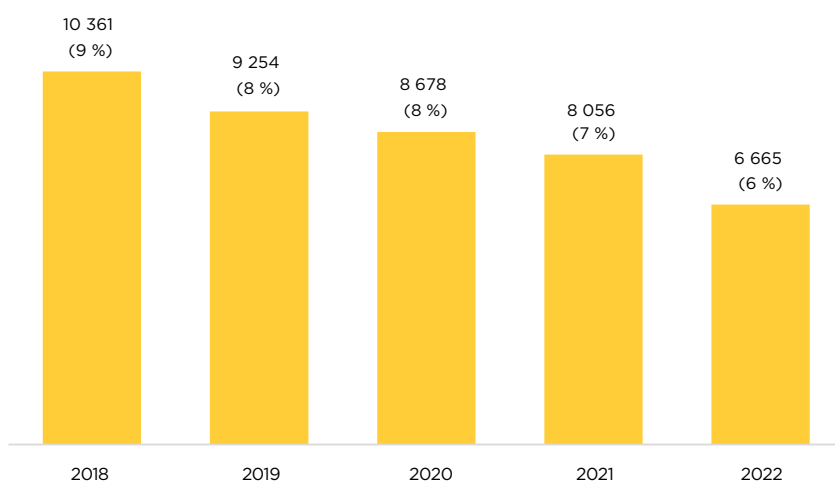
1997 kulminerade andelen biståndsmottagare i Göteborg då 14,5 procent av befolkningen någon gång under året mottog ekonomiskt bistånd. Göteborg har sedan dess, likt de flesta andra kommuner, sett en kraftig minskning av andelen biståndsmottagare och 2021 mottog strax under 4 procent av befolkningen bistånd. Jämfört med storstadskommunerna och riket hade Göteborg 2022 en lägre andel av befolkningen som mottagit ekonomiskt bistånd än Malmö, och en högre andel jämfört med Stockholm och riket i genomsnitt.

Antalet barn i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd minskar

Forskning visar att barn som växer upp i familjer som mottar ekonomiskt bistånd eller i ekonomisk utsatthet löper större risk för ohälsa, får sämre skolresultat och i högre utsträckning själva riskerar att behöva ekonomiskt bistånd som vuxna (Bergmark, 2016; Forte, 2018). Barn ansöker som regel inte själva om ekonomiskt bistånd utan ingår i hushållet vid föräldrarnas ansökan om bistånd. Figur 4.2 visar antalet barn som har ingått i ett biståndshushåll i Göteborg under perioden 2018–2022. Andelen barn som har ingått i ett biståndshushåll redovisas inom parentes.

Göteborg har en lägre andel som mottagit ekonomiskt bistånd än Malmö, och en högre andel jämfört med Stockholm och riket i genomsnitt.

Figur 4.2 – Antal barn i biståndshushåll. Hela Göteborg, år 2018–2022.

Figurkommentar: Med barn avses personer 0–17 år och hemmavarande barn 18–20 år där föräldrarna fortsatt har försörjningsansvar. I figuren redovisas andelen barn i befolkningen som har ingått i ett biståndshushåll inom parentes. Hemmavarande barn som är över 20 år är inte medräknade i figuren då uppgifter för den åldersgruppen inte fanns tillgängliga när statistiken togs fram.

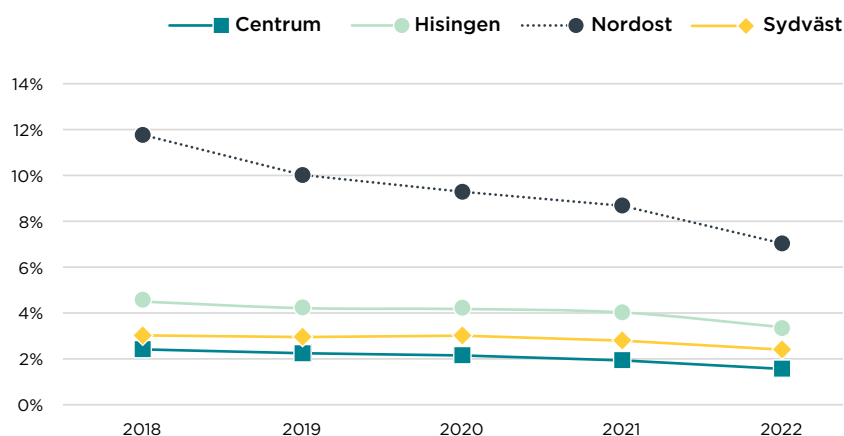
Källa: Treserva

Antalet barn som har ingått i ett biståndshushåll i Göteborg har under perioden 2018–2022 minskat med 3 696 barn. På samma sätt minskar andelen barn i befolkningen som har tillhört ett biståndshushåll. 2018 tillhörde 9 procent av alla barn som bodde i Göteborg ett biståndshushåll och under 2022 var motsvarande siffra 6 procent. Nedgången beror främst på att antalet barnfamiljer som mottar bistånd har minskat, från 4 563 hushåll 2018 till 2 889 hushåll 2022.

Biståndsmottagandet skiljer sig mellan stadsområden

Bryter vi ner biståndsmottagandet på stadsområden i Göteborg finns lokala skillnader. Figur 4.3 visar andelen biståndsmottagare i befolkningen fördelat på stadsområden för perioden 2018–2022.

Figur 4.3 – Andel biståndsmottagare i befolkningen. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser samtliga barn och vuxna personer som har mottagit ekonomiskt bistånd i befolkningen under året. Till skillnad från Socialstyrelsens siffror ingår inte individer som har etableringsersättning och mottar ekonomiskt bistånd som komplettering. Dessa individer redovisas separat i avsnitt 4.5.2.

Källa: Treserva

Under perioden har en betydligt högre andel av befolkningen i Nordost mottagit ekonomiskt bistånd jämfört med övriga stadsområden. Nordost har dock haft den största nedgången av biståndsmottagare både som andel i befolkningen och sett till antal, vilket framgår av tabell 4.1 nedan.

Tabell 4.1 visar antalet biståndsmottagare per stadsområde uppdelat på antalet vuxna, barn och samtliga biståndsmottagare. Kolumnerna längst till höger visar utvecklingen i antal och procent för perioden 2018–2022.

**Tabell 4.1 – Antal biståndsmottagare per stadsområde.
Uppdelat på antal vuxna, barn och samtliga biståndsmottagare, år 2018–2022.**

Stadsområde	Biståndsmottagare	2018	2019	2020	2021	2022	Antal 2018–2022	Procent 2018–2022
Centrum	Vuxna	3 315	3 160	3 062	2 841	2 321	-994	-30 %
	Barn	1 239	1 091	1 039	862	710	-529	-43 %
	Samtliga	4 554	4 251	4 101	3 703	3 031	-1 523	-33%
Hisingen	Vuxna	4 434	4 324	4 351	4 262	3 707	-727	-16 %
	Barn	2 812	2 564	2 512	2 408	1 998	-814	-29 %
	Samtliga	7 246	6 888	6 863	6 670	5 705	-1 541	-21 %
Nordost	Vuxna	7 246	6 309	6 036	5 677	4 717	-2 529	-35 %
	Barn	4 989	4 297	3 795	3 548	2 883	-2 106	-42 %
	Samtliga	12 235	10 606	9 831	9 225	7 600	-4 635	-38 %
Sydväst	Vuxna	2 157	2 162	2 269	2 150	1 889	-268	-12 %
	Barn	1 321	1 302	1 332	1 238	1 074	-247	-19 %
	Samtliga	3 478	3 464	3 601	3 388	2 963	-515	-15 %

Kommentar: Avser barn och vuxna som någon gång under året har mottagit bistånd. Med barn avses personer 0–17 år och hemmavarande barn 18–20 år där föräldrarna fortsatt har försörjningsansvar. Hemmavarande barn som är över 20 år är inte medräknade i tabellen då uppgifter för den åldersgruppen inte fanns tillgängliga när statistiken togs fram.
Källa: Treserva

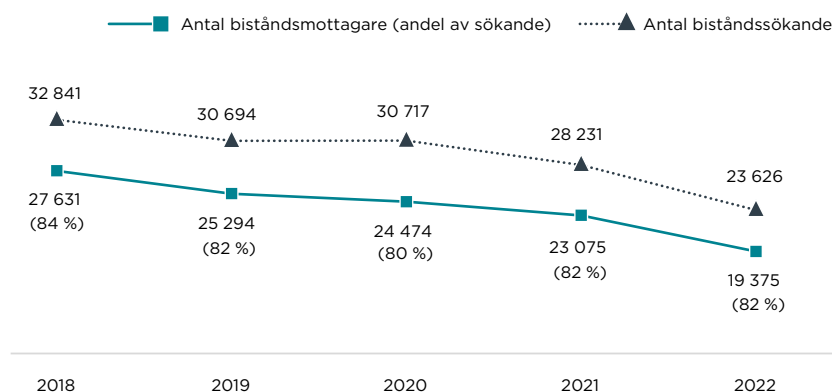
Samtliga stadsområden har haft en nedgång i antalet biståndsmottagare under perioden 2018–2022, för både vuxna och barn. Sett till samtliga biståndsmottagare har Nordost haft den största nedgången, både i antal och procentuellt. Nordost hade 4 635 färre biståndsmottagare 2022 jämfört med 2018, vilket är en nedgång med 38 procent. Procentuellt sett har även Centrum stått för en relativt stor nedgång och har minskat antalet biståndsmottagare med 33 procent under perioden. Alla stadsområden har dessutom haft en större procentuell nedgång bland barn än vuxna, där både Centrum och Nordost har minskat antalet barn i biståndshushåll med över 40 procent.

En förklaring till skillnaderna i biståndsbehov mellan stadsområdena är skillnader i olika socioekonomiska faktorer, så som inkomst, utbildning och sysselsättningsgrad. Befolkningen i Nordost och Hisingen har generellt en lägre socioekonomisk status än befolkningen i Centrum och Sydväst, se kapitel 2 – *Demografi och socioekonomi*, i denna rapport.

Antalet individer som söker och mottar ekonomiskt bistånd skiljer sig åt

Alla som söker ekonomiskt bistånd beviljas inte det. Figuren nedan visar antalet barn och vuxna som någon gång under året sökt eller mottagit ekonomiskt bistånd i Göteborg. Andelen sökande som har mottagit bistånd under samma år visas inom parentes.

Figur 4.4 – Antal biståndssökande och antal biståndsmottagare. Hela Göteborg, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser samtliga barn och vuxna personer som har mottagit eller sökt ekonomiskt bistånd under året. Andelen sökande som också har mottagit bistånd under samma år visas inom parentes.

Källa: Treserva

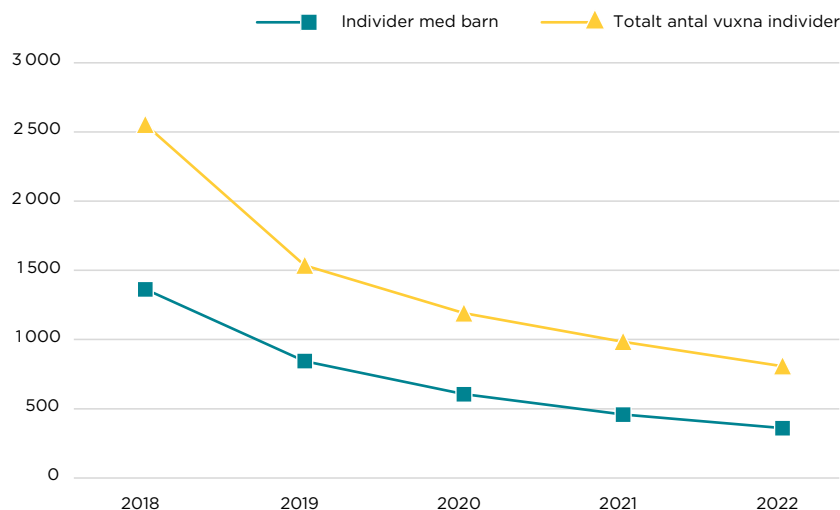
Skillnaden i antalet biståndssökande och biståndsmottagare har under perioden 2018–2022 varierat mellan cirka 4 000–6 000 individer per år. Runt 80 procent av dem som sökt ekonomiskt bistånd har beviljats det, relativt konstant över tid. Som tidigare nämnts kan anledningen till att en individ inte har rätt till bistånd vara att behovet kan tillgodoses genom andra inkomster eller att individen inte har planerat för sin försörjning.

4.5.2 Nyanlända som uppbär ekonomiskt bistånd

Personer som är nyanlända till Sverige har i vissa fall behov av ekonomiskt bistånd. Nyanlända har som huvudregel rätt till en statlig ersättning i form av etableringsersättning under tiden de deltar i Arbetsförmedlingens etableringsprogram. I de fall etableringsersättningen inte är tillräcklig kan nyanlända ha rätt till kompletterande försörjningsstöd, och i Göteborgs Stad är det Etableringsenheten som handlägger nyanländas ärenden. Etableringsenhetens uppdrag är att utreda och fatta beslut om ekonomiskt bistånd samt att arbeta integrationsfrämjande. Om klienten är i fortsatt behov av att ansöka om försörjningsstöd efter avslutat etableringsprogram tillhör individen ordinarie socialtjänst i det stadsområde hen bor.

Figur 4.5 visar antalet nyanlända som har fått ekonomiskt bistånd via Etableringsenheten under perioden 2018–2022.

Figur 4.5 – Antalet nyanlända som mottagit ekonomiskt bistånd. Uppdelat på individer med barn och totalt antal vuxna individer. Hela Göteborg, år 2018–2022.

Källa: Treserva

Av diagrammet framgår att antalet nyanlända som mottagit ekonomiskt bistånd har minskat under perioden. 2018 tillhörde 2 553 individer Etableringsenheten och 2022 hade samma siffra sjunkit till 808 individer, vilket är en nedgång med 68 procent. Nedgången beror på ett minskat flyktningmottagande.

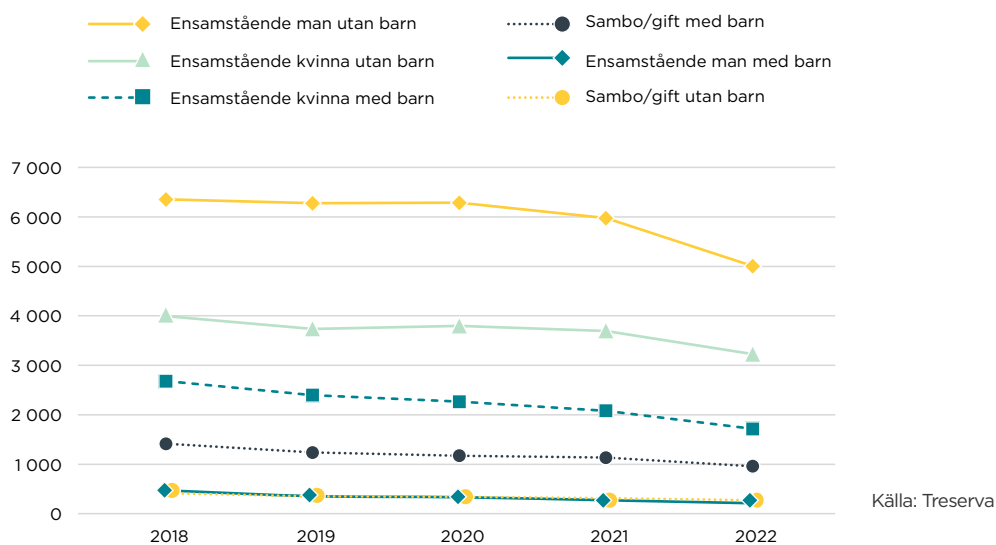
4.6 Biståndsmottagarna

I denna del tittar vi närmare på biståndsmottagarna i Göteborg och deras bakgrund. Bland annat redovisas hushållstyper, kön, ålder, ursprung och försörjningshinder. Avsnittet syftar till att öka förståelsen kring vilka grupper som mottar ekonomiskt bistånd och av vilken anledning individen inte kan försörja sig själv.

4.6.1 Hushållstyp, hushållsstorlek och barnfamiljer

Den som är sambo eller gift ansöker om ekonomiskt bistånd tillsammans med sin partner. Hushållets samlade inkomster och utgifter räknas då in vid prövning av rätten till bistånd. Det är därför vanligt att redovisa behov av ekonomiskt bistånd uppdelat på hushållstyp. Figur 4.6 visar de vanligaste typerna av biståndshushåll i Göteborg för perioden 2018–2022.

Figur 4.6 – Antal hushåll med ekonomiskt bistånd. Uppdelat på hushållstyp, hela Göteborg, år 2018–2022.

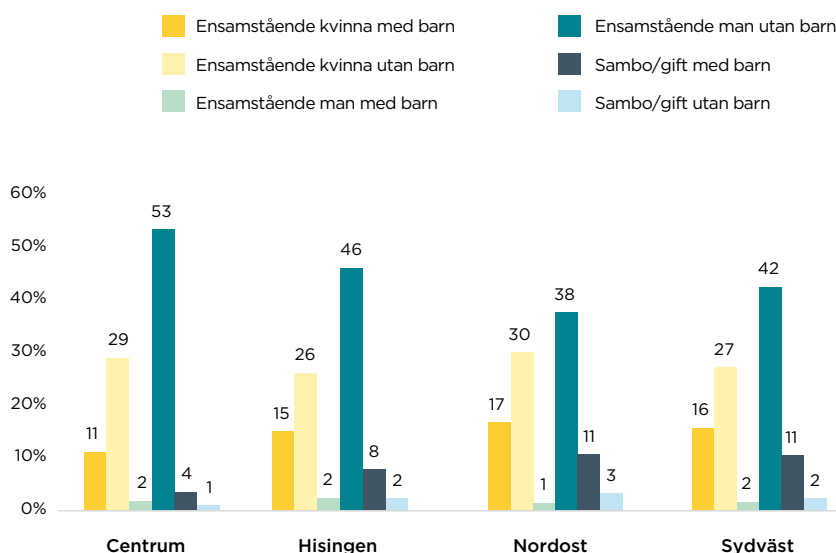

Över tid är det vanligaste biståndshushållet i Göteborg en *ensamstående man utan barn*, därefter kommer *ensamstående kvinna utan barn*. Minst vanligt är biståndshushållet *sambo/gift utan barn* och en *ensamstående man med barn*, som ligger på nästan exakt samma nivå i figuren. Fördelningen stämmer väl överens med riket som helhet (Socialstyrelsen, 2022b). Att det är mindre vanligt med biståndshushåll som är sambo eller gifta kan möjligtvis förklaras av att samboende personer har större möjlighet att försörja varandra vid försörjningsproblem.

Fördelningen av hushållstyper är liknande inom stadsområdena

Hushållstyperna fördelar sig på liknande sätt i de fyra stadsområdena, vilket vi ser i figur 4.7 nedan.

Figur 4.7 – Andel hushåll med bistånd per hushållstyp. Uppdelat på stadsområden, år 2022.

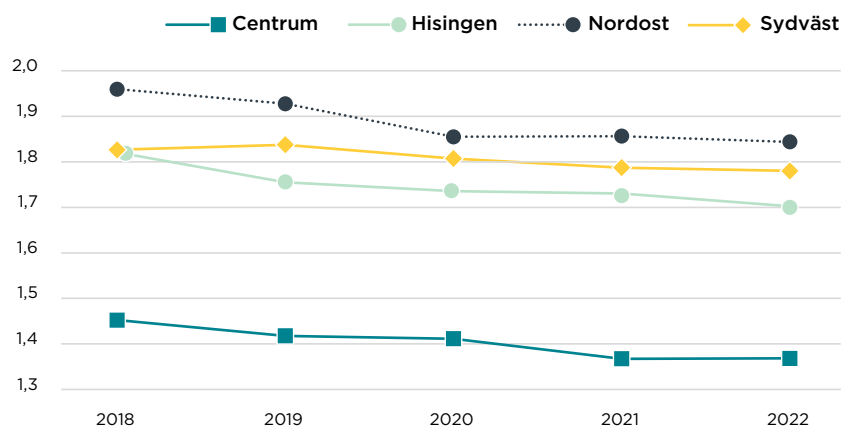
Figurkommentar: Figuren visar fördelningen av det totala antalet biståndshushåll inom varje stadsområde. 2022 hade stadsområdena följande antal biståndshushåll: Centrum: 2 219, Hisingen: 3 365, Nordost: 4 140, Sydväst: 1 673.

Källa: Treserva

För samtliga stadsområden är hushållstypen *ensamstående man utan barn* den vanligaste. Centrum sticker ut med en något högre andel ensamstående män och kvinnor än övriga stadsområden. 2022 var 82 procent av samtliga biståndshushåll i Centrum en ensamstående vuxen utan barn, och motsvarande siffra för övriga stadsområden var runt 70 procent.

Eftersom ensamstående hushåll utgör en högre andel i Centrum blir den genomsnittliga hushållsstorleken mindre. För att få fram den genomsnittliga hushållsstorleken tas samtliga biståndsmottagare (barn och vuxna) och delas på antalet biståndshushåll. Figur 4.8 visar genomsnittlig hushållsstorlek per biståndshushåll uppdelat på stadsområden.

Figur 4.8 – Genomsnittlig hushållsstorlek per biståndshushåll. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

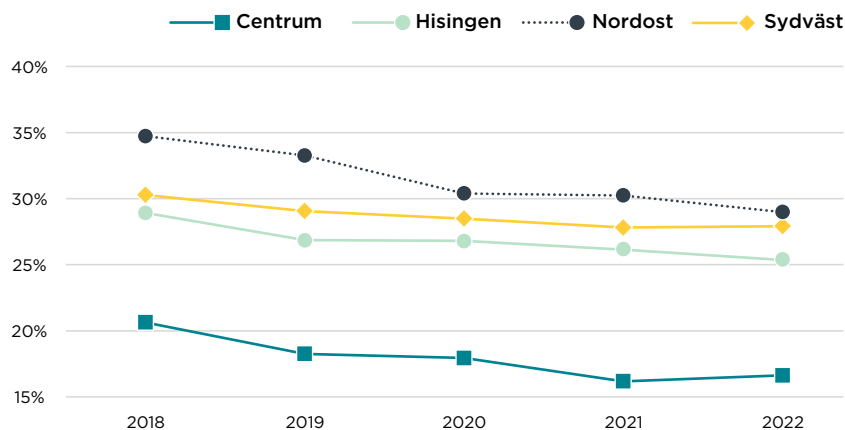
Källa: Treserva

Samtliga stadsområden har en nedåtgående trend avseende storleken på biståndshushållen under perioden, vilket tyder på en ökad andel ensamhushåll eller färre hushåll med barn.

Andelen biståndshushåll med barn minskar i samtliga stadsområden

Som vi tidigare har beskrivit minskar antalet barn som lever i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd i Göteborg. Figur 4.9 visar andelen biståndshushåll med barn per stadsområde.

Figur 4.9 – Andel biståndshushåll med barn. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Figurkommentar: Med barn avses personer 0–17 år och hemmavarande barn 18–20 år där föräldrarna fortsatt har försörjningsansvar. Andelen beräknas utifrån samtliga biståndshushåll med eller utan barn.

Källa: Treserva

I samtliga stadsområden minskar andelen biståndshushåll med barn, där Nordost på senare år har närmat sig Sydväst och Hisingen. Även här sticker Centrum ut och har en markant lägre andel biståndshushåll med barn än övriga förvaltningar.

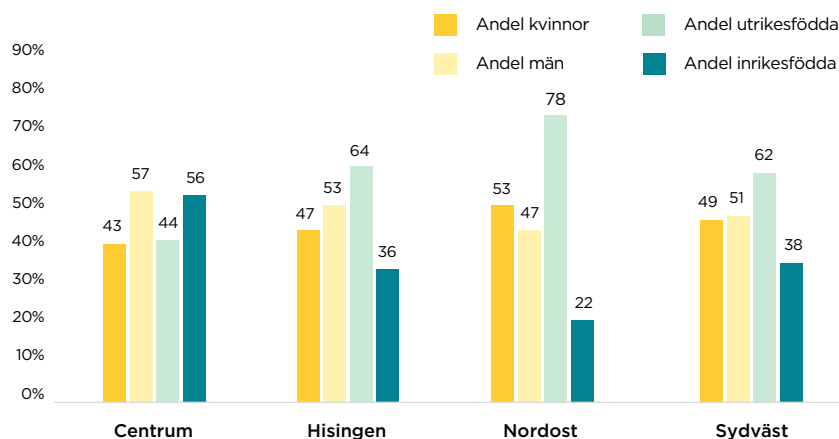
4.6.2 Kön, ursprung och ålder

Här nedanför visar vi kön, ålder och ursprung för vuxna biståndsmottagare. I statistiken ingår både huvudsökande och eventuell medsökande partner för dem som är sambo eller gifta.

Kön och ursprung vuxna biståndsmottagare

Det fanns totalt 12 634 vuxna biståndsmottagare i Göteborg 2022. Av dessa var cirka 65 procent utrikesfödda personer och cirka 50 procent kvinnor, vilket följer riket i stort (Socialstyrelsen, 2022a). Fördelningen har varit konstant de senaste åren. Bryter vi ner kön och ursprung inom stadsområden ser vi att det finns demografiska skillnader. Detta visar vi i figuren här nedanför.

Figur 4.10 – Andel vuxna biståndsmottagare. Uppdelat på stadsområde, kön och ursprung, år 2022.

Figurkommentar: Figuren visar andelen av det totala antalet vuxna biståndsmottagare per stadsområde. 2022 hade stadsområdena följande antal vuxna biståndsmottagare:

Centrum: 2 321
Hisingen: 3 707
Nordost: 4 717
Sydväst: 1 889

Källa: Treserva

Av figuren framgår att Nordost har högst andel vuxna biståndsmottagare som är kvinnor och högst andel som är utrikesfödda. 2022 var 53 procent kvinnor och 78 procent utrikesfödda av samtliga vuxna biståndsmottagare i Nordost, vilket är högre än genomsnittet i riket (Socialstyrelsen, 2022a). Centrum har i motsats en relativt låg andel utrikesfödda (44 procent) och en låg andel kvinnor (43 procent). Sydväst och Hisingen verkar vara mer lika där båda förvaltningarna har runt 60 procent utrikesfödda biståndsmottagare och knappt över 50 procent är män. Fördelningen inom förvaltningarna är relativt oföränderlig under perioden 2018–2022.

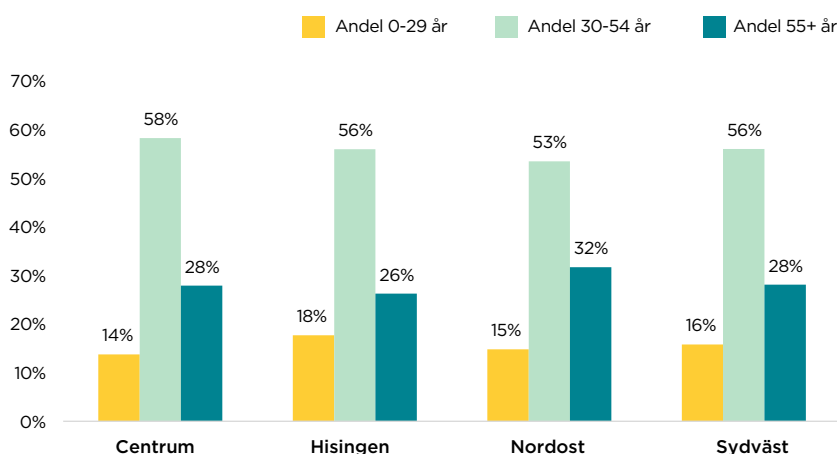
Ålder hos vuxna biståndsmottagare

2022 var 55 procent av samtliga vuxna biståndsmottagare i Göteborg mellan 30–54 år vilket har varit konstant över tid. Däremot har andelen som är 55 år eller äldre ökat från att utgöra 24 procent 2018 till 29 procent 2022. I motsats har andelen som är 29 år eller yngre minskat från att utgöra 22 procent 2018 till 16 procent 2022. Utvecklingen gäller inom samtliga förvaltningar och följer även nationell statistik (Socialstyrelsen, 2022a).

Inom stadsområdena är åldersfördelningen relativt lik, vilket framgår av figuren nedan.

Majoriteten av biståndsmottagarna är i samtliga stadsområden mellan 30–54 år.

Figur 4.11 – Andel vuxna biståndsmottagare per åldersgrupp. Uppdelat på stadsområde, år 2022.

Källa: Treserva

Majoriteten av biståndsmottagarna är i samtliga stadsområden mellan 30–54 år. Nordost sticker ut med något högre andel som är 55 år eller äldre och Centrum något lägre andel 0–29 år. Över tid har andelen som är 55 år eller äldre ökat i samtliga stadsområden.

4.6.3 Försörjningshinder

Begreppet försörjningshinder används som benämning på anledningen till att en enskild behöver ekonomiskt bistånd, det vill säga anledningen till att den enskilde är förhindrad att försörja sitt hushåll. Försörjningshinder kan vara kopplat till både strukturella och individuella faktorer som påverkar behov av bistånd. Faktarutan på nästa sida beskriver de vanligast förekommande försörjningshindren i Göteborg.

Socialstyrelsen har nationella riktlinjer för hur försörjningshinder ska registreras vid handläggning av ekonomiskt bistånd. Vid varje utbetalning av bistånd registrerar handläggaren ett försörjningshinder för huvudsökande och eventuell medsökande partner i hushållet. En individ kan därmed ha flera olika försörjningshinder registrerade under samma år.

I figuren nedan visas antalet vuxna biståndsmottagare fördelat på det vanligaste försörjningshindret för individen under året. Om två eller flera försörjningshinder är lika förekommande väljs det senast registrerade under året.

Vanligast förekommande försörjningshinder i Göteborg 2018–2022

Arbetslös:

Registreras för en person som är arbetslös, bedöms vara arbetsför och står till arbetsmarknadens förfogande.

Sjukskriven med

läkarintyg:

Registreras om en person är sjukskriven, det vill säga har ett läkarintyg eller motsvarande.

Arbetshinder,

sociala skäl:

Registreras om en person bedöms ha nedsatt arbetsförmåga, eller om personens arbetsförmåga inte är klarlagd. Det kan röra sig om en person som har eller är i behov av ytterligare insatser i form av exempelvis utredning av arbetsförmåga, arbetsträning eller social eller medicinsk rehabilitering innan ett arbete kan bli aktuellt.

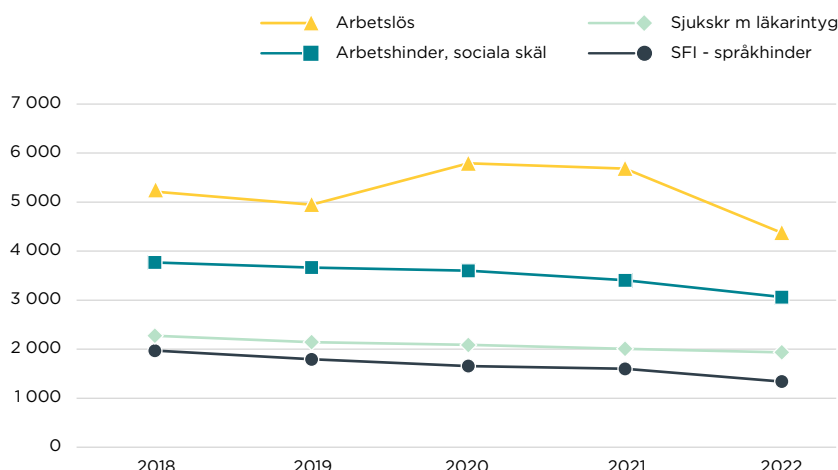
SFI-språkhinder:

Göteborgs Stad har till skillnad från Socialstyrelsens registreringsalternativ en egen orsakskod för SFI-språkhinder (liknande alternativ utgick hos Socialstyrelsen 2010). Försörjningshindret registreras för personer som har ekonomiskt bistånd och studerar hel- eller deltid på SFI (svenska för invandrare).

Övriga hinder:

Kan exempelvis bestå av otillräcklig inkomst från pension, förvärvsarbete, sjukersättning eller vid föräldraledighet. Övriga hinder utgjorde cirka 15–16 procent av samtliga hinder 2022 och redovisas ej i statiken nedan.

Figur 4.12 – Antal vuxna biståndsmottagare. Uppdelat på de fyra vanligaste försörjningshindren, hela Göteborg, år 2018–2022.

Figurkommentar: Då en individ kan ha flera försörjningshinder registrerade under året väljs det vanligaste förekommande försörjningshindret för individen. Om två eller flera försörjningshinder är lika förekommande väljs det senast registrerade under året.

Källa: Treserva

I likhet med riket i övrigt är *arbetslös* det vanligaste hindret för egen försörjning följt av *arbetshinder sociala skäl* och *sjukskriven med läkarintyg*³. Som fjärde vanligaste försörjningshinder kommer det Göteborgsspecifika försörjningshindret *SFI-språkhinder*. En intressant iakttagelse är att antalet individer med försörjningshindret *arbetslös* ökar under perioden 2020–2021 med totalt 736 individer medan antalet individer med övriga försörjningshinder minskar under samma period med totalt 679 individer. Figuren visar att antalet biståndsmottagare med försörjningshindret *arbetslös* ökade under pandemin, men tack vare att antalet biståndsmottagare med andra försörjningshinder minskade ökade inte antalet biståndsmottagare på totalen märkbart.

³ I nationella jämförelser grupperas ibland försörjningshindren arbetslös och personer med otillräcklig etableringsersättning (övrigt försörjningshinder). På samma sätt grupperas ibland de med arbetshinder sociala skäl och personer som har sjuk- eller aktivitetserättning (övrigt försörjningshinder).

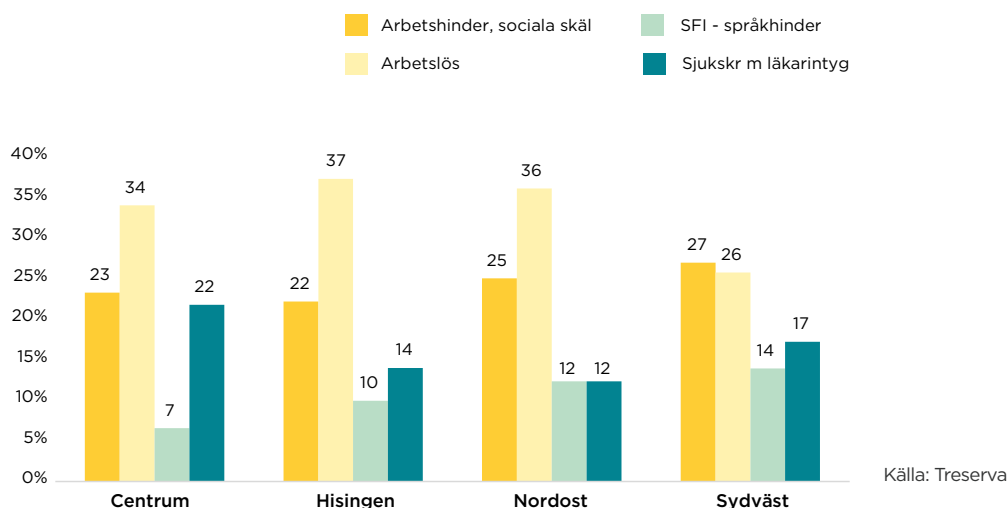
Försörjningshinder skiljer sig åt mellan könen

Det finns skillnader i registrerade försörjningshinder mellan könen. Kvinnor har i högre utsträckning försörjningshindren *SFI-språkhinder* och *sjukskriften med läkarintyg*. Bland män är istället försörjningshindren *arbetslös* och *arbetslös sociala skäl* vanligare. Den största skillnaden mellan könen finns i kategorin *SFI-språkhinder*, där kvinnor 2022 utgjorde 73 procent av biståndsmottagarna.

Stadsområdena har olika utmaningar kring försörjningsproblem

Inom de fyra stadsområdena finns det till viss del olika utmaningar när det kommer till vuxna biståndsmottagares försörjningsproblem. Figur 4.13 visar fördelningen av vuxna biståndsmottagare utifrån de fyra vanligaste försörjningshindren inom respektive stadsområde 2022.

Figur 4.13 – Andel vuxna biståndsmottagare per de vanligaste förekommande försörjningshindren. Uppdelat på stadsområde, år 2022.

Samtliga förvaltningar förutom Sydväst har högst andel biståndsmottagare med försörjningshinder arbetslös. Sydväst har i stället något högre andel med försörjningshinder arbetshinder sociala skäl. Sydväst har dessutom högst andel med *SFI-språkhinder* och tillsammans med Centrum en relativt hög andel biståndsmottagare med försörjningshinder *sjukskriften med läkarintyg*. Denna fördelning har varit någorlunda konstant inom förvaltningarna med undantag för Sydväst där försörjningshindret *arbetslös* var vanligast fram till 2021. Alla förvaltningar hade dessutom en uppgång av andelen biståndsmottagare med försörjningshinder *arbetslös* under 2020–2021.

4.7 Aktualiseringar

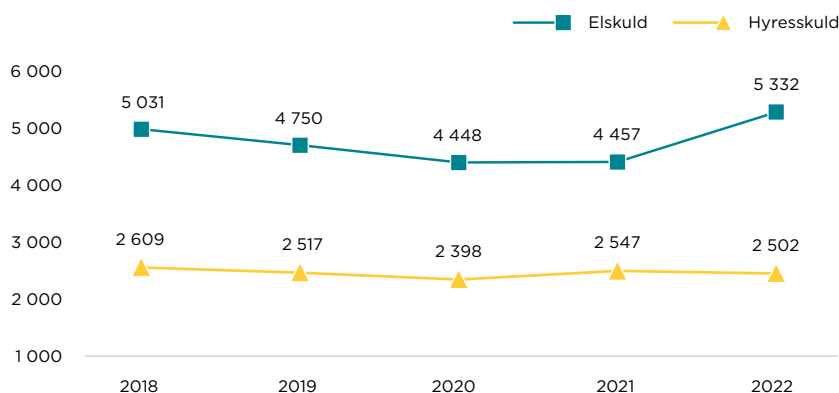
I detta avsnitt går vi igenom aktualiseringar och inledda ärenden. En aktualisering kan ske när socialtjänsten kontaktas av någon som vill rådfråga eller ansöka om ekonomiskt bistånd. En aktualisering sker även om fastighetsbolag eller energibolag direkt kontaktar socialtjänsten om obetalda fakturor för hyra eller el. I det senare fallet skapas alltid en aktualisering och berörd individ kontaktas av socialtjänsten. Aktualiseringen kan sedan leda vidare till ett ärende där rätten till bistånd utreds.

De vanligaste aktualiseringsorsakerna i Göteborgs Stad är låga inkomster, hyresskulder och elskulder.

4.7.1 Vanliga aktualiseringsorsaker

De vanligaste aktualiseringsorsakerna i Göteborgs Stad är låga inkomster, hyresskulder och elskulder, där låga inkomster utgör en klar majoritet. Sedan 2015 har dessutom antalet aktualiseringar på grund av låga inkomster ökat markant till följd av en ökad mängd e-ansökningar. E-ansökningar har testats i Göteborg sedan 2015 och lanserades fullskaligt våren 2021. Jämfört med den tidigare manuella ansökningsprocessen skapar e-ansökningar fler aktualiseringar per individ. Antal aktualiseringar på grund av låga inkomster är därför inte jämförbart över tid. Till skillnad från när skälet är låga inkomster görs i regel alltid en manuell aktualiseringsprocess för hyresskulder och elskulder, vilket skapar bättre möjlighet till jämförelse över tid.

Figur 4.14 – Antal aktualiseringar. Uppdelat på orsak elskuld och hyresskuld, hela Göteborg, år 2018–2022.

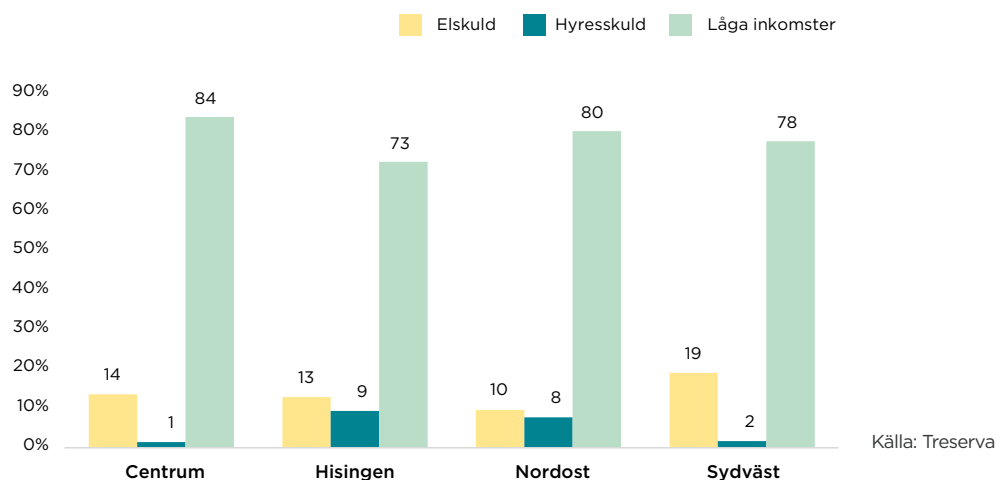

Källa: Treserva

Under perioden 2018–2022 har aktualiseringsorsaken hyresskuld minskat från 2 609 aktualiseringar 2018 till 2 502 aktualiseringar 2022. Antalet aktualiseringar med orsak elskuld har under samma period ökat med cirka 300 aktualiseringar och 2022 gjordes totalt 5 332 aktualiseringar på grund av elskulder. Noterbart är att antalet aktualiseringar för elskulder fram till 2020 minskade för att sedan vända uppåt igen. Viktigt är att komma ihåg att en aktualisering inte alltid leder till ett ärende eller en ansökan om bistånd.

Figur 4.15 nedan visar de vanligaste aktualiseringsorsakerna fördelat på förvaltningar 2022.

Figur 4.15 – Andel aktualiseringar per aktualiseringsorsak. Uppdelat på förvaltning, år 2022.

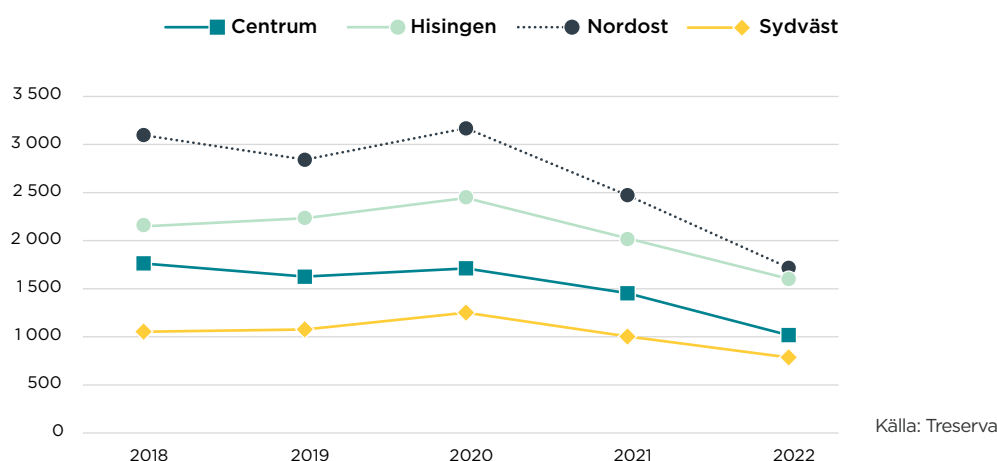
Inom samtliga förvaltningar är låga inkomster den klart vanligaste aktualiseringsorsaken. Aktualiseringar för elskulder är vanligare i Sydväst och Centrum än i Hisingen och Nordost. Aktualiseringar för hyresskulder är i stället vanligare i Hisingen och Nordost.

4.7.2 Antalet nya ärenden minskar

Om en individ vill fortsätta med en ansökan efter att en aktualiseringsprocess har genomförts öppnas ett ärende för hushållet. Ett ärende är öppet så länge som hushållet fortsätter att ansöka om ekonomiskt bistånd. Att ett ärende öppnas leder inte alltid till en utbetalning av bistånd. Som tidigare nämnts kan anledningar till att en individ inte har rätt till bistånd vara att behovet kan tillgodoses genom andra inkomster eller att individen inte har planerat för sin försörjning.

Antalet nya ärenden varierar över tid, bland annat beroende på konjunkturförändringar. Figur 4.16 visar antalet nystartade ärenden under perioden 2018–2022 för respektive förvaltning. Ett hushåll kan här förekomma flera gånger under samma år.

Figur 4.16 – Antal nya ärenden. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

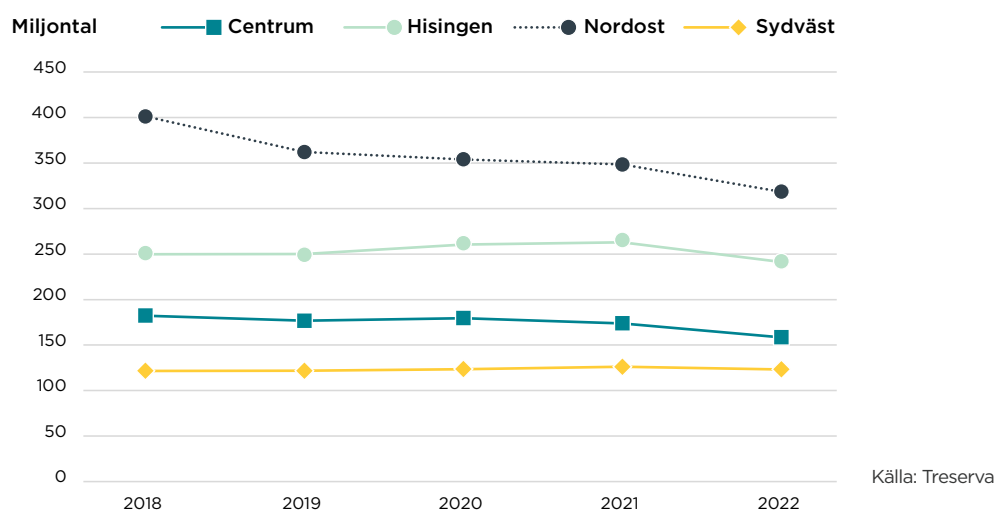

Antalet nystartade ärenden har minskat i samtliga förvaltningar över tid, där både 2021 och 2022 har stått för markanta nedgångar. Den största nedgången i antal nya ärenden har Nordost som 2018 startade 3 168 ärenden och 2022 startade 1 718 ärenden, vilket är en minskning med 1 450 ärenden. Att antalet nystartade ärenden minskar leder i sin tur till att antalet biståndsmottagare under året minskar.

4.8 Utbetalningar

Till följd av minskat antal biståndsmottagare de senaste åren har summan av utbetalningarna kopplat till ekonomiskt bistånd minskat i Göteborg. Figur 4.17 visar den totala summan av utbetalningar av ekonomiskt bistånd uppdelat per förvaltning.

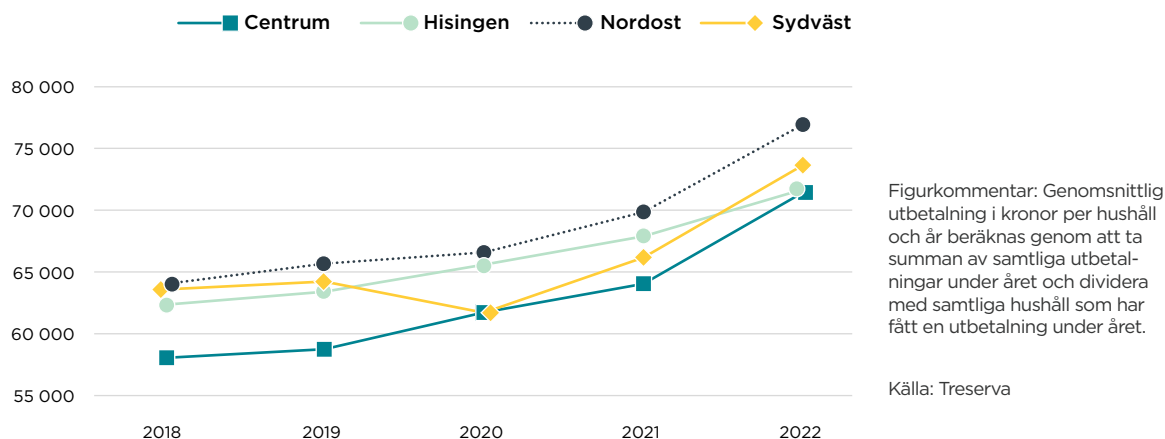
Figur 4.17 – Summa av utbetalningar i miljoner kronor. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Under perioden 2018–2022 har summan av utbetalningarna minskat i Nordost, Hisingen och Centrum. Sydväst har under samma period sett en marginell ökning.

Figur 4.18 visar den genomsnittliga utbetalningen per biståndshushåll och år.

Figur 4.18 – Genomsnittlig utbetalning i kronor per hushåll och år. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Den genomsnittliga utbetalningen per biståndshushåll och år har ökat för samtliga förvaltningar. Utvecklingen beror främst på att biståndshushållen i snitt får utbetalningar under fler månader per år men även på att riksnormen och övrigt bistånd justeras upp årligen för att täcka för inflationen.

4.9 Biståndstider

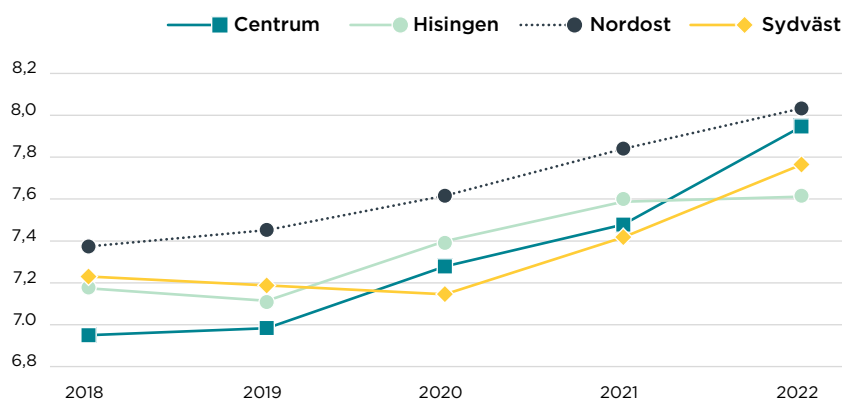
I detta avsnitt tittar vi närmare på hur länge biståndsmottagare är i behov av ekonomiskt bistånd och hur det har förändrats över tid. Till en början redovisas det genomsnittliga antalet månader med utbetalning per hushåll och antalet hushåll som får utbetalning minst tio av tolv månader under året. Därefter går vi igenom hur länge biståndsmottagare har haft ett öppet ärende hos socialtjänsten, och lyfter även antalet barn som ingår i familjer som har haft ett öppet ärende tio månader eller längre. Syftet med avsnittet är att ge en bild av om biståndsmottagares försörjningsproblem är kortvariga eller långvariga.

4.9.1 Genomsnittliga utbetalningstider ökar över tid

Både nationellt och i Göteborg har antalet biståndsmottagare minskat de senaste åren, men i kontrast har de genomsnittliga biståndstiderna i stället blivit längre (Socialstyrelsen, 2022c). Det vill säga färre individer är i behov av ekonomiskt bistånd, men de som har ekonomiskt bistånd har det i genomsnitt under längre perioder. I figuren nedan visar vi genomsnittligt antal månader med utbetalning per biståndshushåll och stadsområde.

Färre individer är i behov av ekonomiskt bistånd, men de som har ekonomiskt bistånd har det i genomsnitt under längre perioder.

Figur 4.19 – Genomsnittligt antal månader med utbetalning per biståndshushåll. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

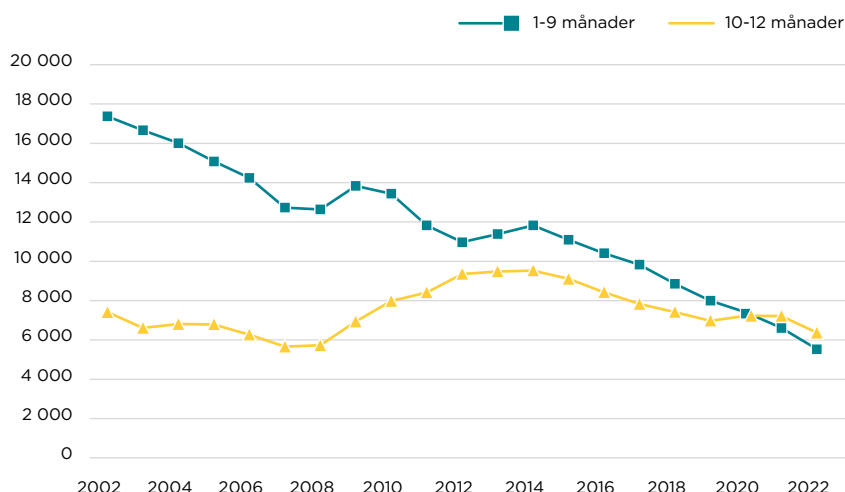

Källa: Treserva

Det genomsnittliga antalet månader med utbetalning per biståndshushåll har ökat i samtliga förvaltningar under perioden 2018–2022.

Ett vanligt mått nationellt för att mäta långtidsberoende av ekonomiskt bistånd är att titta på antalet hushåll med utbetalningar under minst tio av de senaste tolv månaderna. Figur 4.20 visar antalet biståndshushåll i Göteborg fördelat på 1–9 och 10–12 månader med utbetalning under året.

Figur 4.20 – Antal hushåll med utbetalning. Uppdelat på utbetalning 1–9 månader och 10–12 månader under året, hela Göteborg, år 2002–2022.

Figurkommentar: Beräkningen inkluderar de hushåll som har etableringsersättning och mottar ekonomiskt bistånd som komplettering.

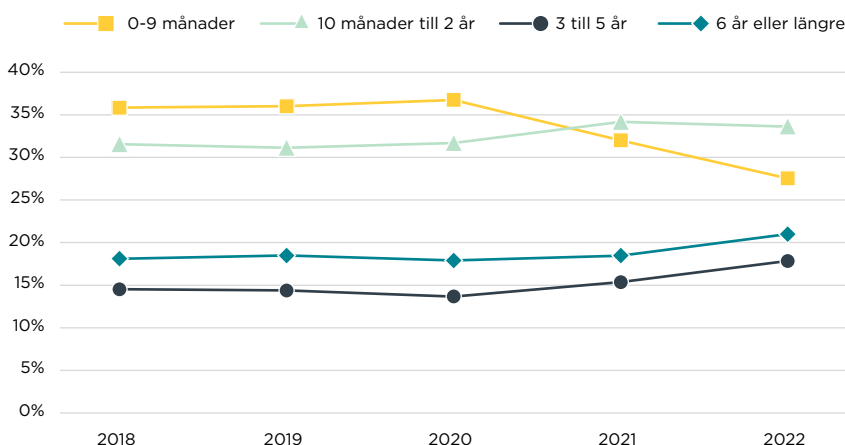
Källa: Treserva

Under perioden 2002–2022 har antalet hushåll med utbetalning 1–9 månader under ett år minskat markant och antalet hushåll med utbetalning minst 10 av 12 månader har minskat något. 2021 var första året då det fanns fler långtidsberoende än korttidsberoende biståndshushåll. 2022 fick 53 procent av alla biståndshushåll i Göteborg utbetalning minst 10 av 12 månader. Utvecklingen innebär att målgruppen som socialtjänsten möter har förändrats till att bli en större andel hushåll med längre utbetalningsperioder.

4.9.2 Andelen långvariga ärenden ökar

Att enbart titta på utbetalningsperioder ger inte hela bilden av hur länge biståndsmottagare har varit i kontakt med socialtjänsten på grund av försörjningsproblem. Exempelvis kan en individ ha ansökt om ekonomiskt bistånd varje månad under ett helt år men enbart ha fått utbetalningar några få månader. För att fånga hela den period den enskilde har varit aktuell hos socialtjänsten mäter vi i figuren nedan den sammanhängande tiden som vuxna biståndsmottagare (huvudsökande och medsökande partner) har haft ett öppet ärende (benämns nedan som ärendetid). Ett ärende öppnas vid första ansökan om ekonomiskt bistånd och stängs i regel när en individ slutar att ansöka om bistånd. Individer som har ansökt men inte har fått någon utbetalning under året exkluderas.

Figur 4.21 – Andel vuxna biståndsmottagare per ärendetid. Hela Göteborg, år 2018–2022.

Källa: Treserva

Under perioden 2018–2022 har andelen biståndsmottagare i Göteborg som haft ett öppet ärende mellan 0–9 månader minskat från 36 procent 2018 till 28 procent 2022. Andelen som har haft ett öppet ärende mer än 10 månader har under samma period ökat från 64 procent till 72 procent. 2022 hade dessutom 39 procent, eller 4 907 biståndsmottagare, haft ett öppet ärende minst 3 år eller längre. Fördelningen visar att socialtjänsten till stor del har kontakt med biståndsmottagare under en relativt lång period.

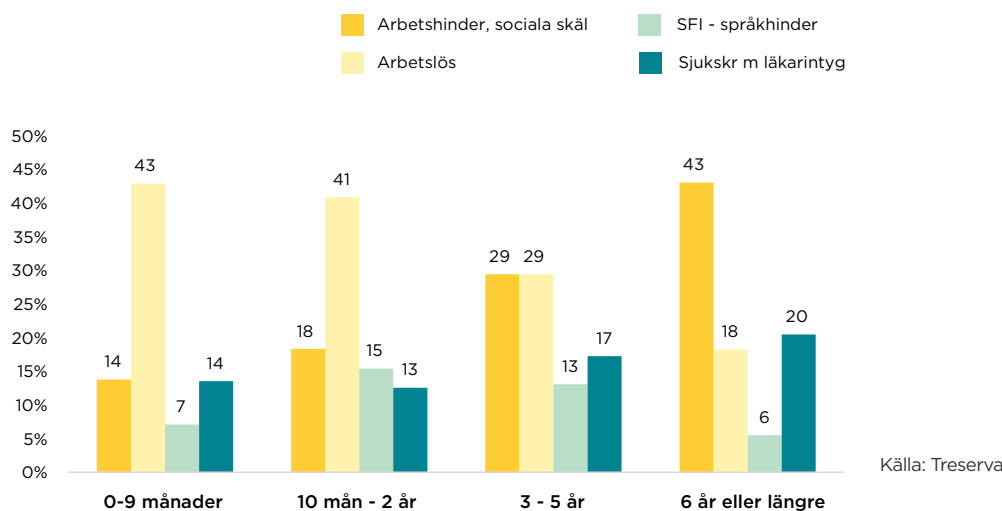
Fördelningen av ärendetider ser liknande ut inom förvaltningarna

Samtliga förvaltningar har störst andel biståndsmottagare som har haft ett öppet ärende mellan 10 månader och 2 år. Avseende de ärenden som har varit öppna allra längst, sex år eller mer, har Nordost något större andel än övriga förvaltningar. Dessa ärenden utgjorde år 2022 25 procent av samtliga ärenden i Nordost.

Typ av försörjningshinder påverkar tiden hos socialtjänsten

Bryter vi ner ärendetid på försörjningshinder finns betydande skillnader. Figuren nedan visar andel vuxna biståndsmottagare fördelat på ärendetid och försörjningshinder.

Figur 4.22 – Andel vuxna biståndsmottagare per de vanligaste försörjningshindren. Uppdelat på ärendetid, hela Göteborg, år 2022.

För biståndsmottagarna med ett öppet ärende mellan 0–9 månader respektive 10 månader–2 år skiljer försörjningshinder *arbetslös* ut sig och gäller för över 40 procent av individerna. I gruppen som har varit aktuella 6 år eller längre är det istället *arbetshinder sociala skäl* som utgör försörjningshinder för över 40 procent av individerna. För den grupp som har varit aktuell 3–5 år är fördelningen mellan försörjningshindren mer jämn och *arbetshinder sociala skäl* respektive *arbetslös* utgör 29 procent vardera. Fördelningen kan antingen vara ett resultat av att individer med försörjningshinder *arbetshinder sociala skäl* behöver längre tid för att nå egen försörjning, eller att biståndsmottagares försörjningshinder förändras över tid. I det sistnämnda fallet kan det vara så att en stor andel biståndsmottagare först registreras som arbetslösa men under ärendets gång bedöms ha andra försörjningshinder.

Det är här viktigt att ha med sig att vi inte med statistisk säkerhet kan uttala oss om sambanden över tid då samtliga individer inte har hunnit bli avslutade och vi inte vet hur lång ärendetid individen får i slutändan. För att kunna uttala sig om statistiskt säkerställda samband mellan grupper över tid behöver mer avancerade statistiska modeller användas, exempelvis överlevnadsanalyser.

Målgruppen som mottar bistånd i Göteborg har förändrats

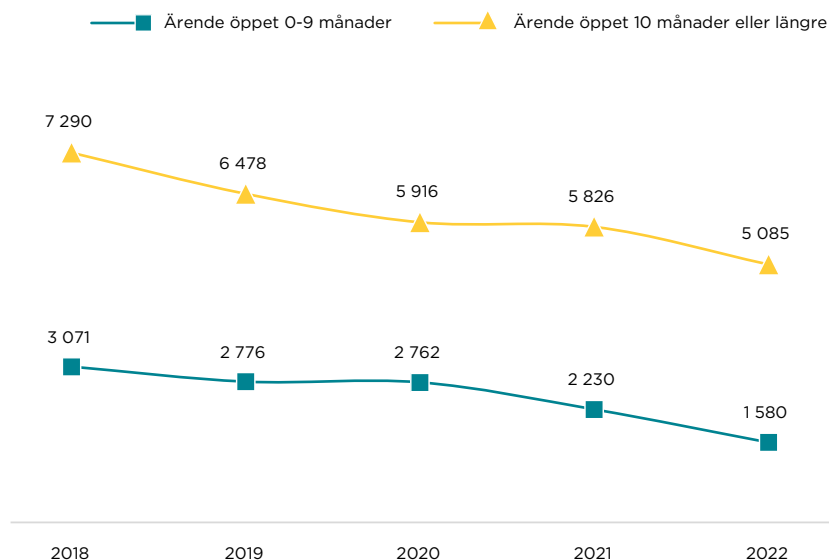
Sammantaget tyder längre genomsnittliga utbetalningsperioder och ärendetider på att målgruppen som uppbär ekonomiskt bistånd har förändrats på så vis att en större andel står längre från egen försörjning. Detta innebär sannolikt också att en större andel av ärendena är mer komplexa och att de som uppbär ekonomiskt bistånd behöver mer stöd från socialtjänsten för att bli självförsörjande.

4.9.3 Barn i familjer med långvariga ärenden

Barn som växer upp i familjer som mottar ekonomiskt bistånd löper större risk för ohälsa, får sämre skolresultat och riskerar i högre utsträckning själva att behöva ekonomiskt bistånd som vuxna. Särskilt utsatta är de barn som växer upp i familjer med långvarigt beroende av bistånd (Bergmark, 2016; Forte, 2018). Figuren nedan visar antalet barn som ingår i familjer som har mottagit ekonomiskt bistånd och har haft ett öppet ärende mellan 0–9 månader eller 10 månader eller längre.

Barn som växer upp i familjer som mottar ekonomiskt bistånd löper större risk för ohälsa, får sämre skolresultat och riskerar i högre utsträckning själva att behöva ekonomiskt bistånd som vuxna.

Figur 4.23 – Antalet barn i biståndshushåll. Uppdelat på ärendetid, hela Göteborg, år 2018–2022.

Källa: Treserva

Antalet barn som ingått i ett ärende som varit öppet 10 månader eller längre har under perioden 2018–2022 minskat från 7 290 barn till 5 085 barn, vilket är en nedgång på 30 procent. Under samma period har antalet barn som ingått i ett ärende som varit öppet 0–9 månader minskat från 3 071 barn till 1 580, vilket är en nedgång på 49 procent. 2022 utgjorde antalet barn som ingått i ett ärende 10 månader eller längre 76 procent av samtliga barn som ingått i familjer som mottagit ekonomiskt bistånd.

4.10 Insatser

Att andelen individer med långvarigt bistandsbehov ökar är en utmaning, både ur individens och ur samhällets synvinkel. Under långvariga bistandsperioder ökar risken för utanförskap samtidigt som möjligheten till förankring på arbetsmarknaden minskar (Socialstyrelsen, 2022c). För att arbeta förebyggande samt hjälpa fler individer att lämna långvarigt bistandsberoende behövs rätt stöd och insatser. I detta avsnitt går vi igenom biståndsmottagares befintliga insatser och behov av nya insatser.

4.10.1 Kartläggning av behovet av insatser

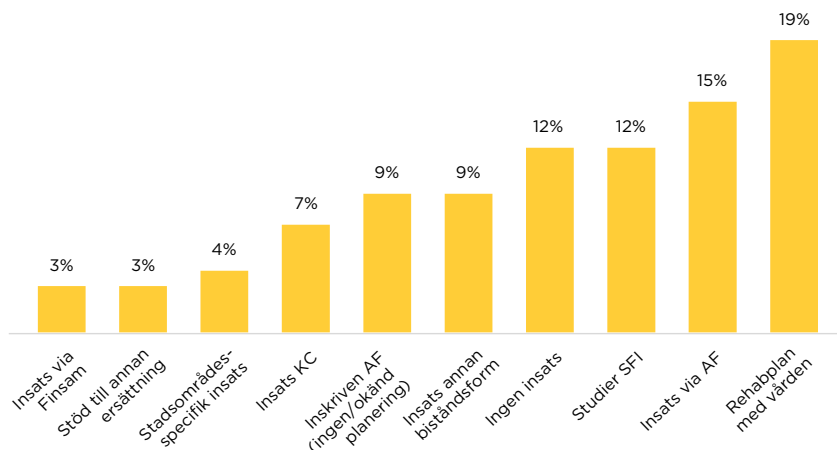
Staden saknar löpande verksamhetsstatistik kring insatser för vuxna biståndsmottagare men genomför årligen den så kallade Vecka 40-kartläggningen (V.40-kartläggningen). V.40-kartläggningen är en enkätundersökning som har genomförts i Göteborgs Stad sedan 2005 för att ge en tydligare bild av de individer som uppbär försörjningsstöd. Inför 2022 års kartläggning gjordes ett omtag avseende kartläggningens syfte, frågor och användningsområde. Det huvudsakliga syftet med det nya upplägget var att synliggöra vilka insatser som stadens mottagare av försörjningsstöd saknar för att nå självförsörjning. För att utveckla stadens insatsutbud har kartläggningens resultat analyserats gemensamt av socialförvaltningarna, förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning och samordningsförbundet FINSAM.

Kartläggningen avsåg att inkludera samtliga vuxna individer som var aktuella för försörjningsstöd i Göteborgs Stad under veckorna 40 och 41 2022. Kartläggningens huvudsakliga målgrupp var de klienter som socialtjänsten arbetar aktivt med mot självförsörjning och som därför kan vara i behov av insatser från socialtjänsten. Totalt kartlades 8 436 individer, och 84 procent av dessa bedömdes av socialsekreterarna ingå i den huvudsakliga målgruppen. Samtlig statistik som redovisas nedan från v.40-kartläggningen avser den huvudsakliga målgruppen.

Huvudsaklig planering vid kartläggningstillfället

Figuren nedan visar klientens huvudsakliga planering vid kartläggningstillfället. Planering i detta sammanhang avser vad klienten har för insatser eller åtgärder från socialtjänsten och vissa andra myndigheter med syfte att nå självförsörjning.

Figur 4.24 – Andel vuxna biståndsmottagare per huvudsaklig planering. Hela Göteborg, år 2022.

Figurkommentar: Insatser och åtgärder som utgjorde under 3 procent har utesluts. 'Rehabplan' står för rehabiliteringsplan. AF står för Arbetsförmedlingen. SFI står för svenska för invandrare. KC står för kompetenscenter.

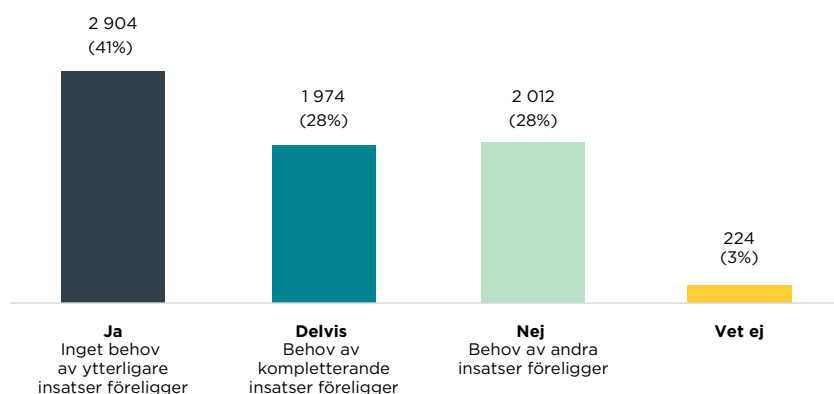
Källa: Göteborgs Stads V.40-kartläggning 2022

Den vanligaste planeringen för klienterna vid kartläggningstillfället var en *rehabplan med vården* följt av *insats via Arbetsförmedlingen*. En stor andel, 9 procent, av klienterna var dessutom inskrivna hos Arbetsförmedlingen men hade en okänd eller ingen planering. Att socialsekreterarna inte känner till klientens planering hos Arbetsförmedlingen kan visa på förbättringsmöjligheter i samverkan mellan socialförvaltningarna och Arbetsförmedlingen. Av de klienter som inte hade någon insats, vilket var 12 procent, var cirka hälften fortsatt under utredning och resterande del stod antingen i kö för insats, hade inget behov av insats, eller hade behov av en insats som socialtjänsten inte kan erbjuda.

Socialsekreterarens bedömning av befintlig planering

Efter att socialsekreteraren registrerat klientens nuvarande planering gjorde denne en bedömning av om klienten var i behov av ytterligare insatser för att kunna nå självförsörjning. Figuren nedan visar socialsekreterarnas bedömning av biståndsmottagarnas befintliga planering.

Figur 4.25 – Antal (andel) vuxna biståndsmottagare. Uppdelat på om nuvarande planering uppfyller individens behov. Hela Göteborg, år 2022.

Figurkommentar: Figuren visar socialsekreterarnas bedömning av biståndsmottagarnas befintliga planering. Frågan som besvarades var följande: "Anser du att nuvarande planering är tillräcklig för att hjälpa klienten till självförsörjning?"

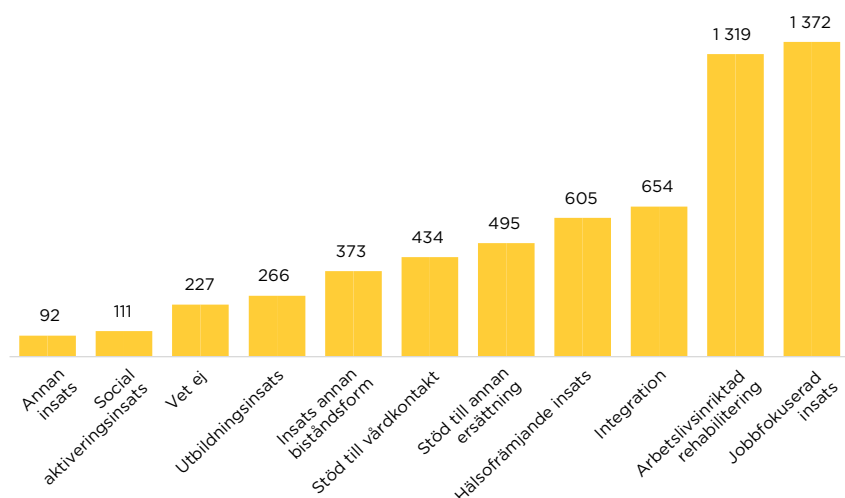
Källa: Göteborgs Stads V.40-kartläggning 2022

Socialsekreterarna bedömde att 2 904 (41 %) av klienterna hade en tillräcklig planering för att nå självförsörjning och att 3 986 (56 %) av klienterna inte hade en tillräcklig planering för att kunna nå självförsörjning. Socialsekreteraren kunde här välja om klienten var i behov av kompletterande insatser eller helt andra insatser.

Behov av nya insatser

För de klienter där socialsekreteraren valt att nuvarande planering inte var tillräcklig besvarades en fråga om ej tillgodosedda behov av insatser. Figuren nedan visar de insatser som biståndsmottagarna bedömdes ha behov av vid kartläggningstillfället.

Figur 4.26 – Antal vuxna biståndsmottagare. Uppdelat på ytterligare insats som den enskilde bedöms ha behov av. Hela Göteborg, år 2022.

Figurkommentar: Socialsekreteraren kunde välja två insatstyper per klient. 43 procent av klienterna fick två insatstyper registrerade.

Källa: Göteborgs Stads V.40-kartläggning 2022

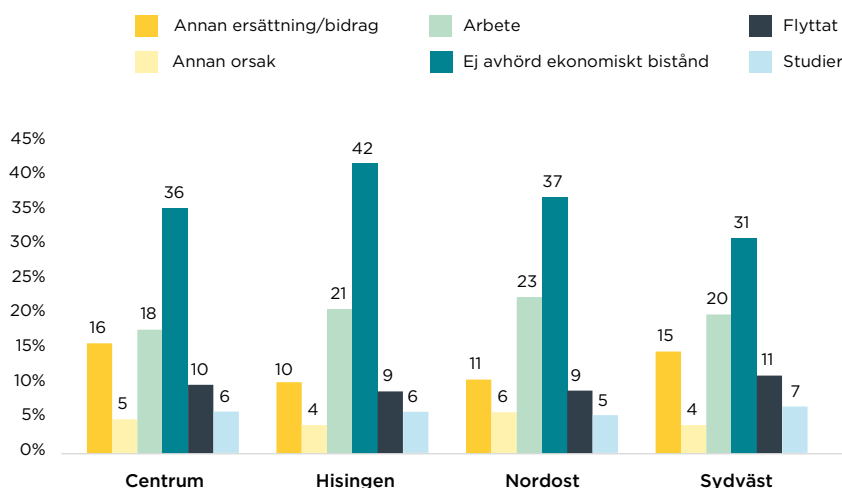
Av figuren framgår att *jobbfokuserade insatser* tillsammans med *arbetslivsriktad rehabilitering* är de insatstyper som socialsekreterarna har bedömt saknas i högst utsträckning för att klienterna ska kunna nå egen försörjning. 43 procent av klienterna bedömdes dessutom vara i behov av två olika insatstyper parallellt, vilket tyder på en komplexitet hos målgruppen.

4.11 Avslut av ärenden

När ett hushåll inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd avslutas ärendet. Under perioden 2018–2022 har antalet avslutade ärenden minskat i samtliga förvaltningar, vilket sannolikt är ett resultat av att färre personer ansöker om ekonomiskt bistånd.

Vid avslutat ärende registrerar ansvarig handläggare en orsak till att hushållet har avslutats. Socialstyrelsen har standardiserat avslutsorsaker för att skapa en enhetlighet i landet. Figur 4.27 visar samtliga avslutade ärenden fördelat på avslutsorsaker inom respektive stadsområde 2022.

Figur 4.27 – Andel avslutade ärenden per avslutsorsak. Uppdelat på förvaltning, år 2022.

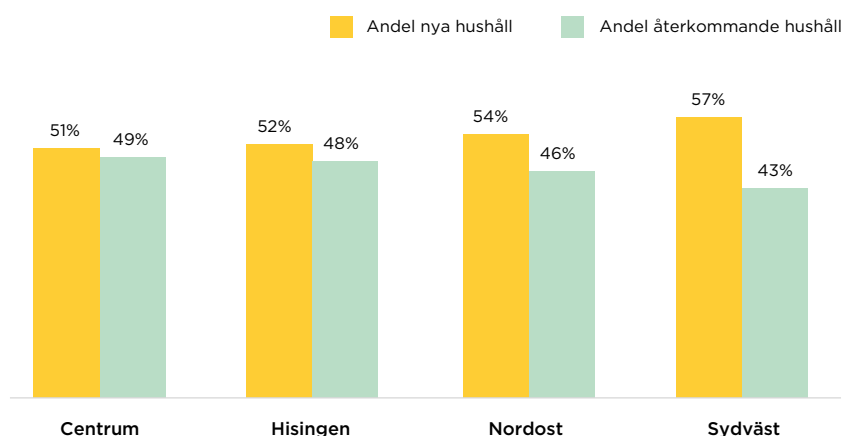
Källa: Treserva

Avslutsorsaken *ej avhörd ekonomiskt bistånd* är den klart vanligast förekommande avslutsorsaken inom samtliga förvaltningar, vilket också gäller över tid och följer riket i stort. Vanliga avslutsorsaker är också att biståndsmottagare får egen försörjning genom *arbete* eller *annan ersättning/bidrag*. Att en stor andel av avslutsorsakerna utgörs av *ej avhörd ekonomiskt bistånd* och *annan orsak* försvårar möjligheten att dra slutsatser kring de registrerade uppgifterna.

4.12 Återkommande hushåll

Ett hushåll som ansöker om ekonomiskt bistånd kan tidigare ha varit aktuellt hos socialtjänsten utifrån samma problematik. Figur 4.28 visar andelen nya respektive återkommande hushåll av samtliga startade ärenden 2022 uppdelat per förvaltning. Ett hushåll räknas som återkommande om hushållet tidigare har haft ett öppet ärende för ekonomiskt bistånd i samma förvaltning inom en 5-årsperiod.

Figur 4.28 – Andel nya respektive återkommande hushåll bland nystartade ärenden. Uppdelat på förvaltning, 2022.

Figurkommentar: Ett hushåll räknas som återkommande om hushållet tidigare har haft ett öppet ärende för ekonomiskt bistånd i samma förvaltning inom en 5-årsperiod.

Källa: Treserva

Andelen nya respektive återkommande hushåll är ungefär densamma inom och mellan förvaltningar. I samtliga förvaltningar gäller över 40 procent av alla nystartade ärenden hushåll som tidigare har varit aktuella för ekonomiskt bistånd. Siffran underskattas sannolikt då vi inte kan mäta om hushållet tidigare har varit aktuellt för ekonomiskt bistånd i en annan förvaltning eller kommun.

Forskning visar att Sverige internationellt sett har en hög andel av biståndsmottagare som är återkommande men som också har relativt korta biståndsperioder (Immervoll m.fl., 2015). Det är viktigt att betona att situationen för individen inte nödvändigtvis har blivit bättre för att hen inte syns i statistiken över återkommande hushåll i Göteborg. Exempelvis kan individen ha flyttat till en annan kommun men ha kvar samma försörjningsproblem. Önskvärt vore att få en bättre förståelse kring varför hushåll i stor utsträckning återkommer till socialtjänsten och vad som händer med människor på sikt som har lyckats lämna ekonomiskt bistånd i Göteborg⁴.

⁴ Det finns idag viss forskning inom området men den är till stor del begränsad till studier på nationell eller internationell nivå. Se exempelvis Bäckman och Bergmark (2011) för vidare referenser.

5. Missbruk och beroende

I detta kapitel visar vi statistik om individer som har kontakt med socialtjänsten på grund av missbruk och beroende. I kapitlet ingår statistik om både barn och vuxna.

5.1 Sammanfattning

- » 2022 aktualiserades 569 individer mellan 0–20 år i Göteborgs Stad med anledning av missbruksproblematik. Detta är en minskning med 6 procent sedan 2020.
- » Trots att antalet aktualiseringar samt aktualiseringar som lett till utredning inom målgruppen har minskat, har antalet individer mellan 0–20 år som fått en insats med anledning av missbruksproblematik ökat med 11 procent sedan 2020. Det totala antalet unika individer 0–20 år i Göteborg som 2022 hade minst en insats på grund av missbruksproblematik var 261.
- » När det gäller individer som är 21 år och äldre aktualiserades 2 865 personer med anledning av missbruksproblematik 2022. Detta motsvarar en ökning med sju procent sedan 2020. Antalet individer i åldersgruppen vars aktualisering ledde till utredning 2022 var 1 858. Detta motsvarar en ökning om 28 procent, eller 404 personer.
- » Det totala antalet unika individer 21 år och äldre som 2022 hade minst en insats på grund av missbruksproblematik var 2 084. Detta är en ökning med 8 procent jämfört med 2020, då antalet var 1 925. Det totala antalet vårdtyg avseende missbruksinsatser för personer över 21 år i Göteborgs Stad har också ökat med 15 procent under perioden 2020–2022.
- » Centrum och Hisingen sticker ut i statistiken för individer med missbruksproblematik. Dessa stadsområden har klart flest individer som aktualiserats, individer vars aktualiseringar leder till utredning samt individer som fått minst en insats.
- » Antalet placeringar enligt LVM har sjunkit sedan 2020. Under 2022 placerade staden 39 individer på sis-hem enligt LVM, vilket är hälften så många av stadens LVM-placeringar som 2020. Antalet LVM-placeringar i socialförvaltningen Hisingen har minskat med 85 procent under motsvarande period. Tidigare hade Göteborg betydligt fler LVM-placeringar jämfört med Stockholm, men 2022 var antalet mindre i Göteborg.
- » Det finns tydliga skillnader mellan socialförvaltningarna när det gäller arbetssättet med målgruppen med missbruksproblematik. Vi ser till exempel att aktualiseringar för barn och unga med missbruksproblematik i Hisingen oftare leder till utredning än i Centrum. När det gäller avslutade ärenden där insats har beviljats ser vi att Centrum har relativt hög andel kortvariga ärenden och lägre andel långtidsaktuella, medan förhållandet är tvärtom i Hisingen. De fyra socialförvaltningarna använder dessutom ASI i olika utsträckning.

5.2 Socialtjänstens ansvar

I socialtjänstlagen (soL) finns särskilda bestämmelser om socialtjänstens ansvar för behandling vid missbruk. Socialtjänsten ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel. Sedan 2018 ska socialtjänsten också förebygga och motverka missbruk av spel om pengar.

Socialtjänstens insatser för vuxna personer med missbruk ges framför allt i frivilliga former, enligt soL. När det finns skäl till det ska dock socialtjänsten ansöka om tvångsvård hos förvaltningsrätten enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Sådana skäl kan vara att den enskilde utsätter sig själv eller andra för allvarlig fara och inte samtycker till frivillig behandling.

För barn och unga som ännu inte fyllt 20 år och har en allvarlig missbruksproblematik ska socialtjänsten istället använda sig av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) för tvångsvård, när det finns skäl till det.

5.2.1 Delat ansvar med regionen

Kommuner och regioner har ett gemensamt ansvar för behandling och stöd till personer med missbruk eller beroende. Regionen ska erbjuda åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla missbruk och beroende. Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen har därför tecknat en överenskommelse som bland annat omfattar ansvarsfördelning och samarbete kring personer med missbruk. Utifrån överenskommelsen driver staden verksamheter i delat huvudmannaskap med regionen som erbjuder insatser för individer med missbruk. I slutet av detta kapitel finns statistik om individer som har kontakt med dessa verksamheter.

5.3 Beskrivning av målgruppen

Missbruk och beroende är termer som kan tolkas på olika sätt och omfatta flera olika typer av områden. Inom socialtjänstens verksamhet omfattar dessa begrepp oftast alkoholmissbruk, narkotikamissbruk och spelmissbruk. I denna rapport används uttrycket missbruksproblematik som ett samlingsbegrepp för dessa typer av bruk. Alkoholmissbruk och narkotikamissbruk kallas även samlat för substansmissbruk. Detta kapitel innefattar missbruk hos såväl vuxna individer som hos barn och unga upp till 20 år.

Vissa som får vård på grund av riskbruk, skadligt bruk eller beroende har också vårdats för en annan psykiatrisk diagnos. Denna grupp har en så kallad samsjuklighet. I statistiken som redovisas i detta kapitel inkluderas även de med samsjuklighet.

5.3.1 Alkoholmissbruk

Det genomförs regelbundet olika typer av undersökningar för att kartlägga användning, riskbruk och beroende av alkohol i den svenska befolkningen, bland annat av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) och Folkhälsomyndigheten (FHM). Båda av dessa myndigheters undersökningar gjordes senast 2022 och omfattade ett stort antal personer från övre tonåren till 84 år. CAN:s undersökning visade att 6,4 procent uppgav att de drack fyra gånger i veckan eller mer, vilket CAN bedömer som ofta. Andelen som uppfyllde kriteriet för alkoholberoende var cirka 4 procent, 3,1 procent av kvinnorna och 4,4 procent av männen (CAN, 2022). I FHM:s undersökning bedömdes 16 procent ha uppgett riskkonsumtion av alkohol. Med riskkonsumtion menas i det här fallet en konsumtion av alkohol som ökar risken för alkoholrelaterade skador och sjukdomar (FHM, 2022a). Både riskkonsumtion och beroende var enligt undersökningarna vanligare hos män än kvinnor, och bland unga jämfört med äldre.

Folkhälsomyndigheten har tidigare konstaterat att de socioekonomiska skillnaderna var mindre mellan individer med alkoholmissbruk än mellan individer som har narkotikamissbruk. Alkoholberoende var dock vanligare i gruppen med lägst inkomst oavsett kön. Alkoholberoende bland män med låg utbildningsnivå var något vanligare än bland män med hög utbildningsnivå. Bland kvinnor var resultaten omvända, alkoholberoende var vanligare bland högt utbildade (FHM, 2017).

Var tredje år mäter Göteborgs Stad, tillsammans med CAN, ungdomars alkohol- och narkotikabruk genom elevundersökningar med elever i årskurs nio och i gymnasiets år två. I riksundersökningarna har alkoholkonsumtionen aldrig varit så låg som idag, vilket gäller även för Göteborg. Andelen elever i årskurs nio i Göteborg som har druckit alkohol har halverats från 70 procent 2004 till 35 procent 2022. Även i gymnasiets år två har konsumtionen sjunkit. Intensivdrickandet har minskat för samtliga grupper (Göteborgs Stad, 2022).

5.3.2 Drogmissbruk

Enligt den nationella undersökningen från CAN uppfyller omkring 2 procent av befolkningen kriteriet för att ha ett substansbrukssyndrom, vilket omfattar diagnoserna missbruk och beroende av narkotika. Substansbrukssyndrom var vanligast i den yngsta åldersgruppen 17–29 år. Jämfört med 2017 hade det inte skett någon förändring i omfattningen av substansbrukssyndrom. När det gällde den allvarligaste graden av substansbrukssyndrom var män överrepresenterade, annars var det små skillnader mellan män och kvinnor (CAN, 2022).

CAN undersökte 2021 även skillnader i narkotikaanvändningen med hänsyn till socioekonomisk position, vilket beskrivs utifrån utbildning, sysselsättning och inkomst. Undersökningen visade att bland personer i åldern 25–64 år var det en högre andel i gruppen med lägre socioekonomisk position som använt narkotika det senaste året. Personer med lägre socioekonomisk position använde också narkotika oftare än personer med högre socioekonomisk position (CAN, 2021).

CAN drar dessutom slutsatsen att det finns en stor grupp personer vars regelbundna narkotikabruk inte leder till att de hamnar i sjukvården eller hos socialtjänsten (CAN, 2021). Andelen av befolkningen som får eller söker vård och stöd för narkotikarelaterade problem har dock enligt

I riksundersökningarna har alkoholkonsumtionen aldrig varit så låg som idag, vilket gäller även för Göteborg.

Socialstyrelsen ökat både inom socialtjänst och hälso- och sjukvård den senaste tioårsperioden. Inom hälso- och sjukvården är ökningen uppemot 40 procent (Socialstyrelsen, 2021a).

Statistik från Socialstyrelsen visar dessutom att injektionsmissbruk och opioider numera i mindre utsträckning anges vara det huvudsakliga problemet. Missbruk av olika lugnande läkemedel, amfetamin och cannabis har istället blivit vanligare (Socialstyrelsen, 2021a).

Under åren 2012–2020 har i genomsnitt 890 personer avlidit årligen till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. År 2020 var antalet 822, vilket är mindre än genomsnittet samt en minskning från föregående år. Av dödsfallen var närmare hälften så kallade överdoseringar och drygt en fjärdedel suicid (Socialstyrelsen, 2021b).

Tillgänglig statistik som rör missbruk av narkotika finns framför allt på nationell nivå och det saknas väsentliga data för Göteborg. Elevundersökningar görs dock regelbundet och 2022 uppgav 6 procent i årskurs 9 och 17 procent i gymnasiet år 2 att de någon gång använt narkotika. Dessa siffror har minskat över tid (Göteborgs skolundersökning, 2022).

5.3.3 Spelmissbruk

Spelberoende eller spelmissbruk definieras ofta som när man spelar om pengar på ett sätt som påverkar relationer, ekonomi och arbete.

Den nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor* är en nationell undersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor som genomförs av FHM. Enligt 2022 års undersökning förekom riskabelt spelande om pengar hos 3 procent av populationen 16–84 år, vilket legat relativt konstant sedan riskabelt spelande började mätas i denna enkät. Uppdelat på kön var siffran 6 procent för män och 1 procent för kvinnor. Riskabelt spelande var vanligast i åldersgruppen 16–29 år. Enligt undersökningen var riskabelt spelande dubbelt så vanligt i gruppen med förgymnasial eller gymnasial utbildning jämfört med gruppen med eftergymnasial utbildning (FHM, 2022).

I en annan studie från FHM 2021 framkom bland annat att andelen individer med spelproblem eller risk för spelproblem har ökat något sedan 2018 men minskat tydligt sedan 2015. Den vanligaste spelformen 2021 var hästar, tätt följt av bingo samt sportspel och vadslagning. Bland dem som spelat om pengar det senaste året har andelen som spelat online ökat totalt och i alla spelformer för varje undersökning. Vidare framkommer även att 130 000 personer delar hushåll med någon som har ett problemspelande. 40 000 av dessa är barn (FHM, 2021).

Enligt nationella uppgifter från Socialstyrelsen fick ungefär 620 individer beslut om insatser från socialtjänsten för spelmissbruk under 2021, vilket är en ökning med 24 procent jämfört med 2020 (Socialstyrelsen, 2022). Av Socialstyrelsens patientregister framkommer dessutom att drygt 800 personer behandlades inom slutenvård eller specialiserad öppenvård för problem relaterat till spel om pengar 2021 (Patientregistret, Socialstyrelsen 2021).

Omkring 35 procent av dem som 2021 vårdades för spelberoende hade en annan samtidig psykiatrisk diagnos, enligt Socialstyrelsen. Vanligast var problem relaterade till alkohol eller narkotika, men även depressioner (främst kvinnor) och ångestsyndrom (främst män) var vanliga (Socialstyrelsen, 2021c).

**I Sverige delar
130 000 personer
hushåll med
någon som
har ett problem-
spelande, varav
40 000 är barn.**

Enligt Göteborgs Stads elevundersökningar är andelen elever i årskurs nio som uppvisar tecken på riskabelt spelande om pengar 1 procent bland flickorna och 4,9 procent bland pojkarna. I gymnasiets år två är andelen som uppvisar tecken på riskabelt spelande 0,8 procent bland flickorna och 9,2 procent bland pojkarna (Göteborgs skolundersökning, 2022).

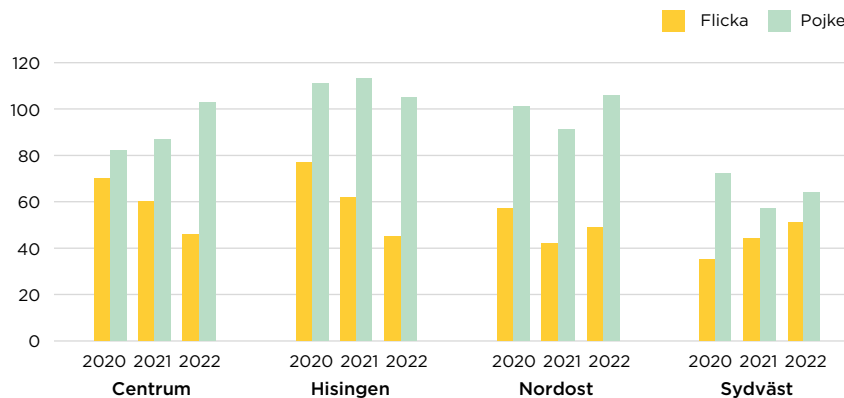
5.4 Om statistiken

I detta kapitel presenteras huvudsakligen statistik som bygger på data från verksamhetssystemet Treserva. Denna data inkluderar inte individer med skyddade personuppgifter. Det innebär att vi generellt underskattar antalet individer i de nyckeltal som bygger på Treservauppgifter. Enligt våra uppskattningar underskattas antalet barn och unga 0–20 år som får insats på grund av sin egen missbruksproblematik med ungefär 6 procent. Samma siffra för vuxna 21 år och äldre är cirka 2 procent. Vår bedömning är att bortfallet inte påtagligt påverkar de trender eller mönster som syns i de figurer vi presenterar i detta kapitel.

5.5 Aktualiseringar

Ett ärende hos socialtjänsten som rör missbruksproblematik aktualiseras huvudsakligen genom en ansökan eller anmälan. En ansökan om bistånd enligt soL kommer från den enskilde individen och innebär en skyldighet för socialtjänsten att utreda ansökan. En aktualisering kan också göras när det från en annan part inkommer en anmälan om oro för exempelvis missbruksproblematik hos en individ.

Figur 5.1 – Antal unika individer, 0–20 år, som har aktualiserats minst en gång. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

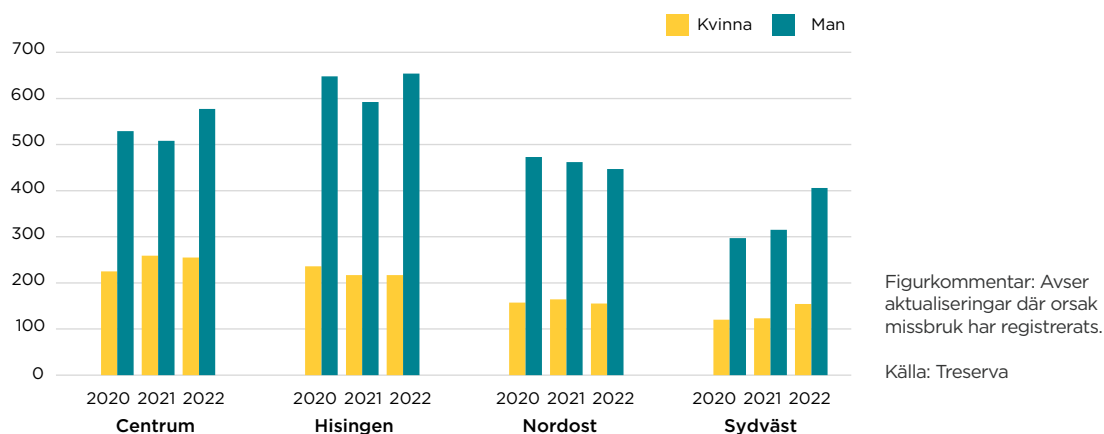

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak missbruk har registrerats.

Källa: Treserva

2022 aktualiserades 569 individer som var mellan 0–20 år gamla i Göteborg med anledning av missbruksproblematik. Detta är en minskning med 6 procent sedan 2020. Den största minskningen under denna period har skett i stadsområdet Hisingen, samtidigt som mindre minskningar har skett i Centrum och Nordost. I dessa stadsområden beror minskningen framför allt på nedgången i antalet aktualiserade flickor. I Sydvest har det skett en liten ökning av det totala antalet aktualiseringar, och då främst på grund av ökat antal aktualiserade flickor. Det har aktualiserats ungefär lika många i Centrum, Hisingen och Nordost. I Sydvest är det totala antalet lägst, men här aktualiserades flest flickor 2022. Av de individer upp till 20 år som har aktualiserats med anledning av missbruksproblematik i Göteborg är 66 procent pojkar och 34 procent flickor. Könsskillnaderna är minst i Sydvest.

Figur 5.2 – Antal unika individer, 21 år och äldre, som har aktualiserats minst en gång. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

2022 aktualiserade socialtjänsten i Göteborgs Stad totalt 2 865 personer som var 21 år och äldre med anledning av missbruksproblematik. Detta är en ökning med sju procent sedan 2020. Den största ökningen under denna period har skett i Sydvest och Centrum, medan mindre minskningar har skett i Hisingen och Nordost. Av de individer som är 21 år och äldre och som har aktualiserats med anledning av missbruksproblematik i Göteborg är 73 procent män och 27 procent kvinnor. Flest individer har aktualiserats i Centrum och Hisingen.

5.5.1 Aktualiseringar på grund av förälders missbruk

När föräldrar har ett missbruk eller beroende behöver barnens situation och behov av stöd och skydd bedömas. Barn och unga upp till 20 år kan därför också aktualiseras utifrån en förälders missbruksproblematik. År 2022 var det totalt 1 533 barn och unga som aktualiserades på grund av förälders missbruk och dessa är relativt jämnt fördelade över de fyra stadsområdena. I Nordost och Sydvest aktualiserades 345 individer vardera och i Centrum och Hisingen var det 418 respektive 425. I Centrum och Sydvest har antalet ökat sedan 2020, medan antalet har minskat i Hisingen och Nordost under samma period.

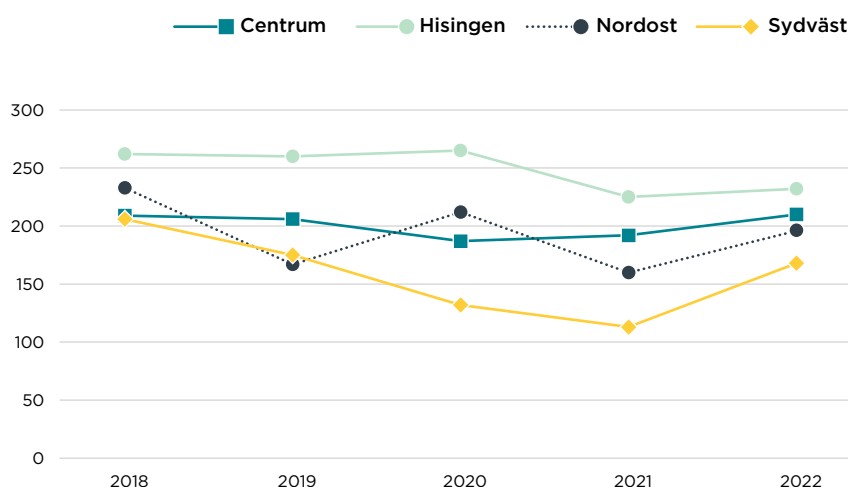
5.5.2 Anmälningar

En stor del av aktualiseringarna som rör missbruksproblematik inom socialtjänsten i Göteborgs Stad sker utifrån inkomna anmälningar. Detta gäller framför allt individer upp till 20 år, där en övervägande majoritet av aktualiseringarna grundas på anmälningar från andra parter än den unge själv. En anmälan om att en person kan behöva socialtjänstens stöd kan komma från såväl privatpersoner som från myndigheter samt andra yrkesverksamheter och organisationer. Det finns dessutom särskilda bestämmelser om anmälningsskyldighet för vissa myndigheter och yrkesverksamma när det gäller barn och personer med missbruksproblem.

Flera anmälningar kan göras för samma individ. Det totala antalet inkomna anmälningar i statistiken är därför fler än antalet unika aktualiserade individer. Nedanstående figurer visar hur många anmälningar avseende missbruksproblematik som inkommit till socialtjänsten i Göteborgs Stad.

Statistiken nedan avser endast anmälningar avseende eget missbruk, inte förälders missbruk.

Figur 5.3 – Antal anmälningar, barn och unga 0-20 år. Uppdelat på förvaltning, år 2020-2022.

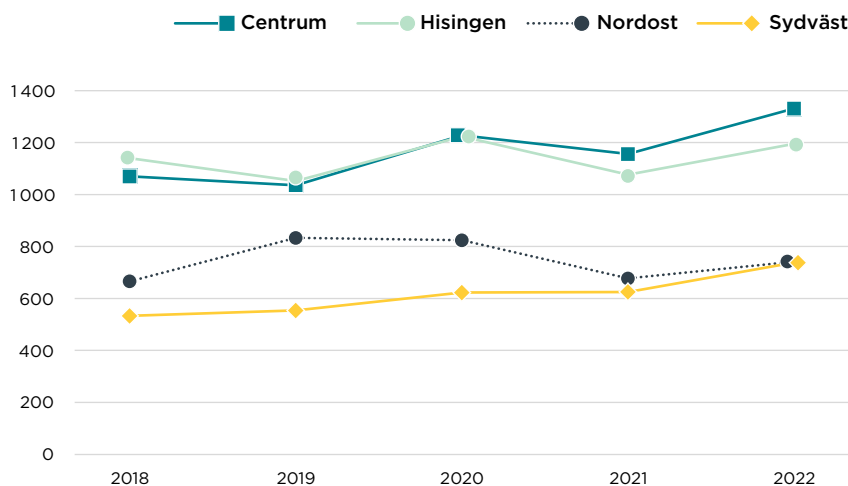

Avser aktualiseringar där orsak missbruk har registrerats. Avser barn och unga 0-20 år.

Källa: Treserva

Mellan åren 2021 och 2022 har samtliga förvaltningar haft en ökning av antalet anmälningar rörande missbruksproblematik bland barn och unga. Antalet anmälningar har minskat jämfört med 2018 i alla förvaltningar utom Centrum.

Figur 5.4 – Antal anmälningar, vuxna 21 år och äldre. Uppdelat på förvaltning, år 2020-2022.

Avser aktualiseringar där orsak missbruk har registrerats. Avser vuxna 21 år och äldre.

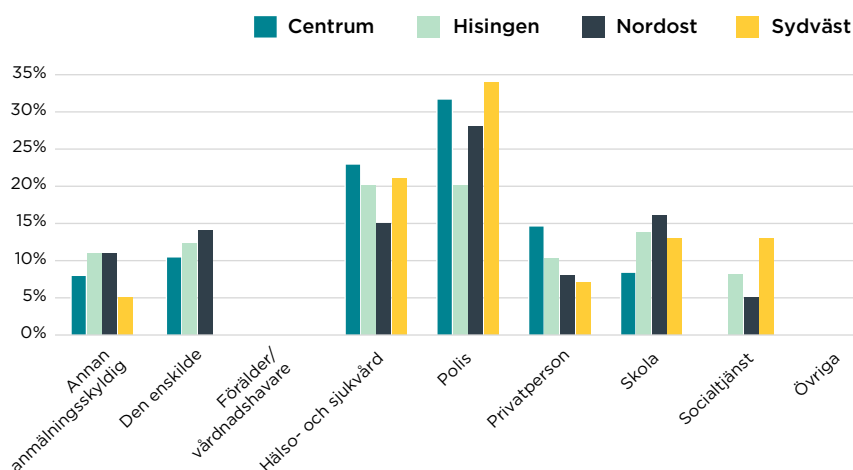
Källa: Treserva

Likt hur det såg ut för individer upp till och med 20 år så har antalet anmälningar avseende individer 21 år och äldre stigit i alla förvaltningar sedan 2021. Centrum och Hisingen har haft en liknande utveckling av antalet anmälningar medan skillnaden i antal mellan Nordost och Sydväst har gått från att vara påtaglig till nästan obefintlig.

5.5.3 Aktualiseringar per uppgiftslämnare

Uppgiftslämnare registreras för alla uppgifter som inkommer som anmälningar eller på annat sätt och resulterar i en aktualisering. Jämfört med individer 21 år och äldre finns en stor variation bland uppgiftslämnare för barn och unga. Därför redovisar vi endast andel aktualiseringar per uppgiftslämnare för denna målgrupp.

Figur 5.5 – Andel aktualiseringar per uppgiftslämnare. Uppdelat på förvaltning, år 2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak missbruk har registrerats. Avser barn och unga 0-20 år. Antalet aktualiseringar är i några fall under 10 per uppgiftslämnare. Dessa uppgifter har inte inkluderats i diagrammet, varför några staplar saknas.

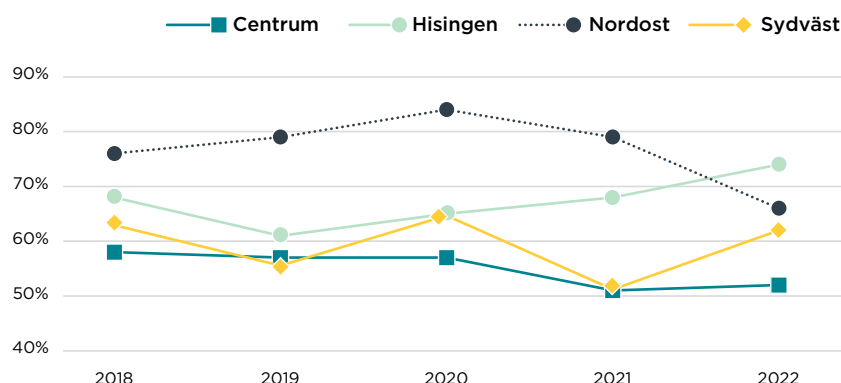
Källa: Treserva

Av de aktualiseringar som grundas i missbruksproblematik är polisen den vanligaste uppgiftslämnaren. Andra vanliga uppgiftslämnare är hälso- och sjukvården samt skolan.

5.5.4 Aktualiseringar som leder till utredning

När ett ärende har aktualiserats ska socialtjänsten besluta om det ska inledas en utredning av den enskildes behov. Att någon har aktualiserats innebär inte självklart att socialtjänsten ska inleda en utredning. Detta måste avgöras från fall till fall. När socialtjänsten har bedömt om man ska inleda eller inte inleda en utredning ska ett formellt beslut fattas. För individer 21 år och äldre sker aktualiseringar för det mesta genom egen ansökan, vilket i regel innebär att en utredning ska inledas. Som tidigare beskrivits kan dock aktualiseringar för barn och unga ske på olika sätt. För denna målgrupp är det därför inte lika säkert att en aktualisering resulterar i en utredning.

Figur 5.6 – Andel aktualiseringar som leder till beslut om att inleda utredning eller tillförs befintligt ärende. Uppdelat på förvaltning, år 2018-2022.

Avser aktualiseringar där orsak missbruk har registrerats. Avser barn och unga 0-20 år.

Källa: Treserva

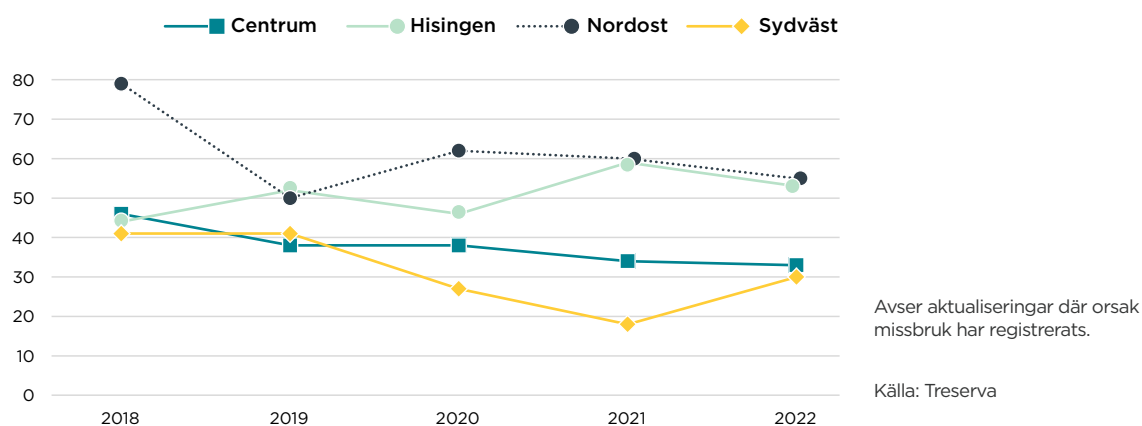
I figuren ser vi tydliga skillnader mellan förvaltningarna när det gäller andelen aktualiseringar som leder till utredning eller tillförs befintligt ärende för individer upp till 20 år. 2022 var det till exempel betydligt vanligare att en aktualisering ledde till en utredning eller tillfördes befintligt ärende i Hisingen jämfört med Centrum. Hisingen och Nordost har fram till 2021 haft högst andel aktualiseringar som har lett till att en utredning inleddes, jämfört med de andra förvaltningarna. Sedan 2021 har andelen minskat betydligt i Nordost och ökat tydligt i Hisingen.

5.6 Utredningar

När socialtjänsten gör en utredning innebär det att man samlar in den information som behövs för att få fram ett beslutsunderlag för att kunna fatta beslut om ansökan eller om andra åtgärder.

De utredningar som kan vara aktuella för personer med missbruksproblematik kan ske enligt SoL, LVM samt, för individer upp till 20 år, enligt LVU. Utredningen är frivillig förutom om det finns skäl att bereda någon tvångsvård enligt LVM eller LVU.

Figur 5.7 – Antal unika individer, 0–20 år, där aktualisering har avslutats med att utredning inleddes. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

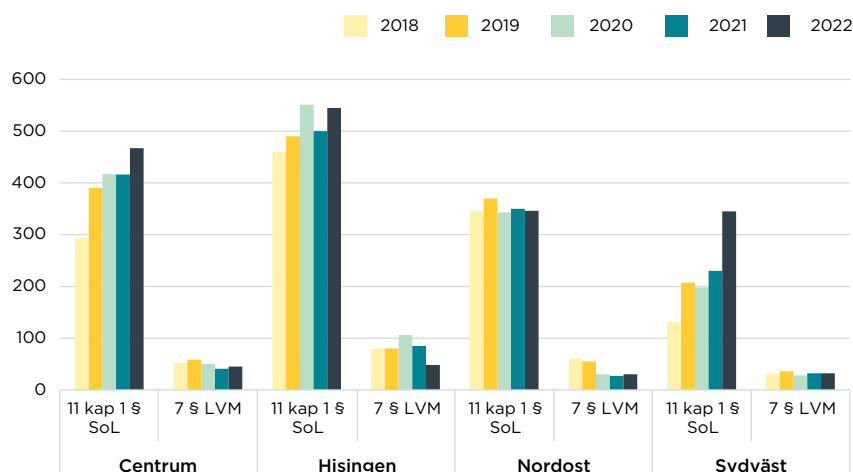

Under 2022 var det 171 individer under 21 år vars aktualisering ledde till utredning med anledning av missbruksproblematik. Detta är en minskning jämfört med 2018, då 210 individers aktualiseringar ledde till utredning. Den stora minskningen skedde framför allt i Nordost mellan 2018 och 2019. Under denna period minskade det totala antalet i Göteborg med 14 procent. Sedan dess har det totala antalet varit relativt stabilt. Jämför vi 2018 med 2022 har alla förvaltningar utom Hisingen färre individer upp till 20 år vars aktualiseringar lett till utredning på grund av missbruksrelaterade orsaker.

I figur 5.7 ingår inte utredningar som gjorts på barn och unga upp till 20 år som aktualiserats på grund av en förälders missbruk.

När socialtjänsten beslutar att inleda en utredning på individer som är 21 år eller äldre kan detta ske genom två lagrum. Nedanstående diagram visar utvecklingen av antalet individer vars aktualiseringar lett till utredning enligt dessa två lagar.

Figur 5.8 – Antal unika individer, 21 år och äldre, där aktualisering har avslutats med att utredning inledd. Uppdelat på lagrum och stadsområde, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak missbruk har registrerats.

Källa: Treserva

Under 2022 var det 1 858 individer som var 21 år och äldre vars aktualisering ledde till utredning med anledning av missbruksproblematik. Detta är en ökning med 28 procent, eller 404 personer, jämfört med 2018. Ökningen har skett stabilt över tidsperioden och är särskilt påtaglig i Centrum och Sydväst. Det är endast i Nordost som antalet vuxna individer vars aktualisering har lett till utredning har minskat.

Det är i synnerhet ökningen av antalet individer som utretts enligt SoL som gjort att det totala antalet ökat. Antalet individer vars aktualiseringar har lett till utredning enligt LVM har under perioden 2018–2022 legat relativt stabilt över tid i Centrum samt Sydväst och minskat i Hisingen samt Nordost.

5.6.1 Användning av bedömningsinstrument vid utredning

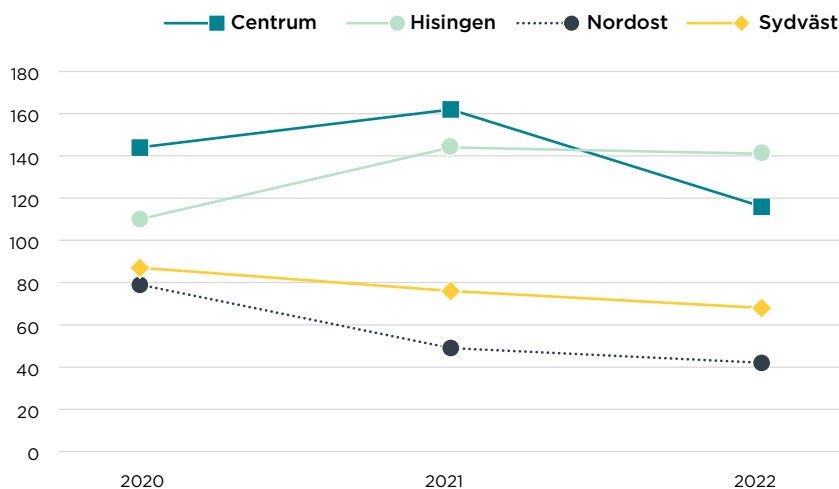
Som underlag till utredning av missbruks- och beroendeproblematik används ofta något av de bedömningsinstrument som rekommenderas i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende. I Göteborgs Stad används Addiction Severity Index (ASI), som är ett standardiserat och strukturerat intervjuinstrument för substansmissbruk. Syftet är bland annat att kartlägga den enskildes problemsituation. 2014 fattades beslut om att implementera ASI som metod vid handläggning av ärenden och utredning av behov i Göteborgs Stad. ASI-intervjuer görs enbart på personer med substansmissbruk och är frivilligt för den enskilde. Enligt stadens centrala genomförandeplan för 2022 är utgångspunkten att grundintervjun, ASI Grund, ska göras på alla nya inkomna ärenden, oavsett typ av ansökan. Det ska också göras vid alla ansökningar om stöd i drogfrihet, oavsett om ärendet är nytt eller pågående.

Urval av resultat från ASI-intervjuer i Göteborg 2022:

- » 73 procent av individerna är män.
- » 19 procent är utlandsfödda.
- » 79 procent är ensamstående.
- » 58 procent uppgav att de mottagit psykiatrisk vård någon gång.
- » 56 procent uppgav att de lider av någon typ av kroppslig sjukdom/skada.
- » Av dem som besvarade frågan om dominerande drog angav 31 procent alkohol, 60 procent narkotika och 6 procent alternativet båda.

Källa: Net-Klient

Figur 5.9 – Antal genomförda ASI Grund-intervjuer. Uppdelat på förvaltning, år 2020–2022.

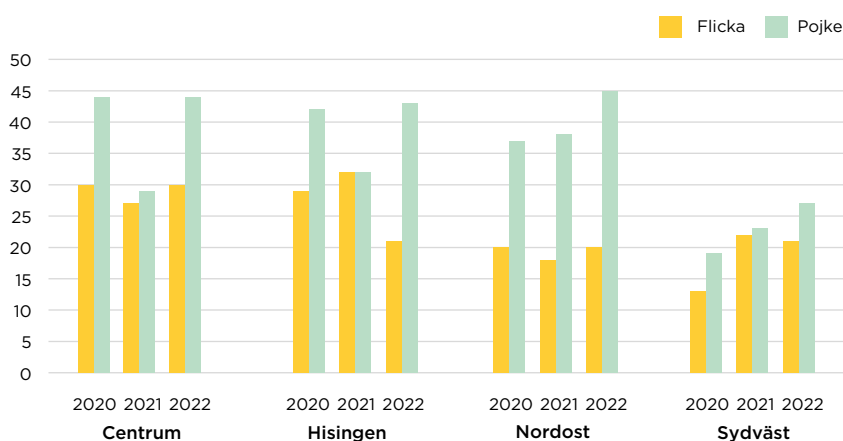
Källa: Net-Klient

Jämfört med 2020 har antalet genomförda ASI Grund-intervjuer minskat i samtliga förvaltningar, med undantag för Hisingen. Det totala antalet ASI Grund-intervjuer för hela staden uppgick år 2020 till 412 stycken, ökade något under 2021 och minskade sedan till 364 stycken under 2022.

5.7 Insatser

En individ som har utretts av socialtjänsten med anledning av missbruksproblematik kan bli beviljad insats för att få stöd i att komma ur sitt missbruk eller beroende. I nedanstående figurer visas antalet unika individer som blivit beviljade minst en biståndsbedömd insats under året.

Figur 5.10 – Antal unika individer, 0–20 år, som haft minst en insats. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

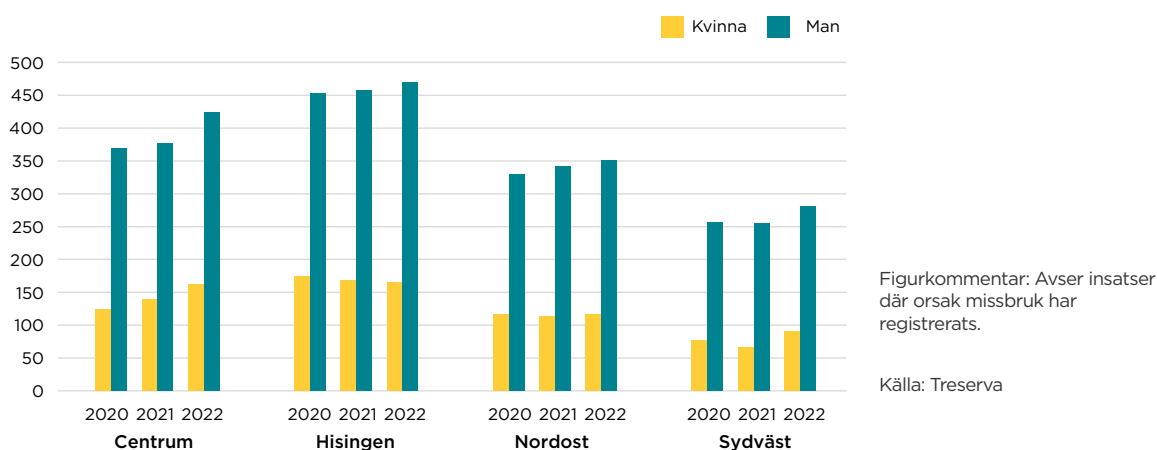
Figurkommentar: Avser insatser där orsak missbruk har registrerats.

Källa: Treserva

Det totala antalet individer 0–20 år i Göteborgs Stad som 2022 hade minst en insats på grund av missbruksproblematik var 261. Detta är en ökning med 11 procent jämfört med 2020. Av dessa individer är 61 procent pojkar och 39 procent flickor. Könsskillnaderna är minst i Sydväst.

Det totala antalet unga individer som har beviljats insats för missbruksproblematik är lägst i Sydväst, men där ser vi en ökning av antalet mellan 2020 och 2022 för både flickor och pojkar. Även för Nordost ser vi en ökning under motsvarande period. Centrum och Hisingen hade ungefär samma antal individer med insatser 2022 som de hade 2020, med en viss minskning i Hisingen.

Figur 5.11 – Antal unika individer, 21 år och äldre, som haft minst en insats. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

Det totala antalet individer 21 år och äldre i staden som 2022 hade minst en insats på grund av missbruksproblematik var 2 084. Detta är en ökning med 8 procent jämfört med 2020, då antalet var 1 925. Ökningen har skett varje år och i samtliga stadsområden. Antalet individer som har haft en insats är högst i Hisingen och Centrum.

Av de individer som är 21 år och äldre och som har fått minst en insats för missbruk var 73 procent män och 27 procent kvinnor. Könsskillnaderna är relativt lika i alla stadsområden.

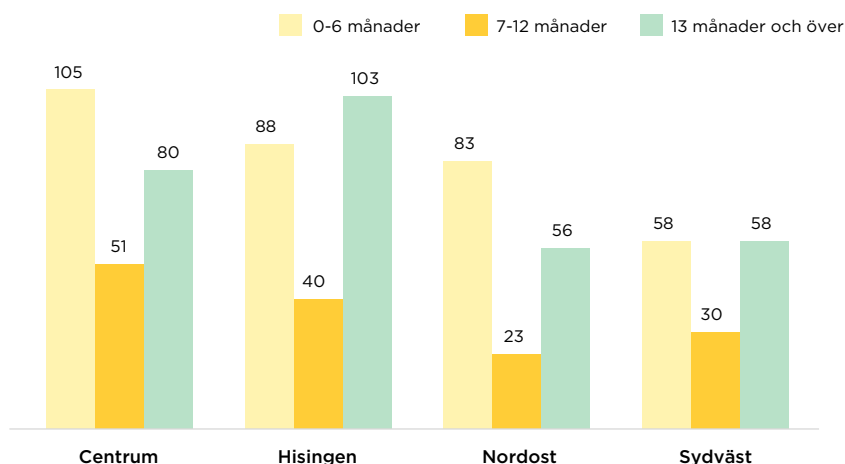
5.7.1 Insatser avseende förälders missbruk

År 2022 fick 306 barn och unga 0–20 år i Göteborg insatser på grund av en förälders missbruk. Detta är en ökning med 33 procent jämfört med 2020, då motsvarande antal var 230. Nordost och Centrum har flest antal individer med dessa typer av insatser, med 100 respektive 79 individer vardera. Det är också i dessa stadsområden som ökningen under aktuell period har varit som störst.

5.7.2 Ärendetider för avslutade ärenden med insats

Nedanstående figur visar ärendetiden för ärenden som avslutats under 2022 och där minst en insats har beviljats på grund av missbruksproblematik. Denna statistik syftar till att ge en bild av hur länge individer som är aktuella för missbruksproblematik har kontakt med socialtjänsten. För att inte inkludera personer som endast aktualiserats eller utretts utan åtgärd räknas endast de ärenden i vilka socialtjänsten har beslutat om insats. Figuren innehåller inte ärendetider för ännu ej avslutade ärenden.

Figur 5.12 – Antal ärenden med insats som har avslutats under 2022. Uppdelat på förvaltning och ärendetid, år 2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak missbruk har registrerats. Ingen åldersavgränsning.

Källa: Treserva

Som vi tidigare nämnt har Centrum och Hisingen flest antal individer med missbruksproblematik som beviljats insats av socialtjänsten i Göteborgs Stad. En skillnad dem emellan är att Centrum har större andel kortvariga ärenden (0–6 månader) jämfört med andelen långtidsaktuella (13 månader eller mer), medan förhållandet är tvärtom i Hisingen.

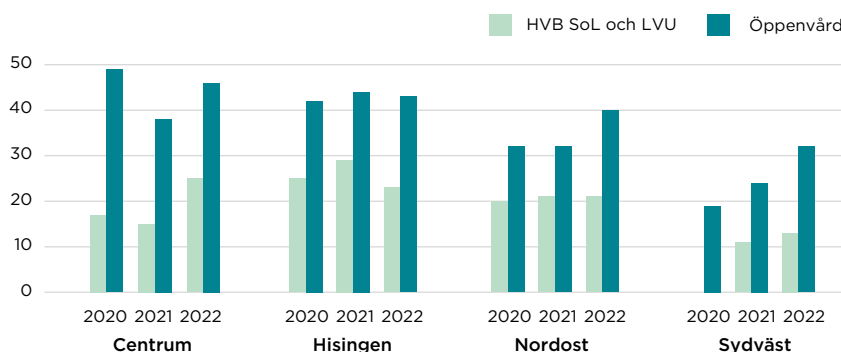
5.7.3 Insatstyper och vårddyg

Hem för vård eller boende (HVB) är ett yrkesmässigt drivet hem som tar emot individer för vård eller behandling i förening med ett boende. Placering på ett HVB kan grunda sig i frivillighet, genom SoL, eller genom tvång, genom LVU eller LVM.

Öppenvårdsinsatser är en form av öppna insatser som innebär stöd och behandling som inte kräver att individen placeras utanför det egna hemmet. För individer med missbruk kan detta omfatta strukturerade öppenvårdsprogram, samtalskontakt eller annat personligt stöd. Det är dock viktigt att poängtera att många av stadens öppna insatser inte kräver biståndsbeslut från socialtjänsten för att individer ska kunna ta del av dem. Det är möjligt att ta del av vissa öppna insatser genom egen kontakt, utan att behöva göra en ansökan och genomgå utredning. Nedanstående tabell omfattar endast öppenvårdsinsatser där socialtjänsten har fattat beslut om rätt till bistånd.

Nedanstående figurer redovisar antalet individer som har haft en pågående insats, fördelat på de olika insatstyperna. Statistik som rör insatser enligt LVM särredovisas i kapitlets avsnitt som rör detta specifika lagrum.

Figur 5.13 – Antal unika individer, 0–20 år, som har haft minst en insats. Uppdelat på stadsområde och insatstyperna öppenvård och HVB SoL och LVU, år 2020–2022.

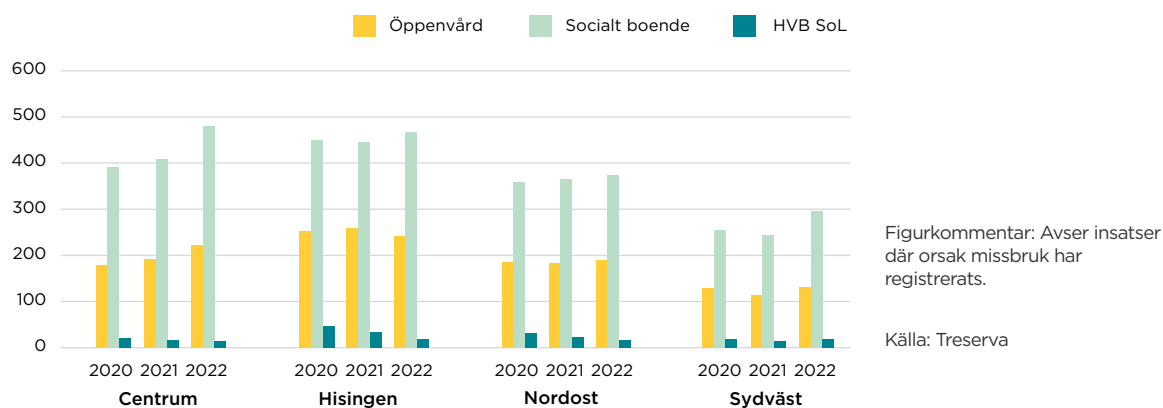

Figurkommentar: Avser insatser där orsak missbruk har registrerats. Antalet individer som haft en insats av typen HVB SoL och LVU i Sydvest 2020 är för lågt ur en sekretessynpunkt för att redovisas.

Källa: Treserva

I ovanstående figur ser vi att det är vanligare att biståndsbedömda insatser till individer upp till 20 år och med missbruksproblematik sker i öppna former, än genom placering på HVB. Fördelningen mellan de olika typerna av insatser för målgruppen är likartad i de olika stadsområdena.

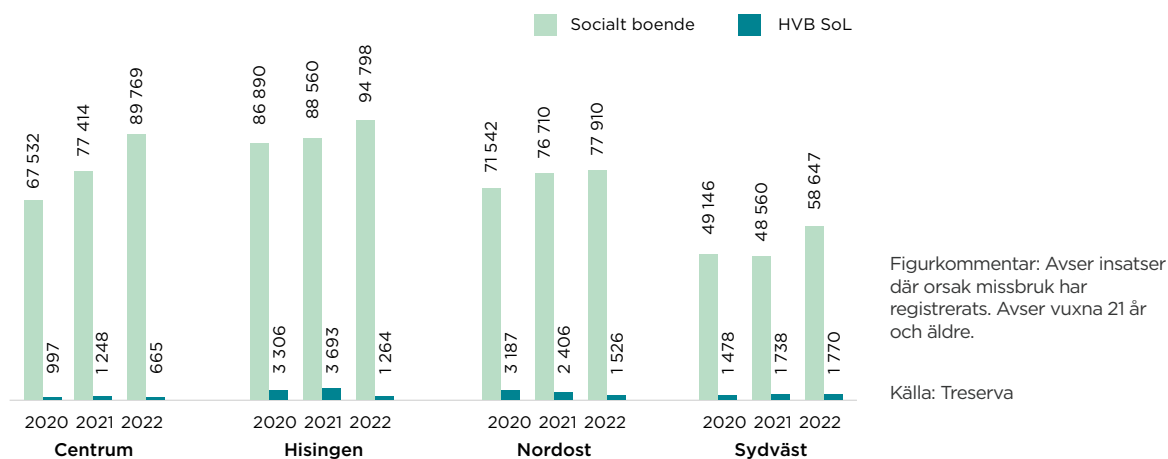
Figur 5.14 - Antal unika individer, 21 år och äldre, som har haft minst en insats. Uppdelat på stadsområde och insatstyperna öppenvård, socialt boende och HVB, år 2020-2022.

När det gäller individer som har missbruksproblematik och som är 21 år och äldre är socialt boende den klart vanligaste insatstypen. Denna biståndsbedömda insats innebär ett boende där individen dessutom får personligt stöd, fysisk tillsyn och regelbunden kontakt med personal. Denna insatstyp har dessutom ökat i samtliga förvaltningar sedan 2020. Antalet som har beviljats en öppenvårdsinsats som stöd i missbruksproblematiken har ökat något i alla förvaltningar, med undantag för Hisingen. En liten del av alla insatser för individer över 21 år med missbruksproblematik består av HVB enligt SoL. Detta antal har minskat för samtliga förvaltningar under perioden.

Boendeinsatser som socialtjänsten beslutar om vid missbruksproblematik kan även mätas genom antal vårddyg, det vill säga antalet dygn som individer befinner sig i missbruksvård genom boendeinsatser.

Figur 5.15 - Antal beviljade vårddyg. Uppdelat på förvaltning och insatstyperna socialt boende och HVB SoL, år 2020-2022.

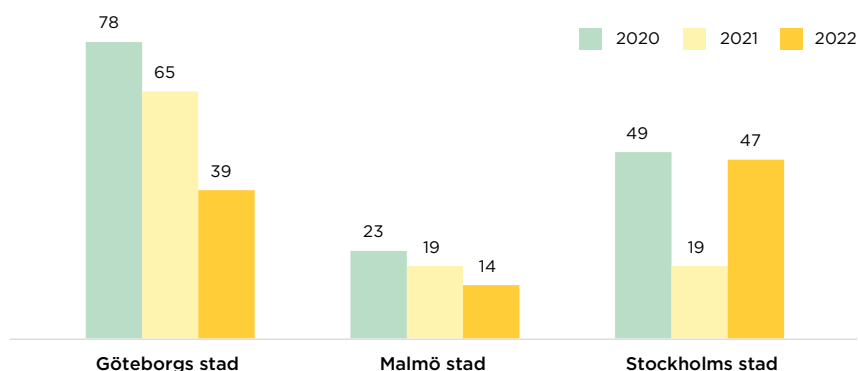
Sedan 2020 har det totala antalet vårddygn för personer över 21 år med missbruksproblematik ökat i samtliga förvaltningar. Det totala antalet vårddygn för missbruksinsatser i Göteborgs Stad har ökat med 15 procent under perioden 2020–2022. Störst har ökningen varit i Centrum och Sydväst, där det ökat cirka 30 respektive 19 procent. Antalet vårddygn som beviljats genom HVB är marginellt i jämförelse med antalet genom socialt boende. Antalet vårddygn genom HVB har minskat betydligt i samtliga förvaltningar, med undantag för Sydväst.

5.7.4 LVM

Socialtjänsten ska inleda utredning när det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård enligt LVM. I de fall utredningen fastställer att det finns skäl ansöker socialtjänsten om beslut om tvångsvård hos förvaltningsrätten. Beslut kan då fattas om tvångsvård som ges på LVM-hem som är särskilt avsedda att lämna sådan vård. Statens institutionsstyrelse (sis) ansvarar för dessa hem.

LVM-vården får pågå i högst sex månader och ska så snart som möjligt övergå till öppnare former utanför institutionen. Vården kan, fortfarande genom LVM, då fortsätta på ett öppet behandlingshem, i familjehem eller genom att personen deltar i öppenvårdsprogram.

Figur 5.16 – Antal placeringar enligt LVM. Uppdelat på Göteborgs Stad, Malmö stad och Stockholms stad, år 2020–2022.

Källa: Statens institutionsstyrelse

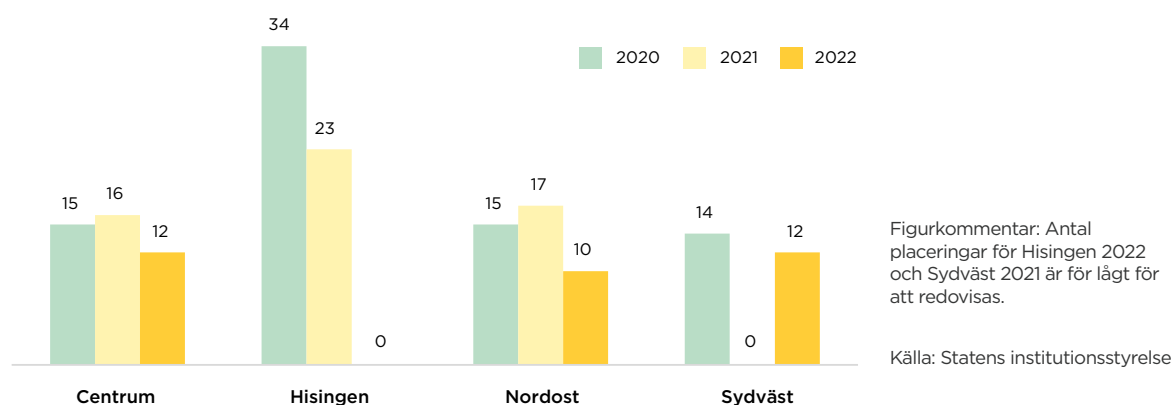
I figuren ser vi att antalet placeringar enligt LVM som beslutats i Göteborgs Stad har sjunkit stabilt sedan 2020. Under 2022 gjorde staden 39 placeringar på sis-hem enligt LVM, vilket är hälften så många som 2020. Under motsvarande period har en minskning också skett i Malmö. Innan 2022 hade Stockholm klart färre placeringar enligt LVM än Göteborg, trots nästan dubbelt så stor folkmängd. Efter en påtaglig uppgång från 2021 hade Stockholm dock flest LVM-placeringar 2022.

Individer som vårdas enligt LVM:

- » 5 av 10 saknar egen bostad.
- » 3 av 10 har varit familjehemsplacerade.
- » 4 av 10 har enbart grundskoleutbildning.
- » 3 av 10 har förtidspension eller sjukbidrag.
- » 5 av 10 har allvarliga problem med sin fysiska hälsa.
- » 4 av 10 har någon gång haft självmordstankar.
- » 4 av 10 har någon gång vårdats inom psykiatri.
- » 3 av 10 har försökt ta sitt liv.

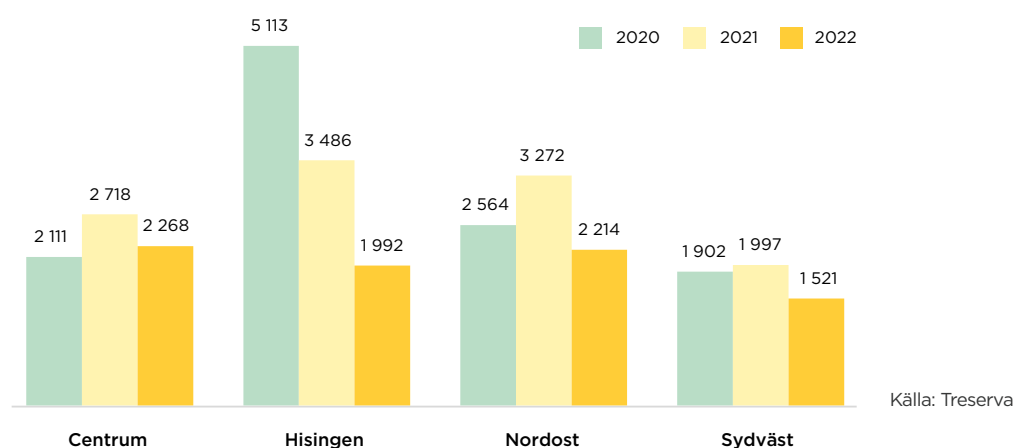
Källa: Statens institutionsstyrelse (2023)

Figur 5.17 – Antal placeringar enligt LVM. Uppdelat på förvaltning, år 2020–2022.

Göteborgs Stads stora minskning av antalet LVM-placeringar kan till stor del förklaras genom en kraftig minskning i socialförvaltningen Hisingen. Även övriga förvaltningar har minskat antal placeringar enligt LVM sedan 2020, men inte lika mycket som Hisingen. Antalet LVM-placeringar i Hisingen har minskat med runt 80 procent under perioden 2020–2022.

Figur 5.18 – Antal vårddyggn enligt LVM. Uppdelat på förvaltning, år 2020–2022.

Antalet vårddyggn på LVM-hem följer ungefärligt utvecklingen av antalet LVM-placeringar. Undantaget är socialförvaltningen Centrum, där antalet vårddyggn enligt LVM är högre 2022 än 2020, trots att antalet placeringar enligt LVM i förvaltningen minskat under motsvande tidsperiod. Detta tyder på att placeringarna i Centrum var längre 2022 än tidigare.

5.7.5 Stadsgemensamma öppna insatser

Inom Göteborgs Stad finns samtalsmottagningar för personer som har alkohol-, drog- eller spelproblem. De som behöver kan antingen själva ta kontakt med mottagningarna för att få hjälp eller bli anvisade till insatsen genom biståndsbeslut från socialtjänsten. Det vanligaste är dock att dessa öppna insatser inte föregås av biståndsbeslut, utan tillhandahålls som en service. Därför finns inte uppgifter om alla som besöker dessa mottagningar i handläggningssystemet Treserva, utan respektive verksamhet samlar in sin egen statistik. Individer som tar del av öppna serviceinsatser inom Göteborgs Stad kan inte tydligt kopplas till ett specifikt stadsområde. Därför redovisas nedanstående uppgifter på en stadsövergripande nivå.

Nedan redovisar vi insatser för individer som är 20 år och äldre (18 år och äldre för Spelberoendeteamet) och som har egen missbruksproblematik. Verksamheterna vänder sig även till anhöriga till dessa individer. I den statistiken vi visar här nedan har vi delat upp dessa två målgrupper. Vi visar också hur många av dem med egen problematik som har barn under 18 år.

Värt att beakta med nedan redovisade uppgifter är att de berörda verksamheterna oftast bygger på frivillighet och fysiska möten. Därför kan antalet besökare ha påverkats av coronapandemin.

Respons alkoholrådgivning

Tabell 5.1 – Antal individer med samtalskontakt hos Respons alkoholrådgivning, fördelat på kön och målgrupp, samt antal berörda barn, år 2020–2022.

Respons alkoholrådgivning	2020	2021	2022
Individer med egna problem	351	342	389
- varav kvinnor	124	130	133
- varav män	225	211	256
Anhöriga	142	154	193
- varav kvinnor	124	130	167
- varav män	18	24	26
Antal berörda barn	300	292	335

Källa: Plattform+

Antalet individer som har haft samtalskontakt hos Respons alkoholrådgivning har ökat med 17 procent mellan 2021 och 2022. Ökningen har skett både för individer med egna alkoholproblem och för anhöriga. Relativt sett har dock ökningen varit störst när det gäller kontakt för anhöriga.

Behandlingsgruppen för drogproblem

Tabell 5.2 – Antal individer med samtalskontakt hos Behandlingsgruppen för drogproblem, fördelat på kön och målgrupp, samt antal berörda barn, år 2020–2022.

Behandlingsgruppen för drogproblem	2020	2021	2022
Individer med egna problem	576	623	606
- varav kvinnor	165	175	162
- varav män	407	445	438
Anhöriga	151	193	171
- varav kvinnor	126	149	125
- varav män	25	43	46
Antal berörda barn	267	263	232

Källa: Plattform+

När det gäller Behandlingsgruppen för drogproblem ser vi en ökning av antal individer med samtalskontakt mellan 2020-2021. 2022 minskade dock antalet något igen, men inte tillbaka till samma nivå som 2020.

Spelberoendeteamet

Tabell 5.3 – Antal individer med samtalskontakt hos Spelberoendeteamet, fördelat på kön och målgrupp, samt antal berörda barn, år 2020-2022.

Spelberoendeteamet	2020	2021	2022
Individer med egna problem	102	101	134
- varav kvinnor	22	18	19
- varav män	80	83	115
Anhöriga	10	8	13
- varav kvinnor	8	8	12
- varav män	2	0	2
Antal berörda barn	52	63	93

För Spelberoendeteamet har antalet personer som har samtalskontakt hos deras verksamhet ökat med 35 procent mellan 2021 och 2022. Ökningen har framför allt berott på ökat antal män och ökat antal som söker stöd för egna problem. Antalet berörda barn har ökat stadigt sedan 2020.

5.7.6 Insatser i samverkan med Västra Götalandsregionen

Det finns även insatser som staden inte har enskilt ansvar för utan som sker genom samarbete med Västra Götalandsregionen. Likt de kommunala öppna insatserna kan dessa insatser ges antingen genom biståndsbeslut från socialtjänsten eller efter frivillig kontakt med verksamheten. Dessa verksamheter tar också emot individer som anvisats från sjukvården.

Mini-Maria

Målgruppen för Mini-Maria är ungdomar och unga vuxna upp till 21 år som har frågor eller bekymmer kopplade till alkohol eller droger, samt deras föräldrar eller anhöriga. Under perioden 2020-2022 har antalet ärenden hos Mini-Maria minskat med 26 procent, från 690 till 510.

ACT-Göteborg

ACT-mottagningen i Göteborg vänder sig till individer mellan 18-70 år med missbruk i kombination med svår psykisk sjukdom. Verksamheten i den nuvarande sammansättningen startade upp 2020. 2021 hade man 84 ärenden och 2022 hade antalet ärenden ökat till 126, vilket motsvarar en ökning med 50 procent.

6. Kriminalitet

I detta kapitel visar vi statistik om individer som har kontakt med socialtjänsten på grund av sin kriminalitet. I kapitlet ingår statistik om både barn och vuxna.

6.1 Sammanfattning

- » 2022 var det totala antalet aktualiseringar med anledning av kriminalitet 1916 för hela staden. Det är en ökning med 50 procent sedan 2018, då motsvarande antal var 1279. En övervägande del av aktualiseringarna (92 procent) avser unga personer 0–20 år.
- » Det totala antalet unika individer som 2022 fått insats med anledning av kriminalitet är 227 för samtliga socialförvaltningar. Detta motsvarar ungefär en tredubbling sedan 2018, då det totala antalet var 69. Likt statistiken för aktualiseringar består antalet individer som har fått insatser mot kriminalitet till stor del av unga individer 0–20 år.

6.2 Socialtjänstens ansvar

Socialtjänstens arbete med barn och unga som begår brott styrs till stor del av samma bestämmelser i socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser för vård av unga (LVU) som vid socialtjänstens arbete med barn och unga generellt. Men socialtjänsten har också särskilda uppgifter i arbetet med unga lagöverträdare enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

När ett barn eller ung person är misstänkt för ett brott har socialtjänsten vissa specifika uppgifter, som att närvara vid polisförhör och skriva yttrande till domstol. Dessutom har socialtjänsten ett ansvar för verkställighet av två påföljder för unga lagöverträdare: ungdomsvård och ungdomstjänst. Socialtjänsten har även en skyldighet till samverkan och samråd vid ytterligare två ungdomspåföljder, ungdomsövervakning och slutna ungdomsvård.

När det gäller barn som inte har fyllt 15 år och som begår brott vilar hela ansvaret för att vidta åtgärder på socialtjänsten. För äldre barn, som är straffmyndiga, delas ansvaret med Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse (sis) och i vissa fall Kriminalvården och Åklagarmyndigheten. Detta gäller framför allt för individer upp till 18 år, men i vissa fall ända upp till 20 år.

Utöver uppgifterna som åligger socialtjänsten när unga personer misstänks eller döms för brott ska socialtjänsten dessutom aktivt arbeta brottsförebyggande. I detta ingår dels insatser som riktas mot grupper som bedöms exponeras för en eller flera riskfaktorer för kriminalitet, och riskerar att begå brott. Dels insatser för unga individer som redan visat tecken på kriminellt beteende, och som kanske redan har börjat begå brott. Då omfattar arbetet i första hand insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet.

När det gäller barn som inte har fyllt 15 år och som begår brott vilar hela ansvaret för att vidta åtgärder på socialtjänsten.

Mot bakgrund av ovanstående omfattar socialtjänstens ansvar vid kriminalitet framför allt barn och unga. När det gäller vuxna individer finns dock ett visst ansvar att stötta individer med sociala problem. Detta sker dock helt på frivillig basis, på initiativ av den enskilde. Det kan exempelvis handla om stöd i att lämna en kriminell livsstil.

Socialtjänsten i Göteborgs Stad arbetar tillsammans med olika myndigheter för att förebygga brott och fortsatt kriminalitet hos individer. Vanliga samverkanspartners är polisen, skolan och fritidsverksamheten.

6.3 Beskrivning av målgruppen

Enligt nationell kriminalstatistik från Brottsförebyggande rådet (Brå) utgör lagföringsbeslut mot ungdomar (15–20 år) 20 procent av samtliga lagföringsbeslut, trots att denna åldersgrupp endast utgör 8 procent av den straffbara befolkningen. Antalet lagföringsbeslut i relation till folkmängden är alltså större i de yngre åldersgrupperna än i de äldre. Av statistiken från Brå framkommer att de flesta ungdomar som någon gång begår brott slutar med det, medan brottsligheten för en mindre grupp fortsätter i vuxen ålder.

Statistiken från Brå visar också att antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare för hela den straffmyndiga befolkningen minskade med 20 procent mellan 2012 och 2021. Minskningen har skett i samtliga åldersgrupper men störst har den varit i åldersgruppen 15–17 år (Brå 2023).

Skolundersökningen om brott är en återkommande undersökning från Brå som ställer frågor till elever i årskurs nio om framför allt delaktighet i brott. I undersökningen för 2021 i årskurs 9 uppgav 50 procent av eleverna att de begått någon form av våldsbrott, stöldbrott, skadegörelse eller narkotikabrott under de senaste tolv månaderna. Av dessa var 51 procent killar och 49 procent tjejer. Stöld var den vanligaste brottsformen och där är könsfördelningen relativt jämn, med en svag överrepresentation bland tjejer. Samtliga övriga brottstyper var vanligast bland killar. Delaktighet i brott var framför allt vanligt bland elever där familjen har svaga ekonomiska resurser (Brå 2022).

När individer under 21 år döms för brott finns särskilda ungdomspåföljder som domstolarna kan besluta om. Under perioden 2011–2020 har antalet ungdomspåföljder sammantaget minskat med 22 procent. Minskningen utgörs framför allt av domslut om ungdomstjänst, som minskat med 39 procent. Domslut som rör ungdomsvård har i stället ökat med 1 procent under samma tidsperiod. (Brå 2023).

6.4 Om statistiken

I detta kapitel presenteras huvudsakligen statistik som bygger på data från verksamhetssystemet Treserva. Denna data inkluderar inte individer med skyddade personuppgifter. Det innebär att vi generellt underskattar antalet individer i de nyckeltal som bygger på Treservauppgifter. Enligt våra uppskattningar underskattas antalet individer som haft någon insats på grund av kriminalitet med ungefär 23 procent. De antal som presenteras i kapitlet ska därför tolkas med försiktighet.

Faktorer som ökar risken för ungdomar att begå brott:

- » en svår familjesituation
- » bristande skolgång
- » kriminella familjemedlemmar
- » uppmärksamhetsstörningar
- » att leva i ett område med begränsade ekonomiska och sociala resurser

Många ungdomar kan leva med en eller flera av de här riskfaktorerna utan att de blir kriminella. Ju fler riskfaktorer som finns i en ungdoms liv, desto större är dock risken att han eller hon begår brott.

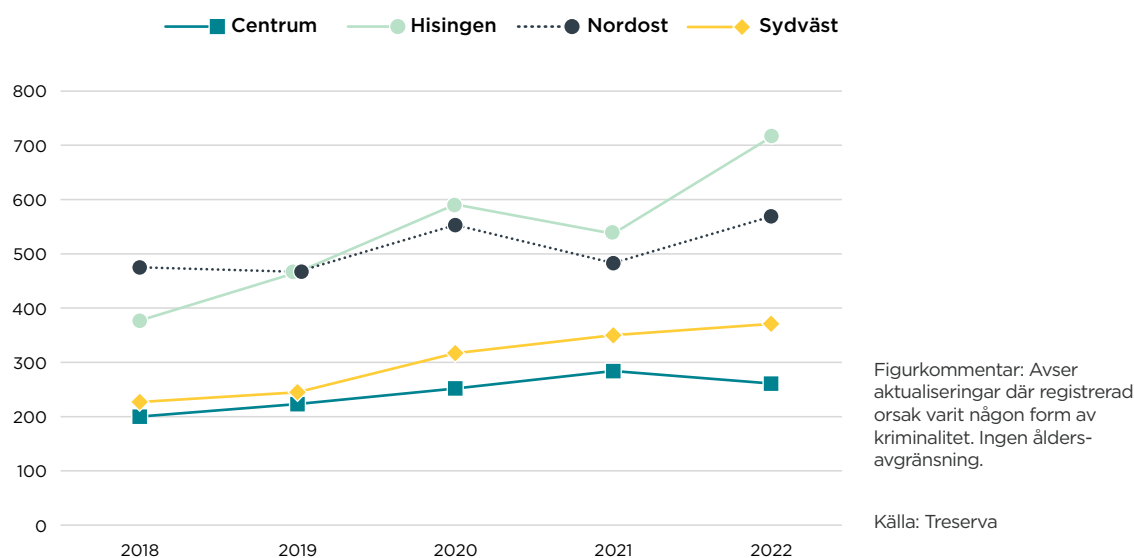
Källa: Polismyndigheten (2023)

6.5 Aktualiseringar

När en person aktualiseras av socialtjänsten i Göteborgs Stad registreras en orsakskod och det är genom dessa orsakskoder som vi särskiljer ärenden som rör till exempel missbruk från ärenden som rör kriminalitet och avhopp. I detta kapitel som handlar om kriminalitet är det särskilt viktigt att poängtera problematiken med orsakskoder. Det går bara att välja en huvudsaklig orsakskod, vilket innebär att det kan finnas ärenden som har registrerats med en orsakskod men där kriminalitet (och annan problematik) också är en bidragande faktor till individens kontakt med socialtjänsten. Kriminalitet och andra orsakskoder så som missbruk går ofta hand i hand, även om kriminalitet inte är den huvudsakliga orsaken.

Arbetet under aktualiseringsfasen handlar om att ta emot en ansökan, anmälan eller information på annat sätt. En aktualisering innebär inte att individen utreds eller blir beviljad insats.

Figur 6.1 – Antal aktualiseringar. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

2022 var det totala antalet aktualiseringar med anledning av kriminalitet 1 916 för hela staden. Det är en ökning med 50 procent sedan 2018, då motsvarande antal var 1 279. En övervägande del av aktualiseringarna (92 procent) avser unga personer 0–20 år. Denna fördelning är liknande för samtliga förvaltningar men varierar från 88 procent i Nordost till 98 procent i Sydväst.

Sedan 2018 har samtliga förvaltningar haft en ökning av antalet aktualiseringar kopplat till kriminalitet. Dock har antalet minskat i Centrum under 2022, jämfört med året innan. Störst ökning ser vi i Hisingen, där antalet nästan har fördubblats sedan 2018. Stor ökning har också skett i Sydväst, där antalet dessutom har ökat varje år sedan 2018.

6.6 Insatser

Som vi tidigare har beskrivit ser socialtjänstens ansvar vid kriminalitet olika ut beroende på faktorer som individens ålder, om individen själv söker hjälp samt om individen riskerar att begå brott eller om individen har begått brott. Det finns därför olika typer av insatser och åtgärder som socialtjänsten tillhandahåller i arbetet mot kriminalitet. Insatserna kan vara förebyggande eller reaktiva och de kan vara frivilliga eller ske med tvång. En del av insatserna beviljas genom biståndsbeslut medan andra insatser ges som öppna serviceinsatser, likt de samtalsmottagningar som finns för missbruk och beroende.

I detta avsnitt presenteras statistik om ett urval av insatser och åtgärder inom Göteborgs Stads socialtjänst som avser kriminalitet.

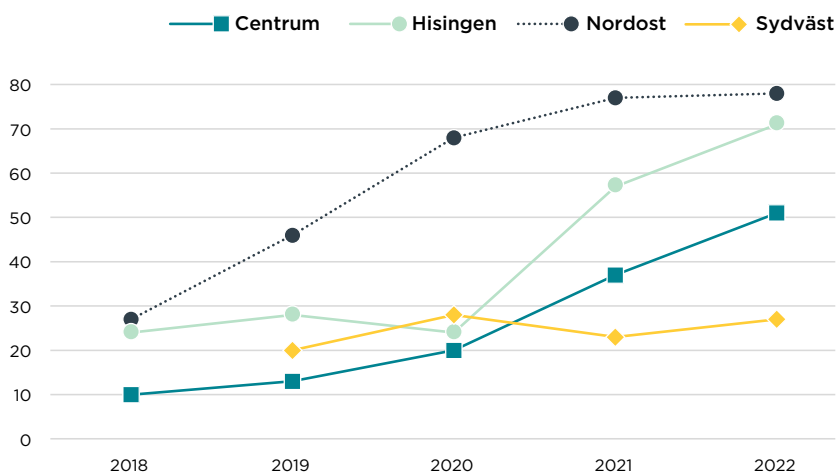
6.6.1 Biståndsbedömda insatser

Orsakskoder används också vid registrering av biståndsbedömda insatser. I diagrammet nedan syns hur många individer som har fått biståndsbedömda insatser och där orsakskoden är kopplad till kriminalitet. Likt statistiken för aktualiseringar kan det finnas individer vars kriminalitet har varit en bidragande faktor i individens problematik men som fått insatser med andra orsakskoder. Dessa individer omfattas inte av nedanstående siffror. Det är också viktigt att komma ihåg att många av insatserna som socialtjänsten tillhandahåller ges i form av öppna serviceinsatser där biståndsbeslut inte krävs.

De biståndsbedömda insatserna för individer med problem med kriminalitet består, likt för individer med missbruksproblematik, framför allt av öppenvård, socialt boende och boende på HVB. Skillnaden är dock att de utförarverksamheter som erbjuder insatser till denna målgrupp oftast specialiserar sig på just kriminalitet.

Antalet individer som har fått insats med anledning av kriminalitet har tredubblats sedan 2018.

Figur 6.2 – Antal unika individer med insats. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där registrerad orsak varit någon form av kriminalitet. Ingen åldersavgränsning. Värdet för Sydväst 2018 är för lågt för att redovisas.

Källa: Treserva

Det totala antalet individer som 2022 har fått insats med anledning av kriminalitet är 227 för samtliga förvaltningar. Detta motsvarar ungefär en tredubbling sedan 2018, då det totala antalet var 69. Antalet individer som har fått insatser mot kriminalitet består till stor del av unga individer 0–20 år, precis som vid aktualiseringar av detta slag.

Sedan 2018 har ökningen av biståndsbedömda insatser där orsaken har kopplats till kriminalitet varit påtaglig i samtliga socialförvaltningar. Antalet individer som har fått insats är högst i Nordost och Hisingen. Nordost hade sin största ökning mellan perioden 2018–2020, medan Hisingen haft störst ökning under perioden 2020–2022.

Liksom antalet aktualiseringar har Centrum och Sydväst haft lägre antal individer med insatser av denna typ, jämfört med övriga stadsområden. Centrum har dock haft en hög procentuell ökning under perioden och har kommit närmare antalen i Hisingen och Nordost. En möjlig förklaring till detta kan vara att Göteborgs Stads samlade avhopparverksamhet sedan 2021 tillhör Centrum. Ärenden som handläggs av denna verksamhet aktualiseras i Centrum, oavsett ordinarie förvaltningstillhörighet.

Antalet individer med biståndsbedömda insatser på grund av kriminalitet är förhållandevis lågt, jämfört med antalet aktualiseringar med anledning av kriminalitet. Då dessa insatser oftast bygger på frivillighet kan detta indikera en mindre vilja till förändring inom denna målgrupp, jämfört med målgruppen som aktualiseras på grund av missbruk och beroende.

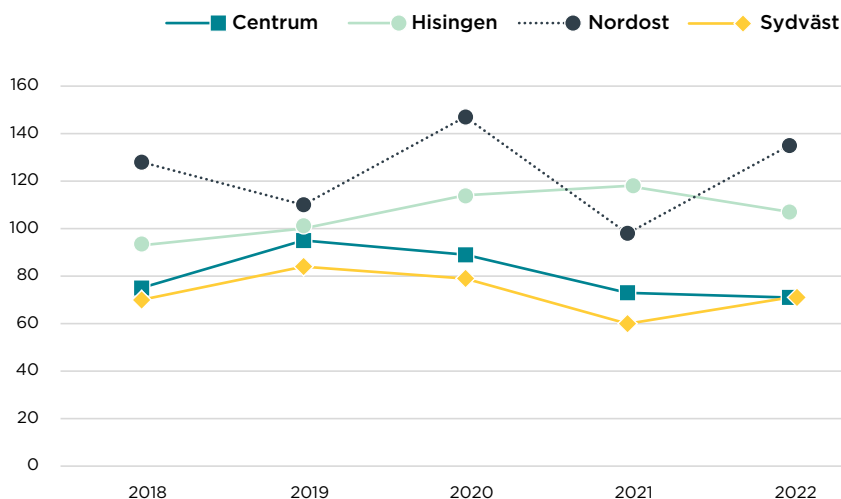
6.6.2 Yttranden och påföljder

Nedan redovisas åtgärder som ingår i kommunens lagstadgade ansvar för barn som misstänks för brott eller har dömts för brott.

Yttrande till domstol enligt 11 § LUL

När åklagare begär det ska socialtjänsten lämna ett yttrande om den som misstänks ha begått ett brott innan hen fyllt 18 år. Yttrandet används som underlag när åklagaren fattar beslut i åtalsfrågan. Om åtal väcks kan yttrandet också användas som underlag för valet av påföljd.

Figur 6.3 – Antal inledda yttranden enligt 11 § lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser barn och unga 0-20 år

Källa: Treserva

Antalet inledda yttranden enligt 11 § LUL är högst i Nordost och Hisingen. Sedan 2020 har antalet minskat i samtliga förvaltningar. Utvecklingen har dessutom varit någorlunda stabil över tid i samtliga förvaltningar med undantag för Nordost, där antalet varierat i hög grad mellan varje år under perioden.

Ungdomstjänst

Individer mellan 15 och 20 år som har begått brott kan dömas till ungdomstjänst. Påföljden består av oavlönat jobb på en arbetsplats som ordnats av socialtjänsten. Längden kan variera från 20 till 150 timmar, vilket också omfattar samtal med en handläggare från socialtjänsten.

Tabell 6.1 – Antal inkomna ärenden Ungdomstjänst, år 2020–2022.

Ungdomstjänst	2020	2021	2022
Antal inkomna ärenden	97	81	58

Källa: Verksamhetens egen statistik.

Sedan 2020 har antalet inkomna ärenden för ungdomstjänst i Göteborgs Stad minskat med 40 procent, från att ha varit 97 under 2020 till 58 ärenden 2022.

Det finns fler åtgärder som tillhandahålls av socialtjänsten för barn som dömts för brott. Dock saknar vi stadsövergripande data för dessa åtgärder. I detta ingår:

- » Ungdomsvård med ungdomskontrakt (soL) alternativt vårdplan (LVU)
- » Ungdomsövervakning
- » Sluten ungdomsvård
- » Utredning enligt 31 § LUL

6.6.3 Övriga insatser och åtgärder

Följande insatser tillhandahålls på frivillig basis av socialtjänsten för individer som vill lämna en kriminell livsstil eller för att minska riskerna för påbörjad kriminalitet. Målgruppen och åldersintervallen varierar för respektive insats. Statistiken för dessa insatser hämtas från respektive verksamhets egen uppföljning.

Inslussning

Frivården och socialtjänsten arbetar tillsammans i detta initiativ för att tidigt ta fram en samordnad plan för personer som frigges från anstalt. Fler myndigheter kan ingå i samarbetet och syftet är att minska risken för återfall i kriminalitet och öka möjligheterna till återanpassning till samhället. Under 2022 tog 29 individer del av inslussning i Göteborg.

Medling

Medlingsverksamheten i Göteborgs Stad erbjuder opartiskt samtalsstöd i mötet mellan en brottsutsatt och den som begått brottet. Medling vid brott regleras i lagen om medling med anledning av brott och ska erbjudas till lagöverträdare under 21 år.

Tabell 6.2 – Antal inkomna ärenden om medling, år 2020–2022.

Medling	2020	2021	2022
Antal inkomna ärenden	140	108	70

Källa: Verksamhetens egen statistik.

När det gäller medlingsärenden i Göteborgs Stad syns en tydlig nedgång i antalet ärenden. Sedan 2020 har antalet halverats.

Socialsekreterare i samverkan med Polismyndigheten

I denna verksamhet samarbetar socialtjänsten i Göteborgs Stad med polisen för att i ett tidigt skede fånga upp unga som varit inblandade i kriminalitet och missbruk eller som befinner sig i riskzonen. Socialsekreterarna samarbetar med fältpoliser och utredare och träffar ungdomar som är anhållna eller häktade.

Tabell 6.3 – Antal individer som socialsekreterare i samverkan med polis träffat, år 2020–2022.

	2020	2021	2022
Antal individer man träffat fysiskt	439	212	298

Källa: Verksamhetens egen statistik.

Sociala insatsgrupper

Sociala insatsgrupper är för individer mellan 18 och 25 år som riskerar att hamna i kriminalitet eller behöver stöd i att lämna en kriminell livsstil. Socialtjänsten ansvarar för samarbetet med ett flertal andra myndigheter för att ta fram en gemensam åtgärdsplan för individen.

Tabell 6.4 – Antal individer i kontakt med sociala insatsgrupper, år 2020–2022.

	2020	2021	2022
Antal individer man arbetar med	92	110	98

Källa: Verksamhetens egen statistik.

Samlad avhopparverksamhet

I februari 2022 startade Göteborgs Stad en stadsövergripande enhet för samlad avhopparverksamhet. Enheten handlägger ärenden för så kallade särskilda avhoppare, det vill säga personer som söker hjälp för att lämna ett kriminellt nätverk och som samtidigt har en hög hotbild. Enheten handlägger ärenden för personer som är 18 år och äldre.

Tabell 6.5 – Antal placeringar genom samlad avhopparverksamhet, år 2022.

	2022
Antal placeringar	27

Källa: Verksamhetens egen statistik.

SSPF

SSPF står för skola, socialtjänst, polis, fritid och är en verksamhet inom Göteborgs Stad för barn och ungdomar mellan 12 och 18 år. Syftet är att genom samverkan förebygga att ungdomar hamnar i kriminalitet eller drogmissbruk. För att man ska kunna samverka kring en ungdom krävs ett skriftligt samtycke från individen.

Tabell 6.6 – Antal samtycken till samverkan genom SSPF, år 2020–2022

	2020	2021	2022
Antal samtycken	213	156	146

Källa: Verksamhetens egen statistik.

7. Våld i nära relation och hedersrelaterat våld

I detta kapitel visar vi statistik om individer som har kontakt med socialtjänsten på grund av våld i nära relation. Kapitlet innehåller även statistik om individer som har kontakt med socialtjänsten på grund av hedersrelaterat våld. I kapitlet ingår statistik om både barn och vuxna.

7.1 Sammanfattning

- » Ungefär 3 300 barn och unga i åldern 0–20 år aktualiserades på grund av våld i nära relation under 2022. De utgjorde cirka en fjärdedel av samtliga aktualiserade individer i den åldern. Antalet vuxna 21 år och äldre som aktualiserats för våld i nära relation samma år var ungefär 650.
- » Knappt 1 000 barn och unga i åldern 0–20 år hade någon biståndsbedömd insats på grund av våld i nära relation under 2022. Motsvarande antal för vuxna 21 år och äldre var cirka 400. Ungefär 880 vuxna hade en icke biståndsbedömd samtalskontakt med öppna verksamheter på grund av relationsproblem eller våld i nära relation.
- » Av de fyra stadsområdena har Nordost flest antal aktualiserade individer och individer med insats i relation till folkmängden. I Nordost är det även betydligt vanligare med polisanmälningar om brott i nära relation.
- » I stadsområdet Hisingen finns fler individer i relation till folkmängden som har kontakt med socialtjänsten på grund av våld i nära relation än i Centrum eller Sydväst. Även där är det vanligare med polisanmälningar. De är dock inte lika många som i Nordost.
- » De senaste tre åren har antalet aktualiserade individer i hela Göteborg legat på ungefär samma nivå. Antalet individer med insats har dock minskat något. Minskningen av individer med insats har varit störst i Nordost.

7.2 Socialtjänstens ansvar

Socialtjänsten ansvarar för att ge stöd och hjälp till personer som har utsatts för våld i nära relation så att de kan förändra sin situation. Socialtjänsten har sedan 1 augusti 2021 ansvar för att även verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Till vuxna ges hjälpen enligt socialtjänstlagen (soL), vilket innebär att den är frivillig och ges utifrån individens behov samt med hänsyn till individens egen förmåga och situation. Hjälpen kan till exempel handla om samtalsstöd för att få den som utövar våld att sluta, att underlätta för den som är våldsutsatt att flytta ifrån en våldsutövare eller att ge den våldsutsatta skydd genom en placering i ett skyddat boende.

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att skydda barn och unga från våld. Socialtjänsten kan därför, förutom att ge frivillig hjälp enligt soL, i vissa fall även ingripa med tvångsinsatser med stöd av lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Exempel på en sådan insats kan vara att barnet flyttas från en familj där det utövas våld och placeras i ett familjehem.

7.2.1 Vad är våld i nära relation?

Våld kan innebära många saker och definieras olika i olika sammanhang. I textrutan här bredvid lyfts några exempel på hur våld i nära relation kan komma till uttryck. Exempelen bygger på Socialstyrelsens (2022) definition.

Med nära relation menas en nära och förtroendefull relation där det ofta finns starka känslomässiga band. Det kan vara med en partner, förälder, släkting eller en person som det finns en beroendeställning till. Det är relationens närhet som gör att våld i nära relation utmärker sig från annat våld.

Exempel på våld i nära relation:

Fysiskt - knuffa, hålla fast, slå, sparka, dra i håret, ta strypgrepp.

Psykiskt - verbala kränkningar, förnedring, isolering, utpressning, skambeläggande, hot, skada husdjur.

Sexuellt - sexuellt tvång, våldtäkt, sexuella trakasserier, könsstympning.

Materiellt - förstöra eller stjäla ägodelar, slänga saker som personen tycker om, hota att ha sönder saker.

Ekonomiskt - stöld av pengar, begränsa tillgång till bankkonton, tvinga begå ekonomiska olagligheter.

Försummelse - medvetet ge felaktig medicinering, bristande hygienomsorg, lämna utan tillsyn.

Digitalt - spåra genom GPS, skicka hotfulla eller kränkande meddelanden.

7.3 Beskrivning av målgruppen

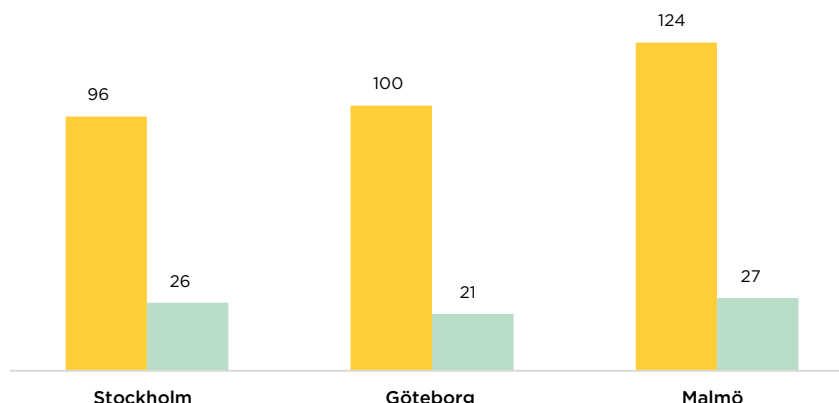
Socialtjänstens arbete mot våld i nära relation skiljer sig något beroende på om det gäller vuxna eller barn och unga. I kapitlet kommer därför dessa målgrupper att delvis redovisas separat.

7.3.1 Våld inom parrelationer

Både unga och vuxna kan utsättas för våld inom en parrelation. I Brottsförebyggande rådets (Brå) nationella kartläggning av brott i nära relationer 2014 uppskattades ungefär var fjärde kvinna och var sjätte man i åldrarna 16–79 år ha utsatts för våld i en parrelation någon gång i livet. 6,8 procent av de tillfrågade hade utsatts för våld under året 2012. Vanligast var utsatthet för psykiskt våld (6,5 procent), så som olika former av kränkningar eller kontrollerande beteende, medan 2,1 procent uppgav att de utsatts för fysiskt våld. Av de som utsatts för våld hade dock bara 4 procent polisanmält det som hänt. Mörkertalet i anmälningstatistiken var alltså stort (Brå, 2014).

För vissa anmälningar om brott mot vuxna registrerar polisen om den misstänkte är en närstående till brottsoffret. Närstående kan då vara både partner, familj och släkt. I figur 7.1 har vi sammanställt statistik över dessa anmälningar från 2021. Anmälningarna handlar om brott mot brottsbalkens 3 kapitel (t.ex. misshandel, försök till mord), 4 kapitel (t.ex. kvinnofridskränkning, ofredande, olaga tvång) och 6 kapitel (t.ex. våldtäkt och sexuella övergrepp), där polisen registrerat att den misstänkte är en närstående.

Figur 7.1 – Antal anmälda brott i nära relation mot kvinnor och män över 18 år per 10 000 kvinnor och män över 18 år. Uppdelat på Stockholm, Göteborg och Malmö, år 2021.

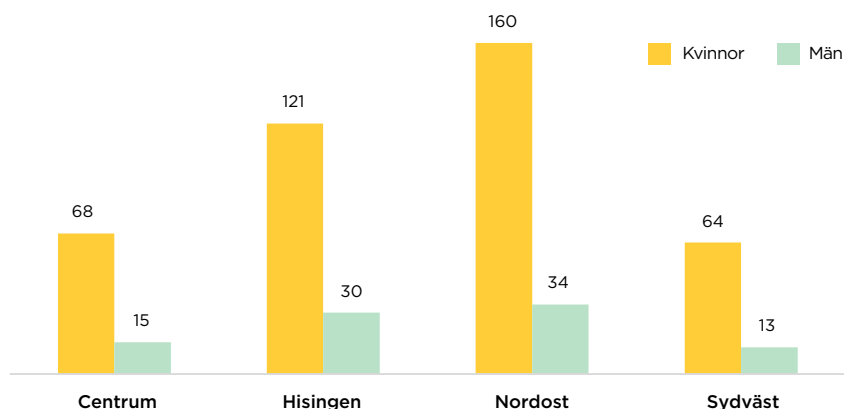

Figurkommentar: Avser brott där det finns en särskild brottskod som gör att det går att urskilja det som brott i nära relation. Notera att antal brott mot kvinnor är per 10 000 kvinnor över 18 år i befolkningen, och antal brott mot män är per 10 000 män över 18 år i befolkningen.

Källa: Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och Statistiska centralbyrån (SCB)

Som synes i figuren så är skillnaden stor mellan könen i antal anmälda brott. Kvinnor i Göteborg anmäler ungefär fem gånger så många brott som män. Anmälningarna är också fler i Malmö än i Stockholm och Göteborg. De geografiska skillnaderna i antal anmälda brott blir större när vi tittar på samma typ av statistik för stadsområdena i Göteborg i figur 7.2 här nedan.

Figur 7.2 – Antal anmälda brott i nära relation mot kvinnor och män över 18 år per 10 000 kvinnor och män över 18 år. Uppdelat på stadsområde, år 2021.

Figurkommentar: Avser brott där det finns en särskild brottskod som gör att det går att urskilja det som brott i nära relation. Notera att antal brott mot kvinnor är per 10 000 kvinnor över 18 år i befolkningen, och antal brott mot män är per 10 000 män över 18 år i befolkningen.

Källa: Brå och SCB

Som vi ser i figur 7.2 görs det ungefär 2 gånger så många anmälningar om brott i nära relation i stadsområdet Hisingen jämfört med i Centrum och Sydväst, sett till antal invånare. I Nordost görs det 2,5 gånger så många jämfört med i Centrum och Sydväst. Det går dock inte med bara dessa siffror att säga om det beror på att anmälningsbenägenheten är större i Hisingen och i Nordost, eller om det beror på att det förekommer mer våld i nära relation där. Vad som ändå är tydligt är att det finns en stor geografisk variation i antal polisanmälningar.

7.3.2 Våld mot barn i hemmet och barn som bevittnar våld

Socialtjänsten ger hjälp till barn som har blivit utsatta för våld i sin familj. I en nationell enkätundersökning år 2016, med elever i årskurs nio i grundskolan och årskurs två i gymnasiet, uppgav 36 procent av de svarande att de utsatts för någon form av våld av sina föräldrar någon gång. 14 procent svarade att de utsatts för fysiskt våld, och 11 procent att de utsatts för psykiskt våld. 2 procent svarade att de utsatts för sexuella övergrepp av en förälder (Jernbro & Janson, 2016).

Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp till barn som bevittnat våld mellan vuxna i familjen. Sedan 2021 är det straffbart att utsätta barn för detta. I den ovan nämnda enkätundersökningen svarade 14 procent av barnen att de bevittnat våld mellan vuxna i familjen.

7.3.3 Hedersrelaterat våld

I hela detta kapitel ingår uppgifter om hedersrelaterat våld i de uppgifter som presenteras om våld i nära relation. Men hedersrelaterat våld kan också ses som något som är skilt från våld i nära relation, eftersom det inte alltid utövas av personer som är närstående till den våldsutsatta.

Hedersrelaterat våld är en form av våld som syftar till att upprätthålla heder i en kulturell gemenskap – en hederskultur. Hederskulturen kan ta sig olika uttryck beroende på vilka kulturella och religiösa föreställningar som den bygger på. Hedersvåld förekommer dock inom flera olika kulturer och religioner, och även i icke-religiösa sammanhang.

Centralt i en hederskultur är att familjen eller släkten ser ett stort behov av att upprätthålla en bild av att man följer olika kulturella normer, ofta kopplade till kyskheter, kön och sexualitet. Det kan leda till att familjemedlemmar övervakas och kontrolleras av närstående och andra personer i det sociala nätverket. Till exempel avseende hur de klär sig, vilka de pratar med eller var de rör sig. Familjemedlemmar kan också begränsas i vilka val de gör i livet, om bland annat utbildning, jobb eller giftermål. De som anses bryta mot normerna i hederskulturen kan utsättas för kollektivt sanktionerat våld för att familjen ska kunna återställa sitt anseende i gemenskapen. På grund av våldets kollektiva natur och hur det legitimeras av hederskulturen kan det vara särskilt svårt att skydda de som utsätts.

I en enkätundersökning av 1 200 elever i årskurs nio i Göteborg som genomfördes 2017–2018 uppgav 8 procent av de svarande att de levde i familjer där det utövats hedersrelaterat våld (Baianstovu m.fl., 2018).

Hedersvåld förekommer inom flera olika kulturer och religioner, och även i icke-religiösa sammanhang.

7.3.4 Våldsutövare

Sedan 1 augusti 2021 har socialtjänsten enligt 5 kap 11a § SoL ett ansvar att verka för att de som utsätter andra för våld i nära relation ändrar sitt beteende. Socialtjänsten i Göteborgs Stad har dock arbetat med denna målgrupp under en längre tid. Men i stora delar av socialförvaltningarnas tillgängliga statistik finns inte något sätt att skilja ut våldsutövare från våldsutsatta. När det i kapitlet redovisas antal individer med statistik hämtad ur verksamhetssystemet Treserva så kan dessa siffror därför innehålla både våldsutövare och våldsutsatta.

7.4 Om statistiken

Individer med skyddade personuppgifter ingår som regel inte i den statistik som finns i denna rapport som bygger uppgifter från Treserva. Detta innebär att vi generellt underskattar antalet individer som har kontakt med socialtjänsten i Göteborg. När det gäller övergripande volymuppgifter för aktualiseringar om våld i nära relation och hedersrelaterat våld så bedömer vi att vi kan underskatta det faktiska antalet individer mellan 0–20 år med runt 10 procent, och de 21 år och över med runt 30 procent. Andelen med skyddade personuppgifter är större när vi tittar på individer som får insatser. Antalet individer mellan 0–20 år som får insats bedöms underskattas med ungefär 20 procent, och antalet individer 21 år och över som får insats underskattas med ungefär 40 procent.

För vissa nyckeltal, till exempel när det handlar om placeringar enligt LVU, hedersrelaterat våld eller skyddat boende för vuxna, så utgör personer med skyddade personuppgifter en större andel av det totala antalet individer. Ibland över 50 procent. Utifrån våra uppskattningar om antalet individer med skyddade personuppgifter så har vi gjort ett urval av vilken statistik vi kan redovisa utan att det blir för missvisande.

På grund av osäkerheten kring antalet individer med skyddade personuppgifter ska statistiken i kapitlet tolkas med försiktighet. Vi kommer löpande genom kapitlet kommentera de uppgifter som är särskilt osäkra.

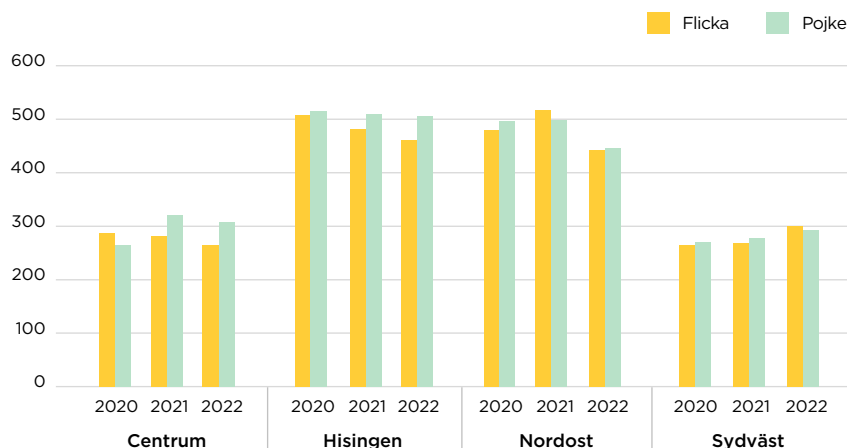
7.5 Aktualiseringar

En aktualisering är en registrering i verksamhetssystemet Treserva som socialtjänsten gör när de får vetskap om något förhållande som i förlängningen kan innebära att någon blir aktuell för insatser. Det kan ske antingen genom en ansökan från den som aktualiseringen gäller, en anmälan med information från någon annan eller genom att socialtjänsten på något annat sätt får veta att det kan finnas ett behov av skydd eller stöd. Utifrån det som framkommer i aktualiseringen tar socialtjänsten ställning till om man ska inleda utredning, och öppna ett ärende för den som aktualiseringen gäller om det inte redan finns.

7.5.1 Aktualiseringar – barn och unga 0–20 år

I figuren nedan syns antalet unika individer som aktualiserats och där handläggande socialsekreterare har angett en kod om att aktualiseringen gäller någon form av våld i nära relation. Indelningen bygger alltså på en bedömning av vad för typ av problematik som den inledande informationen tyder på. Vilka koder vi har använt oss av i detta kapitel framgår av rapportens metodbilaga. Statistiken avser barn och unga mellan 0–20 år, uppdelat per stadsområde och år.

Figur 7.3 – Antal unika individer, 0–20 år, som har aktualiserats minst en gång. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats.

Källa: Treserva

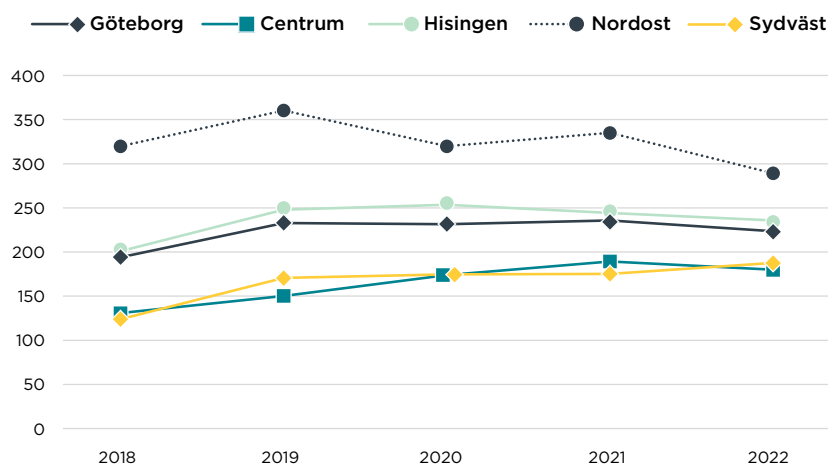
Som vi ser i figuren skiljer sig antalet individer som har aktualiserats stort mellan stadsområdena. Centrum och Sydväst har ungefär lika många, medan Hisingen och Nordost har betydligt fler. Det är dock viktigt att tänka på att folkmängden också skiljer sig mellan stadsområdena. I Centrum, Nordost och Sydväst bor ungefär 30 000 barn och unga mellan 0–20 år, medan det på Hisingen bor cirka 40 000.

Könsfördelningen är överlag jämn i alla stadsområden, något som skiljer sig jämfört samtliga aktualiseringar av barn och unga 0–20 år i kapitel 3 där det generellt var något fler pojkar. De som aktualiserats på grund av våld i nära relation utgör ungefär en fjärdedel av samtliga aktualiserade individer 0–20 år. Totalt är de ungefär 3 300 individer år 2022, inklusive de med skyddade personuppgifter.

Tittar vi på antal aktualiserade individer per 10 000 i befolkningen över tid, här nedan i figur 7.4, ser vi att även där ligger Centrum och Sydväst på liknande nivåer. Hisingen ligger något över genomsnittet i staden, medan Nordost tydligt har flest aktualiserade individer per 10 000 invånare 0–20 år. Generellt i staden syns en stor ökning mellan 2018–2019, men efter det finns ingen tydlig trend upp eller ner. I Centrum, Sydväst och Hisingen har det skett en ökning sett över hela perioden. Trenderna som syns ska tolkas med försiktighet då antalet individer 0–20 år med skyddade personuppgifter uppskattas ha ökat något över tid.

De skillnader mellan stadsområdena vi ser i figur 7.4 liknar de vi såg i figur 7.2 om anmälda brott i nära relation. I figur 7.4 kan vi dessutom se att skillnaderna finns över tid, även om glappen mellan stadsområdena är mindre 2022 än 2018. Vi kan inte heller med dessa uppgifter säga om skillnaderna beror på att det är högre förekomst av våld i nära relation i vissa stadsområden eller om det är lika förekommande men upptäcks i olika grad. I kapitel 2 såg vi att det flera olika skillnader mellan stadsområdena och deras befolkningar. Det skulle kunna bidra till skillnaderna i statistiken, även om det är svårt att bedöma i hur stor utsträckning och på vilket sätt. Frågan om vad de stora skillnaderna mellan stadsområdena beror på skulle behöva utredas särskilt.

Figur 7.4 – Antal unika individer, 0–20 år, som har aktualiserats minst en gång, per 10 000 invånare. Uppdelat på stadsområde och hela Göteborg, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats. Uppgifter om folkmängd avser barn och unga 0–20 år.

Källa: Treserva, SCB

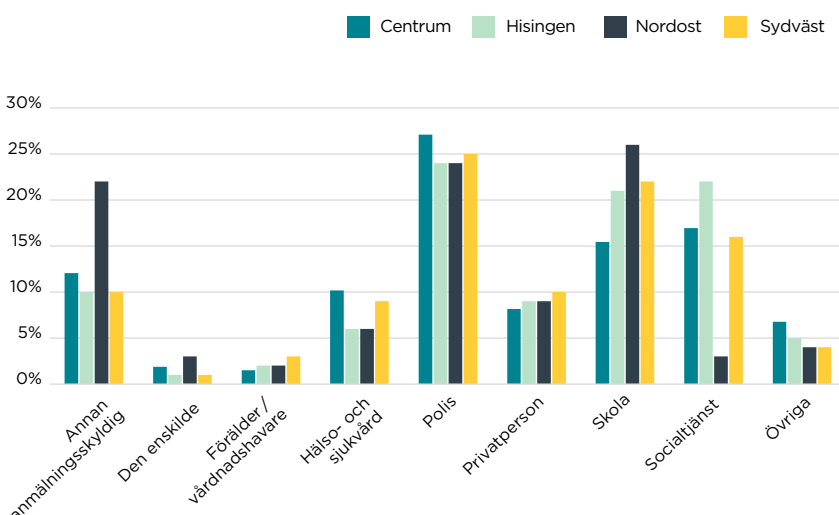
Främst barn mellan 0–12 aktualiseras för våld i nära relation

Ungefär 75 procent av de individer mellan 0–20 år som aktualiserats för våld i nära relation är 12 år eller yngre. 25 procent är mellan 13–20 år. Detta syns också tydligt den statistik som visas i kapitel 3, där aktualiseringar som rör våld i nära relation är vanligare i den yngre åldersgruppen. När det gäller ålder finns ingen större variation mellan stadsområdena, utan alla har ungefär samma åldersfördelning.

Polis och skola är vanliga uppgiftslämnare

I figur 7.5 här nedanför visar vi inkomna uppgifter om våld i nära relation fördelade per uppgiftslämnare. Uppgiftslämnare registreras i aktualiseringen av socialsekreterare. Här har vi lagt samman olika koder för uppgiftslämnare i bredare kategorier för att underlätta jämförelse.

Figur 7.5 – Andel aktualiseringar per uppgiftslämnare. Uppdelat på förvaltning, år 2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats. Avser individer 0–20 år. Observera att andelarna i diagrammet är beräknade på antal aktualiseringar, inte antal individer. Kategorin "Annan anmälningsskyldig" inkluderar koder för olika, mindre vanligt förekommande myndigheter som enligt lag är skyldiga att anmäla när de misstänker att barn far illa. Kategorin består dock huvudsakligen av koden som också heter "Annan anmälningsskyldig".

Källa: Treserva

De vanligaste källorna för uppgifter till aktualiseringar om våld i nära relation är polis och skola. Socialtjänst är en vanlig uppgiftslämnare i Centrum, Hisingen och Sydvest, men inte i Nordost. I Nordost är det istället fler uppgiftslämnare som registreras som annan anmälningsskyldig.

En förklaring till det som förts fram av verksamheten är att anmälningar om barn från avdelningen som handlägger ärenden för vuxna i Nordost kodas med annan anmälningsskyldig som uppgiftslämnare, istället för som socialtjänst egen förvaltning som i de andra socialförvaltningarna. Den skillnad som syns just för dessa uppgiftslämnare beror alltså troligtvis på skillnader i handlägningsrutiner.

Jämfört med fördelningen av samtliga aktualiseringar för barn och unga, som vi visar i kapitel 3, verkar det vanligare att uppgifter om våld i nära relation kommer från socialtjänst. Det är mindre vanligt, jämfört med samtliga aktualiseringar, att uppgifter om våld i nära relation kommer från hälso- och sjukvård. Det är också mindre vanligt att aktualiseringen sker utifrån information som lämnas av den enskilde eller förälder/vårdnadshavare.

Centrum har en lägre andel aktualiseringar om våld i nära relation som inkommer från skola, jämfört med de andra förvaltningarna. Samma mönster syns för samtliga aktualiseringar för individer 0–20 år i kapitel 3, men skillnaden är större när vi bara tittar på aktualiseringar som rör våld i nära relation.

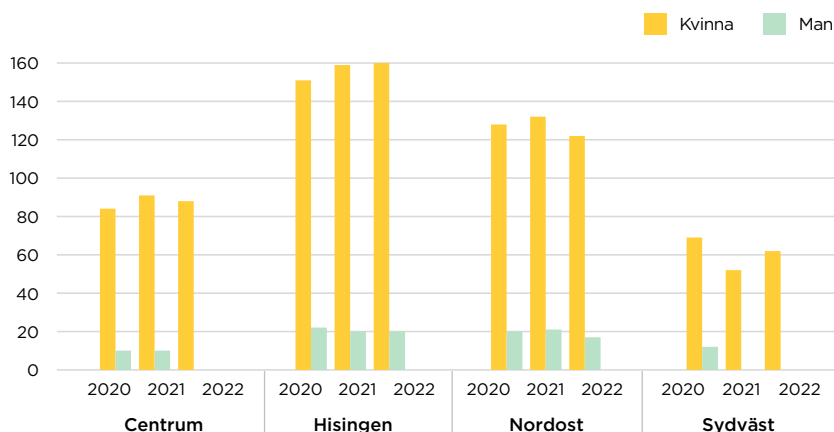
7.5.2 Aktualiseringar – vuxna 21 år och äldre

Jämfört med aktualiseringarna för barn och unga ser antalet aktualiserade vuxna ut att vara färre. Det är dock viktigt att minnas att när barn aktualiseras i socialtjänsten kommer ärende och eventuella insatser också ofta att involvera barnets vårdnadshavare. Dessa vuxna syns dock inte i statistiken här nedan eftersom de inte registreras med egna aktualiseringar, ärenden eller insatser. De ingår istället i barnens ärenden. Det gäller dock inte vuxna som själva behöver skydd på grund av våldsutsatthet, till exempel genom placering i skyddat boende. De får alltid egna ärenden.

Av de individer över 21 år som aktualiseras för våld i nära relation är det en mindre del där informationen kommer in som en anmälan från någon annan, jämfört med individer 0–20 år. Ungefär 80 procent av aktualiseringarna grundar sig på ansökningar från den som aktualiseringen gäller.

I figuren här nedan ser vi antalet vuxna individer 21 år och över som aktualiserats per år och förvaltning de senaste tre åren.

Figur 7.6 – Antal unika individer, 21 år och äldre, som aktualiserats minst en gång. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats. Vi har uteslutit antal aktualiserade män för några år eftersom de var under 10.

Källa: Treserva

Som vi kan se i figur 7.6 ovan finns det en tydlig snedfördelning mellan könen. Det är övervägande kvinnor över 21 år som aktualiseras hos socialtjänsten för våld i nära relation, ungefär 88 procent. Jämför vi stadsområdena ser vi att det är flest individer som aktualiseras på Hisingen, följt av Nordost. I Centrum är det också fler aktualiserade individer än i Sydväst.

Enligt våra uppskattningar om individer med skyddade personuppgifter kan de utgöra runt 30 procent av alla individer över 21 år som aktualiseras för våld i nära relation. De uppgifter om antal som syns i figuren ska därför tolkas med försiktighet. Det totala antalet aktualiserade individer 21 år och äldre var ungefär 650 år 2022, inklusive de med skyddade personuppgifter, enligt vår uppskattning.

Tabell 7.1 – Andel av aktualiserade 21 år och äldre per ålderskategori, år 2022.

Ålder	Andel
21–29 år	24 %
30–39 år	33 %
40–64 år	37 %
65 år och äldre	6 %

Källa: Treserva

Få över 65 år

I tabell 7.1 här ovan ser vi andel individer över 21 år som aktualiserats för våld i nära relation fördelat på ålderskategorier. Som vi ser i tabellen finns det aktualiserade individer i alla åldrar, men det är få som är över 65 år.

Observera att beräkningen bygger på antalet individer som inte har skyddade personuppgifter. Enligt vår uppskattning av antal individer med skyddade personuppgifter är de är något fler i de yngre ålderskategorierna. Fördelningen skulle därför troligtvis påverkas om de räknades med.

7.5.3 Särskilt om hedersrelaterat våld

Både barn och vuxna kan aktualiseras för hedersrelaterat våld. Totalt visar våra uppskattningar utifrån uppgifter från Treserva att knappt 200 individer aktualiserades utifrån hedersrelaterat våld i hela Göteborg under 2022, inräknat individer med skyddade personuppgifter. Av dessa var ungefär 67 procent flickor eller kvinnor och ungefär 33 procent pojkar eller män. De flesta, runt 75 procent, var mellan 0–20 år.

Uppgifterna är dock osäkra eftersom en stor andel, mellan 30–60 procent, verkar ha skyddade personuppgifter av de som har kontakt med socialtjänsten för att de utsatts för hedersrelaterat våld. Att det är så stora andelar som har skyddade personuppgifter kan bero på den särskilda utsatthet som följer av hedersrelaterat våld. Eftersom det kan röra sig om stora nätverk av personer som utövar våldet, och kanske letar efter var den utsatta befinner sig, finns också starka skäl att skydda dem i register.

Det händer att barn som lever under ett hedersrelaterat förtryck förs bort av föräldrar eller släkt för att giftas bort, könsstympas eller uppfostras i ett annat land. Socialförvaltningarna rapporterar varje år hur många av de barn de har kontakt med och som har förts ut ur landet, och där det bedöms bero på en hedersproblematik. I tabell 7.2 här nedanför visar vi det antal som har rapporterats under perioden 2020–2022.

Tabell 7.2 – Antal barn som har förts bort utifrån hedersproblematik. Hela Göteborg, år 2020–2022.

År	2020	2021	2022
Antal bortförda barn	0*	11	10

Kommentar: Åren i tabellen avser redovisningsår. Perioden som avses per redovisningsår är oktober-september. *2020 var antalet under 10 och redovisas därför inte här.

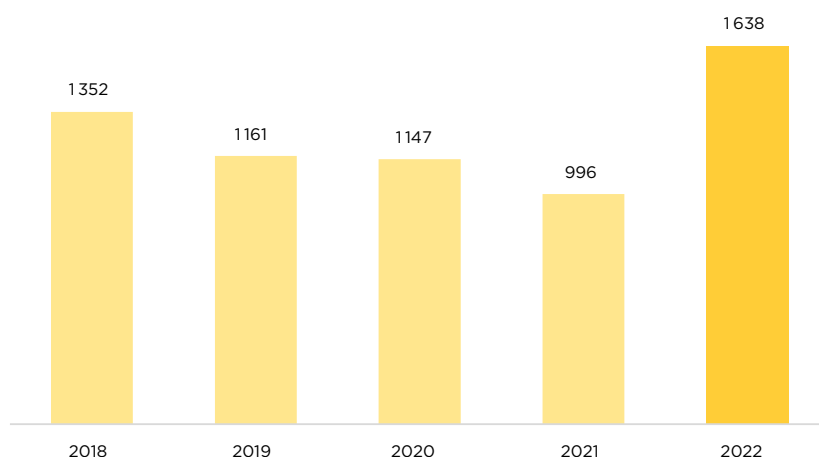
Källa: Kartläggning saknade barn utifrån hedersproblematik, socialförvaltning Centrum

7.5.4 Ärenden om våld i nära relation hos socialjouren

Socialjouren tar emot anmälningar och ansökningar om bistånd på kvällar, nätter och helger. Socialjouren gör då direkt en bedömning av om det behövs någon form av insats snabbt, eller om informationen ska lämnas vidare till ordinarie socialkontor att hantera under kontorstider. När det finns behov av snabba insatser kan socialjouren direkt fatta beslut om bistånd.

Socialjouren registrerar sina ärenden i ett eget verksamhetssystem (Bonigi). Här nedan i figur 7.7 syns antal handlagda ärenden om våld i nära relation i Göteborgs Stad under perioden 2018–2022.

Figur 7.7 – Antal ärenden rörande våld i nära relation hos socialjouren. Göteborgs Stad, år 2018–2022.

Figurkommentar: Inkluderar alla åldrar. Observera att antalet 2022 inte är jämförbart med övriga år på grund av förändringar i registreringen av ärenden som rör våld i nära relation.

Källa: Bonigi

För varje ärende registrerar socialsekreterare vid socialjouren information om åtgärd och tidsåtgång. Ibland kan flera ärenden med olika åtgärder registreras för samma person och händelse. Vi uppskattar att det för 2022 finns cirka 50 sådana ärenden som utgör extra registreringar vid en redan registrerad händelse, alltså ett relativt litet antal sett till hela volymen på 1 638 ärenden under året.

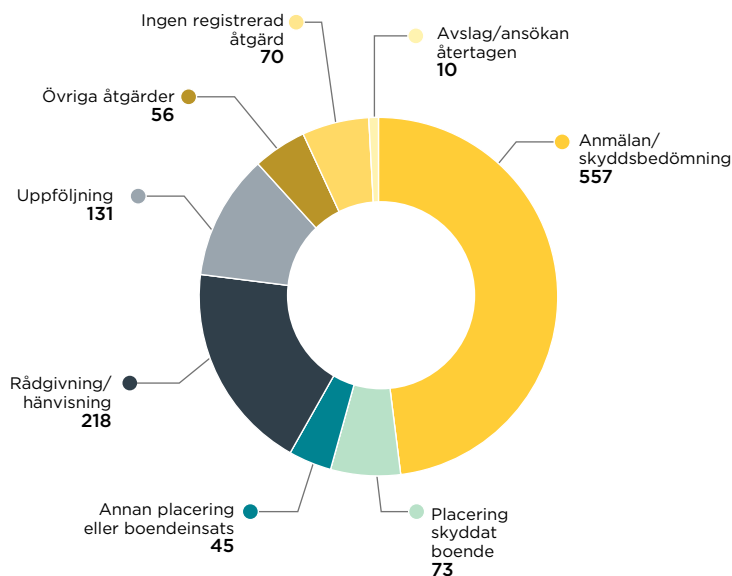
2022 gjorde socialjouren ändringar i de koder de använder för att kategorisera ärenden. En sådan ändring var att införa en kod som tydligare inbegrep allt våld i nära relation mot barn. Det är en trolig förklaring till den stora ökning i antal vi ser mellan 2021–2022. Det innebär dock att antalet 2022 inte är helt jämförbart med antalet ärenden under tidigare år.

Under 2022 började socialjouren också arbeta enligt Islandsmodellen. Det går ut på att följa med polisen när de får larm om en våldsam situation i ett hushåll där det finns barn. Socialjouren kan då direkt samtala med barnet för att ge stöd, samla in information om det som hänt och göra skyddsbedömning på plats. Under året registrerades 126 ärenden enligt arbetssättet.

Hur socialjouren agerar efter inkommen information

För varje ärende registrerar socialjouren en åtgärd. I figur 7.8 här nedan visar vi fördelningen av åtgärder rörande ärenden om våld i nära relation 2022.

Figur 7.8 – Antal genomförda åtgärder i ärenden om våld i nära relation hos socialjouren, år 2022.

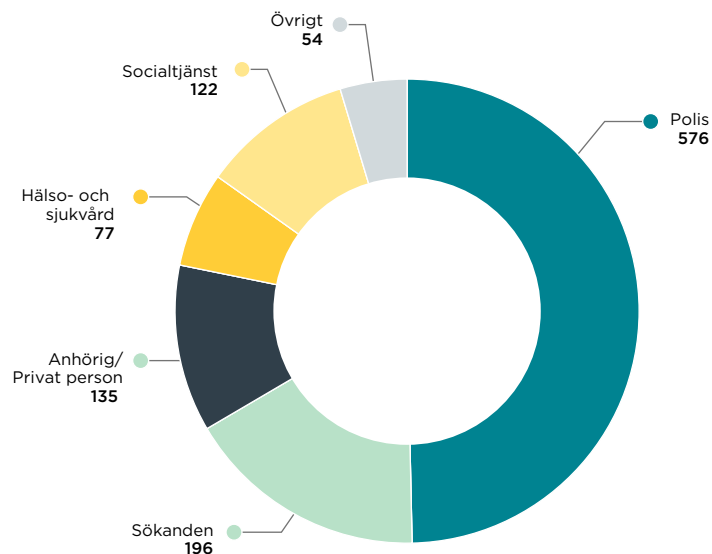
Figurkommentar: Inkluderar alla åldrar. Observera att en person kan ha fått flera åtgärder vid en händelse, och kan ha varit aktuell vid flera tillfällen på året.

Källa: Bonigi

Den vanligaste åtgärden i figuren ovan är *anmälan/skyddsbedömning*, det vill säga att socialjouren gör en direkt bedömning av behov av skydd och anmäler informationen vidare till ordinarie socialkontor. Andra vanligt registrerade åtgärder är stöd i form av *rådgivning* till den som inkommer med ansökan eller anmälan eller att *hänvisa* den enskilde rätt. Vid 73 tillfällen 2022 har socialjouren direkt fattat beslut om *placering i skyddat boende*, och vid 45 tillfällen direkt beslutat om *annan placering eller boendeinsats*, för att det funnits ett akut behov av sådana bistånd.

Polisen är den vanligaste uppgiftslämnaren

Figur 7.9 – Källa till information per ärende om våld i nära relation hos socialjouren, år 2022.

Figurkommentar: Inkluderar alla åldrar. Observera att fördelningen av informationslämnare är utifrån antal genomförda åtgärder, och att det kan ha genomförts en eller flera åtgärder per person och situation.

Källa: Bonigi

Utifrån vad vi ser i figur 7.9 så är polisen den vanligaste uppgiftslämnaren gällande våld i nära relation. Socialjouren har också ofta kontakt med enskilda som själva söker hjälp. Det är även vanligt med kontakt med anhöriga eller andra privatpersoner, så som oroliga grannar. Fördelningen av uppgiftslämnare liknar till viss del den vi tidigare sett i figur 7.5, i vilken polisen också var en vanlig uppgiftslämnare.

7.6 Utredningar

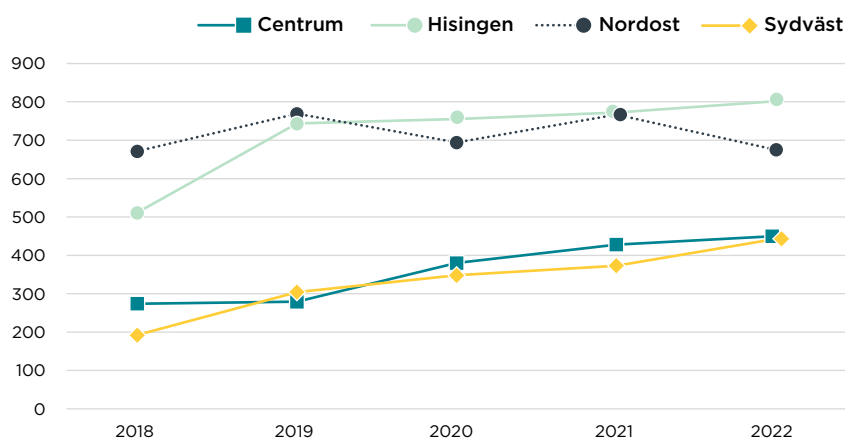
Socialtjänsten är skyldig att snabbt inleda en utredning om man får kännedom om något som kan innebära att man behöver vidta en åtgärd. En ansökan från någon som är våldsutsatt eller information om att ett barn kan vara våldsutsatt eller ha bevittnat våld är i regel sådant som kan innebära åtgärd från socialtjänsten, och som därmed leder till att socialtjänsten beslutar att inleda utredning.

Om det direkt utifrån den information som framkommer i aktualiseringen är uppenbart att det inte kommer leda till en åtgärd ska socialtjänsten fatta beslut att inte inleda utredning. Det kan till exempel handla om att informationen i en anmälan bedöms som uppenbart oseriös eller att det inte går att identifiera vem den avser.

I avsnittet nedan visar vi först statistik kring hur många aktualiseringar för våld i nära relation som lett till utredning för individer i ålderskategorin 0–20 år. Därefter diskuterar vi utredningar för individer i ålderskategorin 21 år och äldre.

7.6.1 Utredningar – barn och unga 0–20 år

Figur 7.10 – Antal unika individer, 0–20 år, där aktualisering avslutas med att utredning inleds. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

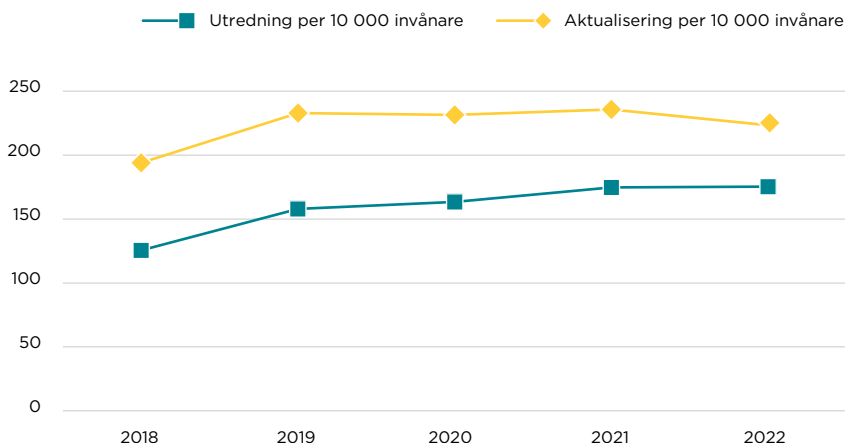

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats.

Källa: Treserva

I figur 7.10 ser vi hur många av de individer mellan 0–20 år som har aktualiserats utifrån information om våld där socialtjänsten beslutat att inleda utredning. Antalet har ökat sedan 2018 i Centrum, Hisingen och Sydväst. I Nordost har antalet varierat mellan åren men det finns ingen tydlig trend. Överlag följer utvecklingen av antalet individer som utreds antalet individer som aktualiseras, vilket syns tydligt i figur 7.11 här nedanför.

Figur 7.11 – Antal unika individer som har aktualiserats och antal unika individer där aktualisering avslutats med att utredning inleds, 0–20 år, per 10 000 invånare. Hela Göteborg, år 2018–2022.

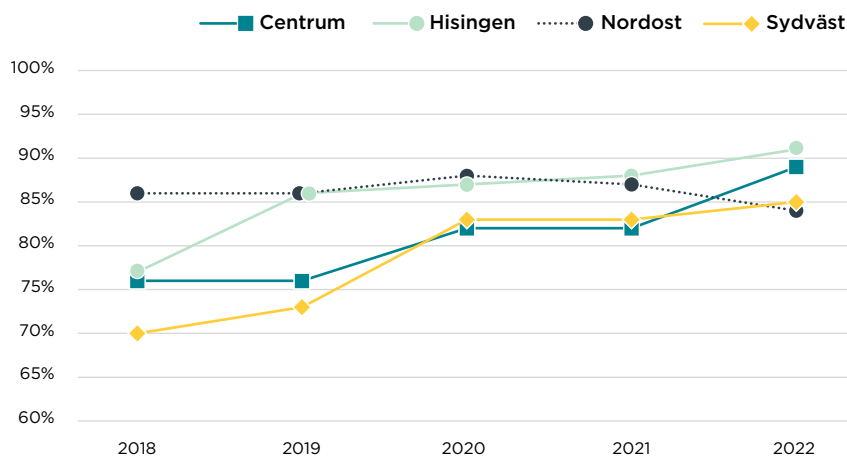

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats. Uppgifter om folkmängden avser barn och unga 0–20 år.

Källa: Treserva

I figur 7.12 här nedan ser vi att andelen aktualiseringar om våld i nära relation gällande barn och unga 0–20 år som leder till utredning har ökat över tid. Det ser vi även i figur 7.11 här ovan i att skillnaden mellan antal aktualiseringar och antal utredningar per 10 000 invånare 0–20 år har minskat från 67,4 år 2018 till 47,8 år 2022. De exakta antalen ska dock tolkas med viss försiktighet eftersom statistiken inte inkluderar individer med skyddade personuppgifter.

Figur 7.12 – Andel aktualiseringar om våld i nära relation som leder till beslut att inleda utredning eller som tillförs ett befintligt ärende. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak våld i nära relation har registrerats. Avser barn och unga 0-20 år. Observera att y-axeln börjar på 60 % för att skillnaderna mellan förvaltningarna och utvecklingen över tid ska synas tydligare.

Källa: Treserva

Jämför vi socialförvaltningarna över tid har den skillnad i andel aktualiseringar som leder till utredning eller tillförs befintligt ärende som fanns 2018 minskat tydligt. Detta främst för att Centrum, Hisingen och Sydväst har ökat sina andelar. 2022 utreder socialförvaltningarna ungefär lika stora andelar av de aktualiseringar som kommer in om våld i nära relation.

Jämfört med samtliga individer 0–20 år (i kapitel 3) utreds de som aktualiseras för våld i nära relation i större utsträckning. 85–90 procent av aktualiseringarna för våld i nära relation leder till beslut att inleda utredning eller tillförs befintligt ärende. Motsvarande andel för samtliga aktualiseringar är 60–65 procent.

7.6.2 Utredningar – vuxna 21 år och äldre

Efter uppskattningar av antalet individer över 21 år med skyddade personuppgifter som aktualiserats för våld i nära relation har vi valt att inte visa detaljerade uppgifter om utredningar för denna målgrupp. Detta för att individer med skyddade personuppgifter bedöms utgöra betydande men varierande andelar av de totala volymerna. För att inte riskera att det dras felaktiga slutsatser utifrån de uppgifter vi kan presentera undviker vi därför att visa mer detaljerade siffror nedbrutna per stadsområde.

För hela staden uppskattar vi att ungefär 400 individer över 21 år, inklusive personer med skyddade personuppgifter, utreddes efter en aktualisering om våld i nära relation under år 2022. Enligt vår uppskattning har det skett en ökning med ungefär 100 individer sedan 2019. Vad vi kan se verkar ökningen vara störst i socialförvaltning Hisingen, som vi bedömer står för mellan 60–70 av det ökade antalet individer.

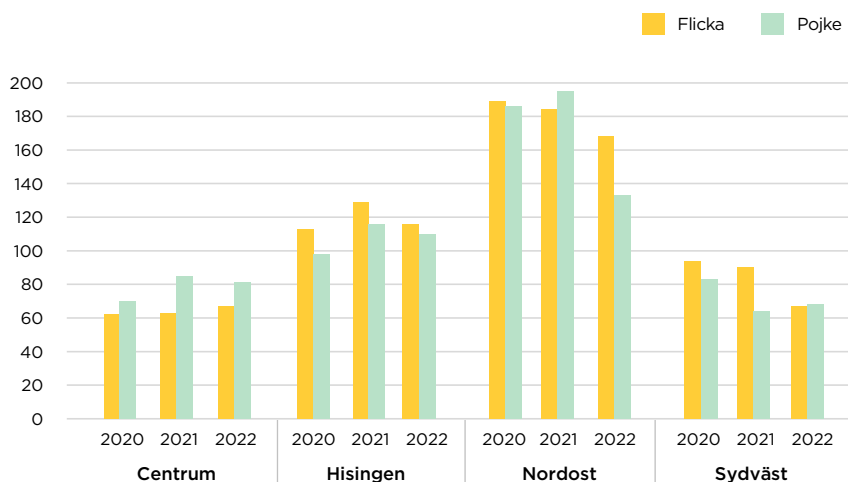
7.7 Insatser

I detta avsnitt kommer vi in på vad socialtjänsten gör för att hjälpa dem som utsätts för eller utövar våld i nära relation, alltså vilka insatser som ges. Vi kommer först att titta på det totala antalet personer i de båda ålderskategorierna som får någon typ av insats på grund av våld i nära relation. Efter det tittar vi närmare på mer specifika insattstyper, både olika former av placeringar och öppna insatser.

7.7.1 Övergripande om insatser kopplat till våld i nära relation

I figur 7.13 nedan visar vi alla individer 0–20 år som fått någon form av biståndsbedömd insats från socialtjänsten på grund av våld i nära relation. De volymer som visas är underskattade på grund av att individer med skyddade personuppgifter inte inkluderas i siffrorna, men vi bedömer att det övergripande mönster som syns är riktigt.

Figur 7.13 – Antal unika individer, 0–20 år, som haft minst en biståndsbedömd insats under året. Uppdelat på stadsområde och kön, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak våld i nära relation har registrerats.

Källa: Treserva

Antalet individer 0–20 år som haft någon form av insats är störst i Nordost, följt av Hisingen. Centrum och Sydväst har lägst antal och ungefär lika många individer.

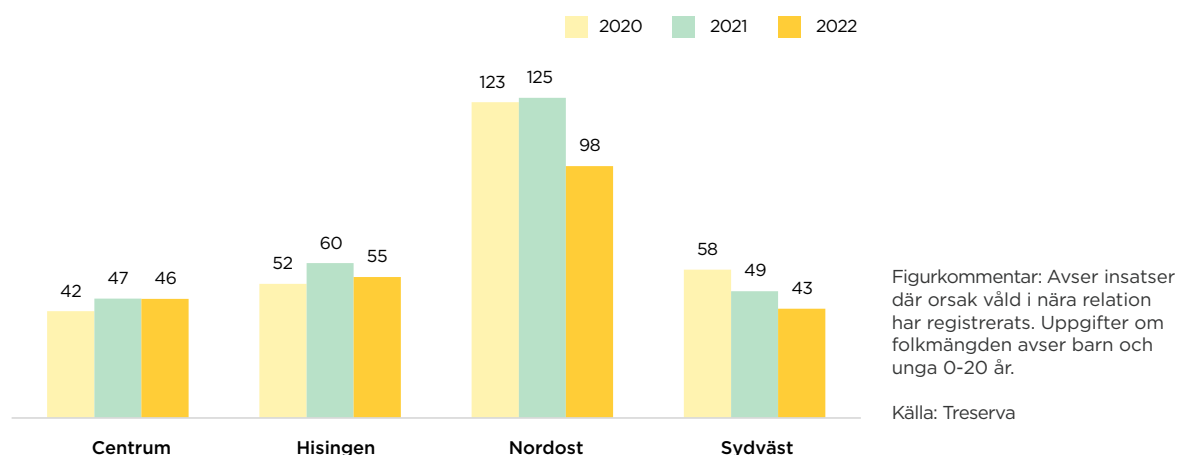
Det är ungefär lika många pojkar och flickor som får insatser, även om det varierar något mellan stadsområden och över tid. Eftersom variationen består av så pass låga antal är det generellt osäkert att säga något om ökningar och minskningar mellan åren. Undantagen är i Nordost, där antalet pojkar med insats för våld i nära relation har minskat stort mellan 2021–2022, och i Sydväst där det totala antalet individer minskat mellan 2020–2022.

Jämför vi med aktualiseringarna för samma målgrupp i figur 7.3 ser vi att en del av minskningen av antalet insatser i Nordost skulle kunna höras samman med minskningen av antalet aktualiserade individer 2022. Minskningen av antalet aktualiserade individer var dock ungefär lika stor gällande flickor och pojkar, medan minskningen i antal individer med insats är tydligt större för pojkar. För Sydväst syns en svag ökning gällande antal aktualiserade individer, vilket innebär att minskningen av antalet individer med insats inte kan förklaras av en generell minskning av antalet aktualiserade individer i Sydväst.

Något som sticker ut i jämförelsen är att Nordost och Hisingen hade ungefär lika många aktualiserade individer, men Nordost har tydligt fler individer med insats. Det gäller även efter minskningen i Nordost under år 2022. Det sticker också ut i jämförelse med antal inledda utredningar, eftersom fler individer i stadsområdet Hisingen utreddes efter aktualisering om våld i nära relation år 2022 än i stadsområdet Nordost.

Det är dock viktigt att tänka på att vi använder orsakskoder för att ringa in de individer som presenteras i diagrammen om aktualiseringar och insatser. Orsakskoderna är bedömningar som görs av socialsekreterare av huvudsakligt skäl till kontakt med socialtjänsten (vid aktualisering) och skäl till bistånd (vid beslut om insats). Endast en orsakskod kan anges, även om flera skulle kunna vara aktuella. Det är därför inte säkert att de båda grupperna i figur 7.3 (individer aktualiserade för våld i nära relation) och figur 7.13 (individer med insats för våld i nära relation) är helt jämförbara. Det kan till exempel finnas individer som aktualiseras för våld i nära relation men sedan får insats med en annan orsakskod, och tvärt om.

Figur 7.14 – Antal unika individer, 0–20 år, som haft minst en biståndsbedömd insats, per 10 000 invånare. Uppdelat på stadsområde, år 2020–2022.

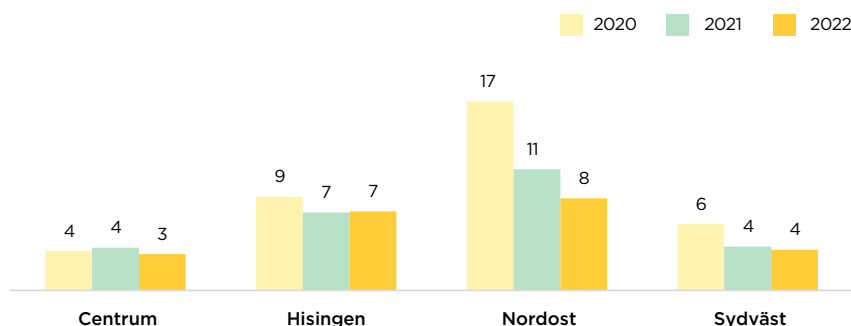
Tittar vi på antalet individer 0–20 år med insats i befolkningen i de olika stadsområdena ser vi att Nordost sticker ut. Särskilt under åren 2020–2021, då det var mer än dubbelt så vanligt att ett barn i Nordost hade en insats för våld i nära relation jämfört med i de andra stadsområdena. 2022 syns dock en minskning, vilket alltså främst består av ett minskat antal pojkar, enligt vad vi såg i figur 7.13 här ovanför.

I Sydväst har det skett en minskning av antalet individer med insats mellan 2020–2022. Det innebär att det 2022 var Hisingen som hade näst flest individer med insats, och att Sydväst hade minst antal, med hänsyn tagen till folkmängden.

Minskat antal vuxna med insats i Nordost

I figur 7.15 här nedan visas antalet individer 21 år eller äldre som får insats för våld i nära relation per 10 000 invånare 21 år eller äldre i stadsområdet. Enligt våra uppskattningar har vi ett bortfall på cirka 20–40 procent eftersom individer med skyddade personuppgifter inte inkluderas. Det innebär att de volymer som visas ska tolkas med försiktighet. Därför har vi också valt att inte visa det exakta antalet individer, för att inte riskera att någon drar felaktiga slutsatser. Förhållandena mellan förvaltningarna och utvecklingen över tid tycks dock stämma överens med vad som syns i diagrammet.

Figur 7.15 – Antal individer, 21 år och äldre, som haft minst en insats under året, per 10 000 invånare. Uppdelat på stadsområde, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak våld i nära relation har registrerats. Uppgifter om folkmängd avser vuxna 21 år och äldre.

Källa: Treserva

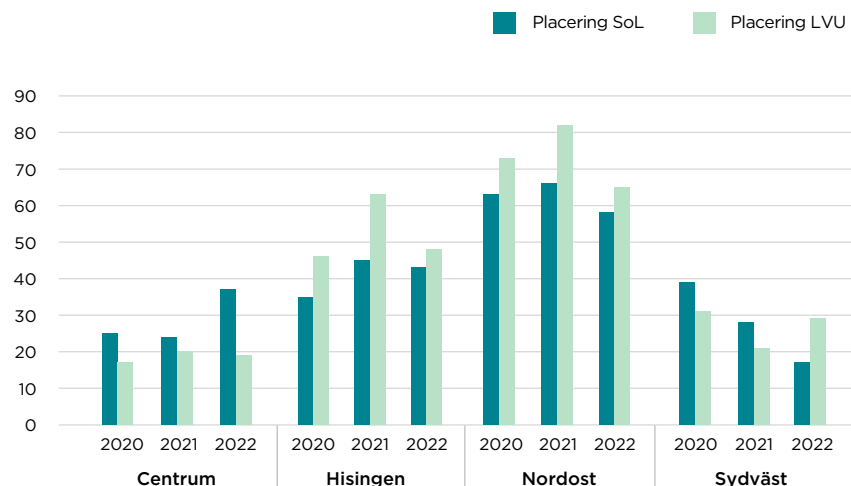
Nordost har haft flest individer med insats i befolkningen jämfört med de andra stadsområdena, men har minskat kraftigt mellan 2020–2022. Hisingen har ungefär dubbelt så många individer 21 år eller äldre med insats för våld i nära relation per 10 000 invånare jämfört med Centrum och Sydväst.

Skillnaden mellan antal kvinnor och antal män som får insatser är stor. Mönstret är ungefär samma som för aktualiseringar av individer 21 år och äldre, det vill säga att ungefär 90 procent är kvinnor.

7.7.2 Placeringar – barn och unga 0–20 år

I figur 7.16 här nedan visar vi antalet individer mellan 0–20 år som varit placerade någon gång under året på grund av våld i nära relationer. Med placering menar vi i detta fall insatser som innebär att den unge flyttar från sitt hem och tas emot för stöd och/eller behandling någon annanstans. Till exempel i ett familjehem, ett hem för vård eller boende (HVB) eller ett stödboende. I figuren visar vi både antalet placerade enligt SoL, alltså de som tar emot insatsen frivilligt, och antalet placerade med tvång enligt LVU. För de som placerats enligt LVU ingår också särskilda ungdomshem, alltså de låsta institutioner som drivs av Statens institutionsstyrelse (sis), även kallade § 12-hem eller sis-hem.

Figur 7.16 – Antal individer 0–20 år som varit placerade någon gång under året. Uppdelat på stadsområde och laglig grund för placering, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak våld i nära relation har registrerats. Notera att en individ kan ha placerats både enligt SoL och LVU under ett år, och då räknas med i båda staplarna.

Källa: Treserva

Som vi ser i figuren har Nordost flest placerade individer 0–20 år, både enligt SOL och LVU. Hisingen ligger mitt emellan, och Centrum och Sydväst har minst antal placerade individer. Detta mönster känner vi igen från figur 7.13 här ovan, där vi visade samtliga individer 0–20 år med insats.

De vanligaste genomförandeformerna för placeringarna var familjehem och HVB. Några hade också placerats på stödboende, och ett fåtal på särskilda ungdomshem.

Jämfört med samtliga placerade individer 0–20 år, i kapitel 3, så verkar det som att LVU-placeringar är något vanligare för målgruppen i detta kapitel. De som har placerats enligt LVU på grund av våld i nära relation utgör runt 25 procent av samtliga individer 0–20 år som varit placerade per år enligt LVU.

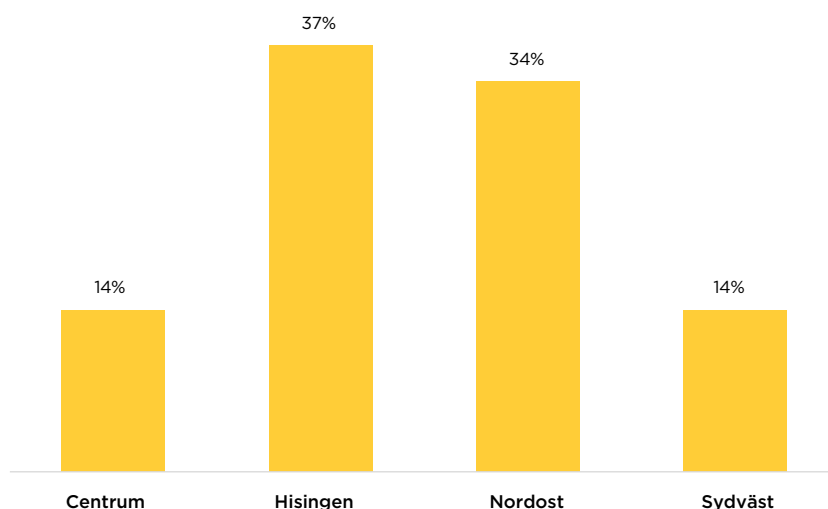
Vår uppskattning visar att individer med skyddade personuppgifter utgör runt 20 procent av de som placerats enligt LVU på grund av våld i nära relation, och runt 15 procent av de som placerats enligt SOL. Fördelningen är dock ojämn mellan stadsområdena, och påverkar därför de mönster som syns något.

7.7.3 Skyddat boende

Vuxna som utsätts för våld i nära relation och behöver lämna sitt hem för att få skydd och stöd kan placeras i ett skyddat boende. Vi uppskattar att de fyra socialförvaltningarna placerande ungefär 250 vuxna individer i ett sådant skyddat boende 2022 på grund av våld i nära relation, inklusive individer med skyddade personuppgifter. I figur 7.17 här nedanför visar vi uppskattad fördelning av de cirka 250 individerna per stadsområde. Anledningen till att vi visar det på detta sätt är att det finns en stor andel, runt 50 procent, av individerna placerade i skyddat boende som har skyddade personuppgifter i verksamhetssystemet Treserva. Detta innebär att uppgifterna om antal placerade vi har tagit fram blir osäkra, eftersom de inte inkluderar skyddade individer. Vi har istället använt andra metoder för att uppskatta antalet placerade individer inklusive de med skyddade personuppgifter.

Vi uppskattar att de fyra socialförvaltningarna placerande ungefär 250 vuxna individer i skyddat boende 2022 på grund av våld i nära relation.

Figur 7.17 - Uppskattad andel av individer 18 år eller äldre som någon gång under året varit placerade i skyddat boende. Uppdelat på stadsområde, år 2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak våld i nära relation har registrerats. Totalt uppskattar vi att ungefär 250 individer var placerade i skyddat boende på grund av våld i nära relation, inklusive individer med skyddade personuppgifter.

Källa: Treserva

Som vi kan se i figuren så har flest individer i åldern 18 år och äldre placerats i skyddat boende i stadsområdena Hisingen och Nordost, medan det är färre i Centrum och Sydväst.

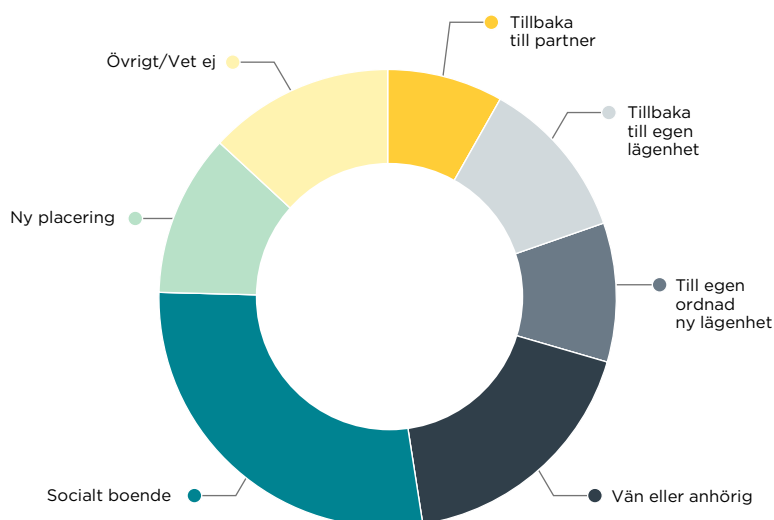
Det infördes ett nytt sätt att registrera insatsen skyddat boende i verksamhetssystemet Treserva i april 2021 som möjliggör att vi kan ta fram uppgifter om antal placerade 2022. Men det går inte att ta fram jämförbara uppgifter för placeringar i skyddat boende för tidigare år.

Det är enligt verksamheterna inte ovanligt att barn följer med den vårdnadshavare som placeras i skyddat boende. Detta registreras dock inte i verksamhetssystemet på ett sätt som gör det möjligt att få fram statistik kring hur många barn som varit medföljande under året.

Många hamnar i tillfälliga boendelösningar efter skyddat boende

Kriscentrum för kvinnor (KCK) är en verksamhet inom Göteborgs Stad som riktar sig till kvinnor som utsatts för eller utövar våld i nära relation. KCK driver bland annat ett skyddat boende med ett flertal platser som tar emot placeringar av våldsutsatta kvinnor från socialförvaltningarna i staden. När kvinnorna flyttar ut från det skyddade boendet följer KCK upp och registrerar deras boendesituation. I figur 7.18 här nedanför visar vi hur registreringarna av boendesituation fördelat sig i olika kategorier för de kvinnor som flyttat ut under 2022.

Figur 7.18 – Boendesituation för kvinnor som flyttat ut från KCK:s skyddade boende, år 2022.

Figurkommentar: Under året har runt 60 kvinnor flyttat ut från boendet, men vi undviker att skriva ut exakta antal och andelar eftersom flera kategorier skulle innehålla färre än 10 individer. Med socialt boende menas en tillfällig boendelösning som ges som bistånd av socialtjänsten. Till exempel en lägenhet där den enskilde kan bo under en begränsad tid för att själv kunna ordna ett mer långsiktigt boende.

Källa: Plattform+

Som vi ser i figuren ovan kan situationen för den som lämnar ett skyddat boende se mycket olika ut. Några flyttar tillbaka till en partner eller till sin tidigare lägenhet. Några kan ordna ett eget nytt boende, men en stor del hamnar i tillfälliga boendelösningar, vilket också innebär att de faller inom definitionen för hemlöshet (se kapitel 8). Några kan ta hjälp av sitt nätverk och bo hos vänner eller anhöriga, men många behöver bistånd i form av socialt boende från socialtjänsten. I kategorin *ny placering* ingår de som behöver fortsatt placering för att skyddas från våld och därför flyttar vidare till ett annat skyddat boende.

7.7.4 Boendeinsatser

Även när det gäller boendeinsatser finns en stor andel individer med skyddade personuppgifter när det gäller dem som fått insatsen primärt utifrån en utsatthet för våld i nära relation. Andelen skyddade individer är också ojämnt fördelad mellan stadsområdena. För att inte ge en missvisande bild visar vi därför inga exakta antal på stadsområdesnivå. De uppskattningar som presenteras istället bygger på uppgifter från Treserva som tagits fram med en annan metod.

Enligt våra uppskattningar hade ungefär 100 individer, inklusive personer med skyddade personuppgifter, en akut eller kortsiktig social boendeinsats med stöd under 2022, med våld i nära relation som huvudsaklig anledning till bistånd. Det utgör ungefär 5 procent av alla individer som fick en akut eller kortsiktig social boendeinsats med stöd.

Ett fåtal individer hade haft en långsiktig social boendeinsats med stöd på grund av våld i nära relation. Det tycks istället vanligare att kommunalt kontrakt används som mer långsiktig boendelösning för individer i målgruppen. Kommunalt kontrakt innebär att den enskilde får hjälp att anskaffa en bostad genom förtur i vissa bostadsbolags köer. Den enskilde får då först hyra lägenheten i andra hand under en period och sedan möjlighet till övertag av förstahandskontraktet. Till skillnad från andra sociala boendeinsatser så innebär ett kommunalt kontrakt oftast inte lika omfattande stödinsatser kring boendet, och målsättningen är att den enskilde ska överta förstahandskontraktet snarare än göras redo att flytta till ett annat, mer självständigt boende.

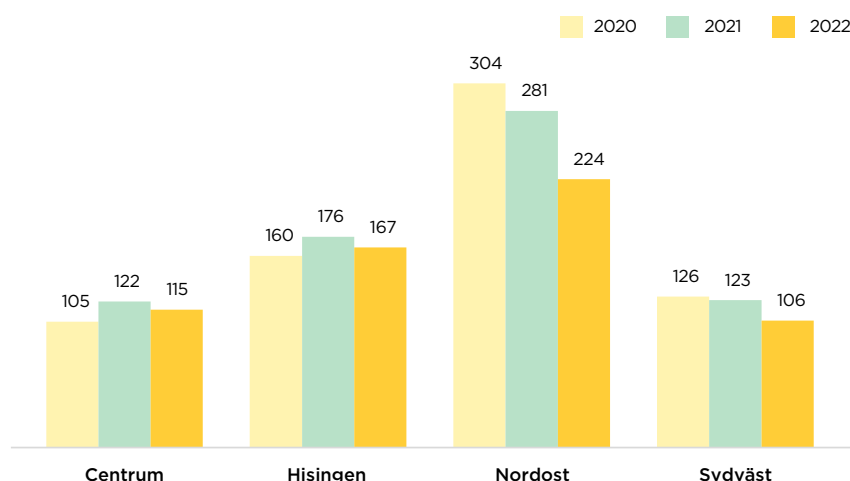
Enligt de uppgifter som finns i Treserva uppskattas runt 90 individer, inklusive skyddade personer, ha haft en pågående insats i form av kommunalt kontrakt under 2022 på grund av våld i nära relation. Det är ungefär 20 procent av alla individer med den insatsen.

När kommunalt kontrakt är aktuellt för någon skickar socialtjänsten en remiss till exploateringsförvaltningen (tidigare fastighetskontoret) som bedömer om den enskilde tillhör den målgrupp som har rätt till sådan förtur i bostadskön. Under 2021 godkände fastighetskontoret 323 remisser, varav 18 procent gällde personer som huvudsakligen hade behov av bostad på grund av utsatthet för våld i nära relation, enligt fastighetskontorets egna uppgifter (Fastighetskontoret, 2022).

7.7.5 Öppna insatser

Öppna insatser är inom individ- och familjeomsorgen ett vitt begrepp som kan innebära flera olika typer av insatser. Med öppna insatser menar vi här en stödinsats som inte kräver att den enskilde placeras. Det vill säga att individen bor kvar i sitt hem och antingen besöker en verksamhet eller får hembesök. I figur 7.19 här nedan visar vi antalet individer 0–20 år som haft någon biståndsbedömd öppen insats under året, på grund av våld i nära relation. Vissa öppna insatser kan också ges utan föregående biståndsprövning, det vill säga genom att den enskilde själv direkt kontaktar den verksamhet som tillhandahåller insatsen. Vi återkommer till detta längre fram.

Figur 7.19 – Antal unika individer, 0–20 år, som haft minst en biståndsbedömd öppen insats. Uppdelat på stadsområde, år 2020–2022

Figurkommentar: Avser insatser där orsak våld i nära relation har registrerats. Till biståndsbedömda öppna insatser räknas här följande insatser: kontaktperson, kontaktfamilj, öppenvård, stödkontakt, socialsekreterare samt lägervistelse.

Källa: Treserva

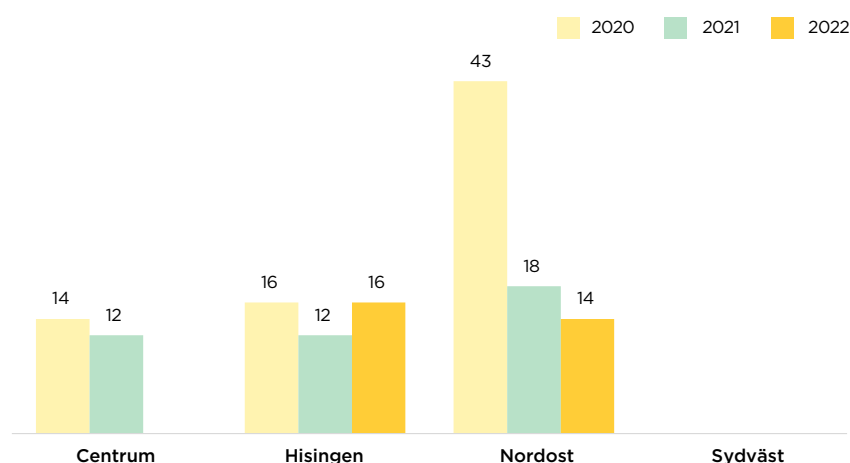
Jämför vi mellan stadsområdena ser vi igen att Nordost sticker ut med ett betydligt högre antal individer 0–20 år med öppen insats. Vi ser också samma mönster som vi noterat tidigare, att antalet sjunker tydligt mellan 2020–2022. Av de övriga stadsområdena har Hisingen flest individer med insats, medan Centrum och Sydväst har ungefär lika många.

Den absolut vanligaste insatstypen som ingår i figuren ovan är öppenvård. De andra insatstyperna förekommer bara i ett litet fåtal. När det gäller öppenvårdsinsatser som ges till barn och unga är det viktigt att komma ihåg att de ofta involverar vårdnadshavare. För de individer 0–20 år som visas i figur 7.19 här ovan finns alltså ett okänt antal tillhörande vårdnadshavare som också deltagit i insatserna.

Få vuxna får bistånd till öppna insatser

I figur 7.20 här nedanför visar vi antalet individer 21 år och äldre som haft någon biståndsbedömd öppen insats under året. Diagrammet inkluderar dock inte de vårdnadshavare som deltar i till exempel öppenvårdsinsats utifrån bistånd som getts till deras barn. Diagrammet inkluderar inte heller individer med skyddade personuppgifter, vilket innebär att antalen ska tolkas med försiktighet.

Figur 7.20 – Antal individer, 21 år och äldre, som haft någon biståndsbedömd öppen insats under året. Uppdelat på stadsområde, år 2020–2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak våld i nära relation har registrerats. Till öppenvårds- eller stödinsatser räknas här följande insatser: öppenvård samt stödkontakt, socialsekreterare. För de år där antalet understiger 10 har vi utelämnat staplar.

Källa: Treserva

På grund av de låga antalen i figuren kan det vara vanskligt att jämföra mellan stadsområden och år. Det ser dock ut som att det har skett en stor minskning av antalet individer 21 år och äldre som fått insats i Nordost mellan 2020–2021.

Gällande typ av insats så förekommer endast insatstyperna öppenvård och stödkontakt socialsekreterare. Av dessa två är öppenvård vanligast, även om stödkontakt socialsekreterare tycks vara en vanlig insats i stadsområde Hisingen.

Viktigt att komma ihåg gällande öppenvårdsinsatser, både de där biståndet getts till barn och de där det getts till vuxna, är att det kan vara stödinsatser riktade både till våldsutsatta, våldsutövare och de som är både och. Utifrån de uppgifter vi har tillgång till i Treserva kan vi dock inte skilja ut dessa grupper, då de registreras med samma orsakskod.

Öppenvårdsinsatser för individer som utsätts för eller utövar våld i nära relation, både för barn, barnfamiljer och för vuxna, utförs till övervägande del av stadens egna verksamheter. Insatsen kan till exempel bestå av stödsamtal som syftar till att stärka individens självkänsla eller minska känslor av skuld och skam, eller av familjepedagogiska samtal som syftar till att strukturera vardagen och återupprätta eller bevara positiva familjerelationer. Alla stadens socialförvaltningar har sådana interna öppenvårdsverksamheter. Socialförvaltningarna kan även använda den stadsgemensamma Psykologenheten för att ge psykologstöd till individer efter biståndsbeslut. 2022 tog Psykologenheten emot 27 vuxna individer för sådant psykologstöd utifrån våld i nära relation. Huvudsakligen var det individer som utsatts för våld, och ett fåtal som utövat våld. Nästan samtliga individer som fick psykologstöd via enheten kom från Hisingen.

Nästan 900 individer har deltagit i öppna samtalsinsatser hos KCK och KCM

Både Kriscentrum för kvinnor (KCK) och Kriscentrum för män (KCM) har samtalsmottagningar dit vuxna kan komma för att prata om problematik med våld i nära relation. För att komma till mottagningarna krävs inget biståndsbeslut. I tabell 7.3 här nedanför visar vi antalet individer som haft samtalskontakt hos KCK eller KCM under 2022.

Tabell 7.3 – Antal individer som haft samtalskontakt hos KCK eller KCM. Fördelat på anledning till kontakt, år 2022.

	Våldsutsatt	Våldsutövare	Relationsproblem	Totalt
KCK	517 (ca 98%)	Under 10 (ca 2%)	-	Ca 527* (100%)
KCM	95 (27%)	170 (48%)	85 (24%)	350 (100%)

Kommentar: Gäller samtalsmottagning, vi har inte räknat med boendeverksamheten. Observera att KCK inte använder kategorin "Relationsproblem". Våldsutövare i kontakt med KCK var under 10 och vi har därför utelämnat exakt antal. Vi har justerat totalsiffran som att kategorin våldsutövare vore 10 till antalet.

Källa: Plattform+

Som vi ser i tabellen registrerar KCK och KCM om individerna är våldsutsatta eller våldsutövare. KCM registrerar också en tredje kategori som de kallar relationsproblem, där det inte finns något uttalat våld men ändå konfliktproblematik i parrelationen.

Till KCK kommer nästan uteslutande kvinnor som är våldsutsatta. De män som kommer till KCM fördelar sig på ett annat sätt. Ungefär hälften av männen är våldsutövare, ungefär en fjärdedel våldsutsatta och en fjärdedel har relationsproblem.

Kriscentrum för kvinnor har en jourtelefon bemannad dygnet runt dit kvinnor kan ringa för att få råd och stöd. Under 2022 ringde 745 kvinnor själva dit och 39 personer som var oroliga för någon närstående kvinna.

8. Hemlöshet

I detta kapitel visar vi statistik om hemlösa personer som har kontakt med socialtjänsten i Göteborgs Stad. I kapitlet finns statistik både om barn och vuxna.

8.1 Sammanfattning

- » Antalet hushåll i hemlöshet minskar generellt. Antalet har gått ner i alla av Socialstyrelsens hemlöshetssituationer förutom i situation två, institutionsvistelse och kategoriboende.
- » Antalet hushåll i situation två dubblerades år 2022 jämfört med år 2021. Denna ökning är förmodligen en konsekvens av att Göteborgs Stad har infört nya boendekategorier med bland annat socialt boende med stöd kortsiktigt i lägenhet eller boendekollektiv. Det innebär att flertalet personer som tidigare placerades av socialtjänsten på akutboende (som tillhör situation ett) numera återfinns inom den nya boendekategorin (som tillhör situation två).
- » I Centrum, Nordost och Sydväst minskar antalet hemlösa hushåll utan barn, antalet ärenden med beslut om nödbistånd och antalet akut hemlösa hushåll mellan 2021–2022. I Hisingen ökar däremot antalet hemlösa hushåll utan barn med 25 procent år 2022. Även antalet ärenden med beslut om nödbistånd och antalet akut hemlösa hushåll ökar i förvaltningen.
- » Historiskt sett har olika orsakskoder använts vid aktualiseringar rörande hemlöshet och risk för hemlöshet. Detta gör att vissa variationer i statistiken uppkommer som inte nödvändigtvis behöver bero på faktiska ökningar eller minskningar i den hemlöshet som socialtjänsten hanterar. Det pågår fortfarande utvecklingsarbete med rutinerna för aktualiseringar om hemlöshet och om underrättelser om avhysning. När detta arbete är klart och de nya rutinerna har etablerats i verksamheterna kommer det finnas förutsättningar att göra bättre uppföljningar och analyser av hemlöshet.
- » Antalet unika individer som får insatsen socialt boende med stöd ökar något hos socialförvaltningarna Sydväst och Centrum mellan 2021–2022, medan det minskar i Hisingen och Nordost. Den vanligaste orsaken att beviljas insatsen är missbruk och beroende. Andelen med den orsakskoden är över 60 procent i samtliga förvaltningar.
- » Behovet av insatsen kommunalt kontrakt tycks minska i samtliga stadsområden, förutom då det gäller kontrakt för Bostad först. Behovet av den insatsen bedöms fortsatt vara stort. Två möjliga förklaringar till att behovet av kommunala kontrakt i övrigt tycks minska är att antalet personer i hemlöshet generellt sett har minskat och att socialförvaltningarna tillämpar en aktivare handläggning av bostadsärenden än tidigare.

8.2 Inledning

Hemlöshet är ett samhällsproblem som genererar stort lidande för människor, stora kostnader för samhället och förstärker sociala problem (Knutagård m.fl., 2020). Problemet är ett utslag av de mest extrema formerna av utanförskap och fattigdom. Hemlöshet är allvarligast för barn eftersom de inte har möjlighet att påverka sin egen situation.

Rätten till bostad är stadgad i flera olika lagstiftningar. I regeringsformen 1 kap. 2 § första stycket, anges till exempel följande: "Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet." Rätten till bostad återfinns också i FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna och i FN:s konvention om barnets rättigheter. Sedan år 2020 är barnkonventionen svensk lag, och eftersom hemlöshet hindrar barnet att åtnjuta flera av sina rättigheter blir barnperspektivet av särskild vikt i arbetet mot hemlöshet.

Det är socialtjänsterna i Sveriges kommuner som ansvarar för det sociala hemlöshetsarbetet, så även i Göteborg. Kommunfullmäktige i Göteborg har tydligt uttalat en ambition om att hemlösheten ska minska och i budgeten för år 2023 finns det uttalade målet att hemlösheten ska upphöra till år 2028. Valförbundsmyndigheterna ska bidra till att detta mål uppfylls.

I det här kapitlet beskriver vi hur hemlösheten ser ut i Göteborg ur ett socialtjänstperspektiv. Underlaget består av data hämtad ur verksamhetssystemen Treserva och Plattform+, ur Göteborgs Stads hemlöshetskartläggning och från exploateringsförvaltningen. Denna data är av olika anledningar inte exakt, bland annat för att det finns personer som lever i hemlöshet i Göteborg som inte har kontakt med socialtjänsten. En del lever med och hanterar sin situation utan att be socialtjänsten om stöd eller på annat sätt komma i kontakt med oss. Därför är den data som presenteras i detta kapitel förmodligen en underskattning av antalet personer som befinner sig i en hemlöshetssituation i Göteborg. Eftersom vi använder orsakskoder för att skilja ut kapitlets målgrupp kan vi även underskatta antalet personer i hemlöshet som kommer i kontakt med socialtjänsten.

Hemlöshet kan vara ett av flera problem som individen har kontakt med socialtjänsten för, men det är inte säkert att bostadslöshet är den primära orsakskod som registreras för aktualiseringar och beslut i Treserva. Definitionen av hemlöshet är bred och även om hemlöshet inte är den primära orsaken till att en individ har kontakt med socialtjänsten kan hen likväl vara hemlös per definition. I en del av den statistik som presenteras i detta kapitel används endast orsakskoder som är direkt kopplade till hemlöshet eller problem med bostaden. Men i statistiken som behandlar olika boendeinsatser har vi valt att använda fler orsakskoder, exempelvis för missbruk och beroende eller våld i nära relation. Detta eftersom dessa typer av boendeinsatser ofta innebär att individen per definition befinner sig i en hemlöshetssituation.

Vi vill också uppmärksamma att figurerna och tabellerna i detta kapitel inte innehåller uppgifter om personer med skyddade personuppgifter. Vi uppskattar att bortfallet är sammanlagt 30 ärenden utslaget på de fyra socialförvaltningarna. Det är ett uppskattat bortfall av 4 procent på totalen.

Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet

Göteborgs Stad har sedan 2003 regelbundet kartlagt hushåll som står utanför bostadsmarknaden och som behöver bistånd för att lösa sitt boende. Sedan 2015 genomförs kartläggningarna enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Kartläggningen genomförs av exploateringsförvaltningen (tidigare fastighetskontoret) under en vecka mellan den 4 och 10 april varje år, med undantag för de år Socialstyrelsen gör sin nationella kartläggning. Den är således en ögonblicksbild av hemlösheten i Göteborg. I kartläggningen ingår hushåll och personer som är hemmahörande i Göteborg och som har kontakt med socialtjänsten.

Följande målgrupper ingår inte i kartläggningen:

» Barn och unga under 18 år som är placerade utanför hemmet enligt SoL eller LVU.

» Personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS.

» Utrikes födda personer som saknar uppehållstillstånd (så kallade "papperslösa").

» Ensamkommande flyktbarn som är placerade genom socialtjänsten.

» Personer som kommit från övriga Europa och som vistas i kommunen, men saknar förankring här.

» Personer som bor i vård och omsorgsboenden (till exempel Bergsjöhöjd eller Kallebäck).

» Nyanlända som har anvisats till Göteborg enligt bostättningslagen.

Resultaten från den senaste kartläggningen presenterades i rapporten *Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2022*.

8.3 Socialtjänstens ansvar

Frågan om kommunernas ansvar i hemlöshetsfrågan befinner sig i skärningspunkten mellan socialtjänst och den generella bostadsförsörjningen. Kommunerna har ett ansvar att planera för en bostadsförsörjning för alla kommuninvånare enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Socialtjänsten har inget generellt ansvar att ordna boende till bostadslösa, men har en skyldighet att tillförsäkra kommuninvånarna en skälig levnadsnivå. Socialtjänstens ansvar för en persons boendesituation inträder när rätt till bistånd föreligger enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SOL).

För att bli aktuell för stöd i att söka boende eller en boendeinsats hos socialtjänsten krävs att personen bedöms tillhöra en särskilt utsatt grupp eller ha speciella svårigheter att skaffa boende på egen hand. Till socialt utsatta grupper hör exempelvis personer med missbruk, psykisk ohälsa och personer som behöver rehabilitering eller skydd. Speciella svårigheter kan enligt rättspraxis vara vissa fall av psykisk sjukdom, missbruk, vråkningshistorik eller betydande skulder.

En person som inte tillhör en socialt utsatt grupp eller inte har speciella svårigheter att skaffa bostad får i regel inte bistånd till boende från socialtjänsten. Det är upp till den enskilde att ordna boende efter de förutsättningar som råder på bostadsmarknaden. Dock kan en person som inte har någonstans att bo och saknar social problematik hävda nöd och därmed få nödbistånd från socialtjänsten (läs mer under avsnittet om nödbistånd).

8.4 Beskrivning av målgruppen

8.4.1 Definition av hemlöshet

Göteborgs Stad använder sig av Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Socialstyrelsens definition omfattar fyra olika hemlöshetssituationer som personer kan befinna sig i. Definitionen är bred och rymmer en stor spännvidd av olika målgrupper, från personer som bor i offentliga utrymmen eller utomhus till personer och familjer som bor i vanliga lägenheter med kommunala kontrakt.

De fyra situationerna enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet (2017) är:

» Situation 1: Akut hemlöshet

Personen är hänvisad till akutboende, härbärge, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

» Situation 2: Institutionsvistelse och liknande – flytt inom 3 månader utan bostad

Personen är antingen intagen eller inskriven på en kriminalvårdsanstalt, ett hem för vård och boende (HVB), ett familjehem eller en institution tillhörande Statens institutionsstyrelse (SiS), eller bor på ett stödboende eller socialt boende med stöd kortsiktigt, eller ett boendekollektiv som drivs av socialtjänsten. Personen ska flytta därifrån inom tre månader efter mätveckan, men har inte någon egen bostad ordnad inför flytten eller utskrivningen. Hit räknas även de personer som skulle ha skrivits ut eller flyttat, men som är kvar på grund av att de inte har någon egen bostad ordnad.

» Situation 3: Långsiktiga boendelösningar

Personen bor i en av kommunen (socialtjänsten) ordnad boendelösning såsom försökslägenhet, träningslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt eller motsvarande på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal (eller kontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.

» Situation 4: Eget ordnat kortsiktigt boende

Personen bor tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar eller bekanta, familj och släktingar eller har ett tillfälligt (max tre månader) inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson.

Det finns dock grupper som inte räknas in i definitionen. Exempelvis räknas inte barn och unga under 18 år som är placerade utanför hemmet enligt SOL eller LVU in i definitionen. Inte heller personer som bor på särskilt boende eller nyanlända som anvisats till Göteborg enligt bosättningslagen. Läs mer om vilka grupper som inte räknas in i definitionen i faktarutan ovan om hemlöshetskartläggningen.

Kommuner utgår ofta från olika definitioner och mäter hemlöshet på olika sätt. Det är därför svårt att göra en nationell jämförelse av hemlöshet. Vart sjätte år genomför Socialstyrelsen en nationell hemlöshetskartläggning. I den mäts hemlösheten under en vecka på våren. Den ger en ögonblicksbild av hemlösheten i landet. Förra gången den genomfördes var år 2017. Då kunde man se att antalet personer i akut hemlöshet (situation ett) hade ökat sen den tidigare kartläggningen, som gjordes år 2011, från 4 500 till 5 935 hemlösa personer. Man kunde också se att personer som bodde i långsiktiga boendeformer, situation tre, var fler. Däremot rapporterades färre personer befinna sig i hemlöshetssituationerna två – institutionsvistelse och kategoriboende – och fyra – eget ordnat kortsiktigt boende – jämfört med mätningen år 2011 (Socialstyrelsen, 2017). Socialstyrelsen kommer genomföra nästa nationella hemlöshetskartläggning våren 2023.

8.4.2 Beskrivning av målgruppen

Det är svårt att beskriva personer som befinner sig i en hemlöshetssituation som en enhetlig grupp. Orsakerna till att man hamnar i hemlöshet skiljer sig åt från person till person och de olika situationerna som en hemlös kan befinna sig i liknar inte varandra. Det förekommer att en person som befinner sig i hemlöshet inte själv definierar sig som hemlös, även om hen inkluderas i Socialstyrelsens definition av problemet.

I det här avsnittet försöker vi trots allt beskriva målgruppen översiktligt. Om du önskar att få en mer detaljerad bild av vilka personer som befinner sig i de olika hemlöshetssituationerna kan du läsa Göteborgs Stads hemlöshetskartläggning, *Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2022* (Fastighetskontoret, 2022).

Alla åldrar finns representerade i de olika situationerna, även om det är något mer ovanligt att barn befinner sig i hemlöshet än att vuxna gör det. Medelåldern för registerledaren bland personer i hemlöshet i Göteborg år 2022 var 43 år (Fastighetskontoret, 2022).

Hushåll

är en enhet av människor som delar bostad och de kan även ansvara för varandras försörjning. I ett hushåll kan det bo en eller flera personer. Ett hushåll behöver inte ha en fast bostad, även en hemlös person kan räknas som ett hushåll.

Registerledare

är den person i ett hushåll som registreras som den som söker stöd från socialtjänsten. Det kan finnas fler personer i hushållet som får del av stödet som registerledaren söker, till exempelvis registerledarens partner eller barn.

Enligt hemlöshetskartläggningen är det vanligast att barn befinner sig i hemlöshetssituation tre (långsiktiga boendelösningar), men det finns också barn som befinner sig i akut hemlöshet (Fastighetskontoret, 2022).

Fler män än kvinnor tycks befinna sig i samtliga hemlöshetssituationer i Göteborg. Hemlösa kvinnor är en särskilt utsatt grupp i och med att de löper högre risk att utsättas för fysiskt och sexuellt våld (Knutagård m.fl., 2020).

Av de som befinner sig i akut hemlöshet, i långsiktiga boendelösningar och i eget ordnat kortsiktigt boende (situation ett, tre och fyra) är ungefär hälften födda utomlands. Många är födda utanför Europa. Majoriteten av dem som befinner sig i hemlöshetssituation två – institutionsvistelse – är dock födda i Sverige (Fastighetskontoret, 2022).

Psykisk ohälsa är vanligt hos individer i samtliga hemlöshetssituationer och anses ofta ha bidragit till individens situation. Även somatisk ohälsa finns hos personer som befinner sig i hemlöshet, även om det inte är lika vanligt som psykisk ohälsa (Fastighetskontoret, 2022). I forskning har det visat sig att hemlöshet leder till förhöjd dödlighet, framför allt hos dem som bor på härbärgen (Knutagård m.fl., 2020).

Enligt hemlöshetskartläggningen som genomfördes i Göteborg 2022 var missbruk och beroendeproblematik den vanligaste bidragande orsaken till hemlösheten. Majoriteten av hushållen där missbruk och beroende är en faktor som påverkar möjligheten till boende utgörs av ensamstående män (Fastighetskontoret, 2022). Bland personer som vårdas enligt lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) saknar fem av tio egen bostad enligt SiS (se kapitel 5 – *Missbruk och beroende*, i denna rapport).

Skilsmässor, separationer och konflikter i familjen är också bidragande orsaker till att individer hamnar i hemlöshet. Fler kvinnor än män befinner sig i hemlöshet på grund av våld i nära relation (Fastighetskontoret, 2022).

I samtliga hemlöshetssituationer är det vanligt att individen har ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomst och har skulder hos Kronofogden. För personer som bor i långsiktiga boendelösningar (situation tre) är det vanligt att inkomsten utgörs av sjukersättning, aktivitetsersättning, sjukpenning eller pension (Fastighetskontoret, 2022). Fattigdom skapar enligt forskning ökad risk för hemlöshet och kan ses som den gemensamma nämnaren bland hemlösa (Knutagård m.fl., 2020).

Hemlöshet beror dock sällan på en enda sak, utan är ett samspel mellan olika riskfaktorer på flera olika nivåer – strukturell, institutionell, relationell och individuell nivå (Knutagård m.fl., 2020). Problemet med hemlöshet behöver angripas på samtliga nivåer för att kunna lösas. Alla som befinner sig i en hemlöshetssituation har inte ekonomiska eller sociala problem. Framför allt i situation fyra – eget ordnat kortsiktigt boende – finns personer som saknar sociala och ekonomiska problem, men som har hamnat i hemlöshet på grund av ojämlika strukturer på bostadsmarknaden (Fastighetskontoret, 2022; Sveriges Stadsmissioner, 2023). Att hamna i en hemlöshetssituation kan skapa olika sociala, fysiska och psykiska problem för individen, eftersom hemlöshet är mycket stressande och nedbrytande. En individ som var fri från sociala problem innan hen blev hemlös kan således få ett eller flera sociala och ekonomiska problem innan hen kommer ur hemlösheten (Sveriges Stadsmissioner, 2023; Knutagård m.fl., 2020).

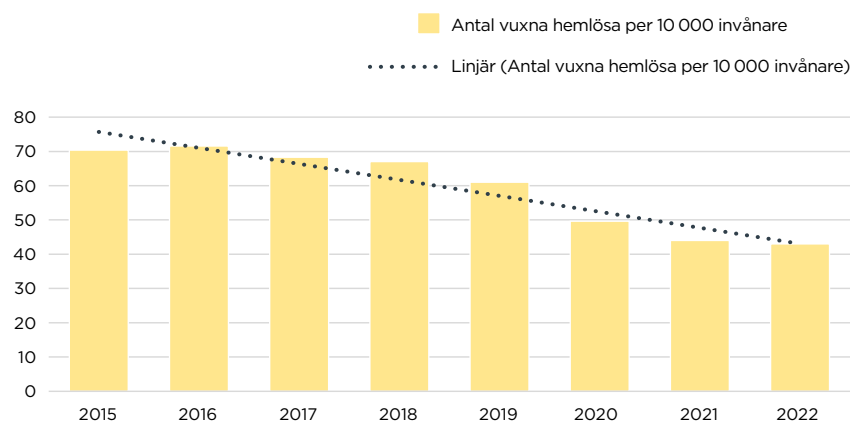
Kommunfullmäktige i Göteborg har tydligt uttalat en ambition om att hemlösheten ska minska och målet är att hemlösheten ska upphöra till år 2028.

8.5 Antal hemlösa

8.5.1 Antalet personer i hemlöshet minskar över tid

Figuren nedan visar utvecklingen över tid för antalet vuxna personer som omfattas av Socialstyrelsens definition av hemlöshet och som har kontakt med någon av de fyra socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd eller äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen.

Figur 8.1 – Antal hemlösa per 10 000 invånare. Hela Göteborg, år 2015–2022.

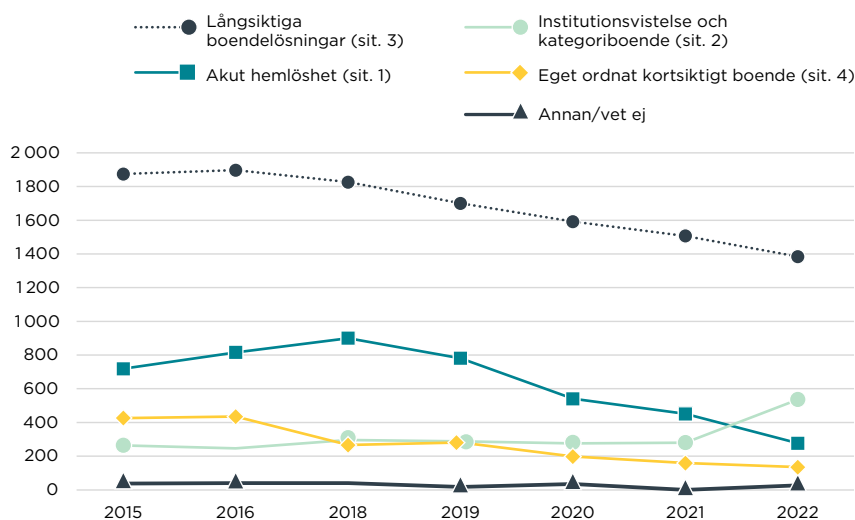
Figurkommentar: Observera att diagrammet visar antal vuxna i hemlöshet jämfört med samtliga invånare, i alla åldrar.

Källa: Fastighetskontoret (2022)
Data för år 2017 är hämtad från Socialstyrelsen.

I diagrammet ser vi att antalet hemlösa i kontakt med socialtjänsten historiskt sett har minskat. Från år 2016 till och med år 2022 sker minskningen gradvis. År 2016 var 71,6 vuxna personer per 10 000 invånare hemlösa. Det är det högsta antalet åren 2015–2022. År 2022 har siffran minskat till 43. Det är alltså en skillnad på 28,6 personer per 10 000 invånare mellan år 2016 och år 2022.

Figuren nedan visar antalet hushåll som har kontakt med någon av socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd, eller äldre samt vård och omsorgsförvaltningen och som omfattas av Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Ett hushåll kan bestå av allt från en enskild individ till flera barn och vuxna.

Figur 8.2 – Antal hushåll i hemlöshet. Uppdelat på hemlöshetssituation, hela Göteborg, år 2015–2022.

Figurkommentar: År 2017 saknas då Socialstyrelsen inte redovisar hushåll i sin kartläggning och Göteborgs Stad inte genomför någon kartläggning de år Socialstyrelsen genomför sin nationella hemlöshetskartläggning.

Källa: Fastighetskontoret (2022)

Från 2015 fram till 2018 uppmätte kartläggningen en ökning av antalet akut hemlösa hushåll. Men sedan år 2018 har antalet minskat kraftigt. Detta kan bero på att Göteborgs Stad har haft som målsättning att antalet akut hemlösa ska minska och har gjort olika satsningar. Till exempel gjorde de allmännyttiga bostadsbolagen en satsning på lägenheter till hemlösa barnfamiljer åren 2016–2019. Leveransen av lägenheter släpande efter något, vilket gjorde att familjer fick lägenheter även under år 2020 och 2021. Även projektet Barnfamilj med korttidsavtal, som startade år 2021 och löper till och med år 2023, kan ha gjort att färre barn och vuxna befinner sig i akut hemlöshet.

Ytterligare en händelse som kan ha haft påverkan på antalet akut hemlösa i Göteborg är nedstängningen av akutboendet Nya Tillfället som gjordes efter beslut av IVO våren 2022. Den nedstängningen har förmodligen minskat antalet personer i situationen akut hemlöshet. Dessa personer återfinns förmodligen i andra hemlöshetssituationer efter nedstängningen.

Antalet personer som befinner sig i situation två (institutionsvistelse och liknande) har varit på liknande nivåer under flera år, men år 2022 närmast fördubblades antalet. Denna ökning är en konsekvens av att Göteborgs Stad har infört nya boendekategorier med bland annat socialt boende med stöd kortsiktigt i lägenhet eller boendekollektiv. Det innebär att flertalet personer som tidigare placerades av socialtjänsten på akutboende (situation ett) numera återfinns inom den nya boendekategorin (situation två). Införandet av den nya kategorin är en medveten strategi som Göteborgs Stad har och som syftar till att minska den akuta hemlösheten. I den nya boendekategorin får individen mer stöd än i ett traditionellt akutboende.

Den största gruppen hemlösa hushåll befinner sig i situation tre: långsiktiga boendelösningar där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler. Denna grupp har dock minskat successivt under åren och det lägsta antalet registrerades år 2022. Då var det 59 procent av de hemlösa hushållen som befann sig i långsiktiga boendelösningar: 1503 vuxna och 533 barn.

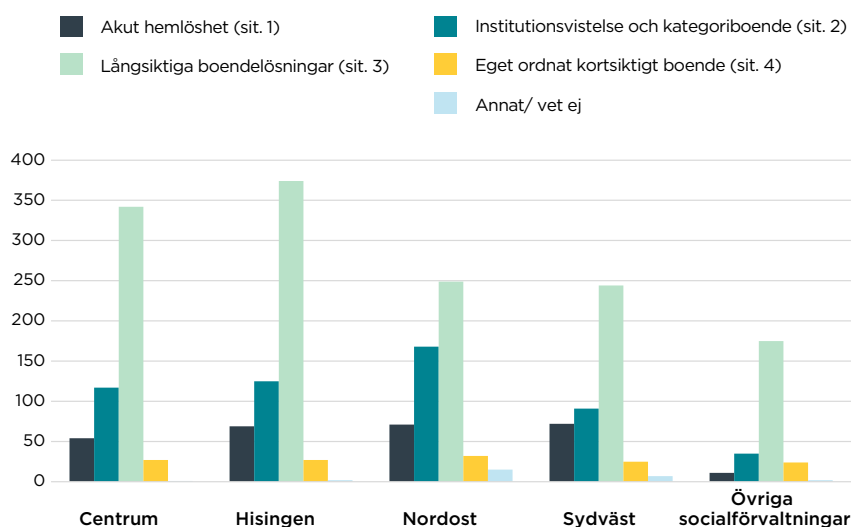
Personer som bor i eget ordnat kortsiktigt boende (situation fyra) hos familj, släkt eller andra privatpersoner har också minskat gradvis under åren. Även för den situationen registrerades det lägsta antalet i 2022 års kartläggning.

8.5.2 Hemlösa hushåll per förvaltning och situation

I figuren nedan ser vi antalet hemlösa hushåll som har kontakt med socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd, eller äldre samt vård och omsorgsförvaltningen och som också omfattas av Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Hushållen är uppdelade per hemlöshetssituation och förvaltning år 2022.

Den största gruppen hemlösa hushåll befinner sig i situation tre: långsiktiga boendelösningar där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.

Figur 8.3 – Antal hushåll i hemlöshet. Uppdelat på hemlöshetssituation och förvaltning, 2022.

Figurkommentar: "Övriga" består av förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård och omsorgsförvaltningen. Ett hushåll kan ha insatser från flera förvaltningar. Ett hushåll kan bestå av allt från en enskild individ till flera barn och vuxna.

Källa: Fastighetskontoret (2022)

Totalt är det flest antal hemlösa hushåll som har kontakt med socialförvaltningen Hisingen. I Centrum och i Nordost ligger det totala antalet på liknande nivåer, och i Sydvest är det totala antalet något lägre än i de övriga förvaltningarna.

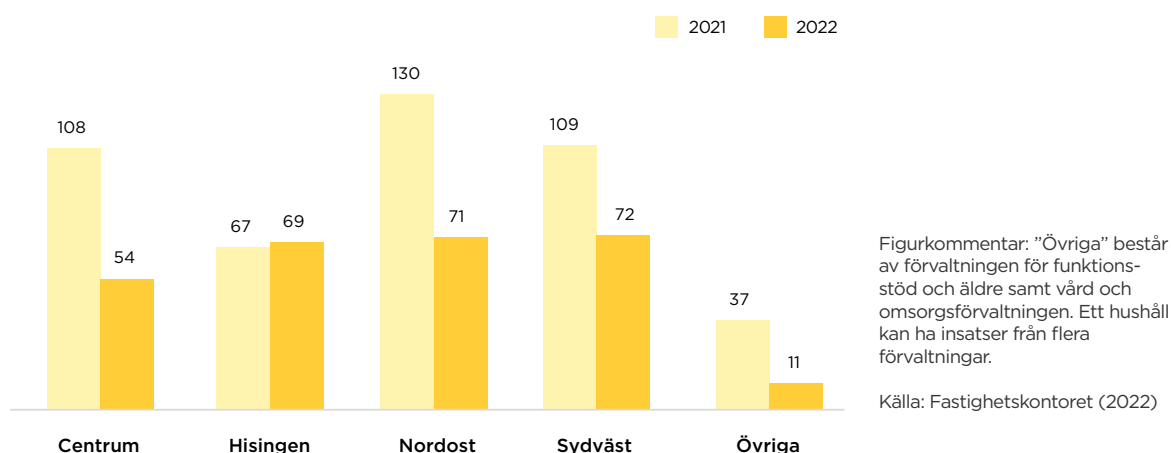
Den akuta hemlösheten (situation ett) är jämnt fördelad mellan Sydvest, Nordost och Hisingen, men något lägre i Centrum. Institutionsvistelse och liknande (situation två) är vanligast i Nordost, följt av Hisingen och Centrum. I Sydvest är antalet i institutionsvistelse och liknande under 100, vilket det inte är i något annat stadsområde.

Långsiktiga boendelösningar (situation tre) är vanligast i Hisingen följt av Centrum, Nordost och Sydvest. Situation fyra (eget ordnat kortsiktigt boende) är vanligast i Nordost, men jämnt fördelat mellan Centrum, Hisingen och Sydvest.

De större variationerna mellan förvaltningarna som syns i diagrammet kan möjligen bero på de olika arbetssätt som tillämpades i de olika stadsdelsförvaltningarna innan omorganisationen av Göteborgs Stad 2020/21. Sedan omorganisationen har bland annat en avsiktsförklaring för arbetet med att förebygga avhysningar undertecknats av socialförvaltningarna och Framtidskoncernen, och gemensamma rutiner och handböcker har införts i socialförvaltningarna. Det gör att arbetssätten blir mer lika, även om det tycks förekomma att det görs olika bedömningar av likartade ärenden både inom och mellan de fyra socialförvaltningarna. En verksamhet berättar att det exempelvis finns olikheter i om man bedömer mindre omfattande narkotikaanvändning som missbruk eller inte. Om narkotikaanvändningen bedöms som missbruk har den enskilde rätt till boendeinsats som socialt utsatt. Om narkotikaanvändningen inte bedöms som missbruk handläggs ansökan istället som nödbistånd.

Även fast antalet akut hemlösa generellt sett har minskat (se figur 8.2) finns relativt stora skillnader mellan de fyra stadsområdena. Figuren nedan visar antalet akut hemlösa hushåll som har kontakt med socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd, eller äldre samt vård och omsorgsförvaltningen år 2021–2022, och som omfattas av Socialstyrelsens definition av akut hemlöshet.

Figur 8.4 – Antal akut hemlösa hushåll. Uppdelat på förvaltning, år 2021–2022.

I diagrammet ser vi att år 2021 hade socialförvaltningen Nordost högst antal akut hemlösa: 130 hushåll. År 2022 är det socialförvaltningen Sydvest som har kontakt med flest akut hemlösa. Antalet var då 72 hushåll.

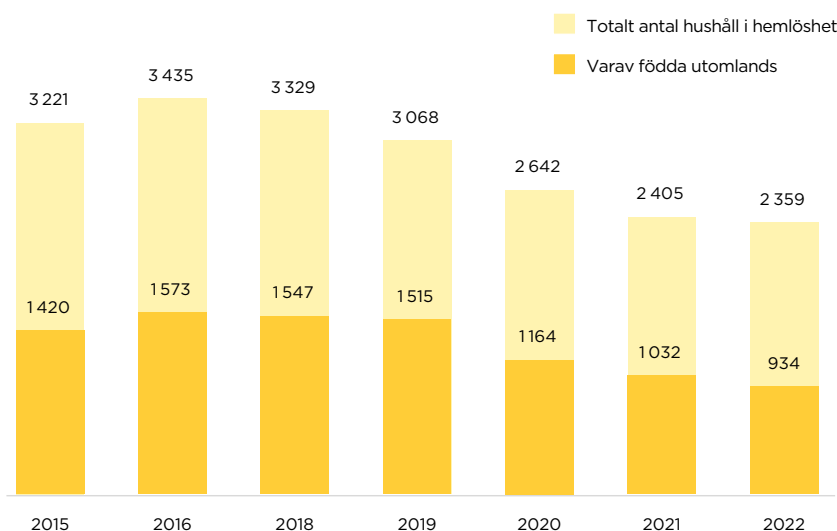
Den största förändringen sker i socialförvaltningen Centrum där vi ser en minskning med 50 procent mellan de båda åren. I Nordost minskar antalet med 45 procent. Socialförvaltningen Hisingen går mot trenden och ökar med två akut hemlösa hushåll år 2022 jämfört med år 2021.

8.5.3 Antalet hushåll i hemlöshet med registerledare som är född utomlands minskar liksom det totala antalet hemlösa

Som nämndes i målgruppsbeskrivningen är det vanligt att utlandsfödda är överrepresenterade i olika hemlöshetssituationer. Figuren nedan visar antalet hushåll där registerledaren är utlandsfödd, befann sig i en hemlöshetssituation och hade kontakt med socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd, eller äldre samt vård och omsorgsförvaltningen mellan år 2015–2022.

Nyanlända som har anvisats till Göteborg enligt bosättningslagen och som bor i genomgångsbostad ingår inte i hemlöshetskartläggningen och därmed inte i statistiken som presenteras nedan. Däremot ingår de som söker boendebistånd efter tiden i genomgångsbostaden.

Figur 8.5 – Antal hemlösa hushåll där registerledaren är född utomlands. Hela Göteborg, år 2015–2022.

Figurkommentar: År 2017 saknas då Socialstyrelsen inte redovisar hushåll i sin kartläggning och Göteborgs Stad inte genomför någon kartläggning de år Socialstyrelsen genomför sin nationella hemlöshetskartläggning.

Källa: Fastighetskontoret (2022)

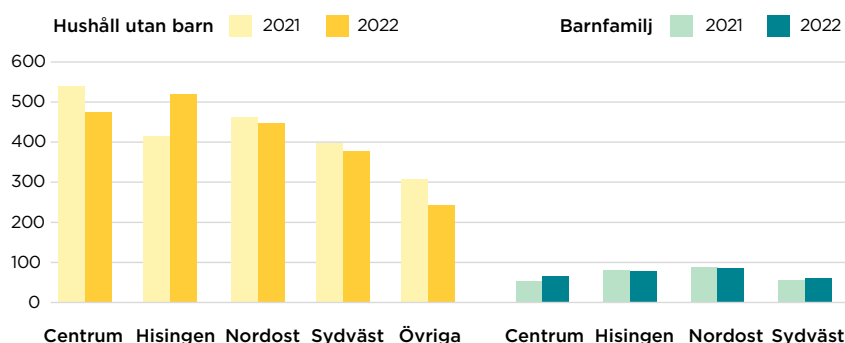
I diagrammet ser vi att det totala antalet hushåll och antalet hushåll där registerledaren är född utomlands följer varandra över tid. Både antalet hemlösa hushåll totalt och antalet hemlösa hushåll med registerledare född utomlands var som högst år 2016. Efter år 2016 minskar både det totala antalet hemlösa och antalet hemlösa hushåll med registerledare född utomlands.

Att antalet hemlösa hushåll med registerledare född utomlands når sin topp år 2016 kan ha att göra med den så kallade flyktingkrisen som ägde rum år 2015. Då tog sig ett ovanligt stort antal människor till Europa och Sverige för att söka asyl på grund av framförallt det alltjämt pågående inbördeskriget i Syrien. Krig och konflikter i omvärlden som kan ge upphov till nya flyktingkriser är alltså en faktor som kan påverka hemlöshetens utveckling i Göteborg.

8.5.4 Vanligast att hushåll utan barn befinner sig i hemlöshet

Figuren nedan visar antalet hemlösa hushåll per hushållstyp som har kontakt med socialförvaltningarna, förvaltningen för funktionsstöd, eller äldre samt vård och omsorgsförvaltningen och som också omfattas av Socialstyrelsens definition år 2021 och år 2022.

Figur 8.6 – Antal hemlösa. Uppdelat på hushållstyp och förvaltning, år 2021–2022.

Figurkommentar: "Övriga" består av förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård och omsorgsförvaltningen. Ett hushåll kan ha insatser från flera förvaltningar.

Källa: Fastighetskontoret (2022)

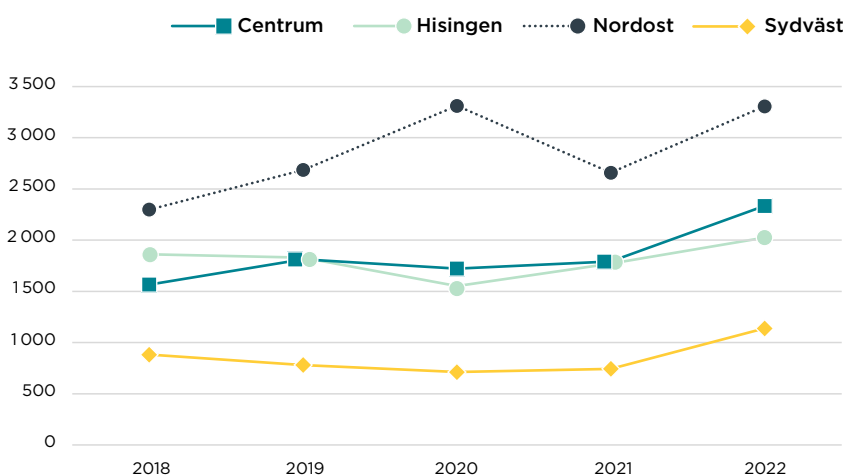
Det totala antalet registrerade hemlösa i hemlöshetskartläggningen har minskat sedan år 2018 (se figur 8.2). Som vi ser i diagrammet ovan är antalet barnfamiljer få och variationen mellan de två åren är inte stor. Det går att anta att det är en normal variation mellan år 2021 och år 2022.

Alla stadsområden utom Hisingen har ett minskande antal hemlösa hushåll utan barn under 18 år mellan åren 2021 och 2022. Centrum står för den största minskningen av antalet hemlösa hushåll utan barn med 12 procent. I Hisingen ökade antalet hemlösa hushåll utan barn med 25 procent år 2022.

8.6 Aktualiseringar

Nedan ser vi ett diagram över antal unika ärenden som aktualiserats i Treserva och som på något sätt kopplats till hemlöshet. De aktualiserade ärendena är uppdelade på förvaltning och täcker åren 2018 till och med 2022.

Figur 8.7 – Antal aktualiserade ärenden. Uppdelat på förvaltning, år 2018–2022.

Figurkommentar: Avser aktualiseringar där orsak hemlöshet eller risk för hemlöshet har registrerats. Samma ärende kan aktualiseras flera gånger.

Källa: Treserva

Sammantaget ser vi en ökning av antalet aktualiserade ärenden under år 2022 i samtliga socialförvaltningar. Under år 2021 minskade antalet aktualiserade ärenden i Centrum, Sydväst och Nordost för att sedan öka. I Hisingen sker en minskning tidigare, under år 2020, men sedan en ökning under år 2021 och 2022. Nordost har under alla år högst antal aktualiserade ärenden och Sydväst har under alla år lägst antal aktualiserade ärenden.

Vi kan se att antalet aktualiserade ärenden har varierat över tid. Att variationerna är många och skiljer sig mellan socialförvaltningarna kan möjligtvis bero på att olika förvaltningar historiskt sett har använt olika orsakskoder vid aktualiseringar rörande hemlöshet och risk för hemlöshet. Detta gör att vissa variationer i statistiken uppkommer som inte nödvändigtvis behöver bero på faktiska ökning eller minskningar i den hemlöshet som socialtjänsten hanterar, utan på ändringar i vilka orsakskoder som funnits för att registrera hemlöshet. Exempelvis införde socialförvaltningarna nya orsakskoder för barn och unga inför år 2022. Tidigare fanns en orsakskod som handlade om barn som hade föräldrar som var bostadslösa. Den togs bort år 2022. Se *bilaga 1* för information om vilka orsakskoder som använts i statistiken till detta kapitel.

Aktualisering är det första steget i socialtjänstprocessen. En aktualisering kan göras:

» genom att en person ansöker om eller begär stöd.

» genom att en anmälan görs till socialnämnden.

» genom att information om en omständighet som kan leda till åtgärd från nämnden inkommer till nämnden på annat sätt. Exempelvis genom underrättelser från hyresvärd.

Vid ansökan inleder nämnden en utredning och bedömer behov av och rätt till insatser.

Vid anmälan eller information på annat sätt inleds en förhandsbedömning som avslutas med ett beslut om att inleda en utredning eller inte. (Socialstyrelsen, 2023)

Det pågår fortfarande utvecklingsarbete med rutinerna för aktualiseringar om hemlöshet och om underrättelser om avhysning. Vilka rutiner och orsakskoder som verksamheterna använder påverkar möjligheterna till uppföljning och analys. Det är därför viktigt att utvecklingsarbetet fort- löper och att vi uppnår samsyn kring vilka orsakskoder som ska gälla.

Vi vill också flagga för att statistiken ovan inte är uttömmande. Hemlöshet är sällan det enda problemet som en individ har, och det är inte säkert att en person som befinner sig i en hemlöshetssituation aktualiseras med en orsakskod som rör just hemlöshet. Har personen ett missbruk och samtidigt befinner sig i en hemlöshetssituation kan personen lika gärna aktualiseras med en orsakskod för missbruk som för hemlöshet. Aktualiseringar för missbruk redovisas dock inte i detta kapitel, även om problematikerna i vissa fall kan sammanfalla. Det finns förmodligen ett mörkertal för aktualiseringar rörande hemlöshet i och med detta.

De aktualiserade ärenden som är medräknade i diagrammet ovan är dock alla sådana som indikerar att individen har något slags problem med boendet som hen behöver stöd från socialtjänsten för att hantera. Dessa siffror visar alltså att det sammanlagda antalet ärenden som primärt rör boendeproblematik generellt tycks öka inom socialförvaltningarna trots att antalet hemlösa hushåll i kontakt med socialtjänsten generellt tycks minska (se figur 8.1).

Att det är så behöver dock inte vara negativt. Som nämndes ovan innehåller grafen orsakskoder om både hemlöshet och risk för hemlöshet. Det är möjligt att det är fler som aktualiseras innan de blir hemlösa och får stöd som gör att de överhuvudtaget inte hamnar i en hemlöshetssituation. Fördjupade analyser av statistiken och verksamheternas arbete behöver dock göras för att kunna fastställa om så verkligen är fallet.

8.6.1 Antalet verkställda avhysningar ökar

I Göteborgs Stads senaste kartläggning av hemlösheten framgår att för 415 av 2 359 hushåll (cirka 18 procent) var avhysning en bidragande orsak till hemlösheten (Fastighetskontoret, 2022). Att följa antalet avhysningar och att förebygga att de sker är alltså en viktig åtgärd för att minska hemlösheten. En målsättning i Göteborgs Stads hemlöshetsplan (2020–2022) är att antalet personer som blir avhysta från sitt boende ska minska och att inga barnfamiljer ska avhysas.

En person kan riskera att bli avhyst från ett hyrt eller arrenderat boende om hen exempelvis inte betalar hyran, vanvårdar boendet, stör grannarna eller ägnar sig åt brottslig verksamhet i bostaden. Att en person blir avhyst innebär rent konkret att personen måste flytta från sitt boende, oavsett om hen har ett annat boende ordnat eller inte. Kronofogden är den myndighet som verkställer avhysningar och socialtjänsten ska erbjuda den individ som blir avhyst, och andra berörda personer, stöd inför, under och efter avhysningen om individen önskar och behöver det.

Innan en avhysning verkställs får socialtjänsten underrättelser från hyresvärden om att hyresgästen har fått en varning om avhysning. Socialtjänsten får också information om förestående avhysningar från Kronofogden. Sedan våren 2022 görs en aktualisering i Treserva när en sådan underrättelse inkommer. Vi redovisar inte dessa aktualiseringar separat eftersom de införts så nyligen. Men de finns medräknade i statistiken över antal

Avhysning

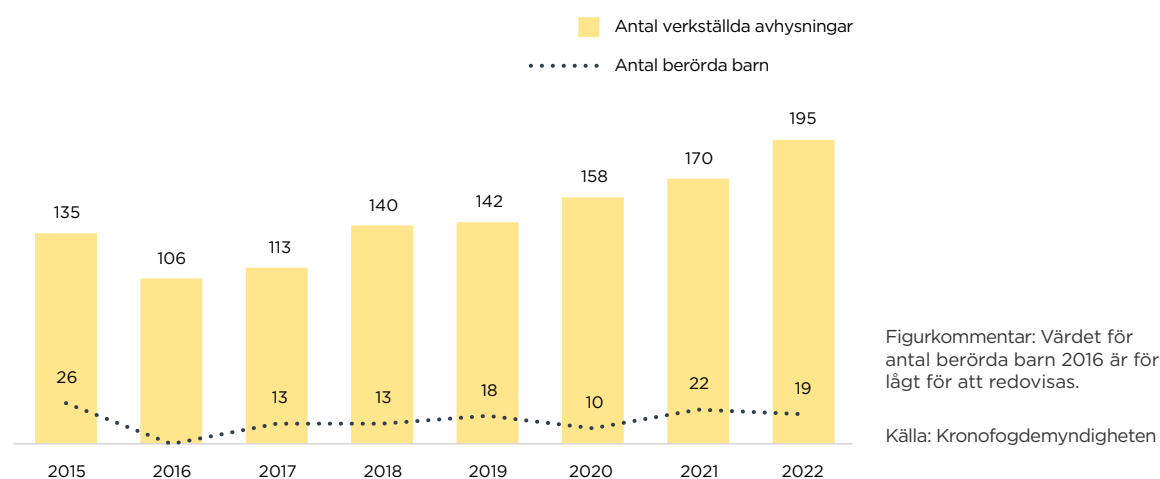
är den juridiskt korrekta termen för ordet "vräkning" som ofta används i vardagligt tal. Begreppet "vräkning" togs bort ur lagstiftningen (Utsökningsbalken) 1981. (Kunskapsguiden, 2022)

unika aktualiserade ärenden (figur 8.7). Införandet av dessa nya orsaks-koder kan vara en möjlig förklaring till att antalet aktualiserade ärenden ökar.

Socialtjänsten kan ge olika insatser till individer för att de ska kunna behålla sitt boende och undvika att bli avhysta. Exempelvis boendestöd, budget- och skuldrådgivning eller behandling för missbruk.

Trots detta förebyggande arbete sker ändå avhysningar. Diagrammet nedan visar antalet verkställda avhysningar och antalet barn som berörts av avhysningar per år från och med år 2015 till och med år 2022 i Göteborg.

Figur 8.8 – Antal verkställda avhysningar och berörda barn i verkställda avhysningar. Hela Göteborg, år 2015–2022.

Statistiken om verkställda avhysningar kommer från Kronofogdemyndigheten. Fall då individen som ska avhysas flyttar självmant, det vill säga utan att vräkningen behöver verkställas av Kronofogden, ingår inte i statistiken. Staplarna visar antal verkställda avhysningar och linjen visar antalet barn som berörts av avhysningar.

Antalet avhysningar sjunker mellan år 2015 och 2016, men ökar sedan igen från år 2017 och framåt. År 2022 registreras det högsta antalet avhysningar hos Kronofogden under de aktuella åren.

År 2015 var störst antal barn berörda av avhysningar i Göteborg, 26 stycken. Året därpå, år 2016, var minst antal barn berörda av avhysningar, färre än 10. De flesta år ligger dock antalet barn som berörs av avhysningar mellan 10 och 20. År 2021 låg antalet över 20 (22 stycken), vilket det inte hade gjort sedan år 2015. År 2022 sjunker antalet till 19.

Att ett barn berörs av en avhysning innebär dock inte per automatik att hen förlorar sitt hem. Om barnet har vårdnadshavare som inte bor tillsammans och den ena vårdnadshavaren blir avhyst, berörs barnet av avhysningen oavsett om hen bor med den vårdnadshavare som blir avhyst eller inte. Siffrorna angående barn ska därför tolkas med detta i åtanke. Att ha en vårdnadshavare som blir avhyst, oavsett om barnet bor med hen eller inte, kan dock antas vara mycket påfrestande och negativt för barnet.

Det bör också noteras att det förekommer att den som bor i lägenheten inte är densamma som innehar hyreskontraktet. En person som bor med ett olovligt andrahandskontrakt blir inte avhyst i juridisk mening. Det är endast personen som innehar kontraktet som kan bli avhyst. Socialtjänsten får endast underrättelser om personen som äger kontraktet riskerar att

bli avhyst och det är kontraktsägaren som i den situationen blir uppsökt av socialtjänsten, inte personen som bor i lägenheten. Den person som rent faktiskt tvingas flytta kan dock ansöka om stöd från socialtjänsten i Göteborgs Stad eller i den kommun som hen är folkbokförd i om hen skulle behöva det.

8.7 Insatser

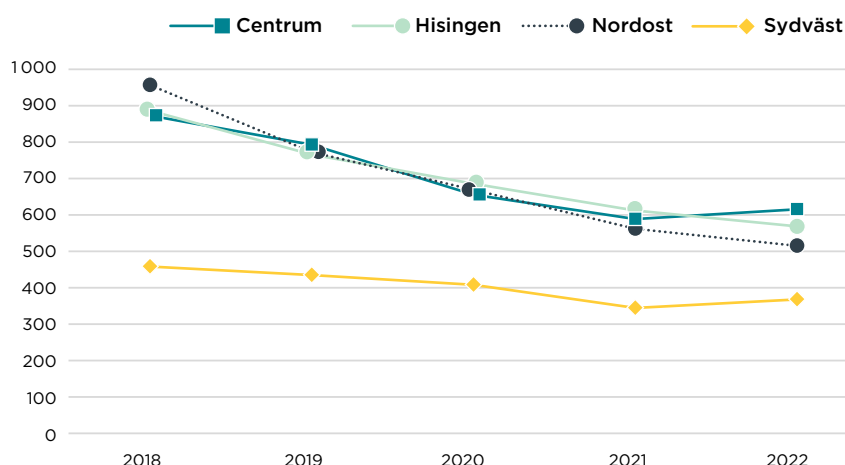
Om en person befinner sig i någon av hemlöshetssituationerna kan hen beviljas ett boende som insats eller som en del av en insats. Att titta på antalet insatser ger en fingervisning om hur många personer som vänder sig till socialtjänsten på grund av hemlöshet eller problematik som ofta är förenad med hemlöshet. I det här avsnittet tittar vi på insatserna socialt boende med stöd, kommunalt kontrakt, Bostad först och nödbistånd.

8.7.1 Socialt boende med stöd

Socialt boende med stöd är en insats som kan beviljas personer som är socialt utsatta eller har särskilda svårigheter att skaffa bostad. Den enskilde får som del i boendet tillgång till olika former av stöd som kan vara olika omfattande. Insatsen ges under en begränsad tid och syftet är att stödja och motivera den enskilde, och på så vis bidra till att hen kommer ur hemlösheten. Boendet kan vara kollektivt eller i egen lägenhet, kortsiktigt eller mer långsiktigt. Stödet kan exempelvis utgöras av fysisk tillsyn, motiverande samtal, ledsagning vid kontakt med myndigheter och stöd i att sköta vardagsekonomi. Socialförvaltningarnas sociala boenden med stöd drivs av avdelning Boende och hemlöshet vid socialförvaltningen Sydväst.

Nedan visar vi ett diagram över antal unika individer som har haft minst en pågående insats med socialt boende i de olika stadsområdena åren 2018–2022.

Figur 8.9 – Antal unika individer som haft en minst en pågående insats med socialt boende. Uppdelat på stadsområde, år 2018–2022.

Källa: Treserva

I diagrammet ser vi att samtliga stadsområden hade en minskning i antalet individer med socialt boende som stödsinsats mellan år 2018 och 2021.

I Hisingen och Nordost fortsatte minskningen även mellan år 2021 och 2022. Den största minskningen sker i Nordost som går från 951 individer år 2018 till 512 individer år 2022, det är en minskning med 439 individer. Minskningen i Hisingen är på 313 individer mellan år 2018 och 2022.

Speciella svårigheter

Personen saknar förmåga att lösa sin boendesituation på egen hand. Vissa fall av psykisk sjukdom, missbruk, avhysningshistorik eller betydande skulder har i rättspraxis angetts som speciella svårigheter.

Social utsatthet

En person som har någon form av social utsatthet, exempelvis missbruk, psykisk ohälsa eller som är i behov av rehabilitering eller skydd kan beviljas boende som en del av en insats. Om behovet av stödsatsen upphör saknas rätt till fortsatt bistånd.

Det sker en liten ökning av antalet individer med socialt boende som stödinsats i Sydväst och i Centrum mellan år 2021 och 2022. Ökningen i Centrum är på 27 individer och i Sydväst på 25 individer. Sydväst har minst antal individer med socialt boende som stödinsats alla redovisade år och har även den minsta totala minskningen. Mellan år 2018 och 2022 minskade antalet med 87 individer i stadsområdet.

Att sakna bostad är ofta bara en del i en komplicerad problematik. Om du beviljas socialt boende med stöd är du per definition hemlös, även om du själv kanske inte upplever dig som det eller ser det som ditt huvudsakliga problem. Om vi tittar på vilka orsaker som har föranlett att individen har beviljats socialt boende med stöd skymtar vi den bredd av sociala problem som kan föranleda att en individ hamnar i någon av de olika hemlöshets-situationerna. Tabellen nedan visar andelen av de olika orsakstyper som registrerats för individer som beviljats socialt boende med stöd under år 2022.

Tabell 8.1 – Andel unika individer med beviljat socialt boende med stöd. Uppdelat på orsakstyp och stadsområde, år 2022.

	Hemlöshet	Missbruk och beroende	Kriminalitet	Våld i nära relation och hedersrelaterat våld	Psykisk ohälsa
Centrum	15%	62%	5%	6%	12%
Hisingen	11%	68%	4%	10%	7%
Nordost	15%	61%	6%	10%	8%
Sydväst	12%	69%	0*	6%	14%

Kommentar: Vi har uteslutit andelen för orsak kriminalitet i Sydväst, eftersom den var för låg för att redovisas. Källa: Treserva

I samtliga stadsområden är *missbruk och beroende* den vanligaste orsaken att beviljas socialt boende med stöd. Allra vanligast är denna orsak i Sydväst, där är 69 procent av individerna har beviljats insatsen utifrån en missbruks- och beroendeproblematik.

Näst vanligaste orsaken i Nordost, Hisingen och Centrum är *hemlöshet*, följt av *psykisk ohälsa*. I Sydväst är förhållandet tvärtom: *psykisk ohälsa* är den näst vanligaste orsaken, medan orsaken *hemlöshet* är den tredje vanligaste.

Orsaken *kriminalitet* är något vanligare i Nordost än i övriga stadsområden, men ligger inte långt över Centrum sett till andel. *Våld i nära relation och hedersrelaterat våld* anges som orsak i 10 procent av insatserna i både Nordost och Hisingen. I Sydväst och Centrum ligger samma orsak på 6 procent.

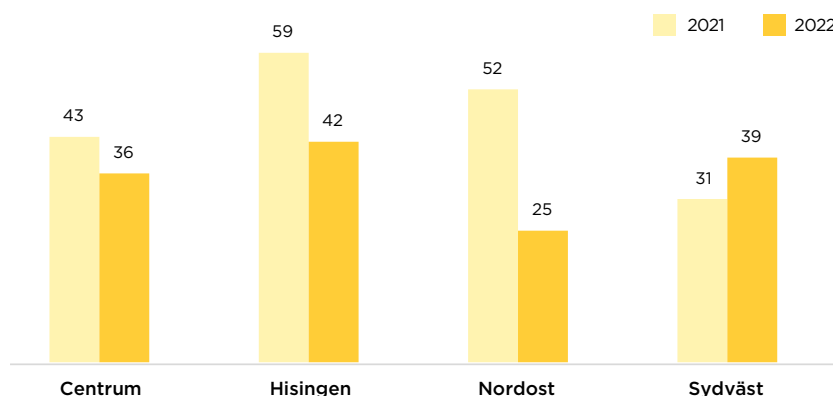
8.7.2 Kommunala kontrakt

Om en person på grund av sociala eller medicinska skäl saknar möjlighet att skaffa sig en bostad och har rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (soL), kan hen få förtur i bostadskön genom ett kommunalt kontrakt. Kommunalt kontrakt innebär att den enskilde tecknar ett andrahandskontrakt med möjlighet till övertagande av förstahandskontraktet efter 18 månader. Det är exploateringsförvaltningen som är mellanhyresvärd under de 18 månaderna och socialförvaltningen som har det ekonomiska ansvaret i form av eventuella hyresskulder, reparationsskulder eller annan skada som personen orsakat under kontraktstiden. Lägenheterna som hyrs ut i insatsen är inom det ordinarie lägenhetsbeståndet i Göteborg. Insatsen Bostad först är tekniskt sett också en form av kommunalt kontrakt, men redovisas separat i nästa avsnitt.

När hushåll bor i lägenheter med kommunalt kontrakt räknas de som hemlösa (situation tre). Det är först när hushållen tar över förstahandskontraktet som de lämnar hemlösheten.

Nedan ser vi ett diagram över antal hushåll med insatsen kommunalt kontrakt som har flyttat in i en lägenhet. Statistiken är uppdelad på stadsområde och visar åren 2021 och 2022.

Figur 8.10 – Antal inflyttade hushåll med insats kommunalt kontrakt. Uppdelat på stadsområde, år 2021–2022.

Figurkommentar: Diagrammet visar samtliga kommunala kontrakt förutom Bostad först och Projekt barnfamilj med korttidsavtal.

Källa: Exploateringsförvaltningen

I diagrammet ser vi att antalet hushåll som fått insatsen kommunalt kontrakt är högre i tre av fyra socialförvaltningar under år 2021 än under år 2022. I Sydvest är förhållandet det omvända. Där sker en ökning av antalet inflyttade hushåll mellan de båda åren, från 31 inflyttade hushåll år 2021 till 39 inflyttade hushåll år 2022.

I Nordost och i Hisingen minskar antalet inflyttade hushåll kraftigt mellan år 2021 och 2022. I Hisingen minskar antalet inflyttade hushåll från 59 år 2021 till 42 år 2022. I Nordost minskar antalet med nästan 50 procent mellan de båda åren, från 52 inflyttade hushåll år 2021 till 25 år 2022. I Centrum ser vi en mindre minskning mellan de båda åren: sju färre inflyttar skedde år 2021 än år 2022.

Att det ser något olika ut mellan stadsområdena kan ha att göra med att de lägenheter som används för kommunala kontrakt tillhör det ordinarie bostadsbeståndet i Göteborg och följer rytmen på marknaden, där bland annat principen om tre månaders uppsägningstid på hyreslägenhet råder.

Det gör att en person kan beviljas insatsen till exempel år 2021, men inte få tillgång till en lägenhet och flytta in förrän år 2022.

Enligt uppföljningen av Göteborgs Stads hemlöshetsplan (2023) har antalet remisser om kommunala kontrakt som skickats från socialförvaltningarna till exploateringsförvaltningen minskat successivt sedan år 2018. De minskningar vi ser i diagrammet ovan är alltså en del i en längre trend. Att antalet remisser minskar förklaras i uppföljningen med att socialförvaltningarna gör biståndsbedömningen noggrannare och har en aktivare handläggning och arbetssätt kring bostadsärenden nu än vad man hade före år 2018. Det gör sammantaget att fler klarar att skaffa boende på egen hand och behovet av kommunala kontrakt har minskat.

Det går också att anta att behovet av kommunala kontrakt har minskat i och med den generella minskningen av personer i hemlöshet som skett sedan år 2018 (se figur 8.1).

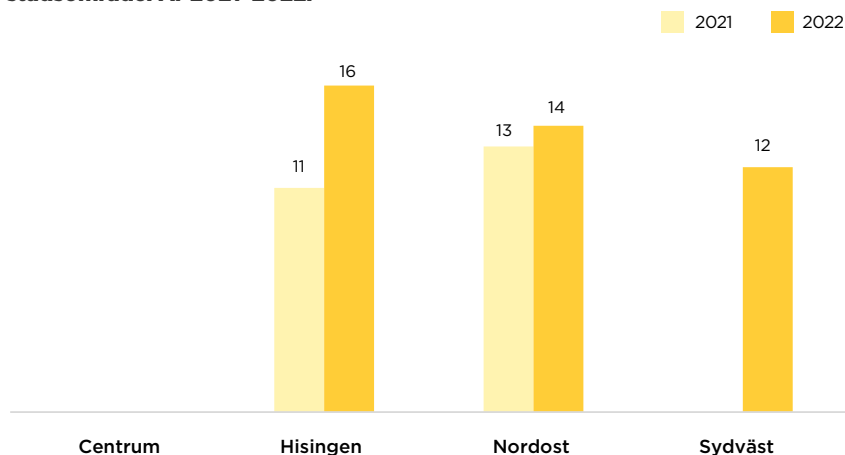
8.7.3 Bostad först

Bostad först är en insats som riktar sig till personer i långvarig hemlöshet (i situation ett eller två) och som har en komplex social problematik, ofta i kombination med samsjuklighet. Metoden bygger på antagandet att personen behöver få ett ordnat boende för att kunna påbörja en rehabiliteringsprocess och bli socialt integrerad. Det övergripande syftet med metoden är att stärka personens möjligheter att bo kvar, få förbättrad hälsa och välbefinnande, samt ha en meningsfull vardag.

Bostad först genomförs i samverkan mellan flera olika aktörer: myndighetsutövande socialtjänst, fastighetskontoret, bostadsbolag, störningsjour och utförare av mobil stödinsats. Jämfört med insatsen socialt boende med stöd så innebär insatsen Bostad först ett mer omfattande stöd inriktat på rehabilitering.

Nedan ser vi ett diagram över antal hushåll med insatsen Bostad först som har flyttat in i en lägenhet. Statistiken är uppdelad på stadsområde och visar åren 2021 och 2022.

Figur 8.11 – Antal inflyttade hushåll med insats Bostad först. Uppdelat på stadsområde. År 2021–2022.

Figurkommentar: Vi har uteslutit antal inflyttade hushåll med insats Bostad först för Centrum år 2021 och 2022 samt för Sydvest år 2021, eftersom antalet var för lågt för att redovisas.

Källa: Exploateringsförvaltningen

I diagrammet ser vi att det inte är något av åren som antalet inflyttade med insatsen Bostad först är över tio i samtliga förvaltningar. I socialförvaltningen Centrum är det färre än tio inflyttar båda åren. I socialförvaltningen Sydväst är det färre än tio inflyttar år 2021, men år 2022 är antalet 12. I Nordost är antalet inflyttar över tio båda åren. Likaså i Hisingen, där man har det högsta antalet inflyttar av alla förvaltningar år 2022 då man hade 16 inflyttar.

Precis som för kommunala kontrakt finns det också här en viss eftersläpning i statistiken. En person kan beviljas insatsen till exempel år 2021, men inte få tillgång till en lägenhet och flytta in förrän år 2022. Detta eftersom lägenheterna i Bostad först följer rytmen på den ordinarie bostadsmarknaden, där bland annat principen om tre månaders uppsägningstid på hyreslägenhet råder.

Socialförvaltningarna har tillsammans med andra förvaltningar och aktörer i staden utvecklat arbetet med Bostad först under de senaste åren. Efterfrågan på lägenheter till Bostad först är dock enligt avdelningen Samlad inköps- och planeringsfunktion (SPINK) högre än utbudet av dem. Om utbudet av lägenheter hade varit större hade även inflyttningarna varit fler. Detta gör att det av statistiken ovan inte går att dra några slutsatser om ökade eller minskade behov av insatsen. SPINK:s bedömning är dock att behovet av insatsen fortsatt är stort och att det är nödvändigt att fler lägenheter tillförs.

8.7.4 Nödbistånd

En person kan bli aktuell för nödbistånd om hen inte är socialt utsatt och har speciella svårigheter men inte kan finna tak över huvudet på något sätt själv. Denna grupp benämns vanligtvis som strukturellt hemlösa och har ingen annan social problematik än att de saknar bostad (Knutagård m.fl., 2020). Att lösa den strukturella hemlösheten är inte socialtjänstens ansvar, men de som drabbas av den kan behöva socialtjänstens stöd. Antal ärenden med minst ett beslut om nödbistånd ger en fingervisning om antalet strukturellt hemlösa som vänder sig till socialtjänsten för stöd.

Nödbiståndet ges i regel i form av pengar som individen kan använda för att hitta ett eget tillfälligt boende, till exempel på ett vandrarhem. Undantag gäller dock för barnfamiljer. Dessa placeras alltid i ett nödbistånd-boende för att säkerställa att det tillfälliga boendet ger barnet eller barnen en skälig levnadsnivå. För personer utan barn beviljas nödbistånd i sju dagar i taget. För barnfamiljer beviljas nödbistånd i 30 dagar i taget. Detta för att öka stabiliteten och tryggheten hos barnet eller barnen.

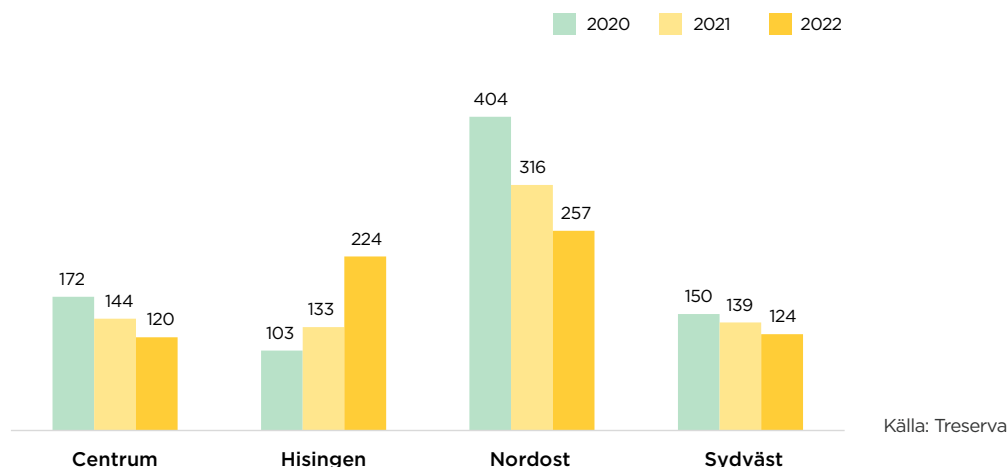
Nödbistånd utgör endast en liten del av de insatser som socialtjänsten beviljar personer som befinner sig i hemlöshet. Enligt en uppföljning av nödbiståndsrutinen som genomfördes av stadsledningskontoret var det totalt 2 304 hushåll som hade någon form av boendeinsats via socialtjänsten i december år 2021. Av dessa hade 153 hushåll (7 procent) nödbistånd som insats (Stadsledningskontoret, 2022).

Strukturellt hemlös

En person som inte har någon annan social problematik än hemlöshet och som blivit hemlös på grund av brister i bostads- och arbetsmarknaden (Knutagård m.fl., 2020).

Diagrammet nedan visar antal ärenden som socialförvaltningarna har handlagt och där beslut om nödbistånd har fattats. Både bistånd för enskilda individer och för barnfamiljer är medräknat.

Figur 8.12 – Antal ärenden med minst ett beslut om nödbistånd. Uppdelat på förvaltning, år 2020–2022.

I tre av fyra förvaltningar har antal ärenden där det fattats minst ett beslut om nödbistånd gått ner de senaste åren, från och med år 2020 till och med år 2022. I Hisingen syns istället en tydlig ökning av antal beslut om nödbistånd. På ett år, mellan år 2021 och år 2022, ökar antalet beslut om nödbistånd med 91 i förvaltningen.

År 2022 fattades högst antal beslut om nödbistånd i Nordost och lägst antal i Centrum. Skillnaden mellan antal fattade beslut i Nordost och i Centrum var 137. I Sydväst fattades dock bara 4 beslut mer än i Centrum. 124 beslut om nödbistånd fattades i Sydväst under år 2022.

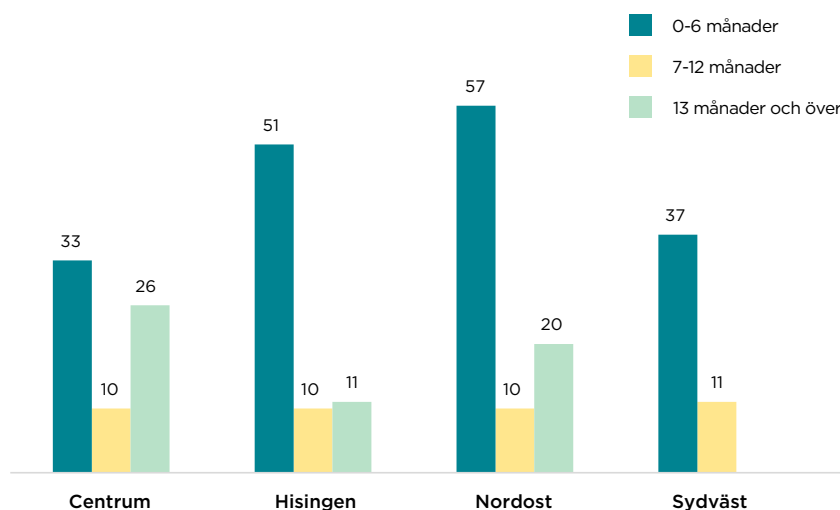
Även om man i Nordost har flest ärenden med beslut om nödbistånd har det skett en stor minskning i antalet ärenden med beslut. Mellan år 2020 och år 2022 gick antalet ärenden med minst ett beslut från 404 till 257. Det är en skillnad på 147 ärenden. Verksamheten förklarar detta med att man innan omorganisationen år 2020 genomförde en genomlysning av boendeprocessen i stadsdelsförvaltning Östra Göteborg. I den framkom att det var vanligt personer att som inte var socialt utsatta och hade speciella svårigheter beviljades boende som bistånd. Efter genomlysningen förändrades arbetssätten, rutinen för nödbistånd tillkom år 2019 och omorganisationen skedde årsskiftet 2020/2021. Dessa förändringsarbeten kan delvis förklara varför antalet beslut om nödbistånd har minskat i Nordost.

8.8 Avslut av ärenden

Nedan visar vi statistik för antal avslutade ärenden där det funnits minst en insats på grund av hemlöshet. Syftet med nyckeltalet är att få en uppfattning om hur lång tid en person är aktuell hos socialtjänsten med hemlöshet som huvudorsak. Andra orsaker som är kopplade till eller kan föranleda hemlöshet finns inte medräknade i det här diagrammet.

Diagrammet nedan visar statistik från Treserva för antal ärenden med minst en insats där den primära orsaken är hemlöshet och som avslutats under år 2022.

Figur 8.13 – Antal ärenden med insats som har haft hemlöshet som huvudorsak som har avslutats under 2022. Uppdelat på förvaltning och ärendetid, år 2022.

Figurkommentar: Avser insatser där orsak hemlöshet har registrerats. Vi har uteslutit värdet för Sydväst på alternativet "13 månader och över" då det var för lågt för att redovisas.

Källa: Treserva

Figuren ovan visar antal ärenden med huvudorsak hemlöshet och med insats som har avslutats under år 2022. Vi har ingen statistik om varför dessa ärenden avslutats, om det är för att individen inte behöver stöd längre eller om det beror på något annat. Figuren visar inte heller de ärenden som finns i alla socialförvaltningar som pågår under många år. Det finns exempel på personer som har ett pågående ärende hos socialtjänsten under hela sitt liv.

Av de hemlöshetsärenden som avslutats år 2022 var en kort ärendetid på 0–6 månader vanligast i alla fyra socialförvaltningar. Antalet avslutade hemlöshetsärenden med en ärendetid på 7–12 månader är jämnt fördelad mellan förvaltningarna. I Centrum och Nordost har dock fler långa ärenden på 13 månader eller längre avslutats jämfört med Sydväst och Hisingen.

Vi har generellt få mått på hur det går för enskilda efter avslutad insats. Den stadsövergripande avdelningen Boende och hemlöshet, som driver flera av stadens egna boendeverksamheter, följer upp hemlösa individer som flyttar från deras boenden och gör en bedömning av om flytten skett till ett mer självständigt boende. Uppföljningen har relativt nyligen påbörjats och kvalitetssäkringen behöver därför utvecklas innan den statistiken kan redovisas.

9. Referenser

Kapitel 3 – Barn och unga

Socialstyrelsen (2020, 1 maj). *En helhetssyn på barnets situation*. Hämtad 2023-03-21 från Kunskapsguiden: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/risker-och-utsatthet-for-barn-och-unga/en-helhetssyn-pa-barnets-situation/>

Socialstyrelsen (2022a). *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021*. Uppföljning och analys av utvecklingen. Artikelnummer 2022-11-8197. Hämtad från: Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021 (socialstyrelsen.se)

Socialstyrelsen (2022b). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2021*. Artikelnummer 2022-9-8096. Hämtad från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-9-8096.pdf>

Sundell, K., Vinnerljung, B., Andrée Löfholm, C. & Humlesjö, E. (2004). *SOCIALTJÄNSTENS BARN – Hur många är de, vilka är insatserna, hur ofta återaktualiseras de och vad händer dem i vuxen ålder?* Forsknings- och Utvecklingsenheten, Stockholms stad. FoU-rapport 2004:4

Kapitel 4 – Ekonomiskt bistånd

Bergmark, Åke. (2016). *Ekonomiskt bistånd: försörjningsvillkor och marginalisering*. Underlagsrapport nr 1 till Kommissionen för jämlik hälsa S 2015:02. Kommissionen för jämlik hälsa.

https://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2016/05/1.-ekonomiskt-bistand_slutlig.pdf

Bäckman, O., & Bergmark, Å. (2011). *Escaping welfare? Social assistance dynamics in Sweden*. Journal of European Social Policy, 21(5), 486-500.

Forte. (2018). *Ungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor i Sverige*. En kunskapsöversikt med fokus på ojämlikhet. Forte.

Immervoll, H., Jenkins, S., & Königs, S. (2015). *Are Recipients of Social Assistance 'Benefit Dependent'? CONCEPTS, MEASUREMENT AND RESULTS FOR SELECTED COUNTRIES*. OECD Social, Employment, and Migration Working Papers, (162), 0_1-4,7- 89

Jämlikhetskommissionen. (2020). *En gemensam angelägenhet*. Statens offentliga utredningar, 2020:46.

Statistiska centralbyrån (SCB). (2023). *Inrikes och utrikes födda efter region, ålder och kön. År 2000 – 2022* [Dataset]. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101E/InrUtrFoddaRegAIKon/

Socialstyrelsen. (2022a). *Individ- och familjeomsorg. Lägesrapport 2022* (Artikelnummer 2022-3-7832). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-3-7832.pdf>

Socialstyrelsen. (2022b). *Statistik om ekonomiskt bistånd 2021* (Artikelnummer Art.nr: 2022-6-7999). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-6-7999.pdf>

Socialstyrelsen. (2022c). *Utvecklingen av vuxna biståndsmottagare med långvariga biståndsbehov*. (Artikelnummer 2022-II-8252). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/oppna-jamforelser/2022-II-8252.pdf>

Kapitel 5 – Missbruk och beroende

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2021). *Socioekonomiska skillnader i narkotikaanvändning bland vuxna i Sverige* (Rapport 198) <https://www.can.se/app/uploads/2021/03/can-rapport-198-socioekonomiska-skillnader-i-narkotikaanvandning-bland-vuxna-i-sverige.pdf>

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2022). *Användning och beroendeproblem av alkohol, narkotika och tobak*. En studie med fokus på år 2021 i Sverige (Rapport 209). <https://www.can.se/app/uploads/2022/03/can-rapport-209-anvandning-och-beroendeproblem-av-alkhol-narkotika-och-tobak.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (2017). *Socioekonomiska skillnader i alkohol, narkotika och tobak*. (Artikelnummer 18094) <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/de63201127d5474db82ef5a8b20102d4/18094-faktablad-socioekonomiska-skillnader-ant.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (2021). *Spelundersökningen Swelogs* [Dataset]. http://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/A_Folkhalsodata/A_Folkhalsodata_K_Swelogs_Spelproblem/

Folkhälsomyndigheten. (2022). *Hälsa på lika villkor? En undersökning om hälsa och livsvillkor i Sverige 2022* [Dataset]. http://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/A_Folkhalsodata/A_Folkhalsodata_B_HLV_aLevvanor_aafLevvanorspel/hlvispeaald.px/

Göteborgs Stad. (2022). *Göteborgs skolundersökning 2022 – Ungas erfarenhet av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel* <https://goteborg.se/wps/wcm/myconnect/39fc8027-a65e-4bf1-9e4c-5bb69ca4fido/G%C3%B6teborgs+Stads+skolunders%C3%B6kning+2022+%E2%80%94+Ungas+erfarenhet+av+alkohol%C2+narkotika%C2+dopning%C2+tobak+%26+spel.pdf?MOD=AJPERES>

Socialstyrelsen. (2021a). *Missbruk, substansrelaterade diagnoser och spel om pengar – Tematisk uppföljning av behov, vård och stöd i förhållande till det nationella ANDT-arbetet och spel om pengar* (Artikelnummer 2021-4-7277) <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-4-7277.pdf>

Socialstyrelsen. (2021b). *Statistik om dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar 2012–2020* (Artikelnummer 2021-II-7650) <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2021-II-7650.pdf>

Socialstyrelsen. (2021). *Patientregistret* [Dataset] https://sdb.socialstyrelsen.se/if_par/val.aspx

Socialstyrelsen. (2022). *Statistik om insatser till vuxna personer med missbruk och beroende 2021* (Artikelnummer 2022-5-7890) <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-5-7890.pdf>

Statens institutionsstyrelse. (16 februari 2023). *Missbruksvård - LVM*. <https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/missbruksvard/>

Kapitel 6 – Kriminalitet

Brottsförebyggande rådet. (16 februari 2023). *Ungdomsbrottslighet*. <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/ungdomsbrottslighet.html>

Brottsförebyggande rådet. (2022). *Skolundersökningen om brott 2021 – Om utsatthet för och delaktighet i brott* (Rapport 2022:5) [https://bra.se/download-
ad/18.33b9c14e18388dc6ba21123c/1671713749540/2022%205%20Skolunder-
sokningen%20om%20brott%202021.pdf](https://bra.se/download/18.33b9c14e18388dc6ba21123c/1671713749540/2022%205%20Skolundersokningen%20om%20brott%202021.pdf)

Polismyndigheten. (16 februari 2023) *Unga som begår brott – polisens arbete*. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/ungdomsbrott/>

Kapitel 7 – Våld i nära relation och hedersrelaterat våld

Baianstovu, R., Strid, S., Cinthio, H., Särnstedt, E. & Enelo, J-M. (2018). *Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar – en kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018*. Stockholms stad, Göteborgs Stad och Malmö stad.

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2014). *Brott i nära relation – en nationell kartläggning* (Rapport 2014:8).

Fastighetskontoret (2022). *Anskaffning och förvaltning av bostäder till hushåll med särskilda behov – årsrapport 2021*. Göteborgs Stad.

Jernbro, C. & Janson, S. (2016). *Våld mot barn 2016 – en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Socialstyrelsen. (2022, 28 november). *Våld i nära relationer*. Hämtad 1 mars, 2023, från <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>

Kapitel 8 – Hemlöshet

Exploateringsförvaltningen. (2023). *Uppföljning av Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2022: Slutrapport 2023-03-27*. Göteborgs Stad. (DNR: EXF-2023-00021)

[https://www5.goteborg.se/prod/intraservice/namndhandlingar/samrum-portal.nsf/o/c4056da48749429ec125897500224055/\\$file/09_exn230327.pdf](https://www5.goteborg.se/prod/intraservice/namndhandlingar/samrum-portal.nsf/o/c4056da48749429ec125897500224055/$file/09_exn230327.pdf)

Fastighetskontoret. (2022). *Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2022*. Göteborgs Stad. (DNR 0961/22)

<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/a4f24dec-4d33-4211-83c4-823626ceci9f/Rapport+-+Heml%C3%B6sa+och+utest%C3%A4ngda+fr%C3%A5n+bostadsmarknaden+april+2022.pdf?MOD=AJPERES>

Knutagård, Marcus. Kristiansen, Arne. Larsson, Kjell. & Sahlin, Ingrid. (2020). *Forskning i korthet #14: Hemlöshet*. (ISSN 2001-4287).

<https://forte.se/app/uploads/2020/05/forskning-i-korthet-hemloshet.pdf>

Kunskapsguiden. (2022, 4 augusti). "Stöd för handläggning av ärenden vid risk för avhysning". Hämtad: 2023-03-03.

<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/ekonomiskt-bistand/hemloshet/handlaggning-av-arenden-vid-hot-om-avhysning>

Socialstyrelsen. (2017). *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*. (ISBN: 978-91-7555-437-2).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikel-katalog/ovrigt/2017-11-15.pdf>

Socialstyrelsen. (2023). *Nationell informationsstruktur 2023:1 Modeller för Socialtjänst*.

https://informationsstruktur.socialstyrelsen.se/ref_2022-11-30/files/Nationell%20Informationsstruktur%202023.1%20Modeller%20of%C3%B6r%20Socialtj%C3%A4nst.pdf

Stadsledningskontoret. (2022). *Uppföljningsrapport avseende rutinen för nödbistånd till boende: uppföljning av rutinens konsekvenser till och med december 2021*. Göteborgs Stad. (DRN 0244/20).

https://goteborg.se/wps/wcm/connect/1802ec9b-e1c4-43f4-80df-2f0000b81ad7/Uppf%C3%B6ljningsrapport+Rutin+n%C3%B6dbist%C3%A5nd+till+boende.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE-1802ec9b-e1c4-43f4-80df-2f0000b81ad7-n4606Av

Sveriges Stadsmissioner. (2023). *Hemlös 2023*.

https://www.stadsmissionen.se/sites/default/files/2023-01/Heml%C3%B6shetsrapporten%202023_Embargo2feb.pdf

Bilaga 1: Orsakskoder i Treserva, per kapitel

I kapitel 5, 6, 7 och 8 används orsakskoder för att ta fram data ur verksamhetssystemet Treserva för de områden som kapitlen berör. Vi har då grupperat orsakskoder som vi ser hör ihop och använt dessa som ett filter för samtliga nyckeltal i kapitlet.

Orsakskoder registreras av handläggare i systemet, vid aktualisering och vid vissa typer av beslut. Endast en orsakskod kan registreras vid varje tillfälle.

Kapitel 5 – Missbruk och beroende

- » B&U: Eget missbruk
- » B/U: Missbruk alk och/nark
- » B/U: Missbruk annat
- » Missbruk (ej psyk) (enbart för insatsorsak)
- » Samsjuklighet
- » Vux: Alkoholmissbruk
- » Vux: Narkotikamissbruk
- » Vux: Blandmissbruk
- » Vux: Spelmissbruk

Särskild information om barn och unga som aktualiseras eller får insats på grund av förälders missbruk (särredovisas i kapitlet):

- » B&U: Brister i omsorgen med anledning av förälders missbruk
- » Föräl: Missbruk, alk/nark

Kapitel 6 – Kriminalitet

B&U: Egen brottslig verksamhet/kriminalitet

- » B&U: Förseelse
- » B/U: Brott förseelse
- » B/U: Brottslighet annat
- » Vux: Kriminalitet/avhopparverksamhet (aktualiseringar)
- » Kriminalitet/avhopparverksamhet (insats)
- » Kriminalitet/avhopp (insats)

Kapitel 7 – Våld i nära relation och hedersrelaterat våld

- » B&U: Hedersrelaterat våld
- » B&U: Våld i nära relation, bevittnat
- » B&U: Våld i nära relation, utsatt
- » Bristande omsorg: Hedersrelaterat
- » Bristande omsorg: Risk för giftermål
- » Bristande omsorg: Våld inom familjen
- » Bristande omsorg: Fysiska övergrepp
- » Bristande omsorg: Psykiska övergrepp
- » Bristande omsorg: Sexuella övergrepp
- » Vux: Hedersrelaterat
- » Vux: Våld i nära relation

Kapitel 8 – Hemlöshet

Orsakskod för aktualisering:

- » Anmodan rättelse störningar boende (barnfamilj)
- » Anmodan rättelse störningar boende (vuxenhushåll)
- » Annan anledning till uppsägning (barnfamilj)
- » Annan anledning till uppsägning (vuxenhushåll)
- » Föräld: bostadslöshet
- » Hyresskuld
- » Hyresskuld/obetalda hyror (barnfamilj)
- » Hyresskuld/obetalda hyror (vuxenhushåll)
- » Information från KFM om avhysning (barnfamilj)
- » Information från KFM om avhysning (vuxenhushåll)
- » Olovlig andrahandsuthyrning (barnfamilj)
- » Olovlig andrahandsuthyrning (vuxenhushåll)
- » Störningar i boendet
- » Vux: Bostadslös
- » Vux: Risk för avhysning/hemlöshet

Orsakskod för insats:

- » Bostadslös – barnfamilj
- » Bostadslös – ensamhushåll
- » Speciella svårigheter att anskaffa bostad
- » Vux: Bostadslös

Kontakt

Socialförvaltningen Centrum

Telefon:

031-365 00 00 (Göteborgs Stads kontaktcenter)

E-post:

socialcentrum@socialcentrum.goteborg.se